

Chilton B. - Mary Magdalene. A Biography

TAM METİN EKSİKSİZ TÜRKÇE TERCÜME (114 Sayfa)
Gnostik Araştırma Kütüphanesi Arşivi

--- SAYFA 1 [Görsel / Boş] ---

--- SAYFA 2 ---

Mary Magdalene Bruce Chilton DOUBLEDAY TARAFINDAN YAYINLANAN BİR GÖRÜNTÜ KİTAP Amerika Birleşik Devletleri'nde, Random House, Inc., New York'un bir bölümü olan The Doubleday Broadway Publishing Group'un bir baskısı olan Doubleday tarafından yayımlandı. www.doubleday.com ISBN-10: 0385513186 ISBN-13: 978-0385513180 AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BASILMIŞTIR 1 3 5 7 9 10 8 6 4 2 Rose Miller Anısına

--- SAYFA 3 ---

Giriş MARGUERITE Orada kimse var mı? Orada kimse var mı?" Marguerite yüksek sesle bağırdı. "Evet, hemen yanında." diye yanıtladım onu rahatlatmaya çalışarak. Ölmek üzere olan insanlar bazen hâlâ hayatta olup olmadıklarını ve tanıdıklarıyla birlikte olup olmadıklarını merak ederler. Rahipleri olarak, ölümcül hastaları ziyaret ettiğimde bu soruyu birkaç kez duydum. Ancak Marguerite cevabıma rağmen sorusunu tekrarladı: Beni hiç aramıyordu ve bunu anlamam biraz zaman aldı. Marguerite'i yatakta, oksijen alırken ve normal, tetikte halinden çok uzakta bulmuştum. New York Barrytown'da hizmet ettiğim küçük Piskoposluk kilisesinin cemaati arasında favorilerimden biriydi. Tanıştığım vaazların en iyi eleştirmeni olduğunu kanıtladı. Müthiş bir profesyoneldi, Manhattan'da bir sosyal hizmet görevlisiydi ve çocuk hakları konusunda emekliliğiyle azalmayan bir tutkuya sahipti. Doksan yaşını geçtikten sonra, konjestif kalp yetmezliği yavaş yavaş onun hayatını mahvetti. Artık kiliseye gidemeyecekti ama ayda bir veya iki kez öğleden sonra onun evinde buluşup politika, bahçıvanlık ve din hakkında konuşup, cin tonik içip birlikte dua etmeye karar verdik. Aylar geçtikçe ve Marguerite zayıfladıkça ona Efkaristiya ekmeğini ve şarabını getirmeye başladım. Hristiyanlığın en kutsal ayininin bu kutsal yemeğini paylaşmadan hemen önce benimle tereddütle Rab'bin Duasını okurdu ve zihni bulansa bile bunu takip edebilirdi. Küçük Efkaristiya ayini sırasında sorusunu dile getirmişti. Daha sonra bana farklı bir yerde olduğunu ve "Orada kimse var mı?" diye sorduğunu söyledi. Ölümün diğer tarafında yanında birinin olup olmadığını bilmek istemişti. Onu Allah'ın huzuruna kabul edecek onun gibi kim vardı? Aşkın alemdeki kadınlar neredeydi? Marguerite eğitimli ve kararlı bir Piskoposlukçuydu. Katolikliğe aşinaydı ama bu gelenekteki hiçbir aziz onun için İncil'deki kadınlarla aynı manevi anlamı taşııyordu. Bazı açılardan Marguerite açıkça Katolik karşıtıydı ve bu onun sorununa katkıda bulundu. Birçok Katolik arkadaşının yaptığı ve hâlâ yaptığı gibi İsa'nın annesi Meryem'e dua etmedi. Orta Çağ'da ortaya çıkan Meryem'e bağlılığa, din adamlarına kazançlı ödüller kazandıran, Meryem adına bağış alan ve onun gözüne girmek için insanlara kefareti uygulayan ve elde edilen gelirler Kilise'nin yararına olan bağlılığa Protestan şüphesiyle baktı. Marguerite'e göre tüm bunlar, Yeni Ahit metninden çok, ortaçağ papalığının prestij kazanma ve en sevdiği kutsal hamisinden kâr elde etme arzusundan kaynaklanıyormuş gibi görünüyordu. Marguerite çok şey biliyordu; Aslında ona İncil'deki kadınlar ya da Hristiyan âlemindeki kadın azizler hakkında söyleyecek hiçbir şeyim yoktu. Farklı ve daha derin bir şeyin peşindeydi ve inancının yolu üzerinde duran bir engelle karşılaşmıştı. Hristiyanlık, oluşum yıllarında özünde kadınlara karşı derin bir kararsızlık geliştirdi. Eski Hristiyanlar, İsa'nın hareketinin ilk günlerinden itibaren kadınların hayati rolünü kabul ettiler, ancak yine de erkeklerle ilgili otoritelerini sistematik olarak azalttılar. Yeni Ahit'te ve diğer eski Hristiyan yazılarında kadınlara yapılan atıflar kısa sürelidir, bazen küçümseyicidir ve anlaşılır kafa karışıklıklarına yol açar. Sonuç olarak, bugün insanlar bazen İsa'nın en önemli ismi olan Mecdelli Meryem'i bir araya getiriyorlar.

İsa'nın annesi Meryem'le ya da İncillerdeki diğer kadınlarla (bunlardan birçoğuna "Meryem" de denir) önde gelen kadın müritler. Bu kafa karışıklığı kolayca çözülebilir, ancak bunun her zaman ortaya çıkması altta yatan bir soruna işaret eder: İncillerdeki ve Hristiyan geleneğindeki kadınlar genellikle süs eşyası

veya sonradan akla gelen bir görünüme sahiptir. Kadınlarla ilgili İncil'deki hikayeleri geleneksel yöntemlerle yeniden anlatmak Marguerite'nin talebine cevap veremezdi. Kadınların vahiy dokusunun neresinde inşa edildiğini, günün sonunda nerede olduğunu bilmek istiyordu.

--- SAYFA 4 ---

bir yaşamın sonu - Tanrı'nın huzuruna, insanların kendilerine yer açmaya tenezzül ettikleri yardımcı destek personeli olmaktan çok daha fazlası olarak hoş karşılandılar. Çalışma hayatı boyunca Manhattan'daki ilerici dini gruplarla yakın temas kuran Marguerite, çağdaş teolojinin hüsnükuruntu olarak gördüğü şeye aşinaydı. Yorumcuların, genellikle sadece bir ismin anılmasından başka bir şey olmayan İncil'deki referanslardan kahraman kadınlar hakkında efsaneler uydurduklarını biliyordu. Yeni Ahit metinlerinden çok modern feminizme daha sadık görünen Magdalalı Meryem'in bir resmini çizerek Hristiyanlığı kabul edilebilir hale getirmeye çalışan popüler Protestan kiliselerindeki konuşmacıları dinlemişti. Marguerite, Meryem'in gerçek Kutsal Kase, İsa'nın karısı, çocuğunun annesi, Benjamin'in evinden bir Yahudi prensesi ve Fransa'ya göç etmiş biri, Katolik Kilisesi'nin binlerce yıldır marjinalleştirmeye ve bastırmaya çalıştığı pagan toprak ananın vücut bulmuş hali olduğu yönündeki "hipoteze" çok aşinaydı. Bu Meryem, Batı kültürünün anlatılmamış büyük hikayesine, hem aşağılanan hem de saygı duyulan bir figür, pek çok biçime bürünmüş bir tanrıça haline gelir: cadı, sapkın, tarot rahibesi, kutsal fahişe, ebedi dişiliğin enkarnasyonu, rahmi Tanrı'nın çocuğunu taşıyan kadeh. Marguerite'nin bu programa hiç sabrı yoktu. Bir komplo teorisiyle meşrulaştırılan hararetli bir efsane yok, Tanrı'nın kadınsı bir yanı olduğuna ya da ilk inananların onu tatmin eden "güçlü" kadınların liderliğine baktığına dair belirsiz bir güvence yok. Onun sorusuna doğrudan bir cevabım yoktu ve modern teoloji de öyle. Ama sorusu beni rahatsız etti. Bunu kafamda defalarca evirip çevirdim ve onun çağırısı -ve Marguerite kadar ısrarcı olan arkadaşlarımla teşviki- sonunda beni Magdalalı Meryem'le ilgili kanıtları analiz etmeye ve bu kitabı yazmaya yöneltti. Marguerite'nin ölümünden bu yana geçen yıllarda, Yeni Ahit'teki başlıca öğretmenlerin (Paul, Barnabas, Petrus ve Yakup) sadece İsa'nın mesajıyla dolu boş kaplar değil, aynı zamanda kendi başlarına güçlü bilgiler olduklarına dair artan bir farkındalık vardı. Öğretileri İncilleri şekillendirdi ve Hristiyanlığı bir dünya dini haline getiren uygulama ve inançları şekillendirdi. Mary Magdalene üzerine yaptığım çalışma, onun Hristiyanlığın yaratıcıları listesinde yer aldığına beni ikna etti. Bu biyografiyi yazmak beni İncillerin yeni bir okumasına yöneltti. Meryem'in İncillerdeki şeytan çıkarma hikayelerinin kaynağını sağladığını ve ilk Hristiyanların şeytani ele geçirmenin nasıl tedavi edileceğine dair inanışlarının çoğunu etkilediğini iddia ediyorum. Bu nedenle, ruhlar dünyasıyla ilgilenmeye ilişkin Hristiyanlığın bilgeliğinin başlıca şekillendiricilerinden biri olarak kabul edilmelidir. Meryem'in şeytan çıkarma yöntemi, eski Yahudilerin meshetme uygulamasıyla yakından bağlantılıydı ve o, İncillerde de bu uygulamanın bir modeli olarak karşımıza çıkıyor. Petrol, insanları ritüel amaçlarla kutsamaya, kutlama sinyali vermeye ve ilahi olanla iletişim kurmanın bir aracı olarak hizmet etti. Şeytan çıkarma ve meshetmenin, ruhsal enerjinin gel-gitinde ustalaşmayı gerektirdiğini göreceğiz - ve bu alanda Meryem, İsa'nın en yetenekli üstadlarından biriydi ve dolayısıyla onun üzerinde önemli bir etkiye sahipti. İsa'nın hikmeti konusundaki ustalığı, bir kişinin ölümden dirilişinin ne anlama geldiğine dair derin bir anlayışı da içeriyordu. İsa'nın kendisi -ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi- Diriliş'i açıkça reddetti.

Bu dünyadaki fiziksel yaşamın basit bir şekilde devamını içerir. Cennette insanların hayattayken sahip oldukları eşlerle evlenmediklerini, "melekler gibi" olduklarını söyledi (Markos 12:25). Meleklerin teyzeleri ve amcaları olmadığı gibi eşleri de yoktur. Bu ruhani görüş, İsa'yı, çoğu ölümden sonraki yaşamı materyalist bir şekilde gören kendi zamanının diğer Yahudi öğretmenlerinden ayırdı ve onu Yahudiliğin ruhani üstatlarıyla aynı hizaya getirdi. Mecdelli Meryem, İsa'nın dirilişle ilgili vizyoner öğretisini en iyi takdir eden öğrenciydi ve o olmasaydı Hristiyanlık tamamen farklı olurdu. İsa'nın mezar üzerindeki zaferine olan temel inancının Meryem olmadan ortaya çıkıp çıkamayacağı bile belli değil. Bu yüzden tanındı

--- SAYFA 5 ---

ikinci yüzyıldan beri “havarilerin elçisi” olarak: Elçiler, İsa'nın ölümden dirildiğini ilk kez ondan öğrendiler. İnciller yazıldığında, yani İsa'nın ölümünün üzerinden kırk yılı aşkın bir süre geçtikten sonra, Hristiyanlık, içinde bulunduğu toplumla bu ölçüde uyumlu olarak, erkeklerin kadınlar üzerindeki sözde "doğal" otoritesini ilan etmişti. Giderek daha fazla erkek olan din adamları, şeytan çıkarma ve meshetmeyi sıkı bir şekilde kontrol ediyordu; Diriliş'e dair kelimenin tam anlamıyla fiziksel bir görüş hakim olmaya başladı. Ölümünden sonra Mecdelli Meryem'in Hristiyan hafızasından neredeyse silinmiş olması şaşırtıcı değildir. İnciller topluca ona nereden geldiğini belirten “Magdalene” adının verildiğini ve İsa onu iyileştirinceye kadar yedi cin tarafından ele geçirildiğini anlatır. Celile'de İsa'yı takip etti ve ona yardım etti (Luka 8:2-3). İsa'nın cesedini Yeruslaim'de gömülme üzere hazırladı ve cesedini meshetmeye giderken, kendisi ve arkadaşları onun Dirilişini ilk öğrenenler oldu (Markos 15:42-16:8). Dört İncil'in tümü, İsa'nın cenazesinde onun bir rolü olduğu ve onun ölümden diriltildiğini öğrendiği konusunda hemfikirlerdir, ancak her biri bu sahneleri tasvir ederken kendi yolunu izler. Bu, İncillerin Mecdelli Meryem hakkında doğrudan ismiyle söylediği şeydir, ancak bu kitapta onun başka birçok pasajda da yer aldığını göreceğiz. İsa, "mesajın dünyanın neresinde duyurulursa duyurulsun, yaptığı şeyin onun anısına da söyleneceği" (Markos 14:9) konusunda ısrar etmemiş olsaydı, bu silinme pekâlâ tamamlanmış olabilirdi. Meryem'in neredeyse silinmesinin kaynağında Hristiyanlığın kadınlara yönelik kararsızlığı yatıyor. Gnostik öğretmenlerin ikinci yüzyıldan dördüncü yüzyıla kadar Meryem hakkında söylediklerini okumak için zemin hazırlayan ilk Kilise'de kadınların liderliğine yönelik baskıyı inceleyeceğiz. Meryem'in Gnostik tasviri trajik bir şekilde çelişkiliydi: Bir yandan onu kadın olduğu için aşağılarken bir yandan da onun vizyoner gücüne saygı duyuyordu. Gnostisizm, Meryem resimlerinin Kilise'de kadınların liderliğine, tanrısallıktaki kadın kimliğine ve vahyin doğasına ilişkin tutumları nasıl şekillendirdiğine dair büyüleyici içgörüler sağlar. Mary Magdalene üzerine yapılan modern araştırmalar, Hristiyan ve Gnostiklerin kadınlara ve cinselliğe yönelik kararsızlığını miras almıştır. Sonuç olarak, Meryem'in önemini vurgulamaya çalışılsa bile, bu genellikle onun tarihsel kimliği pahasına olur. Popüler kültürde cinselleştirilmiş, İsa'nın eşi, tantrik bir usta veya onun tohumu için kutsal bir araç haline gelmiştir ve bu nedenle gerçek etkisi marjinalleştirilmiş, çarpıtılmış veya göz ardı edilmiştir çünkü onun tüm önemi İsa'yla seks yapıp yapmadığına ilişkin tartışmayla sınırlıdır. Çoğu zaman neopagan teolojisinin figür başı haline gelir; savaş halindeki toprak ana, kötü niyetli bir ataerkillik tarafından sürgüne mahkum edilen bir tanrıça, bir kişiden çok bir genellemedir. Bu tür abartılı iddiaların bile bir değeri vardır, ancak Magdalalı Meryem'in yirminci yüzyılın kırık hayallerinin enkazı altına gömülmesini önlemek için bunların tarihin analizi yoluyla elenmesi gerekir. Keşke arkadaşım Marguerite hâlâ bizimle olsaydı. İncillerin sessizliği, ilk Kilisenin giderek artan ataerkilliği, kadınlara karşı Gnostik şizofrenisi, Marguerite'in kendi Katolik karşıtlığı ve bilim adamlarının, hatta bazı feminist bilim adamlarının İncil'de kadınları hayalperestlerden çok kurban olarak ele alma eğilimi, ölmekte olan arkadaşımın onun görmek istediği şey arasında duruyordu. Derinlere ulaşan güçlü kuvvetler

Erkek egemenliğine ilişkin basit bir komplo teorisinden daha güçlü ve daha karmaşık olan bu teoriler, Mary'nin ilahi olana dair vizyonunu perdeledi. Onu benden ve Marguerite'den gizlediler ve birlikte dua ederken bir anlığına cennete olan güvenimizi sarstılar. Ama Magdalalı Meryem o perdeden daha güçlüdür. Onun ilahi dünyaya ulaşma yöntemleri nesiller boyunca kadın ve erkeklerin uygulamalarını şekillendirdi ve bunlar ortaya çıkarılabilir. Meshetme, şeytan çıkarma ve vizyon, Yeni Ahit dönemi, ilk Kilise dönemi ve sonrasında, Ruh'un yaşamıyla ilgilenen herkesin dini kimliğinin merkezinde yer alan şekillerde varlığını sürdürdü. Hristiyanlık çoğu zaman Meryem'in ruhani uygulamalarının gücünü takdir etmiştir, ancak kilise üstüne kilise, onları Meryem'in kendisine yabancılaştırarak anlamlarını çarpıtmıştır. Tek koruma alanı haline geldiler

--- SAYFA 6 ---

amaçlanan müritliğin sürdürülen ritüelleri olmak yerine din adamları, sözde uzmanlar veya birkaç illuminati. Meryem'in İsa'nın hareketi içindeki etkisi sonucunu çıkarmak, boşlukları onun tercih ettiği imgelerle doldurma egzersizi değildir. Göreceğimiz gibi, ikinci yüzyıldan beri Meryem projeksiyonların hedefi olmuştur. Fiziksel tutkusu kutsal coşkuyu simgeleyen Şarkıların Şarkısı'nın karanlık aşığı Shulamit olarak tasvir edilmiştir. Altıncı yüzyılda, Papa Büyük Gregory bu sembolizmi, Magdalalı Meryem'in fahişeye dönüştüğü bir anlatıya dönüştürdü; Orta Çağ'a gelindiğinde, onu bir mağarada meditasyon yapan çıplak bir tövbekar olarak tasvir etmek moda oldu ve din değiştiren fahişelerin kaldığı dini evlere rutin olarak "Magdalene" adı verildi. On üçüncü yüzyıldan itibaren, bazı insanlar Meryem'in gerçekten İsa'nın cariyesi olduğunu söyledi ve Viktorya dönemi İngiltere'sindeki ilk fotoğrafçılık çabaları, ergen kızları kısmen giyinmiş "Magdalene" gibi pozlamayı da içeriyordu. Hristiyanlığın insan cinselliği meseleleriyle ilgilenme çabaları, kadınların tanrıça ve vixens olarak karikatürleştirilmesiyle sürekli olarak baltalandı ve Mary Magdalene her iki rolü de üstlendi. Sayısız Magdalene efsanesiyle dolup taşan bu kitap, Yeni Ahit çalışan profesyoneller için hem Kilise geleneklerini hem de modern revizyonizmi çürütmek için cazip geliyor. Bunun akıllıca olmadığını düşünüyorum. Metinleri onların arkasına, Mecdelli Meryem'in İsa'nın hizmetinde çok önemli bir rol oynadığı zengin anlam dokusuna ulaşmak için kullanmalıyız. Daha sonraki zamanların ve hatta günümüzün efsaneleri, hüsnükuruntu aynaları tarafından çarpıtılmış gibi görünseler bile, sıklıkla Meryem'in etkisinin altında yatan gücü yansıtır. Mecdelli Meryem'in etkilediği metinleri inceleyerek ve bu etkinin daha sonraki efsanelerde nasıl ortaya çıktığına göz atarak, bir kişinin odaklandığını görüyoruz. Meryem'in yaşamının ayrıntıları çoğu zaman belirsizdir, ancak dindar bir kişiliğin gücü açıktır. Artık orada Marguerite için birisinin olduğunu biliyorum; aynı zamanda kim olduğumuzun gerçeği olan ilahi görüşü görmemizi engelleyen perdeleri kaldırmayı arzulayan herkesin hayatına bu Ruh'u bedensel olarak aktarmaya hazır, Ruhlu bir kadın.

--- SAYFA 7 ---

BİRİNCİ BÖLÜM ELİNE GETİRİLMİŞ Ve kötü ruhlardan ve rahatsızlıklardan iyileşmiş bazı kadınlar vardı: Kendisinden yedi cin çıkan Magdalene adındaki Meryem, Khuza'nın karısı (Herod'un komiseri) Yohanna ve Susanna ve onların eşyalarından onların geçimini sağlayan daha birçokları. Meryem, İsa'nın yaşamının kronolojisinde ilk kez Luka İncili'ndeki bu kısa pasajda görünür (8:2-3). Luka onun İsa'nın hayatına ne zaman girdiğini ve neden onu aradığını anlatıyor. İsa'nın itibarı, onu Magdala'daki evinden, MS 24'ten MS 27'nin başlarına kadar yaşadığı Kefernahum'a kadar on zorlu kilometreye kadar sürüklemiş olmalı. Muhtemelen ona tek başına, yaya olarak, cinlerin ele geçirdiği taşlı yollar ve engebeli patikalar üzerinden, kıyafetleri yırtık pırtık bir halde geldi. Benim tahminime göre, MS 25 yılında, İsa Celile'de günahkâr sayılan insanlara kollarını açan ve onlara musallat olan cinlerle savaşan bir haham olarak tanındıktan sonra onu aradı. İsa ve Meryem'in MS 25'ten önce İsa Magdala'yı ziyaret ettiğinde tanışmış olmaları muhtemeldir, ancak buna dair hiçbir referans yoktur. Eğer Magdala'dan yolculuğuna, gezginlerin gece barınak olarak tercih ettiği, yağmurda ve soğukta da tercih ettiği yünlü bir pelerinle başlamış olsaydı, bu ve giydiği deri sandaletler pekala çalınabilirdi. Ancak pelerinler ve sandaletler her ailenin erişebileceği mesafede değildi: Yoksullar, yalnızca tuniklerinin kalın keteniyle ısınarak yalınayak yürümek zorundaydı. Bu Celileli köylülerin gündüzleri dışarıda, hatta bölgenin soğuk kış yağmurlarında ve ara sıra kar yağdığında ne kadar dayanıklı olduklarını ancak hayal edebiliyoruz. Luka, Mary'yi ortaçağ efsanesinin ve modern fantezinin zengin, zarif baştan çıkarıcı kadını olarak sunmuyor. Altıncı yüzyıldan itibaren Küçük Asya'daki Efes şehrinde sık sık yeniden anlatılan ve süslenen canlı bir hikayede, Meryem o kadar zengindi ki, İsa'nın ölümünden sonra Roma'da Tiberius Sezar'la bir akşam yemeğine davet edildi. İsa'nın Dirilişini vaaz etme fırsatını değerlendirdi ama imparatorun alayıyla karşılandı. İmparator, Tanrı'nın Meryem'in elindeki yumurtayı beyazdan kırmızıya çevirmediği gibi, ölüleri de diriltmeyeceğini söyledi. Yumurta hemen kırmızıya döndü. Ortodoks Hristiyanlar hala bu hikayeyi Paskalya'da anlatıyorlar ve Meryem ve yumurtası Doğu Ortodoksluğunun ikonlarında görülüyor. Bazı modern bilim adamları, Joanna'nın Celile hükümdarı Herod Antipas'ın önde gelen ailesinden biriyle evlendiğinden beri, Meryem'in Luka İncili'ndeki Joanna ile olan ilişkisini kullanarak Meryem'in zenginliği resmini desteklemeye çalıştı. Yakın zamanda yeniden yapılanmalardan birinde, Mary ve etkili Joanna iş dünyasında arkadaş ve meslektaş; Meryem, Joanna'nın bağlantılarından yararlandı ve İsa'yı komedyen olarak kullandığı akşam yemeği partilerine ev sahipliği yapmak için kendi servetini kullandı. Revizyonist okumalar, ortaçağ efsaneleri gibi, hayal gücümüzü başka yöne çevirebilir ve tazeleyebilir, ancak aynı zamanda bize Batılı dini hayal gücünün, zavallı, savunmasız İsa'yı koruyacak zengin ve güçlü bir Meryem'i hâlâ ne kadar istediğini de gösterir. Ancak Luka İncili, Meryem'in Joanna'nın statüsünü paylaştığını söylemiyor: İki kadını karşılaştırıyor. Luke'un bahsettiği kadınlar arasında bir hükümet yetkilisiyle evli olan Joanna aristokrattır, muhtemelen zengindir ve iyi bağlantıları vardır. Öte yandan Mary, Joanna'nın statüsüne veya bağlantılarına sahip değil. Sahip olduğu şey şeytanlardır; hiçbir eski metin (ya da herhangi bir makul spekülasyon), İsa'nın Magdala'ya taşındığını veya Meryem'in orada İsa'nın emrine verdiği mülke sahip olduğunu öne sürmez.

Luka, Meryem'in İsa'yla tanıştığında kaç yaşında olduğunu belirtmiyor, ancak büyük olasılıkla yirmili yaşlarındaydı, ondan biraz daha yaşlıydı ve karmaşık bir ele geçirilme vakasını geliştirecek kadar olgundu ("yedi iblis"e atıfta bulunarak bunu ima ediyor). İnciller ailesi hakkında hiçbir şey söylemiyor. Bir kadının yerleşip çocuk üretmesinin beklenebileceği bir yaşta, bekar olduğu belliydi.

--- SAYFA 8 ---

Mary'nin şeytani mülkiyeti göz önüne alındığında, onun bekar olmasıyla ilgili çok az gizem var. Ele geçirilme, (örneğin) doğumun doğal kirliliği değil, kirli bir ruhun bulaşıcılığı değil, safsızlık damgasını taşıyordu. Pek çok iblis yüzünden Magdala'da dışlandığına hiç şüphe yoktu. Celile Yahudileri, çevrelerindeki diğer uluslardan farklı olarak kendilerini, İbranice yazılan ve Aramice dilinde sözlü olarak aktarılan Musa Yasası olan Tevrat'ın emrettiği katı saflık yasalarına bağlılıklarıyla tanımlıyorlardı. Ne yedikleri, kimlerle yemek yiyebilecekleri ve arkadaşlık kurabilecekleri, nasıl çiftçilik yapacakları, kime dokunup dokunamayacakları, evlenebilecekleri kişiler, ne tür seks yapacakları ve ne zaman yaşayacakları tüm bunlar ve daha fazlası bu Tevrat tarafından belirleniyordu. Celilelilerin saflığı onların kimliği idi; zihinlerinde Romalıların yönetimindeki refaktan ve hatta hayatta kalmaktan daha değerli ve hoştu. Birinci yüzyılda, Romalıların topraklarına getirdikleri pisliği temizlemek için ara sıra şiddetli direnişe başvurdular, hatta bu direnişin intihar anlamına geldiği ortaya çıktı. İsa ve takipçilerinin sık sık cinler olarak adlandırdıkları "kirli ruhlar" Meryem'de yaşıyordu. Bu iblislerin bulaşıcı olduğu, kişiden kişiye ve yerden yere hareket ettiği, Mary gibi ele geçirildiği bilinen kişiler tarafından bulaştırıldığı düşünülüyordu. Helenistik dünyada bu tür görünmez bir bulaşıcılığa, iblis kelimesinin kökeni olan daimon adı veriliyordu. Ancak Greko-Romen düşüncesinin kaynaklarında bir iblisin zararlı olması gerekmez. Daimone, dünyevi dünya ile tanrıların diyarı arasındaki boşlukta hareket ediyordu. Sokrates'e etik bir ikilemle karşılaştığında nasıl davranması gerektiğini nasıl bildiği sorulduğunda, kendisine rehberlik eden isimsiz "küçük daimon" olan daimonion ti'sini dinlediğini söyledi. Bu dönemde Yahudilik, ruh dilini kullanarak ve iyi ruhlar (melekler ve Tanrı'nın dünyaya üflediği Kutsal Ruh gibi) ile kötü ruhlar arasında ayırım yaparak aynı tür güçlerden söz ediyordu. İsa, zararlı ruhi etkileri "kirli" veya "kötü" ruhlar olarak adlandırdı ve iblis sözcüğü hem Yahudilikte hem de Hristiyanlıkta bu anlamda kullanıldı. Sonuçta, Helenistik dünyadan gelen "iyi" bir iblis bile putperestlikle ilişkilendirilmiştir ve bu nedenle iblis teriminin Kilise uygulamalarından etkilenen modern dillerde aşağılayıcı bir anlamda kullanılmasının nedeni budur. Antik dünyada Yahudi olsun ya da olmasın herkes daimonionun insanlara, hayvanlara ve nesnelere saldırıp, onlara yerleşip onları ele geçirerek zarar verebileceği konusunda hemfikir idi. Daimonia bazı yönlerden psikolojik komplekslerle kıyaslanabilirken, aynı zamanda bakterilerimize, virüslerimize ve mikroplarımıza da benzer. Hijyene gösterdiğimiz özen sayesinde insanlar kendilerini görünmez daimonia'dan korudular ve eski uzmanlar, hastalıkları ve bunların iddia edilen nedenlerini kataloglama yöntemimizle onları listelediler. Bu tür listeler, eski şeytan çıkarma sanatını kaydeden papirüs parçaları üzerinde günümüze kadar gelmiştir. Bu uzmanların aynı fikirde olmaması gerçeği, daimoniaya olan inancı, günümüzde değişen sağlık tavsiyelerinden daha fazla zayıflatmadı, insanların bilime şüpheyle yaklaşmasına neden oldu. O zaman, şimdi olduğu gibi, uzmanlar arasındaki çatışma, konunun hayati önemine olan inancı daha da artırdı. Bazı akademisyenler, vajinalarının vücutlarını girişe karşı savunmasız hale getirdiği şüpheli gerekçelerle, Yunanistan'ın ilk dönemlerinde kadınların erkeklere göre ele geçirilmeye daha duyarlı olduğunun düşünüldüğünü savundu. Kadim düşünce genellikle bundan daha incelikliydi ve iblislerin çok fazla açıklığa veya açıklığa ihtiyacı varmış gibi görünmüyor.

manevra için geniş alan. Bir kişinin gözleri, kulakları ve burnu, onu bunların etkilerine maruz bırakma olasılığı, bel altındaki herhangi bir delikten çok daha fazlaydı. Her ne kadar Meryem daimonia'sıyla gelmiş olsa da, onu Yahudi Celile toplumu içinde kirli hale getirdiler. Kefernahum'a vardığında muhtemelen oldukça yalnızdı. Antik çağda ailesi olmayan kadınlar, hayal edemeyeceğimiz kadar savunmasızdı. İnciller genellikle bir kadını bir erkeğin kız kardeşi, karısı veya annesi olarak tanımlar. Bu bağlantı onun korumasıydı. Birçok kültürde olduğu gibi, kocası dışında herhangi bir erkekle özel bir yerde yalnız kalan bir kadın, zina suçlamasıyla karşı karşıya kalır (Sotah 1:1-7 Mişna, Musa Kanununu uygulamaya koyan Rabbinik öğreti geleneği). Benzer şekilde, müstakbel kayınpederinin evinde kalan bir adam, daha sonra karısının bakire olmadığından şikayet edemezdi.

--- SAYFA 9 ---

yarım şans tanıyarak onun bekaretini bozdular. Erkeksiz kadınlar kendilerini ulaşılabılır kılmadı; daha ziyade erkekler bunlardan yararlandı. Ergenlik çağındaki (on üç yaş civarında) bir kadın, babasının velayetinden evlilik yoluyla bir kocanın velayetine geçti. Ailelerini, ettikleri tarlaları, besledikleri sürüleri, güvenebilecekleri iş gücünü ve yararlanabilecekleri ticaret bağlantılarını büyütme konusunda her iki tarafa da avantaj sağlamaya çalışan aileler arasında düşünler düzenlendi. Evlilik, okuryazar topluluklarda yazılı bir kayıtla veya okuma yazma bilmeyen köylü çevrelerinde tanıklarla imzalanan bağlayıcı bir sözleşmeydi. Genç bir kadın, evlilik sözleşmesi kabul edildikten sonra bir yıl kadar babasının evinde kaldı. Cinsel ilişkilerdeki bu gecikmeye rağmen, on dört ve on beş yaşındaki hamile kadınların görülmesi nispeten yaygın bir görüntü olsa gerek. Bütün bu düzenleme, bir kadının bakireyle evlendiğini bilen bir kocayla ergenlikten çocuk doğurmaya geçişini yöneterek İsrail soyunun saflığını korumak için tasarlandı. Bu nedenle Tevrat'ta başka bir adamın karısını almak ölümle cezalandırılıyordu (Levililer 20:10). Evli bir kadınla ilişki zina günahını oluştururken, bir bakireyi baştan çıkarmak daha hafif bir şekilde cezalandırılıbiliyordu (Levililer 22:16-17), bazen sadece para cezasıyla cezalandırılıbiliyordu. Bakire olma yaşını geçmiş evlenmemiş kadınlar, kadınlar için olduğu kadar onları evlendirmeyi başaramayan aileler için de sıkıntı yaratan, sınırlayıcı, kontrolsüz bir statüye sahipti. Anneleri İsraili olan ancak babalıkları şüpheli olan hem erkekler hem de kadınlar, konu evlilik olduğunda özel bir sorun oluşturuyordu çünkü diğer İsraililerin çoğuyla evlenemiyorlardı. İsa gibi Mecdelli Meryem de muhtemelen bir mamzer, babalığı şüpheli olan ve bu nedenle evlilik olasılığı söz konusu olduğunda kısıtlanan bir İsraili olabilirdi. Modern bilim, Meryem'i İsa'yla karşılaştığı sırada bir fahişe olarak tasvir eden ortaçağ geleneğini savuşturmaya devam ediyor. Ancak bir kişinin kızını fahişeliğe teşvik etmek, maddi bir yük olsa bile yasaktı. Fuhuşu teşvik etmenin veya buna izin vermenin cezası belirtilmemiştir (Levililer 19:29) ve gerçek şu ki fuhuş İsrail'de ve çevresinde mevcuttu. Ancak uygulama toprağı tahrip etmekle suçlandı. Saflik kurallarının ardındaki bütün fikir, İsrail'e, verimli olmaya devam etmesi için dikkatle ve dikkatle yönetmesi gereken bir toprak verilmiş olmasıydı. Günahkar davranışlar kirlilik yarattı ve İsrail'i yok olmaya itti: İsraililer saflik yasalarını uygulamayı bırakırlarsa, Tanrı bu ülkenin onları kusacağı tehdidinde bulundu (Levililer 18:3-30). Meryem İsa'yla tanışmadan önce fuhuşa mı yönelmişti? Magdala'dan yolculuğı sırasında tecavüze mi uğramıştı ya da istismara mı uğramıştı? Bunlar iyi sorular, ancak bunları yanıtlayan hiçbir metin veya metinden yapılan makul bir çıkarım yok. Bu olasılıkları onaylamak veya reddetmek bizi mevcut kanıtların ötesine götürür. Ancak Mecdelli Meryem'in zamanında ve yerinde -bizim zamanımızda olduğu gibi- muhtemelen günah kurbanlarının çoğu zaman kendileri de günahkar olarak tasvir edildiğini söyleyebiliriz. Luka'nın Meryem'in yedi cininden bahsetmesi, onu bir fahişe olarak tasvir eden Batı geleneğini teşvik etti. Tipik resimler onu gösterişli bir elbiseyle, bir aynanın karşısında yer alırken ya da utanç içinde İsa'nın ayakları önünde aşağılanmış halde resmediyor. Ortaçağ dindarlığı kibri fuhuşla ilişkilendiriyordu; çünkü kadınlar

kendilerini sadece fahişelikten hoşlandıkları için sattılar ve pastoral ilahiyatçılar birçok durumda kırbaçlama da dahil olmak üzere kendini aşağılamayı bu günahın en iyi tedavisi olarak gördüler. Batı'da bir dönüşüm olarak tasvir edilen şeytan çıkarma ayini öncesinde kibir ve şehvet, Mary'nin şeytani hayvanat bahçesi içindeki kuzenleri öpüyordu. Mary Magdalene, on dördüncü yüzyılda kırbaçlıların koruyucu azizi olarak popüler hale geldi ve ona ve kendi kendine acı verme uygulamasına bağlılık yaygınlaştı. Hayatının bir hikayesinde, kanayana kadar derisini tırmaladı, göğüslerine taş attı ve saçlarını yoldu; bunların hepsi kendi zevkine düşkünlüğünün kefaretiydi. Uzun süre benzer kefaretleri teşvik eden sıradan ve dinsel gruplar arasında ideal bir utanç ikonu olarak kaldı. 1375 yılında bir İtalyan kırbaçlı kardeşliği,

--- SAYFA 10 ---

alayları sırasında kendilerini kırbaçlarken pankart; tahtta oturan dev bir Meryem Magdalene'yi tasvir ediyor. Başı göklere uzanır ve melekler onu kuşatır. Ayaklarının dibinde, cübbeleri ritüel kırbaçlama için arkalarında bir boşluk bırakan beyaz başlıklı dört figür diz çöküyor. Ortaçağ dünyasındaki insanlar böyle bir görüntüyü oluşturacak malzemeyi nereden buldular? Kesinlikle Yeni Ahit'ten ya da Mary Magdalene ile ilgili ilk geleneklerden değil. Kırbaçlıların saygı duyduğu kadın iki farklı Meryem'in birleşimiydi: Mecdelli Meryem ve Mısırlı Meryem. Mısırlı Meryem'in kendisi de Hristiyan folklorunun klasik bir figürüdür; münzevi bir fahişeye dönüşmüştür. Altıncı yüzyıldan itibaren yayılmaya başlayan hikâyelerde, Mısırlı Meryem'in, dördüncü yüzyılda Kudüs'e yaptığı hac ziyareti sırasında İsa uğruna fuhuş yapmaktan vazgeçtiği ve hayatının geri kalanını bir mağarada geçirdiği anlatılır. Bu hikaye Mary Magdalene'in biyografisine eklendi. En çok Jacobus de Voragine'in Altın Efsanesi'nde yer alan on üçüncü yüzyıldaki biçimiyle ünlü olan bu genişletilmiş hikayeye göre Meryem, Diriliş'ten on dört yıl sonra kiliseler kurarak ve putları kaldırarak Fransa'ya gitti. Bu muhteşem efsanede Magdalalı Meryem, İncillerdeki tamamen farklı bir kişi olan Bethany Meryem ile karıştırılmaktadır. Bu kafa karışıklığı ona hiç sahip olmadığı bir kız kardeşinin (Bethany'li Martha) yanı sıra hiç sahip olmadığı bir erkek kardeşinin (Lazarus) olmasını sağlar. Kendisi ve kardeşleriyle birlikte Marsilya'ya gelen bir tekne dolusu Hristiyanın yardımının yanı sıra, erkek kardeşi Lazarus ve kız kardeşi Marta'nın misyonerlik çalışmalarında yardımına güvenebilirdi. Daha sonra otuz anoreksik yıl boyunca Provence'taki izole bir mağaraya çekildi; burada dua ve meditasyon zamanlarında, melekler onu cennete kaldırdığında mucizevi bir şekilde beslendi. Ancak manastır kültüründekilerin cinsellik konusundaki derin kararsızlıkları, bu eski fahişenin din değiştirdikten sonra ne kadar arzu edilir olduğunu düşünmekten vazgeçmelerine pek izin vermedi. Sık sık La Sainte-Baume'un sarp kayalıklarında çıplak olarak tasvir edilir. Vücudunun, tevazu için geleneksel olarak örtülmesi gereken kısımlarını kaplayan uzun ve parlak saçları, bugün bile Batı'da ikonografinin temelini oluşturuyor ve Magdalalı Meryem'i Hristiyan maneviyatının Leydi Godiva'sı yapıyor. Mecdelli Meryem, İsa'yı ararken doğru hahama yaklaştı. Gevşek olduğu iddia edilen kadınlarla arkadaşlık kurma konusundaki şöhretinden keyif alıyordu (gevşek sözcüğü kocasının ya da babasının adını ya da erkek korumasının başka bir göstergesini taşımayan her kadın için geçerliydi). İsa'nın öğrencileri arasında pek çok bağımsız kadın vardı; insanlar onu "gümrük görevlilerinin ve günahkarların dostu" olarak adlandırdığında (Matta 11:19), bu bir iltifat değildi ve İsa'yı eleştirenler bu kadın öğrencileri "günahkarlar" arasında sıraladılar. Haham İsa, kadın takipçilerini savunurken muhaliflerini lanetlemekten çekinmedi: "Amin, size söylüyorum, gümrük memurları ve fahişeler sizden önce Tanrı'nın krallığına giriyor!" (Matta 21:31). Bu açıkça vergi toplamanın ve fuhuşun kurtuluş yöntemleri olarak genel olarak onaylanması değil, takipçilerini küçümseyen ve kadın müritlerini "fahişeler" olarak adlandıran insanlara sert bir yanıttır. Ortaçağ efsanelerinde ve pek çok modern romanda Mecdelli Meryem'in rastgele cinsel ilişki konusundaki ısrarlı şöhreti, iblisli kadınların zorunlu olarak rastgele cinsel ilişkiye girdiğini varsayma hatasına dayanmaktadır.

Antik dünyada şeytan çıkarma sadece seksle ilgili değildi, ancak bilim adamları bazen bir kişiyi şeytan tarafından ele geçirilmiş olarak tanımlamanın, tedaviden sonra bile o kişiyi karaladığını varsayarlar. Durum böyle değildi: Eski düşünürler, modern muadillerinin öğrenebileceği şekilde, bir kişiyi rahatsızlıklarından nasıl ayırt edeceklerini biliyorlardı. Meryem onunla ilk tanıştığında İsa, neredeyse taşlanarak Nasıra'dan Kefernahum'a taşınmıştı (Luka 4:16-30), çocukluğundan beri tanıdığı dar görüşlü mezranın onu asla bir haham olarak kabul etmeyeceğine onu ikna etmişti. Kefernahum'da büyük adımlarını attı. Birkaç bin kişinin yaşadığı bu balıkçı kasabası ona güvenli bir sığınak sağladı ve şeytan kovucu olarak ünü arttı.

--- SAYFA 11 ---

İsa, aslen Beytsayda'dan gelen (Yuhanna 1:44) ve Kefernahum'da balıkçı bir ailenin çocuğuyla evlenen Simon ve Andreas adlı iki erkek kardeşin yanına yerleşti. Celile'deki bir gelenek uyarınca kayınvalidelerinin yanına taşındılar, dolayısıyla Simon'un kayınvalidesi geniş ve geniş bir ailenin önemli bir üyesiydi (Markos 1:29-31). Kefernahum'un sağlam bazalt evleri küçüktü ve insanlarla doluydu. Çoğu tek katlıydı ama ara sıra iki katlı evler de vardı. Çok azının avlusu vardı ve bazı insanlar hayvan beslediğinden, sıkışık evlerinde zaman zaman hayvanlar da onlara katılıyordu. Haham İsa'yı ağırlamak rutin bir konukseverlik eylemi değildi. Kendi ihtiyaçları, varlıklı bir ailenin geçinmesine yetecek kadar mütevazıydı, ancak kendisi de çok yeme ve içme konusunda ünlü olduğunu itiraf etti (Luka 7:34; Matta 11:19). Gerginlik daha çok etrafına toplanan hevesli kalabalıktan kaynaklanıyordu. İsa'nın şeytan çıkarma ve şifa uygulamaları yaptığı yerler o kadar kalabalık olabiliyordu ki insanlar hareket edemiyordu. İnciller, dört adamın çatıda bir delik açıp felçli arkadaşlarını iyileştirilmek üzere bir sedye üzerinde İsa'ya bırakmak zorunda kaldığı kadar kalabalık bir evde yaşanan bir sahneyi anlatır (Matta 9:1-8; Markos 2:1-12; Luka 5:17-26). Bu sahne, Magdalalı Meryem'in genç hahamla ilk tanıştığı ortamı akla getiriyor. Kefernahum, İsa'nın itibarıyla doluydu; onu görmek için çabalamak zorundaydınız. İncillerde defalarca, kirli ruhlarla ve hastalıklara sahip kişilerin, inisiyatif kullanan ve İsa'nın ilgisini isteyen, sıklıkla ona bağırarak ve ona dokunmak için kalabalığın arasından geçen kişiler olarak tasvir edildiği görülür. İsa, Tanrı'nın Krallığı uğruna kendisinden fıskıran ve cinleri dışarı atan Ruh'un akışıyla cinleri kovdu ve iyileştirdi (Matta 12:28; Luka 11:20). Bu iki güç -Ruh ve Tanrı'nın Krallığı- onun uygulamasının merkezinde yer alıyordu ve şüphesiz bunlar, Meccelli Meryem'i tedavi ederken aklında en üst düzeyde yer alan iki enerjidi. Tanrı'nın Krallığı, İsa ve takipçilerinin zihninde çoktan ortaya çıkmaya ve Roma'nın yönetimini ve Suriye'nin Palaestina Eyaleti olarak adlandırdığı topraklardaki egemenliğini devirmeye başlayan yeni bir toplumsal düzendi. Roma'nın yerel asları aracılığıyla yönetimi, Tanrı'nın İsrail'e verdiği her sözü bozuyor gibi görünüyordu. Seçilen halkın Vaat Edilmiş Topraklarda güvende olması gerekiyordu; Yeşaya, Yahudi olmayanların galip olarak değil, yalvararak Siyon Dağı'na hacca gideceklerini öngörmüştü (Yeşaya 25:6-12). Yahudilerin Roma hegemonyasının gelişile yaşadığı hayal kırıklığının ortasında, İsa Aramice Kutsal Yazıların vaat ettiği bu yeni ilahi üstünlüğü duyurdu: malkhuta delahah, yani "Tanrı'nın Krallığı." İsa, birinci yüzyılda Suriye Palaestina'daki köylü yaşamının temeli olan karmaşık, zengin sözlü geleneği benimseyerek (İbranice Kutsal Yazılardan önemli açılardan farklı olan) bu metinlerin çoğunu çocukluğunda ezberlemişti. Zamanının diğer birçok hahamı gibi İsa da okuma yazma bilmiyordu. Öğrenimi sözlü geleneklerden geldi ve kendine özgü dehası, ilahi Krallığa ilişkin şiirlerinde ifadesini buldu. Meryem gibi insanlara, ülkelerine musallat olan şeytanları, kirliliği, yoksulluğu ve acımasız Roma yönetimini yerinden etmeye başladığını hissettikleri Tanrı'nın gücünün içsel deneyimini verdi. İsa, tüm evrenin ardındaki devrimci ilkenin Tanrı'nın Krallığı olduğunu öğretti: Bir gün tüm yaşam parlayacaktı ilahi dolgunluk ve enerjiyle. Sezar'ın gücü yok olacak ve Krallık, filizlenen bir tohum kadar doğal ve gizemli, taşan nehirler kadar amansız bir güçle her türlü direnişi bastıracaktı. İnsanlar İsa'nın yeni bir çağa, bildikleri dünyanın tamamen dönüşümüne ilişkin vizyonunu duymayı sevdiler. İlahi adalet ve merhametin hakim olacağı ve tüm insanlığı dönüştüreceği dünyaya götürmek için anlattığı birçok benzetmeyle kendilerinin değiştiğini hissettiler. İsa, şeytan kovma ve iyileştirme çalışmalarında, dönüştürücü Krallıkla ilgili bu vizyonu eyleme geçirdi.

--- SAYFA 12 ---

Meryem bu toplantılara katıldı ve İsa'nın Tanrı'nın olağanüstü gizli malkhuta'sından bahsettiği Kefernahum ve çevresindeki evlerde bayram yemeklerine katıldı. Haham İsa, şarap içerken ve konuksever ev sahiplerinin sağladığı koyun veya keçi ve taze sebzeleri yerken, Tanrı'nın yakında bir gün her şeyi nasıl değiştireceğine ve birlikte yemek yiyen İsrailiilerin İbrahim, İshak ve Yakup'la birlikte ölümden dirileceklerine dair vizyonların izini sürerken özellikle konuşkan olmalı. Krallığın yakında olduğunu biliyorsanız, Sezar hâlâ hüküm sürerken bile hasırdan bir kanepeye (ya da ev sahibiniz zenginse gerçek bir kanepeye) uzanarak onun gelişini kutlayabilirsiniz. Kendisi de marjinalleştirilmiş ve dışlanmış, Celile'nin sosyal ağında yeri olmayan bir yabancı olan Meryem'in, İsrail'in zalimlerini mağlup etme ve haklı çıkarmayla ilgili bu benzetmelere nasıl tepki vermiş olabileceğini hayal etmek kolaydır. İsa'yı görmek için kalabalığın arasından geçmek zorunda kalmış olabilir, ancak Luka İncili'nden de anlaşılacağı gibi, onun dikkatini çekince o da onunla ilgilendi. İlk buluşmanın nasıl olacağını bilmiyoruz ama hem haham hem de kaderinde onun en önemli müritlerinden biri olacak olan, fazlasıyla yalnız, paçavralar içindeki ele geçirilmiş kadın için hayırlı oldu.

--- SAYFA 13 ---

İkinci Bölüm MAGDALENE MAGDALENE. Bu isim, neredeyse iki bin yıldır, şehvet, pişmanlık ve bağlılık imalarıyla yankılanıyor. Bugün Burgundy'deki Vezelay ve Provence'taki Saint-Maximin manastırlarında ve kiliselerinde yankılanıyor. Binlerce hacı ve turist hala Vezelay'in yemyeşil tepesine doğru dolambaçlı yollardan akın ediyor; burada on birinci yüzyılda orada yaşayan ve daha sonra Magdalene'nin dünyevi kalıntıları olduğunu söyleyen Benedictine rahiplerinin sade, davetkar, sade Romanesk bazilikası ev sahipliği yapıyor. Meryem'in cesedi olması gereken şeyden geriye kalan tek şey, karanlık bir yeraltı şapelinde, metalik melekler ve meleklerle çerçevelenmiş cam bir silindirin içindeki bir kemik parçası. Bu kitabı araştırırken Vezelay'a kendi hac yolculuğumu yaptım; Romanesk mahzen, turistlerin sessiz merakını ve ibadet edenlerin sadık dualarını çekiyor. Adanmışlık duygusu, sitenin zarif mimarisiyle rezonansta titreşiyor gibi görünüyor. Ancak Meryem'in kutsal emanetlerinin yanındaki küçük bir yazılı duyuru, onun hikayesine, Reformasyon ve Fransız Devrimi'nin onun kalıntılarını bozduğuna dair şikayet dışında yeni hiçbir şey eklemiyor. Bu, Fransa'daki Magdalene'ye antimodernist bağlılığın ana motifidir. Fransa'nın güneyindeki Saint-Maximin'deki bina daha büyük ve daha yeni; ölçeği, güneşte kavrulmuş düz arazi ve onu çevreleyen daha küçük binalar tarafından vurgulanıyor. Hem bazilika hem de manastırdan oluşan bu 13. yüzyıl Gotik kompleksi, Vezelay'i utandırmak için kasıtlı olarak tasarlanmıştı. Saint-Maximin'in Dominik rahipleri, kuzeydeki Benedictine'lerin iddia ettiği gibi, eski mezarlıklarında ortaya çıkardıkları kemiklerin Magdalalı Meryem'in gerçek kalıntıları olduğunu söylediler. Kripta hala birçok lahit ve yazıtlı övünüyor ve yakındaki mezarlığı kazma, antik eserleri sergileme ve hacılara ve ziyaretçilere turlar sunma çalışmaları bugüne kadar Dominik rahiplerini meşgul ediyor. Rehberli turlar, Mary Magdalene'e ait olduğu iddia edilen tamamen camla kaplı bir kafatasına odaklanıyor. Orta Çağ'da Vezelay ve Saint-Maximin benzersiz olmaktan uzak olsa da öne çıkanlardı. Hacılar her yıl Magdalene'ye hürmet eden çok sayıda yere akın ediyordu ve birçoğu aynı zamanda onun dünyevi kalıntılarını, yani İsa tarafından dönüştürülen kutsal et emanetlerini de talep ediyordu. İsa Meryem'e "Bana dokunma" (Yuhanna 20:17) dediği zaman, efsaneye göre Meryem'i uzaklaştırmak için alnına dokunmuştur. Saint-Maximin'deki Dominikliler, İsa'nın dokunuşuna maruz kalan deri parçasının hiçbir zaman çürümediğini, aksine inatla kafatasına yapıştığını iddia ediyor. Bu, uzun bir yolculuğa geçecek bir manzaraydı; Hacı olmak, yıllarca süren Araf'tan kaçmak için Papa'nın hoşgörüsünü kazandı ve Meryem'in kafatasındaki etini, ne kadar buruşmuş olursa olsun görmek, mezarın ötesinde yaşam vaadini doğruladı. Orta Çağ boyunca tövbe edenler, Konstantinopolis'ten Exeter'e kadar Magdalene'ye saygı duyulan yerlere doğru yola çıktılar. Bu yerlerin çoğu, ibadet edenlere Magdalene'nin kalıntılarını, genellikle kemikleri veya kırık parçaları görme fırsatı sunuyordu, ancak bazı kiliseler onun kafatasıyla övünüyor ve iddia edilen parmakları ve saç tutamları tüm Avrupa'ya dağılmıştı. Bir aziz nasıl ölürse ölsün, onun ölüm yıldönümü o azizin bayram günü oldu; bu, azizin bu dünyadan sonsuza kadar İsa ile birlikte olacağı krallığa geçişi işaret ediyordu. Sekizinci yüzyıldan beri Ortodoks geleneği Temmuz'u tanıdı

22, Magdalalı Meryem'in ölüm yıldönümüydü ve Katolik takvimi de bu geleneğe uyuyordu. Piskoposlar, başpiskoposlar, rahipler ve Papalar, sivil yetkililer, krallar ve köylüler, onun onuruna alay olarak bilinen ciddi tören geçitlerine katıldılar. (Hem Vezelay hem de Saint-Maximin bu geleneği her yıl 22 Temmuz'da

sürdürürler.) Tören alayları katedralleri ve kiliseleri doldururdu.

--- SAYFA 14 ---

amacı hac ve bayramdı. İleri gelenler Meryem'in kutsal emanetlerini taşıdılar, onları tahtirevanların üzerinde sergilediler, bazilikanın içinde ve dışında geçit töreni yaptılar, ardından hacılar ve yerel halktan oluşan ibadet dolu kalabalığın şarkı söylediği, ilahiler söylediği ve dans ettiği kasabaların sokaklarında ilerlediler. Fırsatçı satıcılar yiyecek ve kutsal ıvır zıvır satıyordu; kaçınılmaz yankesiciler, küçük hırsızlar ve haydutlar sürekli bir tehdit oluşturuyordu. Ancak hac ve tören alayının tüm tehlikesinin, gürültüsünün ve masraflarının ortasında, eğer Magdalalı Meryem'in kutsal emanetlerine sokaklarda ve kiliselerde dolaşırken hayranlıkla bakabilseydiniz ve Katolik Kilisesi'nin tövbe disiplinlerini takip etseydiniz, kendi bedeninizin Magdalene'ninki gibi dönüştüğünü hissederdiniz. Hacda geçirilen her gün, Meryem'in anısının yüceliği için harcanan her kuruş, tehlikeli yollarda yolculardan alınan ağır kilometreler - bunların hepsi, bu ödemelerin cennette kişisel bir kira satın aldığı bilgisiyle telafi edildi. Magdalene hakkında, onun İsa'nın karısı ya da cariyesi olduğunu iddia eden daha karanlık iddialar da vardı - belgelemek ya da tarihlendirmek zor, ama kuşkusuz on üçüncü yüzyılda ortalıkta dolaşıyordu. 22 Temmuz 1209'da Papa'nın gönderdiği Haçlılar, Meryem ile İsa'nın cinsel ilişkiye girdiği yönündeki sapkın öğretiyi cezalandırarak Beziers kasabasını ateşe verdiler. Zamanın dindar bir tarihçisi, "bu iğrenç köpeklerin, hakaret ettikleri kişinin bayramı sırasında alınıp katledilmesine" sevinmişti. O gün kâfirler ve onları koruyanlar dahil yaklaşık on beş bin kişi öldü. Yakın zamanda çıkan bir dizi kitap, İsa ile Meryem'in sevgili olduğu efsanesini, İsa'nın son akşam yemeğinde kullandığı iddia edilen fincan olan Kutsal Kase efsanesiyle ilişkilendirdi. Kâse efsanesi her zaman yapı söküm için uygunlaşmıştır, çünkü genellikle bir tür metal kap içerir; bu, İsa'nın zamanındaki ve sınıfındaki insanların erişebileceği toprak kaplardan çok farklıdır. Her halükarda, efsanenin bu yeni versiyonuna göre gerçek Kâse bir fincan değildi; daha doğrusu Kâse Meryem'in rahmiydi; İsa'nın çocuklarını doğuran kutsal kaptı. Bu tür ezoterik hikayelerin devam edebilmesi için gizemli isimlere ve komplo varsayımlarına ihtiyaç vardır - ve "Magdalene" (eklenen kaşe için sıklıkla "Magdalen" olarak yazılır) birçok insanın zihninde tüm bu teoriyi özet olarak gündeme getirir. İster Vezelay ve Saint-Maximin'in sessiz mezarlarında anlatılan ister koltuklarından kalkmak zorunda olmayan hacıların eğlenmesi ve merakı için filme alınmış olsun, bu hikayeler ve bunların çeşitleri, Magdalalı Meryem'in anısını hikaye anlatıcılarının dini hassasiyetleriyle harmanlıyor. Saint-Maximin'deki sözde deri parçasıyla birlikte kafatası ve sahte belgelere dayanarak İsa'nın soyundan geldiğini iddia eden ailelerin yayınlanmış soyağacı, bize Mecdelli Meryem hakkında pek fazla bilgi vermiyor, ancak onun çok farklı yönelimlere sahip insanlar üzerinde yarattığı derin çekiciliği aydınlatıyor. İddialar ve karşı iddialar arasında, her efsaneyi öne çıkaran ortak unsur, İsa ile Meryem arasındaki yakın ilişki duygusudur. Sonuçlar ne kadar tuhaf görünse de bu içgüdü'nün doğruluğu kanıtlanıyor. Meryem, Kefernahum'da MS 25'ten itibaren İsa'nın yakın çevresinin bir parçasıydı. Kendisini onun bilgeliğini öğrenmeye adanmış, onun öğrencisi oldu. Erkekler kadar kadınlar da İsa'nın öğrencileri oldular ve Kefernahum'da İsa'nın etrafında toplandılar.

MS 24 ve 27 yılları. İnciller bu kadın takipçilerden birkaçının adını verir ve onların İsa'nın hareketindeki yerleri şüphe götürmez. Bununla birlikte birçok kilise, İsa'nın yalnızca on iki öğrenciyi seçtiğini ve bunların hepsinin erkek olduğunu iddia ederek bu kadınları görmezden geldi. Bu kafa karışıklığının nedeni kısmen öğrencileri havarilerle karıştırma ve havarilere, İsa'nın hareketindeki rollerini gerçekten yansıtmayan bir statü atfetme yönündeki yaygın eğilimdir. Meryem, sırf Onikilerden biri olmadığı için, yeni doğmakta olan Hristiyanlık içinde hak ettiği konumdan mahrum bırakılmamalıdır. MS 29 yılında, Kefernahum'da geçirdiği sürenin sona ermesinden sonra İsa, tamamı erkek olan on iki öğrencisini kendisine temsilci olarak seçti. Belirli bir tehdide yanıt olarak öğrencilerini tamamı erkeklerden oluşan bu gruba indirdi. İsa, cinleri kovarak ve Tanrı'nın Krallığının zaferini vaaz ederek,

--- SAYFA 15 ---

Herod Antipas'a ve onun hahamı Vaftizci Yahya'nın öncülük ettiği Roma güçlerine karşı protesto. Roma otoritesi altında Celile ve Peraea'yı yöneten Herod Antipas, İsa'nın tutuklanmasını ve idam edilmesini emretmişti. Hirodes'in tehdidi sonucunda Celile, İsa için ölümcül tehlike içeren bir yer haline geldi; bu nedenle, havarilerinden on ikisini elçileri veya Yunan İncillerinin havarileri olan "havarileri" olarak seçti. Onları aynı şekilde vaaz vermek, iyileştirmek ve cinleri kovmak için gönderdi. Bir yandan tuzak görevi görürken bir yandan da İsa'nın mesajını yaydılar. Bu kumar yalnızca onun yerine geçebilecek, hızlı ve kolay seyahat edebilen, tehlikeli yollarda kendilerini idare edebilen ve Antipas'ın ajanlarından kaçabilen olgun adamlarla işe yarayabilirdi. Haham İsa'nın kadınları bu topluluktan dışlaması, karşılaştığı çaresiz koşulları ve Celile'de seyahat etmenin tehlikeli olabileceği gerçeğini yansıtıyor. İsa'nın Antipa'yı şaşırtmak için öğrencilerini elçi olarak kullanması stratejik dehanın bir hareketiydi. Ancak Kefernahum'da kendisine ve öğretisine aşına olan daha büyük bir öğrenci topluluğu olmasaydı, manevrası imkansız olurdu. Kefernahum'da on ikiden fazla öğrenciyi topladı; sayıları otuz civarındaydı ve hepsi erkek değildi. Meryem'in İsa'nın takipçileri arasında "Magdalene" lakabını taşıması, onun Kefernahum'daki yakın çevresinin bir parçası olduğu izlenimini desteklemektedir. En yakın müridlerine, onları uzun zamandan beri tanıdıktan sonra bu isimleri verdi. Ancak "Magdalene" lakabının anlamını ve içeriğini ararken bunun otomatik olarak bir iltifat olduğunu varsaymamalıyız; bu kesinlikle İsa'nın tarzı değildi. İsa öğrencilerinin arkadaşlığından hoşlanıyordu ve onlarla dalga geçmekten hoşlanıyordu. Simon bir balıkçı olmasına rağmen, İsa ona "Kaya" (Aramice'de Kepha, Yunanca'da Petros) adını verdi. Bu isim, İsa'nın kıyıda kalabalığa vaaz vermek için onu bir platform olarak kullandığı Simon'un teknesinin dengesizliğiyle dalga geçiyordu. (Simon Petrus'un, İsa'nın birkaç kez söylediklerini anlamadaki yavaşlığı göz önüne alındığında, "Kaya" aynı zamanda bir tür zihinsel yoğunluğa da işaret ediyor olabilir.) Diğer iki önde gelen havari, Yakup ve Yuhanna açıkça gürültücü bir çiftti: İsa onlara "Boanerges, yani Gök Gürültüsü Oğulları" adını verdi (Markos 3:16-17). İnciller İsa'nın Meryem'e şahsen Magdalene adını verdiğini bildirmez. Bu, bu kadar çok kelimeyle bunu söyleyen bir metin bulmak anlamına geliyorsa, hiç kimse ona böyle seslendiğini kanıtlayamaz. Ancak İncillerde bahsedilen diğer birkaç Meryem arasında bir Meryem'i "Magdalene" olarak adlandırarak tanımladığı sonucunu çıkararak, bu ismin neden bu kadar tutarlı bir şekilde görüldüğünü açıklayabiliriz. Takma ad dağıtmak onun karakteristik özelliği idi ve bu da yapıştı. Eğer akademisyenler ve masalcılar Magdala'nın tüm bölgede balıklarıyla tanınan bir balıkçı kasabası olduğunu hatırlasaydı, Meryem'in zenginliği, zarafeti ve baştan çıkarıcılığına dair daha sonraki efsaneler ne kadar daha az romantik olurdu? Rönesans dönemindeki Magdalalı Meryem portreleri, onu lekeli bir tunik içindeki köylü balıkçı olarak tasvir etmek yerine, genellikle onu İsa'yla karşılaşmasından önceki mücevherleri, dekolte elbisesi ve güzelce şekillendirilmiş saçlarıyla şık bir şehirli kadın olarak tasvir ediyor. Bu aşamada ne kadar kibirli olduğunu açıkça belirtmek için, aynı zamanda aynaya bakarken de gösteriliyor; Caravaggio'nun ünlü bir tablosu pek çok örnekten birini sunuyor. Kilise dogması, zenginliğin sıklıkla zevke düşkünlüğe ve tembelliğe yol açtığını, kadınların özellikle eğilimli olduğu ve rastgele cinsel ilişkiye açılan kapılar olduğunu düşünüyordu.

Bu teoloji, Orta Çağ'da Mecdelli Meryem'in ve sonraki zamanlarda onun haleflerinin tüm zenginliğine rağmen neden fahişe olduklarını açıklıyor. Cinsel aşırılık, luxuria günahının sonucu olarak kabul ediliyordu - çok fazla zevk sevgisi ve ona boyun eğmek için çok fazla zaman. Bu düşünceye göre kadınlar zorunluluktan fuhuş yapmıyorlardı; daha ziyade, evlilik içinde bile günah sayılan cinsel hoşgöründen hoşlanıyorlardı. Evlilik dışında, Avrupa'nın kraliyet evlerindeki kişilerin davranışları, farklı insanlar için farklı sınırlar olduğunu göstermesine rağmen, teorik olarak sınırın ötesindeydi.

--- SAYFA 16 ---

Magdalene, kadın sapkınlığının poster kızı haline geldi çünkü onun cinselliği ve özellikle kadın cinselliğini baskı altına alma dürtüsü, İncillerdeki kanıtlardan ve Tevrat'taki insanlığın "verimli olması ve çoğalması" emrinin (Yaratılış 1:28) önüne geçti. Aynı zamanda, onun aşırılıklarını icat etmek ve arttırmak, kadınların yasadışı sekse erkeklerden daha yatkın olduğu mitini de sürdürdü. Mary Magdalene, zengin olmasıyla aynı nedenle çalışan bir kız oldu; böylece kadın hoşgörüsünün simgesi olarak tasvir edilebilirdi. Orta Çağ ve Rönesans'ta Hristiyan dindarlığının savunucuları, din değiştirmiş Magdalene'yi aynasından uzaklaştırarak, yataktan kaldırarak ve tövbe duası duruşlarına sokarak, uygun kadın davranışı için güçlü bir model sağladılar. Aynı zamanda, Magdalene'nin bu imgesi, aşağılanmadan dini coşkunun doruğuna kadar insan davranışı yelpazesini kapsayan bir kutsallık modeli sunuyordu. Pişman bir fahişe, ne kadar çok kez nüksetmiş olursa olsun, Meryem'in geçit törenine katılabilir ve ortaçağ şehirlerindeki fahişelerin bazen yarı çıplak soyulduktan sonra tam da bunu yapmasının istendiği raporları vardır. Yelpazenin diğer ucunda, manastırda yaşayan bir rahibe de Meryem'in adını kendi adı olarak alabilir; bu, kendisine ve başkalarına, Mesih'i münzevi yolunda takip etmek için geride bıraktığı cinselliği hatırlatabilir. Magdalene'nin sembolik gücü o kadar büyüktü ki erkek münzeviler bile onun adını aldı. "Magdalene" ismi, Meryem'i, İsa'yla ilişkilendirilen diğer Meryem'lerden ayırır. Meryem olarak İngilizleştirilen Sami adı Miriam adlı birkaç kadın, İsa'nın annesi ve havarileri Yakup ve Joses'in annesi de dahil olmak üzere İsa'ya yakındı (Markos 15:40). Musa'nın kız kardeşinin adı Miryam'dı ve Celile ve diğer yerlerdeki Yahudiler kendi kızlarına bu ismi gururla benimsediler. Ancak İsa'nın grubundaki Miryamlardan yalnızca birinin, orada Aramice konuşulan Magdala adlı bir kasabadan geldiği belirlendi. Magdala, İsa ve öğrencileri için hem pratik hem de sembolik açıdan önemliydi. Magdala ismi, balık tutmak için kullanılan alçak taş kule anlamına gelen migdal teriminden gelmektedir. Depolama tesisleri, yaklaşık üç bin sakinin yaşadığı bu kasabayı diğerlerinden ayıran taş dalgakıranlar, rıhtımlar ve rezervuarlardan oluşan kompleksin bir parçasıydı. Yerel balıkçılar, Celile Denizi'nden balık avlıyor, özellikle de ihraç edilmek üzere kurutulabilecek, yaklaşık on beş santim uzunluğunda küçük kemikli bir balık olan bol miktardaki çaça balığını yakalamaya çalışıyordu. Bir sürü canlı balığı taş tutma tanklarına sürüklediler ve ardından kurutmak ve tuzlamak için stokladılar. Celile çaçası, birçok yurttaşı gibi Haham İsa'nın da en sevdiği yiyeceklerden biriydi. Kurutulmuş balık, ölümünden çok sonra ve Celile'den uzaktaki takipçileri arasında da popülerdi, çünkü İsa'nın hareketindeki Yahudiler ve Yahudi olmayanlar, etin söz konusu olduğu durumlarda her zaman bir sorun olan kaşer olup olmadığı sorusunu gündeme getirmeden birlikte balık yiyebiliyorlardı. Hatta balık, ikinci yüzyılda Hristiyanlar için bir simge haline gelmişti: Yunancadaki balık sözcüğünün harfleri, "Tanrı'nın Oğlu, Kurtarıcı İsa Mesih" in kısaltmasıydı ve Mesih'i temsil ediyordu. Balık, Magdala Yahudileri için para, ticaret ve refah anlamına geliyordu. Kurutulmuş ve tuzlanmış balıkları Celile'nin iç kesimlerinde ve suyun karşı tarafında, kendi kendini yöneten Yahudi olmayan Dekapolis bölgesinde (bir

konfederasyon genellikle şehirler). Ancak en önemlisi, Magdala, Herod Antipas'ın MS 19'da inşa etmeye başladığı geniş bir şehir olan Tiberya'yı sağladı. Tiberya, hayatı boyunca Mecdelli Meryem'in kimliğinin merkezinde yer aldı. Antipas, Celile için iç kesimlerdeki garnizon kasabası Sepphoris'in yerine yeni bir başkent istiyordu. Celile Denizi kıyısında, Magdala'nın üç buçuk mil güneyinde ve biraz doğusunda bir yer seçti ve buraya hüküm süren Roma imparatoru Tiberius'un adını verdi (Josephus Antiquities 18.36-38). Şehir, su kemerleri, tapınakları, hamamları, tiyatroları ve stadyumuyla Roma tarzında inşa edilmiştir. Dindar Yahudiler, aralarında yükselen Roma değerlerinin anıtına en hafif tabirle olumsuz tepki gösterdiler. Mars, Apollo ve Diana gibi idollerin tapınakları yeterince kötüydü. Hamamlardaki Venüs heykelleri, onları her zevkten âşıkların ve tutkulu âşıkların buluşma yerleri haline getiriyordu.

--- SAYFA 17 ---

Tora'nın nefret ettiği davranış türü. Antipas, sanki bu yetmezmiş gibi, giderek büyüyen metropolüne yer açmak için bir mezarlığın kutsallığını bozdu. Dindar Yahudiler bu durumun her yeri kirlettiğini iddia etti. Kısacası, yeni Tiberya şehri, Yahudi olmayanlarla iş yaparken veya onların köleleriyle baş ederken ortaya çıkan tesadüfi kirlilikten çok daha kötü bir kirlilik ve putperestlik anıtıydı. Tiberya'nın ilk yıllarında Antipas, Celileli Yahudilerin orada yaşamasını sağlamak için onlara toprak vermek zorunda kaldı. Birinci yüzyılda yaşayan Yahudi tarihçi Josephus, şehre taşınan Yahudilerin Celile'nin enkazı olduğunu, çöplerin kıyıya vurduğunu söylüyor (Josephus Antiquities 18.36-38). Bedava mülkiyet teklifi borçluları, başıboşları, kaçak köleleri, adi suçluları ve mamzerimleri kendine çekti. Bu marjinal türler, ölümler yanında yaşayarak ve Roma ve Herod işgal güçlerinin hizmet personeli olarak kendi durumlarını iyileştirme şansına sahipti. Sağlığı zaten şüpheli olanların kaybedecek çok az şeyi vardı, ancak Yahudiliğin standart uygulaması açısından bu yerleşimciler, Herod Antipas'ın Celile bölgesi boyunca saldırdığı kirliliğin araçları haline geldi. Tiberya'nın Magdala'ya yakınlığı ve ekonomik hakimiyeti, Meryem'in kasabasını saf olmayan güçlere maruz bıraktı. Tiberya bulaşıcı hastalık yarattı ve bu bulaşıcı hastalık Meryem'in vücudunda taşıdığı şeydir. Balıkla bariz bir şekilde ilişkilendirilmesinin ötesinde, "Magdalene" lakabının Meryem'in çağdaşları için anlamı da budur. Meryem'in "Magdalene" lakabı aynı zamanda İsa'ya uygulanan isimle de yankı buluyor ve ikisini önemli İncil metinlerinde sözlü bir yankıyla birbirine bağlıyor. İsa "Nasıralı" (Yunanca Nazarenos), "Magdalene"nin (aynı zamanda Yunanca kullanımını da temsil eden) gramer eşdeğeri ve cinsiyet değişikliğine izin verir. (Hem İsa'nın hem de Meryem'in konuştuğu Aramice'de, öncüller eşit derecede yankılanan Natsaraya ve Magdalata olurdu.) İngilizce telaffuz, bu isimlerin yüksek sesle söylendiğini duyan herhangi bir Yunanca veya Aramice konuşmacının kulağına takılacak bir kafiye gizliyor: Metinler, İsa ve Meryem arasında örtülü bir bağlantıyla yankılanıyor. İsa'ya "Nasıralı" demek doğal olarak doğduğu köy olan Nasıra'yı çağırıştırır, tıpkı "Magdalene" isminin Celile Denizi'ndeki Magdala'yı çağırştırması gibi. İsimler arasındaki sözlü yankı, iki köy arasındaki coğrafi yakınlığı ve birbirleriyle olan temaslarını yansıtır. İncillerin en eskisi ve İsa'nın hareketinin Aramice deyimlerine en yakın olanı olan Markos İncili, Haham İsa'nın lakabı ile Meryem'in takma adı arasındaki uyumu korumaktadır. "Nasıralı" kelimesinin kullanımı aynı zamanda "kutsanmış" anlamına gelen geleneksel "Nazarite" (İbranice Nazir) kelime kullanımıyla da örtüşmektedir. "Tanrı'nın kutsalı" unvanıyla eşleştirilen Nasıralı ismi, İsa'nın kutsanmasını çağırştırıyor ve Markos İncili'ndeki (1:23-27) dramatik açılış şeytan çıkarma töreninde onun cinler dünyasına yönelik manevi tehdidini güçlendiriyor: Ve bir anda onların sinagogunda kirli ruha sahip bir kişi belirdi. Bağırıp şöyle dedi: Sana verecek hiçbir şeyimiz yok, Nasıralı İsa! Bizi yok etmeye mi geldin? Kim olduğunu biliyorum; Tanrı'nın kutsalı! İsa onu azarladı ve şöyle dedi: Kapa çeneni ve ondan uzaklaş! Kötü ruh onu sarstı, büyük bir ses çıkardı ve ondan çıktı. Ve hepsi hayrete düşmüştü. Markos İncili'nde tekrarlanan ve "Magdalene" isminde yankılanan "Nasıralı" sıfatı bir sabittir.

tüm kirli ruhlar diyarına meydan okuyan ve aynı zamanda İsa'nın kimliğini ortaya çıkaran endişe verici kutsallığın hatırlatıcısıdır. İsa'nın çağdaşları, Kefernahum'daki cinler onun saflığı karşısında ürperdiğinde "şaşırdıkları" gibi, Magdalene ve arkadaşları da, kendilerine "Nasıralı" İsa'nın ölümden dirildiğini söyleyen genç bir adamın gördüğü görüntü karşısında "tamamen şaşkına dönüyorlar" (Markos 16:1-8). Vahiy burada da geldiği kişileri şaşırtıyor ve bu rahatsızlık, Nasıralı ve Mecdelli isimleri aracılığıyla yankılanıyor. İsa'nın düşüncesine göre Meryem, Magdalalıydı; Hirodes'in Magdala'ya maruz bıraktığı kirliliğin vücut bulmuş haliydi. Meryem'e göre İsa, Celile'nin kırsal saflığının gücü olan Nasıralı'ydı.

--- SAYFA 18 ---

onun şeytanlarını yok et. Bu isimler bir arada, İsa ve Meryem'in birleşme şeklini, aralarındaki kalıcı bağı ve kutsalın gücünün bu dünyanın sıradan gelenekleri tarafından kontrol altına alınamayacağı yönündeki rahatsız edici düşüncüyü çağırştırıyor.

--- SAYFA 19 ---

Üçüncü Bölüm GİZLİ DEVİRME Luka İncili, İsa'nın Meryem'i "yedi cin"den kovduğunu söyler (8:2). Bu sayı, Orta Çağ'daki hagiografı, Meryem'in İsa'yla ilk karşılaştığında yedi Ölümcül Günahın hepsinden muzdarip olduğunu hayal etmeye davet etti. On üçüncü yüzyılda derlenen azizlerin hikayelerinin özeti olan Jacobus de Voragine'in Altın Efsanesi'nde Meryem o kadar zengindi ki, Kudüs yakınlarındaki Magdala ve Bethany kasabalarının sahibiydi. Ancak zenginliği, güzelliği ve gençliği baştan çıkarıcı şeyler getirdi ve ortaçağ öğretmenlerinin tüm kadınlar için korktuğu aşağılanma yolunu izleyerek sıradan bir fahişe olarak yaşamaya başladı. Yedi sayısı, Orta Çağ'ın günah ve cinsellik hayranlığından daha geniş bir sembolizmle yankılanıyor: Eski İbranice, Babil ve Fars numerolojisinde yedi, bütünlüğü temsil ediyordu; Yaratılış'taki yaratılış ve dinginliğin ebediyen yankılanan ritmi. İsraililerin bu sayıya olan hayranlığı, kökleri gökyüzünün gözlemlenmesine dayanan Babil bilgeliğinin bir versiyonunu temsil ediyordu. Antik Yakın Doğu'nun ay takvimlerinde yedi günlük hafta, ayın evrelerini işaret ediyordu: dörtte biri ay boyunca büyüüp küçülüyordu. İsrail bu takvimi benimsedi ve Yaratılış yedi günlük haftayı bizzat doğanın yapısına dahil etti (Yaratılış 1:3-2:3). Yedi, bütünlüğün ve dolgunluğun sembolik sayısıdır; bu nedenle ortaçağ Katolikliği, yedi Ölümcül Günahı dengelemek için yedi Ana Erdem tasarlamıştır. Hinduizmin yedi çakrası da benzer şekilde ruhsal enerjinin fiziksel bedenlerimizle bağlantı kurduğu noktaları temsil eder. Meryem'in "yedi" cinine bu ışıktaki bakılmalıdır. Kadim düşüncede yedinin içkin sembolizmi o kadar güçlüydü ki, Luka'nın metninde yedi cinden yapılan atıfların harfiyen anlaşılmasına gerek yoktu. Meryem'in maruz kaldığı birçok şeytan çıkarma işlemi muhtemelen yaklaşık bir yıl sürdü ve bu süreç sayesinde Meryem, İsa'nın kilit öğrencilerinden biri olarak ortaya çıktı. Zamanının diğer şeytan kovucularından farklı olarak İsa, kirli ruhlarla baş etmenin zorluğunu ve tehlikesini özgürce kabul etti. İsa'nın onunla kaç kez buluştuğunu bilmiyoruz ve Luka ve diğer İnciller bu seanslar sırasında olup bitenler konusunda sessiz kalıyor. Yeni Ahit'in başka yerlerinde (diğer birçok antik edebiyatta olduğu gibi) anlatıcılar şeytani ele geçirme hikayelerinden hoşlanırlardı. Ele geçirilenlerin çılgın atması, kıyafetlerini parçalaması ve etlerini parçalaması, karşı konulması zor hikaye anlatıcılarını gösteriyor. Açıkça görülüyor ki, Mecdelli Meryem'in şeytan çıkarma ayini bu tür bir kamusal drama içermiyordu. Anlaşılan İsa onunla özel olarak ilgilenmişti. Bu uzun süren tedavi sırasında İsa, Meryem'e kendi özel şeytan çıkarma anlayışını öğretti. Şeytan çıkarma, Haham İsa'nın ilahi Ruh'un dünyadaki rolünü nasıl anladığına dair bir penceredir. İblisleri "kirli ruhlar" olarak nitelendirdi; bu, onlardan daha sonraki Hristiyan yazarların da benimsediği alışılmadık bir gönderme şekliydi. İsa'ya göre, kendi başlarına ele alınan insanlar, Tanrı'nın Adem ve Havva'yı yarattığı kadar temizdi. Bir kişinin kirli ya da saf olmayan hale gelmesinin nedeni yalnızca dış nesnelerle temas olması değildi. Bunun yerine, kirlilik, o kişinin kendi ruhundaki, onun kirli olmayı istemesine neden olan "kirli ruh"taki bir rahatsızlıktı. Ona göre kirlilik, maddi bir bulaşmadan değil, insanların kendilerini kirletmeye ve kendilerine zarar vermeye yönelik rahatsız edici arzularından kaynaklanıyordu. Kirliliğin, bu durumdan mustarip olanların içsel, ruhi kişiliğinde ele alınması gerekiyordu. "Orada

Kişinin dışında hiçbir şeyin bir kişiye dönüşmesi kişiyi kirletemez, ancak kişiden çıkan şey kişiyi kirletir" (Markos 7:15). Bu nedenle, günahkar ve saf olmayan kişilerle temas İsa'yı rahatsız etmedi; bu, geleneksel Ferisi öğretmenlerini utandıran bir tutumdur. İsa, Tanrı'nın Ruhunun, insanlığı rahatsız eden kirli ruhlardan çok daha hayati bir güç olduğuna inanıyordu. Şeytani enfeksiyona karşı, daha büyük bir güç veya karşı bulaşma, olumlu olanın üstün gelmesine neden olabilirdi.

--- SAYFA 20 ---

Tanrının saflığının enerjisi. Kirlilik, Ruh'un enerjisiyle tanımlanması ve yok edilmesi gereken, kirliliğin içsel bir gücüydü. İsa öğrencilerine şeytan çıkarma uygulamasını öğretirken, Meryem'in deneyimini yansıtacak şekilde seri ele geçirilme sorununu özellikle fark etti. Luka İncili'nde bu öğreti, Meryem'in eline geçtiğinden kısa bir süre sonra ortaya çıkar (11:24-26; ayrıca bkz. Matta 12:43-45): "Kirli ruh kişiden çıktığında, susuz yerlerden geçerek huzur arar ve bulamaz, sonra, çıktığım evime döneceğim der. Gider ve onu süpürülmüş ve süslenmiş halde bulur. Sonra ilerleyerek kendisinden daha kötü başka ruhları da yanına alır. kendisi yedi! ve giren orada yaşar ve o kişinin sonu başlangıçlarından daha kötü olur." Şeytan kovucu Haham İsa bu pasajda bir uygulayıcının şeytani davranışlara olan aşinalığı temelinde konuşuyor. O, kirli bir ruhun bir insandan çıktıktan sonra gidecek bir yer bulmaya çalışacağını ("dinlenmek için") ve belki de geldiği kişiye ("benim evim") geri dönmeye karar vereceğini biliyor. Bir kişi, kapıları ve pencereleri açık, gecekonduyu bekleyen temiz mobilyalı bir ev gibi bırakıldığında, şeytan kovucunun başarılı olması pek mümkün değildi. Bu sadece şeytani bir ele geçirmeyi davet etti. İsa, anında etkili şeytan çıkarma gücüne ilişkin her türlü kapsamlı iddiadan geri adım atıyor ve hızlı bir şekilde düzeltilen şeytan çıkarma işlemlerinin sonuçlarını küçümsüyor. Bunun tersine, İnciller ara sıra İsa'nın cinleri zahmetsizce kovduğu yönünde genel ifadeler kullanır. Kendi sözleri bu iddiayı yalanlıyor. İblisin "kendisinden daha kötü olan diğer ruhlarla - yedi!" Mary'nin mülkiyetinin tanımını yansıtır. Burada İsa'nın aklında Meryem'in olduğu sonucuna varamayız; sonuçta, Luka'nın tanımına göre toplam yedi cin tarafından ele geçirilmişti, oysa İsa yedi cinden daha bahsetmişti. Ancak kadının durumu onun endişesine örnek teşkil ediyordu: Dikkatsiz bir şeytan kovucunun defalarca daha da kötü hale getirebileceği bir mülkiyet. İsa, bu ele geçirme sarmalını ortadan kaldırmanın, cinlerin bulunduğu yere ilahi Ruh'u yerleştirmeyi gerektirdiğini öğretti. Mary'nin kendisi de bir zamanlar ne kadar çaresiz olduğunun ve tedavisinin sağladığı zaferin farkında olmalıydı. İsa'nın uzun tedavisini başarılı bir şekilde tamamlanıncaya kadar takip etmek için zekaya, anlayışa ve duygudaşığa ihtiyacı vardı. Magdalene, sonuçları bakımından kelimenin tam anlamıyla kozmik olan içsel bir sismik değişimle iyileştiğini hissetti, çünkü bu, Haham İsa'nın öğretilerine göre Tanrı'nın Krallığının gelişyle dünyanın dönüşümüne işaret ediyordu. İsa her zaman nazik bir terapist değildi. O ve takipçileri, her bir iblisle nihai mücadelede ısrar etti çünkü her kötü ruh, hepsini temsil ediyordu. Meryem, Ruh'un yükselişinin ve gücünün yaşayan, nefes alan somutlaşmış haline geldi. Ve Hristiyan efsanesinin tüm sürprizlerine rağmen, o her zaman kötülüğe karşı kişisel zaferin savunucusu oldu. Üstesinden geldiği kötülüğün çarpıcı tasvirinde Meryem bazen İsa'nın aynadaki yansıması gibi görünüyor. Daha önce de bahsettiğimiz Altın Efsane, İsa'nın "tüm hayatı boyunca onu kucakladığını" söylüyor ve İsa'nın onun yakın arkadaşı, daimi yoldaşı ve yolculuklarında yardım kaynağı olduğunu vurguluyor. Petrarch onu "Tanrı'nın tatlı dostu" ("dulcis arnica dei") olarak adlandırdı. Burada efsane, en eski kaynaklarda zaten gizli olan şeyi daha iyi görmemize yardımcı olacak şekilde gelişiyor: İsa ile Meryem arasında yakın ve kalıcı bir bağ.

Meryem ile hahamı arasındaki bağlantı, İsa'nın muhaliflerinin ona nasıl karşılık verdiklerini bile etkiledi. Meryem'in birden fazla iblis tarafından ele geçirildiği söyleniyordu; benzer şekilde, hahamı, Celile'de tüm ruhların prensi olarak bilinen ve İngilizce'de "Beelzebub" olarak bilinen "Beelzebul"u çağırarak kendisine gelen gücü kullanmakla görevlendirildi. Başka bir deyişle, muhalefet İsa'yı karanlığın güçleriyle fazla yakın olmakla suçladı: Uygulamaları onu onlarla aynı safta tutuyordu. Şeytanların emirlerini bu yüzden yerine getirdiğini söylediler. Beelzebub'un adı köken olarak Orta Doğu'nun derin pagan geçmişine kadar uzanıyor. Yeraltı dünyasının tanrısı Beelzebul, İsa'nın kovmak için yaşadığı dönemde büyü ve büyücülükte çağrıldı.

--- SAYFA 21 ---

hastalık şeytanları. Birinci yüzyıldaki Celile'deki şeytan çıkarma bağlamında, Yahudi muhaliflerinin İsa'ya yönelttiği bu suçlama, kara büyü suçlaması anlamına geliyordu. Haham İsa karakteristik bir öfkeyle ve mantığı hiçe sayarak karşılık verdi. Tıpkı kendisine karşı çıkan Ferisiler gibi, şeytan çıkarma işlemlerinin faydalı olduğunda ısrar etti (aşağıda alıntılanan pasajda "oğullarınız"la ilgili atıflara bakın). Daha sonra şeytan çıkarma işlemlerinin benzersiz olduğunu, çünkü Şeytan'ın egemenliğini altüst edecek olan Tanrı'nın Krallığının yakınlığına işaret ettiğini söyledi (Matta 12:24-28): Ferisiler duydular ve şöyle dediler: O, cinlerin hükümdarı Beelzebul dışında cinleri kovmaz! Onların düşüncelerini biliyordu ve onlara şöyle dedi: Kendi içinde bölünen her krallık boşa gider ve kendi içinde bölünen her şehir ya da ev ayakta kalamaz. Eğer Şeytan, Şeytan'ı kovarsa, kendi içinde bölünmüş olur. Peki krallığı nasıl ayakta kalacak? Ve eğer ben cinleri Beelzebul aracılığıyla kovuyorsam, sizin oğullarınız onları kimin aracılığıyla kovuyorlar? Bunun için kendileri yargıçlarınız olacak. Ama eğer cinleri Tanrı'nın Ruhu aracılığıyla kovursam, o zaman Tanrı'nın krallığı üzerinize gelmiş demektir! İsa ve takipçileri söz konusu olduğunda, temiz ve kirli ruhlar dünyasına karşı duyarlılık, Mecdelli Meryem'i bir öğrenci olarak diskalifiye etmedi, tıpkı hahamın Beelzebul'un izniyle iblislerle mücadele etme konusundaki itibarının onu şeytan kovucu olarak diskalifiye ettiği gibi. Aslında İsa, Tanrı'nın Ruhu'nun Tanrı'nın Krallığını başlatırken, Şeytan'ı dünyadaki üstünlüğünden uzaklaştıran şeyin, içerdiği tüm tehlikelere rağmen, kirli ruhlarla etkileşime geçmek olduğunu öğretmişti. İsa'nın öğretilerindeki ilahi olanla temas, kirli ruhları Tanrı'nın Ruhu ile dönüştürdü ve onların kirli etkilerini ortadan kaldırdı. Meryem, İsa'nın kirli ruhları uzaklaştırdığı ve ilahi Krallığı insan dünyasına getirdiği Ruh hareketinde yaşayan bir sembol haline geldi. On ikinci yüzyılda bir yorumcu, Meryem'in İsa'yla arkadaşlığına, yorumcunun yaşadığı dönemde Kilise'de izin verilmeyeceğini belirtti. Kendisi, Yahudiliği bazı modern tercümanlardan daha iyi anladığının göstergesi olarak, "Yahudiler arasında" kadınların "dindar erkeklerle birlikte dolaşmasına izin verildiğini" açıkladı. Her ne kadar tarih çalışmaları Orta Çağ'dan bu yana pek çok açıdan ilerlemiş olsa da, bu durumda Yahudilik'te kadının ve dişillik'in yerinin anlaşılmasında geriye doğru bir hareket söz konusudur. Modern Hristiyanlar, defalarca çürütülmüş olmasına rağmen, kadınların Yahudi ibadeti ve öğreniminin liderliğinde yeri olmadığı yönündeki yanlış iddiayı hâlâ tekrarlıyorlar. Meryem'in cinsiyeti, İsa'nın öğrencileri arasındaki nüfuzunun artmasına hiçbir engel teşkil etmiyordu. Aslında kadın olmak, şeytan çıkarma konusunda uzman olarak ortaya çıkan gücü ve otoritesiyle uyumluydu. Haham İsa, kirli ruhları ortadan kaldıran güç olan ilahi Ruh'u kadınsı olarak tasavvur etti. Özdeyişler kitabının yazıldığı dönemden beri (yani MÖ altıncı yüzyılda), Ruh, Yahveh'nin kadın ortağı olarak İsrail teolojisinde sağlam bir yere sahipti. Evrenin başlangıcında Tanrı'dan fırlayıp tüm evreni dolduran Ruh'un gücü, hem ismin cinsiyeti (İbranice'de ruach) hem de Ruh'un yaratılışa bahşettiği hayat veren yaratıcılık açısından dişildi. Bu ilahi dişil, Yahveh'nin ebedi eşi Bilgelik ile yakından özdeşleştirildi (Özdeyişler 8:22-31): Yahveh, eski işlerinden önce, yolunun başında bana sahipti. Ezelden beri kuruldum,

Başlangıçtan, yeryüzünden önce... Gökleri kurduğunda ben oradaydım, Derinliğin yüzüne bir daire çizdiğinde. Gökleri sağlamlaştırdığında, Derinlerin pınarları kuvvetlendiğinde, Denizin sınırını belirlediğinde, Sular onun emrini aşmadığında,

--- SAYFA 22 ---

Dünyanın temellerini işaretlediğinde, ben bir mimar olarak onun yanındaydım ve her gün onun zevkiydim, Her zaman onu memnun ediyordum, Dünyanın genişliğini memnun ediyordum ve zevkim insanoğullarıyla birlikteydi. Bilgelik ile Yahveh arasındaki yakınlık o kadar derin ve zevkliydi ki, erotik terimlerle tanımlanabiliyordu ve insanın Bilgelikten duyduğu haz aynı zamanda derin, ödüllendirici hazlarla dolu bir yaşam vaat ediyordu. Tıpkı Tanrı'nın Mamre'de İbrahim ve Sara'yı ziyaret eden üç adam aracılığıyla ortaya çıkması gibi (Yaratılış 18:1-15), ilahi Ruh da kendisini bir kadının özellikleriyle aktardı. Tanrı'nın görkemi akıl almaz derecede büyük ve çeşitliydi ve erkek kimliğinin yanı sıra kadın kimliğini de bünyesinde barındırıyordu. İsa, Bilgelik adına konuştuğunu (Luka'nın Yunanca metninde Sofya) söyledi ve kendisini dünyaya elçileri arasında saydığını söyledi (Luka 11:49): "Bu nedenle Tanrı'nın Bilgeliği de şöyle dedi: Ben onlara peygamberler ve havariler atayacağım." Tıpkı İsa'nın delegelerini Celile'ye göndermesi gibi, o da Bilgeliğin kendisini parçalanmış bir dünyayı onarmak için görevlendirdiğine inanıyordu. Haham İsa'nın zihninde, onun tüm hareketi Ruh'tan ve dolayısıyla Bilgelikten gelen havarisel bir mesaj anlamına geliyordu. Batı Hristiyanlığının Orta Çağ'dan bu yana tamamen erkeksi bir tanrıya olan takıntısı trajik bir şekilde İsa'nın Tanrı anlayışından farklıdır. İbranice'de dişil olan Ruh terimi bile Yunanca'da nötr, Latince'de eril hale geliyor; sanki çeviri süreci onun düşüncesine karşı komplo kuruyormuş gibi. Ancak hareketinin başlangıcında, erkek ve dişil birlikte ilahi imgenin gerçekliğini yansıtıyordu (Yaratılış 1:27) ve Tanrı'nın Ruhu, tanrısallığın tam dişil gücünü aktarıyordu.

--- SAYFA 23 ---

Dördüncü Bölüm Meryem'in imzası İsa'nın Mecdelli Meryem'i kovması için geçen yaklaşık yıl boyunca onun şeytan çıkarma tekniklerini herkesten daha iyi bildiğini gördük. Onun kilit öğrencilerinden biri olarak ortaya çıktı; kirli ruhlarla baş etme sanatında İsa'nın cesur iddiasını somutlaştıran bir otoriteydi (Matta 12:28): "Eğer cinleri Tanrı'nın Ruhu aracılığıyla kovarsam, o zaman Tanrı'nın krallığı üzerinize gelmiş demektir!" Bu, Meryem'e öğrencileri arasında ayrıcalıklı bir konum kazandırdı; o, Tanrı'nın Krallığının gelişini simgeliyordu, ancak Meryem'in, İsa'nın şeytan çıkarma işlemlerini ve bunların önemini aktaran bir öğretmen olarak rolü, İncillerde ve bilimde kabul edilmemiştir. İncillerdeki diğer durumlarda, önde gelen bir öğrencinin, diyelim Petrus'un, kendisi hakkındaki hikayeler ya da onun hazırladığı ve takipçilerine aktardığı öğretilerle ilgili olarak İsa ile bu tür yakın bir bağlantısı olduğunda, bilim adamları İncillerde Petrus'a atfedecekleri bir kaynak belirlerler. Örneğin, Başkalaşım'da hazır bulunan ve hahamlarının göksel ışıkla dönüştüğünü ve Musa ve İlyas ile konuştuğunu gören üç önde gelen havarinin listesinin başında Petrus gelir (Markos 9:2-8). Açıkça görülüyor ki Petrus bu hikayenin ana kaynağıydı, İsa'nın hareketi içindeki öğretmendi ve bu hikayeyi yazılı İncillere ulaşana kadar Hristiyanlığın sözlü geleneği içinde aktaran ve anlamını şekillendiren kişiydi. İnciller yazarlarını belirtmez. Her biri basitçe "Markos'a Göre", "Matta'ya Göre", "Luka'ya Göre" ve "Yuhanna'ya Göre" olarak adlandırılır ve Markos, Matta, Luka veya Yuhanna'nın kim olduğuna dair hiçbir belirti yoktur. İncillerin nasıl, kimler tarafından ve ilk Hristiyanların hangi topluluklarında üretildiği bizzat metinlerden anlaşılmalıdır. Ortaya çıkan belirsizliklere rağmen, ikinci yüzyılın başından itibaren düşünceli okuyucular, İncillerin, tek tek yazarlar tarafından ayrı ayrı yazılan kitaplar olmadığını anladılar. Daha ziyade bunlar, İsa'nın ölümünden sonraki nesillerde farklı toplulukların bir araya getirdiği farklı kaynakların karma baskılarıdır. İnciller, Hristiyanlığın büyük merkezlerinde İsa'nın ölümünden bir nesil sonra ortaya çıktı. Her ne kadar İncillerin ne zaman ve nerede yazıldığını belirtmeye yönelik herhangi bir girişimden kesinlik kaçsa da, bilim adamlarının fikir birliği, Markos'un MS 73 civarında Roma'da üretildiği konusunda hemfikiridir; Matta MS 80 civarında Şam'da; Luka MS 90 civarında Asi Nehri üzerinde Antakya'da; ve Yuhanna'nın MS 100 civarında Efes'te olması. Hem İsa hakkındaki en iyi kanıtlara ulaşmak hem de İncillerin edebiyat olarak nasıl geliştiğini anlamak için İncil kaynaklarını tanımlamamız ve analiz etmemiz hayati önem taşımaktadır. Peter bu önemli kaynaklardan birini sağladı. O ve takipçileri, Tanrı'nın İsa ile neler başardığına ilişkin sözlü bir anlatımı okuyarak insanları vaftize hazırladılar. Yunan-Roma dünyasında, Hristiyanlığa geçme ihtimali olan kişileri hazırlamak, çoğu çağdaş uygulamadaki rutin bebek vaftizinin aksine, karmaşık ve potansiyel olarak tehlikeli bir süreci içeriyordu. Birinci yüzyılda İsa'ya tapınmaya en iyi ihtimalle pek hoşgörü gösterilmemişti; Bazen, şiddetli yerel pogromlar biçimindeki yeni ve tuhaf Hristiyan "batıl inancına" (Romalıların İsa'nın hareketini kategorize ettiği şekliyle) karşı sivil düşünceli bir coşku patlak veriyordu. Hristiyanlık, Yahudiliğin tuhaf bir biçimi olarak algılandığı için Hristiyanlar da Yahudilere yönelik şiddet patlamalarına sürüklenebiliyordu. İsa'nın kitabında vaftiz edilmek istediğini iddia eden bir kişi

Aslında bu isim, bir şehrin yargıcının muhbiri ya da daha da kötüsü, dar görüşlü bir haydut çetesinin muhbiri olabilir. Genellikle din değiştirenleri, yalnızca cemaatteki herkesin kimliğini öğrenmeden ve ibadet hizmetlerine tam olarak katılmadan önce samimiyetlerini test etmek için değil, aynı zamanda cemaatin davranış, ritüel ve dua kalıplarını öğrendiklerinden ve putperestliği reddettiklerinden emin olmak için de iyi bir denetimli serbestlik yılı bekliyordu.

--- SAYFA 24 ---

ve kararlılıkla tek Tanrı'ya güvendiler ve kendilerini Ruh'un yaşamına adadılar ve bu nedenle maddi dünyanın cazibesine direndiler. Bütün bunlar Hristiyan mesajının bir parçası haline gelmişti. Her İncil, daha önceki zamanların sözlü müjdeleme kaynaklarına dayanarak kendi toplumu için bu mesajı ortaya koyar. Petrus özellikle din değiştirenleri vaftiz için hazırlamakla ilgileniyordu ve onu, İncillerde açıkça adını veren veya vaftiz gündemiyle doğrudan ilgili olan pasajların kaynağı olarak görmek mantıklıdır. Akademisyenler bir müridin adını o müridin ritüel gündemi ve geliştirdiği sözlü kaynakla ilişkilendirdiğinde, kaynaktaki müridin imzasının ne kadar olduğunu tespit ederler. Petrus'un durumunda, din değiştirenleri vaftize hazırlamak için çok önemli olan pasajlarda onun ismi defalarca anılıyor, dolayısıyla onun İncillerin oluşumunda derin bir etkiye sahip olduğu yaygın olarak kabul ediliyor. Aynı mantığı uygularsak ve Petrus'a uygulanan delillerin aynısına başvurursak, Mecdelli Meryem de kendi sözlü imzasını taşıyan bir öykü kaynağının yazarı olarak karşımıza çıkar. İsa'nın şeytan çıkarma olaylarıyla ilgili hikayelerin en önemli kanalıydı. Magdalene, yalnızca İsa'yı takip ederek Ruh'un arındırıcı varlığını kanıtladı; deneyimi ve duruşu onu İncillerde okuduğumuz ayrıntılı şeytan çıkarma hikayelerini hazırlamak için ideal bir konuma getiriyor. Sırayla okunduğunda, bu üç hikaye, kirli ruhlarla nasıl başa çıkılacağına dair bir el kitabı anlamına gelir (Markos 1:21-28; 5:1-17; 9:14-29): onları tanımlayarak, onları ilahi Ruh'la yüzleştirerek ve yenilgilerini ilan ederek. Bunlar aynı zamanda, İsa'nın gittikçe zorlaşan ele geçirilme vakalarıyla başa çıkma becerisini geliştirmesiyle birlikte ilerleyen bir gelişmeyi de yansıtıyor. Magdalene kaynağındaki ilk hikaye, İsa'nın Kefernahum'daki zamanının başlangıcına, yani MS 24'ten sonrasına aittir (Markos 1:21-28); ikincisi, MS 27'de Hirodes Antipas'tan kaçışıyla başlayan dönemi yansıtır (Markos 5:1-17); üçüncüsü İsa'nın MS 30'daki Başkalaşımından sonra ortaya çıkar (Markos 9:14-29). Bu üç şeytan çıkarma hikâyesini Mary'nin ana kaynağı olarak kabul ettiğimizde, diğer hikâyeler de doğal olarak kendilerine destek olarak yer bulur. Kefernahum sinagogunda geçen ilk şeytan çıkarma öyküsü, saflıkla karşılaştıklarında tehditlerinin ortadan kalktığı kirli ruhları tasvir eder (Markos 1:21-28). Ayrıntılı olarak okunduğunda, bu kayıt Mecdelli Meryem'in sözlü imzasını açıkça ortaya koymaktadır. Onun bakış açısı hikayenin sunumunu yönetiyor ve şeytan çıkarmanın şeytan tarafından ele geçirilmiş bir kişi için içerdiği derin iç mücadeleye dair içeriden birinin bilgisini yansıtıyor. Kefernahum, Yahudi nüfusunun, birinci yüzyılda binası olsun ya da olmasın İsraililerden oluşan bir cemaate gönderme yapan bir isim olan "sinagog" için gerçek bir yapı inşa etmeye yetecek kadar zengin bir kasabaydı. Bu nedenle, Markos'a göre İncil'de İsa'nın bu ilk halka açık eylemi, nispeten onurlu bir alanda, topluluğun yerel anlaşmazlıkları rahatlıkla çözebildiği, Kutsal Yazıları dinleyip tartışabildiği, yerel Levililerin Kudüs'te yerine getirdiği rahiplik görevlerini devredebildiği, vergilerin toplanıp Tapınağa aktarılmasını ayarlayabileceği ve sünnet ve cenaze töreni gibi ritüellere katılabileceği banklarla donatılmış küçük bir binada gerçekleşir. Ancak Meryem'in öyküsünde, kirli bir ruhun İsa'ya yaklaşmasıyla bu tür rutinler bozulur. İblis

"konuşuyor" ama sinagogdaki insanlar yalnızca anlaşılma çabaları duyuyor. Seslerin anlamını yalnızca İsa anlıyor. İblis, metindeki büyüleyici zamir geçişleriyle kendisini ruhlar dünyasının tüm kirli cinleriyle özdeşleştiriyor (burada italik; Markos 1:24): "Bizim sana verecek hiçbir şeyimiz yok, Nasıralı İsa! Sen bizi yok etmeye mi geldin? Kim olduğunu biliyorum - Tanrı'nın kutsal olanı!" Çoğul ve tekil arasındaki geçiş, Markos'un metninin birçok okuyucusunu şaşırttı. Çoklu cinler -Meryem'in yedisi ve İsa'nın sözlerine göre bir kişiyi geri almak için yedi arkadaş bulan cin (Luka 11:24-26; Matta 12:43-45) gibi- iblis dünyasının bir bütün olarak direnişine işaret ediyordu. İsyançıların eylemlerinin yalnızca çaresiz olduklarını kanıtladığını iddia eden bir askeri komutan gibi,

--- SAYFA 25 ---

İsa cinlerin şiddetini, rejimlerinin yaklaşmakta olan yenilgisinin bir parçası olarak gördü. Sinagogdaki iblis, bir bütün olarak kirli ruhlarla özdeşleştirilmesinin yanı sıra, İsa'nın şeytan çıkarma işlemlerinin amacını da belirtir: Basit bir sürgün değil, iktidardan kesin olarak uzaklaştırılma. İblisin tüm kötü ruhlar diyarı adına korktuğu şey budur: Tanrı'nın Krallığının temsilcisi olarak İsa'nın kışkırttığı rejim değişikliği, Mecdelli Meryem'in yaşadığı türden şeytani bir geri çekilme. Yıkımdan korkan kirli ruhlar, İsa konuşmadan önce harekete geçerek, ona isim vererek önleyici bir saldırı başlattılar. Şeytan çıkarma kelimesi (Markos'un Yunancasında ex-orkjzo) yalvarmak veya "yemin etmek" anlamına gelir (bu, şeytan çıkarmanın amacıdır). Yemin, şeytan kovucuların genellikle ilahi gücü çağırmak ve iblisleri emirlerine uymaya zorlamak için kullandıkları bir formüldü. Bu tür büyüler, bir iblisin ismiyle tespit edildiğinde daha etkili oluyordu. Ancak bu durumda iblis kendine ait bir büyü ve isim vererek devreye girer. Aslında bu, şeytan kovucuyu kovmaktır; bu, antik dünyadaki şeytan çıkarma hikayelerinin iyi belgelenmiş biçiminden dikkate değer bir sapmadır. Mary'nin kaynağı bunu çok gürültülü bir olay olarak tanımlıyor. İblis "bağırdı" (Markos 1:23). İsa da sokağın kaba diliyle bağırdı: "Kapa çeneni ve ondan uzaklaş!" (ayet 25). İblisin itaati protesto edildi; isimsiz kurbanını "sarstı" ve bir çılgılık atarak oradan ayrıldı (ayet 26). Bu keskin gözlemlerin tümü, İsa'nın şeytan çıkarma işlemlerinin içerdiği kötülükle derin mücadele, bunların gürültülü niteliği ve şeytan kovucunun yenilmesi tehlikesi hakkında keskin bilgiye sahip bir hikaye anlatıcısına işaret ediyor. Üstelik hikayeyi anlatan kişi, İsa'nın cinlerin sözsüz çağırışlarını (Markos 1:34) nihai yenilginin kabulü olarak nasıl yorumladığını biliyordu. Bu hikayeyi aktaran kişi, hem neler olup bittiğini hem de İsa'nın bu konuda ne düşündüğünü biliyor olmalıydı. Mary Magdalene bu hikaye anlatıcısının tanımına en iyi şekilde uyuyor. Meryem'in etkisini hesaba katarsak, çoğu eski şeytan çıkarma hikâyesinden farklı olarak, Markos'un anlatılarının neden İsa'yı kendine güvenen bir şeytan kovucu olarak tasvir etmek yerine iblislerin İsa'ya karşı şiddetli direnişini tasvir ettiğini anlayabiliriz. Bu, Magdala'dan Celile Denizi'nin hemen diğer tarafında, Decapolis'te geçen Magdalene kaynağının ikinci hikayesinde en canlı şekilde ortaya çıkıyor. Orada İsa, çektiği sıkıntı nedeniyle mezarlıkta yaşayan bir adama yerleşen bir cin sürüsüyle yüzleşir (Markos 5:1-17; Luka 8:26-37; Matta 8:28-34). İsa cinlerin isimlerini öğrenmek istediğinde (o zamanın şeytan çıkarma ritüellerinde standart bir özellikti), onlar onların altı bin kişilik Roma askeri birliğinin adı olan "Lejyon" olduklarını söylüyorlardı. Olay daha karmaşık olmasına rağmen hikaye, Kefernahum'daki şeytan çıkarma töreninin aynı basit, güçlü, sert sesiyle anlatılıyor (Markos 5:1-13): Ve Deniz'in karşı yakasına, Gerasenes bölgesine geldiler. Tekneden indi ve hemen mezarlardan kirli ruha sahip bir kişiyle karşılaştı. Mezarların arasında ikamet ediyordu ve artık hiç kimse onu zincirle bile bağlayamıyordu. (Birçok kez pranga ve zincirlerle bağlanmıştı ve zincirler kendisi tarafından parçalanmış, prangalar parçalanmıştı ve hiç kimse ona boyun eğdirmeye gücü yetmemişti. Ve bütün gece ve gündüz mezarların arasında ve tepelerde bağırarak ve kendini taşlarla yaralayarak beklemişti.) İsa'yı uzaktan gördü ve koşup tapındı.

Ona ve büyük bir sesle bağırarak şöyle diyor: Sana verecek hiçbir şeyim yok, Yüce Tanrı'nın Oğlu İsa! Allah adına sana yalvarıyorum, bana azap etme! Çünkü ona şöyle diyordu: Kirli ruh, o kişiden çık! Ve onu sorguya çekti: Adın ne? Ve ona şöyle diyor: Lejyon benim adım çünkü sayımız çok. Ve onları bölge dışına göndermesin diye onu çok çağırdılar. Ancak tepenin yanında otlayan büyük bir domuz sürüsü vardı. Onu çağırıp dediler: Bizi domuzlara gönder de onların içine girelim. Ve onlara izin verdi. Kötü ruhlar dışarı çıkıp domuzların arasına girdiler ve yaklaşık iki bin kişilik sürü uçurumun üzerinden denize koştı ve denizde boğuldular. Birkaç çarpıcı görüntü (kurbanın bir mezarlıkta yaşaması, kendini kanayacak kadar yaralama alışkanlığı, Yahudi olmayanların topraklarında ikamet etmesi), bu şeytan çıkarma işleminin kötülük olarak kirliliği hedef aldığını gösteriyor

--- SAYFA 26 ---

İsa tüm şeytan çıkarma törenlerinde hitap etti. Ele geçirilen adam, kutsal olmayan her şeyi bünyesinde barındırır ve bir dinleyici ya da okuyucunun bulaşmanın nereden geldiği noktasını gözden kaçırma ihtimaline karşı "Lejyon" olarak adlandırılır. Haham İsa iblisleri insanlardan kovduğunda, iblislerin cinlerine kapılmış olanlar adına hareket etmişti, ancak aynı zamanda kirliliğin kaynağına, yani Roma ve Roma'nın işbirlikçisi Herod Antipas'a karşı da hareket ettiğini açıkça görebiliyoruz. Kasabası Antipas'ın yeni başkentine bitişik olan Mary Magdalene bu kirliliğin gerçekliğini biliyordu. Anlatı, aynı açıklıkla, bu şeytan çıkarma işleminde yer alan mücadelenin temasını da vurguluyor. Cinler çok sayıdaydı, İsa'ya cevap verdiler ve doğrudan bir emre itaat etmediler. Antik dünyada iblislerin şiddetli, koordineli bir safsızlık cephesi oluşturdıklarında ısrar etmek alışılmadık bir durumdu ve onları bir şeytan kovucunun onlarla nasıl başa çıkması gerektiğini dikte ediyormuş gibi tasvir etmek tuhaftı. Lejyon hikayesi, hiçbir yorumcunun hikayenin sembolik anlamı ile tasvir ettiği gerçek olay arasındaki çizgiyi çekemediği noktaya kadar kasıtlı olarak abartmaya girişiyor. Yine de, ayrıntıları ne kadar harfi harfine ele alırsak alalım, sembolik anlam netliğini koruyor: İlahi Krallık kök saldıkça, Roma yerinden edilecek. Romalı iblisler paniğe kapılan domuzlardan daha fazla tehdit edici değil; Allah'ın denizler kadar derin olan kuşatıcı saflığında kendilerini etkisiz hale getireceklerdir. Kesin şeytan çıkarma, İsa'nın vizyonunda ve Meryem'in deneyiminde insanlıkta nihai bir değişimin sinyalini verdi. Onun anlatımında, bir cin ordusu tarafından ele geçirilen adam, İsa'nın Yahudi olmayanların topraklarındaki ilk elçisi oldu (Markos 5:18-20). İsa, Dekapolis'ten Celile'ye döndükten sonra (MS 29'da) on iki öğrencisini gönderdi. Onun adına hareket ederek Krallığı ilan ettiler, insanları iyileştirdiler, onları kirlilikten arındırdılar ve cinlerini kovdular. Bunu yaptıklarında, İsa (Macdalene kaynağına atfetmediğim bir pasajda) Şeytan'ın gökten yıldırım gibi düştüğünü, eski gücünü elinden aldığını gördüğünü söyledi (Luka 10:18). Kirliliği adlandırarak ortadan kaldırmak Şeytan'ı düşürdü ve İsa'nın Meryem'in anlattığı öykülerle bağlantısı olmayan diğer öğretileri bu bakış açısını doğruladı. İnciller, İsa ile kirli ruhlar arasındaki çatışmanın şiddetinde ısrar ediyor çünkü bu, onun eylemlerinin kozmik önemini gösteriyor. İsa, cinleri insanlardan uzaklaştırmanın önemini vurgularken, dindar bir kişilik olarak gelişti. Giderek daha fazla peygamberlik yapmaya başladı; sözleri ve eylemleri, Tanrı'nın dünyada nasıl hareket ettiğini veya etmek üzere olduğunu gösteren işaretler niteliğini kazandı. İsa ve Mecdelli Meryem, iblislerin İsa'ya neden bağırıldığını ve onun da onlara karşılık verdiğini şöyle açıkladılar: Adını ve manevi kimliğini haykırarak ona direndiler, çünkü onunla karşılaşmaları dünyalar arası bir savaştı. Mary, iblisler Lejyonunun öyküsünü, şeytan kovulma deneyimini ilk elden konuşabilen birinin sempatik bakış açısıyla anlattı. Bir lejyon yaklaşık altı bin askerden oluşuyordu ve lejyonun seçtiği yardımcı birlikler bu sayıya eşit olabilirdi. Her ne kadar Meryem'in yedi cini tam anlamıyla bir lejyon olmasa da, bu hikayeyi anlatabildi çünkü o, İsa'nın şeytan çıkarma işlemindeki kozmik düşmanlığın gerçek derinliğini biliyordu ve bu düşmanlığı kendi bedeninde hissetmişti. Magdalene kaynağındaki üçüncü ana şeytan çıkarma öyküsünden hemen önce, İsa, ilahi görkemle dönüşmüş ve Musa ve İlyas'la konuşurken (Markos 9:2-8) Petrus, Yakup ve Yuhanna'ya görünür. Sadece

Kendisini öğrencilerine İlyas ve Musa'ya benzeyen bir üstat olarak Başkalaşım'ın vizyoner deneyiminde gösterdiği gibi, Meryem'in kaynağındaki hikaye (Markos 9:14-29), eldeki iblisle başa çıkamayan öğrencilerinin çabalarının geçici niteliğinin aksine, İsa'nın Ruh'un gücü üzerindeki şiddetli ısrarını ifade eder. İsa onlara şunu açıkladı (Markos 9:29): "Bu tür şeyler duadan başka hiçbir şeyle ortadan kaldırılamaz." Bu zamana kadar, Kudüs'teki son günlerine doğru ilerliyordu ve İsa, takipçilerinin taklit etme ve hatta bazen anlama kapasitesinin ötesinde bir şekilde Şeytan'la kozmik bir mücadeleye kilitlenmiş, usta bir şeytan kovucu olmuştu. Kendi maneviyatı geliştikçe, İsa, tüm kirliliğin Ruh'un kutsallığında çözündüğüne dair farkındalığı büyütmenin yollarını bulmuştu ve Magdalalı Meryem bu gelişmenin izini sürmek için oradaydı. İsa'yı tanıyordu

--- SAYFA 27 ---

Bu alanda içte ve dışta yöntem ve kaynağındaki şeytan çıkarma hikayeleri bu bilgiyi yansıtıyor. Kefernahum'un sinagogunda geçen ilk hikayede iblis, "Tanrı'nın kutsalı" olan İsa'da karşılaştığı saflığı kabul ederek kendini mağlup etti ve İsa'nın tekniği, "lejyon" örneğinde olduğu gibi, kirli ruhlarla, ayrılımlarını hızlandırmak istediklerini söyledikleri şeyi vermeyi içerebilir. Acı bir şekilde ele geçirilmiş bir çocuğu konu alan üçüncü ana öyküde İsa, perişan haldeki babaya "iman eden biri için her şeyin mümkün olduğunu" açıklar (Markos 9:23). İnanç, başarılı tedavinin ortamını oluşturdu ve Meryem'in İsa'yı Kefernahum'dan Kudüs'e kadar takip etmesiyle kanıtlanan sadık öğrencisi, etkili tedavinin ortamını simgeliyordu. Akademisyenler Meryem'in İnciller üzerindeki etkisini henüz Petrus, Pavlus, Yakup veya Barnaba'nın etkilerini araştırdıkları kadar güçlü bir şekilde incelemesiler. İncillerdeki ilgili bilgilere erişimleri vardı ve diğer müritler ve onların kaynakları söz konusu olduğunda analitik araçlarını geliştirdiler. Ancak Meryem'in, İsa'nın şeytan çıkarma olaylarıyla olan açık bağlantısını görmezden geldiler veya küçümsediler ve İncillerde İsa'nın şeytan çıkarma olaylarını şekillendiren ve ileten kişinin Meryem olduğuna dair kanıtları göz ardı ettiler. Magdalalı Meryem'in sesi neredeyse iki bin yıldır İncillerde isimsiz olarak yankılanıyor. Şimdi konuşmacıyı tanımlamanın ve sözlerini takdir etmenin zamanı geldi. Magdalalı Meryem'in kaynağını dinlemek, yalnızca Meryem'in kendisini değil, aynı zamanda Hristiyanlığın son derece karizmatik ve kehanet dolu bir yönünü de anlamamıza yardımcı olabilir. Kökleri İsa'nın uygulamasından gelen bu dürtü, kirliliğe karşı gelen güçlere Tanrı'nın Ruhunun gücüyle karşı koyar. Takipçilerinin tümü İsa'nın şeytan çıkarma ritüellerinin şiddetini her zaman benimsemedi. Bunu Magdalene kaynağından değil, İsa'nın şeytan çıkarma teorisini kendi sözleriyle açıklayan ve etrafındakilerle olan çatışmasını temsil eden başka bir materyalden öğreniyoruz. Bu öğreti, İsa'nın bakış açısından, Mecdelli kaynağın anlattığı kozmik mücadele ve direniş duygusunu tam olarak doğrulamaktadır. Markos'un İncili, bir kez İsa'nın ailesinin onu fiziksel olarak yakalamaya çalıştığını; onlara "kendinden uzak" görünüyordu (3:21). Eğer İsa'nın vizyonunu paylaşıyor olsaydınız, kolaylıkla aklını kaçırmış gibi görünebilirdi. Bu dönemin hahamları bir başka mistik olan Simon ben Zoma'yı da günlük yaşamın ortasında coşkuya yatkın olduğu için "kendinden dönen" olarak tanımladılar. Ailesinin İsa'ya yönelik iyi niyetli ve geleneksel ilgisi, onun Şeytan'la yüzleşme konusundaki ısrarını daha da artırdı (Markos 3:22-27). Onun deli olmadığını ya da Beelzebul tarafından ele geçirilmediğini ısrarla vurguladı. Bunun yerine, şeytan çıkarma ayinlerinde doğrudan tüm iblislerin efendisi olan "güçlü adamlar" savaştı. Haham İsa şöyle dedi: "Ancak hiç kimse, önce güçlü adamı bağlamadıkça ve sonra da onun evini soymadıkça, güçlü adamın evine girip gemilerini yağmalayamaz" (ayet 27). İsa bağlandıktan sonra mallarını yağmalayabilirdi! İsa, ele geçirilmiş bir kişinin bedenini, kirli ruhların giderek daha da saf olmayan arkadaşlarla dönmesine açık bırakmak istemiyordu; bunun yerine Şeytan'ı evden ve evden süpürdü. Şeytan'ın yenilgisinin Krallığın gelişini tamamlayacağına ikna olmuştu; biri diğerini ima ediyordu ve Tanrı'nın Ruhu her ikisini de etkiledi. İsa'nın teolojisinde dışı olarak kabul edilen Ruh bu dünyada hareket ettiğinde, cinleri yerinden eder ve ilahi adaleti tesis eder. Bu yüzden onun hakkında konuşurken

Şeytan kovma törenlerinde İsa, Kutsal Ruh'u inkar etmenin affedilmeyecek tek günah olduğunu söyledi (Markos 3:28-30): "İnsanların işlediği her şey, günahlar ve lanetler (lanetledikleri kadar) bağışlanacak, ama Kutsal Ruh'a lanet eden asla özgürlüğe kavuşamayacak, sürekli bir günahtan sorumlu olacaktır." Bağışlanamaz günah, kötülüğü yok ederek dünyayı dönüştüren Kutsal Ruh'u inkar etmektir. İsa'nın şeytan çıkarma hakkındaki düşüncesinin tutarlılığı dikkat çekicidir ve Magdalene kaynağını yansıtır. Luka'nın tekrarlanan şeytan çıkarmayla kişisel bağlantısı nedeniyle Meryem'i adlandırması, Mecdelli Meryem'in bugün İncillerde okuyabileceğimiz İsa hakkında hikayeler -özellikle de onun şeytan çıkarma işlemlerine ilişkin ayrıntılı hikayeler- anlattığını söylememizi sağlar. Daha sonra İsa hakkındaki mesajın vaaz edilmesi ve öğretilmesine etki eden havarilerin yanındaki yerini alır. İncillerdeki şeytan çıkarma hikayeleri onun imzasını taşıyor. Bir tanesi

--- SAYFA 28 ---

İsa'nın en hayati ve kalıcı öğretileri, Tanrı'dan gelen gücün, kötülüğün kendisini adlandırmasına izin vererek kötülüğü nasıl ortadan kaldıracaklığıyla ilgiliydi ve onun bu öğretiyi nasıl uygulamaya koyduğunu gösterdi. Ortaçağ efsanesi, Meryem'in bu alandaki önemi konusundaki farkındalığını kendine özgü bir şekilde aktarmıştır. 1269'da ölen Gherardesca da Pisa, Meryem'in bir iblisle yaptığı kanlı savaşa müdahale ettiğini, ardından yaralarının bakımına yardım ettiğini anlattı. Meryem, cinlerin, İsa'nın şeytan çıkarma törenine direnmek için kullandıkları en korkunç silahın, onun kimliğine dair benzersiz bilgileri olduğunu biliyordu. Markos'taki ilk şeytan çıkarma öyküsünün ana kadar İncil'de hiç kimse İsa'yı "Tanrı'nın kutsalı" olarak adlandırmamıştı. Bir daha kimse ona böyle seslenmeyecek. Cinler, İsa'nın gizemli kimliğine dair içgörüyü ifade ediyor; bilim adamları bunu bir yüzyıldan fazla süredir "mesih sırrı" olarak adlandırıyor. Meryem bu hikâyeyi ve buna benzer hikâyeleri anlatarak bu sırrı bildiğini belirtmişti. Kefernahum'un sinagogundaki isimsiz adam yalnızca İsa'yı "Tanrı'nın kutsalı" olarak adlandırdı; cinler ordusuna sahip olan adam, İsa'ya benzersiz bir şekilde "En yüksek Tanrı'nın Oğlu" adını verdi (Markos 5:7). İsa'nın şeytan çıkarma ayinindeki arkadaşı Mecdelli Meryem, onun cinlerle mücadelesinin sırrını anlamıştı. Bu anlaşılabilir şeytani çılgınlık bir soruyu akla getiriyor: Eğer cinler İsa'nın ruhsal kimliğini benzersiz bir şekilde biliyorlarsa ve söylediklerini yalnızca o anladiysa, bu bilgiyi kime açıklamıştı? Bir kez daha Mecdelli Meryem'in sözlü imzası bir cevaba yol açıyor. Markos'taki ilk şeytan çıkarma işlemi, İsa'yı benzersiz bir şekilde "Tanrı'nın kutsalı" olarak tanımlar ve ardından bu ifadenin ne anlama geldiğini tanımlar. İblis, İncillerin başka yerlerinde olduğu gibi, "kirli bir ruhtur". Gördüğümüz gibi, İsa'nın analizinde kirlilik dış nesnelerden ziyade insanın içindedir. Kirleten şey içeriden gelir ve tersi yerine dışarı çıkar. Bu anlayış bu hikaye için çok önemlidir. Haham İsa'ya göre mülkiyet, yalnızca kişinin zımni rızasıyla veya dikkatsizliğiyle gerçekleşti, böylece kirlilik bilinçli niyetle ortadan kaldırılabılır. Sinagogdaki kirli ruh, yani kirlilik kaynağı, İsa'yı saflığın kaynağı, "Tanrı'nın kutsalı" olarak tanımladı. Bu nedenle İsa'nın varlığı o iblis ve bir bütün olarak cin dünyası için bir tehdit oluştuyordu. Sinagogdaki belirtilmeyen sayıdaki iblisler, mezarlıktaki "Lejyon", İsa'nın öğrencilerine direnen iblis, Mecdelli Meryem'den ayrılan "yedi" – hepsi farklı şekillerde bir bütün olarak şeytani eksene işaret ediyor. İsa ile kirliliğin güçleri arasındaki ruhsal mücadele, kirli ruhların saflığı deneyimledikleri anda fark etmeleri nedeniyle çözüldü. Her ne kadar isyanları şiddetli görünse de, iblisler sonunda kendi varolmadıklarını fark ettiler. Onların tek gücü inkardı. Tanrı'nın saf amacına karşı isyan edebilirlerdi, ama bunu ancak kendi iktidarsızlıklarının boş şikâyetiyle yapabilirlerdi. Sonunda iblislerin hiçbir gücü kalmamıştı. Lejyonun kendilerini domuzların içinde açığa çıkardıktan sonra yaptığı gibi, onlar da kendi bilgilerini boğuldular. Mary'nin anlattığına göre Roma da aynı kadere doğru gidiyordu. İnciller, İsa'nın şeytan çıkarılmasıyla ilgili yalnızca üç ayrıntılı hikaye sunar. Her birinde, İsa'nın Ruh'un saflığı, şeytani dünyanın direnci, kirlilik, mücadele ve ele geçirilen kişinin bütünlüğe doğru ilerlemesi konusundaki iddiasına yapılan vurgu canlı, kesin bir ifadeye kavuşuyor. Bu sözlü kaynak,

Matta, Markos ve Luka'daki sıkı bir şekilde koordine edilmiş ancak farklı versiyonlarda parıldayan bu metin, İsa'nın kirliliğe ve kötülüğe karşı mücadeleye karşı koyma konusundaki gerçek tekniğine en yakın yaklaşımdır. Yalnızca Batı'da uzun bir geçmişi olan şeytan çıkarma vakalarında değil, aynı zamanda Hristiyanların bağımlılık, zorlama, amaçsız şiddet ve insanlar ve uluslar tarafından yapılan kasıtlı yanlışlar konusundaki sefaletlerine yönelik yaklaşımlarında da, adı geçen kötülüğün kötülüğün ortadan kaldırıldığı yönündeki temel inanç, İncilleri okuyan milyonlarca insanın davranışlarına hayat vermiştir. Mary Magdalene, isimsiz ama etkili bir şekilde hepsine talimat verdi. İncillerde yer alan ayrıntılı şeytan çıkarma hikayelerinin anlatıldığı bakış açısı, Magdalalı Meryem'in kendi deneyimini ortaya koymaktadır. Kendi bedeninde cinler ile İsa'nın onları kendisinden sonsuza dek kovma arzusu arasındaki şiddetli çekişmeyi biliyordu. Başlangıçtaki şeytani çılgılık, "Senin için hiçbir şeyimiz yok", bir iblis ordusuna sahip adamın hikayesinde yankılanıyor. İşkence gören adam, "Senin için hiçbir şeyim yok" diye bağırır (Markos 5:7) ve çok geçmeden "ben'in şeytani bir kalabalığı gizlediği anlaşılır. İçinde

--- SAYFA 29 ---

bedeni ve zihni, karşıt ve sarsıcı güçler bir zamanlar Mary'yi kendisiyle anlaşmazlığa düşürmüştü, böylece kendisine ait olmayan dürtüler tarafından kontrol ediliyordu. Ancak kişi saflığın bilgisiyle karşı karşıya kaldığında, kirlilikte tehditkar görünen şey ortadan kaybolur. Takıntılar sona erer ve yerini kişinin kabul edebileceği ya da etmeyeceği arzular arasında bilinçli bir seçim alır. İçteki saflık, bedensel bütünlük ve eylemdeki temizlik anlamına gelir. İsa'nın şeytan çıkarmalarının ardındaki bilgelik budur. Bu, Meryem'in kendi deneyiminden zorlukla kazandığı bilgelikti. İşin gerçeği onun "Magdaleli" lakabını gururla taşımasına neden oldu. Meryem'in İncillerin gelişimindeki rolü göz ardı edilmiştir. Bunu düzeltmenin ve onun İsa'nın mirasını anlamada temel kaynak olduğunu anlamamanın zamanı geldi. Marguerite'in, birinci yüzyıldaki insanların İsa'nın bu dünyadaki kötülükle Tanrı'nın Krallığını müjdeleyen Ruh'la yüzleşmeye ilişkin öğretisini anlama biçimine yaptığı önemli katkı Marguerite'nin ilgisini çekmişti. Meryem'in, Hristiyanlığın kurucularının Ruh'un dünyada hareket ettiğini nasıl gördükleri üzerindeki etkisi, Marguerite'e, hem cennetin kapısının diğer tarafında hem de günlük hayatta kalma mücadelesinde birisinin gerçekten onun yanında olduğuna dair güvence verebilirdi.

--- SAYFA 30 ---

BEŞİNCİ BÖLÜM İSİMSİZ MEVZİ Ne yaptığı, öğrettiği ve kim olduğu sayesinde Mecdelli Meryem, Haham İsa'nın hareketindeki en etkili kadın olarak ortaya çıktı. Ayrıca hayatının en endişe verici döneminde ısrarcı ortağı olduğunu da kanıtladı. MS 27'de İsa, Hirodes Antipas'ın ölüm tehdidi altında Kefernahum'dan kaçmak zorunda kaldı. Dört yıl boyunca dolaşmaya ve kaçmaya başladı; ilk başta Celile'nin doğusundaki (Dekapolis civarındaki) Yahudi olmayanların topraklarına ve daha sonra batıdaki (Tire ve Sidon yakınındaki) Yahudi olmayanların topraklarına akınlar yapmayı denedi. Ne var ki, iblislerden oluşan bir "İejyon"a sahip olan adamın hikâyesinin gösterdiği gibi, Haham İsa, Yahudi olmayanların yaşamının safsızlığıyla -en hafif tabirle- pek iyi geçinmiyordu. Hikayenin sonunda, bir domuz sürüsüne verdiği zarar, yerel halkın ondan gitmesini istemesiyle sonuçlandı (Markos 5:17). Aynı tür uyumsuzluk, Sur ve Sayda yakınlarında Yahudi olmayan bir kadınla karşılaştığında da ortaya çıktı. Kızı adına ondan şifa istediğinde, ilk başta onu şöyle reddetti: "Çocukların ekmeğini alıp köpeklerle atmak adil değil" (Markos 7:27). Her ne kadar isimsiz kadın, o özel olayda Haham İsa'nın yabancılarla karşı düşmanlığını yenmiş olsa da, onun uygulamaları ve mizacının İsraili olmayanlar arasında sürekli ikametle bağdaşmadığı ortaya çıktı. Riskler ne olursa olsun Celile'ye döndü. Bu dönemde Meryem İsa'yla birlikte seyahat etmiş olmalı; örneğin Dekapolis'te onun şeytan çıkarma ayinine tanık olmuştu. Ancak seyahatinin kapsamı, bir kadın olarak kırılganlığı nedeniyle sınırlıydı. İsa, hareketlerini, Onikiler arasında yer almayan ama yine de öğretisinde ve uygulamasında ustalaşmış olan düzinelerce öğrenciden oluşan diğer öğrencileriyle koordine etti. Celile'nin kasaba ve köylerinde yaşadılar, İsa'nın onlara öğrettiği şekilde şifa verdiler, cinleri kovdular, Tanrı'nın Krallığını duyurdular ve birlikte dua edip yemeklerini paylaşırlarken aralarında Tanrı'nın Ruhu'nun varlığı üzerine meditasyon yaptılar. Mary bu grubun bir parçasıydı. İsa'nın hareketinin çoğu gizli tutuldu; On iki havari ve İsa, Herod Antipas'tan kaçınmak için yoğun bir hareket, oyalanma, meydan okuma ve kaçış temposunu sürdürürken, Celile'nin köylü kırsal kesimi onları kamufle etmişti. Onikiler 29 yılından itibaren Celile'ye yayılırken Meryem muhtemelen Magdala'nın çevresinde kalmıştı. Ancak MS 31'de Haham İsa stratejisini değiştirdi. Hirodes Antipas'ın muhalefeti, İsa'nın Celile'deki haklarından mahrum Yahudilere yaptığı çağırısı yalnızca güçlendirmişti; bunların bazıları karizmatik hahamın Antipas'a ve onun Romalı koruyucularına karşı şiddetli bir saldırıya öncülük etmesini istiyordu. Şeytan'ın onu "dünyanın bütün krallıklarına" hükmetme vaadiyle kandırdığı İsa'nın Ayartmalarının öyküsü (Matta 4:8; Luka 4:5), İsa'nın bu dönemdeki görümsel deneyimini özetlemektedir. İsa şeytanın teklifini reddetti. Bir ordu yerine Çardak Bayramı için Kudüs'e hac yolculuğuna öncülük etti ve hacılar arasında Magdalalı Meryem de vardı. İsa'nın hedefi bir Roma tesisi değil, kendisi ve takipçilerinin dünyayı değiştirebileceklerine ve İsrail'in Tanrısı'nın arzu ettiği şekilde Sion Dağı'nda kurban sunarak Tanrı'nın Krallığını İsrail topraklarına kabul edebileceklerine inandığı Kudüs'teki Tapınaktı. Zekeriya'nın kehanetini takiben (bölüm 14), Haham İsa, gerçek kurbanın hem İsrail'in zulmüne son vereceğine hem de Tapınağın hem Yahudiler hem de Yahudi olmayanlar olmak üzere tüm insanlığa açılmasını sağlayacağına inanıyordu.

İsa Kudüs'e vardığında Magdalalı Meryem onunla birlikteydi ve MS 31 sonbaharında Sukkot (ya da Çardak) bayramı sırasında bayram kalabalığını harekete geçirmişti. Zamanın başrahibi Kayafa'nın,

İsraililerin orada kendi elleriyle yaptıkları işi sundukları yönündeki eski uygulamayı ve Zekeriya'nın kehanetini sürdürmek yerine Tapınak'ta ticarete izin verdiğini öğrendiğinde onun tepkisini gördü. O, Beytanya'da, İsa'nın Tapınağa saldırısına ilişkin planlamayı, bir sabah havarilerden ve coşkunlardan oluşan yaklaşık 150 veya 200 kişilik küçük bir ordunun İsa'ya katıldığında gözlemlemiş olmalı.

--- SAYFA 31 ---

Satıcılar ve Kayafa'nın Tapınağın yirmi beş dönümlük güney dış avlusuna girmesine izin verdiği hayvanlar. İsa'nın Kudüs'teki sempatizanlarından biri olan Barabbas adlı haydutun Tapınak baskını sırasında cinayet işlediğini öğrendiğinde vereceği tepkinin farkındaydı. İsa'nın Kefernahum'daki ilk başarısından Kudüs'teki son günlerine kadar tüm bu çalkantılı dönem boyunca, Magdalalı Meryem şeytan çıkarma konusunda yetenekli bir uygulayıcıdan çok daha fazlasıydı. Aynı zamanda diğer manevi uygulamaların da ustasıydı. İsa, Meryem ve diğer öğrenciler, şeytan çıkarma ve şifa ile ilişkilendirilen meshetmeyi uyguladılar. İsa on iki havarisini iyileştirmek için gönderdiğinde, sanki bunun onların standart uygulamalarının bir parçası olduğu apaçık ortadaymış gibi, meshetmeye gönderme yapılıyor (Markos 6:13). Yahudiliğin bu döneminde de durum tam olarak böyleydi ve cildi yağlamanın İsa'nın hareketinde rutin bir ritüel olduğuna ve Mecdelli Meryem'in de bunun önde gelen uygulayıcısı olduğuna dair mükemmel kanıtlar var. Kudüs'te geçirdiği son haftalarda İsa, Meryem'i hareketinin örnek koruyucusu olarak atadı. Modern biçimiyle Hristiyanlık, bu birleşme kutsallığını ve Magdalalı Meryem ile olan kopmaz bağına neredeyse tamamen unutmıştır. Ancak İnciller onun İsa'nın hayatındaki çok önemli bir kutsal anla olan bağlantısını hâlâ koruyor. Markos'un İncili, bu ritüel olayın en eski, en zengin dokulu anlatımını, İsa'nın yaşamının son aylarındaki hareketinin temeli olan Beytanya'daki bir meshedme setinde sağlar (14:3-9): Beytanya'da uyuz Simon'un evindeydi (geleneksel çeviride olduğu gibi aslında bir "cüzamlı" değildi), yaslanmış durumdaydı ve orada, gerçek, pahalı bir hint yağı kaymaktaşı olan bir kadın geldi. Kaymaktaşını parçalayıp başının üzerine döktü. Ama kendi aralarında öfkeli olanlar da vardı. Bu merhem israfı neden oldu? Çünkü bu merhem üç yüz dinardan fazlaya satılıp fakirlere dağıtılabilirdi! Ve onu azarlıyorlardı. Ama İsa dedi: Onu bırak; neden ona sorun çıkarıyorsun? Benimle iyi bir şey yaptı. Çünkü fakirler her zaman yanınızdadır ve istediğiniz zaman onlara iyilik yapabilirsiniz, ama bana her zaman sahip değilsiniz. Elindekiyle hareket etti; cenazem için bedenimi yağlamayı üstlendi. Amin size söylüyorum, dünyanın neresinde bu mesaj duyurulursa, onun anısına yaptıkları da konuşulacak. "Yaptıkları da onun anısına anılacak." İsa bizi kadının hareketini hatırlamaya mecbur ediyor ama aynı zamanda Markos'un İncili onun gerçek kimliğini saklıyor. Bu bariz kararsızlık metni anlamak için çok önemlidir. Metin bir şekilde onun kim olduğunu bize bildiriyor mu, yoksa İsa'nın emrinin yerine getirilmesini imkansız mı kılıyor? Markos'un İncili, İsa'nın mesajının bütünlüğünü tehlikeye atıyor. İsa'nın, "İncil" adını taşıyan bilinen ilk metin olan Markos'ta kendi sözleriyle, kadın, İsa'nın sözlü müjdesi olan Tanrı'nın Krallığına ilişkin duyurusuna aittir. Kendisini dinleyenleri bu müjdeye inanmaya çağırıyor (Markos 1:15). Yunancadaki euangelion terimi, Tanrı'nın Krallığının zaferinin zaferini bildiren Aramice besora sözcüğünü yansıtır. Bu nedenle İsa'nın, Markos'un anlattığı gibi (1:15) açık açık vaazı var: "Zaman doldu ve Tanrı'nın krallığı yaklaştı: Tövbe edin ve müjdeye inanın." İsa'nın özel emriyle bu mesaj, kaymaktaşını İsa'ya taşıyan kadına atıfta bulunuyor.

Belli ki kadının kimliği, Markos İncili'ni ilk duyanlar için bir sır olarak kalmamıştı. Onun adı ve kişiliği, Markos'u dinleyenler yalnızca kendilerine okunan ve yazılı biçimini bildiğimiz İncil'i değil, aynı zamanda eğitimlerini zenginleştiren, şimdi kayıp olan sözlü müjdeyi de öğreninceye kadar, yalnızca geçici olarak gizlendi. İncil'i duyan insanları çeken amaç olan vaftiz, yazılı metnin yalnızca aralandığının anlaşılmasının kapılarını ardına kadar açtı. Her İncil'in yazıldığı topluluklarda (Markos örneğinde Roma), bazıları Petrus, Mecdelli Meryem ve diğer öğrencilerle kişisel olarak tanışan usta öğretmenler, yazılı biçimde mevcut olan talimatları sözlü anılarla doldurdular.

--- SAYFA 32 ---

Bu sözlü anılara yapılan atıflar Markos'a Göre İncil'de ortaya çıkıyor. Yalnızca Markos'a güvenirse, İsa'nın öğrencilerine Rab'bin Duasını öğrettiğini, ölümünden sonra bizzat onlara canlı görüldüğünü ya da doğumuyla ilgili bir tartışma olduğunu bilemeyiz. Bu İncil'de bu konulardan açıkça bahsedilmemektedir. Ancak yazıldığı şekliyle Markos'un İncili, vaftize hazırlanan insanların nasıl dua edeceklerini bileceklerini, İsa'nın öğrencilerinin onun ölümünden sonra onun varlığını deneyimlediklerini anlayacaklarını ve İsa'nın geleneksel bir ailede büyüyen sıradan bir çocuk olmadığını anlayacaklarını da varsayar. İlkel Hristiyanlık bir kitap kulübü değil, sözlü bir hareketti ve bu nedenle en derin gerçeklerinden bazıları yazıya aktarılmadı. İsimsiz meshedici kimliği, Markos'un kelimenin tam anlamıyla söylenenden daha fazlasını ima ettiği bir durumdur. Markos'un İncili söylenmemiş olanın retoriğindeki ustalığı sergiliyor. Sözlü bilgeliğin ve çıkarımlara dayanan edebi saflığın bir karışımı olan, çok iyi dengelenmiş bir metindir. Böyle bir çıkarım, Doğu Ortodoks ve ortaçağ tercümanlarının, modern muadillerinin çoğunun aksine, doğru bir şekilde tahmin ettikleri gibi, Mecdelli Meryem'in isimsiz bir meshedici olduğudur. Adı belirtilmemiştir, ancak baştan sona okunduğunda (vaftiz için hazırlananlara okunduğu gibi) İncil'in genel olarak açık anlamı, onun İsa'yı ölümünden önce meshettiği ve onun adının hatırlanmasını istediğidir. Kimliğinin anahtarı Mark'ın metninde daha sonra ortaya çıkıyor (buna daha sonra daha ayrıntılı olarak bakacağız). Bu noktada anlaşılması gereken önemli olan, Markos'un, Mecdelli Meryem'i, İsa'nın çarmıha gerilmesinden sonra İsa'nın mezarının ağzındaki kadınlar arasında başlıca figür olarak tanımlaması ve onun, cenaze töreniyle ilişkili önemli bir ritüel eylemi gerçekleştiriyor olmasıdır: meshetme (Markos 16:1): "Ve Şabat sona erdiğinde, Mecdelli Meryem ile Yakuplu Meryem ve Salome, onu meshetmek için baharat satın aldılar." Bu üç kadın arasında Mecdelli Meryem, İsa'nın Arimathea'lı Yusuf tarafından nereye gömüldüğünü gözlemlemişti (Markos 15:47). Meryem, Markos'un Diriliş anlatımındaki vazgeçilmez karakterdir; son olayların etrafında döndüğü aksiyonun eksenidir. O, ismiyle ve eylemiyle, İsa'nın cenazesi ile aynı Mecdelli Meryem'e (16:6-7) İsa'nın ölümden diriltildiğini bildiren melek duyurusu arasındaki bağlantıyı somutlaştırır. Onun ölümüyle Dirilişi arasında sadece kim olduğuyla değil, aynı zamanda yaptığı şeyle de bağlantı kuruyor: Mecdelli Meryem, İsa'nın ölümünü hatırlayarak ve onun Dirilişine işaret ederek, Hristiyanlıkta meshetmenin merkezi bir ritüel olarak yerini belirledi. Bu şekilde Markos, Mary'nin merhemli kadın olduğunu belirtmek yerine ima eder, dolayısıyla çıkarımımız tündengelimli bir kesinlik değildir. Bir ima tam da budur ve kanıtla karıştırılmamalıdır: İncil'i dinleyenlerin anlamını çıkarması için izler bırakır. Ancak bu çıkarım olmadan okunduğunda Markos, İsa'nın "mesaj dünyanın neresinde duyurulursa duyurulsun, onun yaptığı şeyden onun anısına da bahsedilecektir" (Markos 14:9) sözünü bozar. Bu çıkarıma izin vererek, İncil'in, İsa'nın aktarmaya özen gösterdiği sözleriyle çelişmemesine izin vermiş oluyoruz. Dikkatimizi, Mecdelli Meryem'in meshedilmesinin işaret ettiği, İsa'nın mezarının ağzında bulunan kadınların hayati önem taşıyan sahnesine yöneltmeden önce, meshetme ritüelinin anlamını takdir etmemiz gerekir.

İsa'nın hareketinde uygulandığı gibi. Şimdi bu uygulamanın incelenmesine ve efsanenin Mary'ye nasıl bakacağı üzerindeki etkisine döneceğiz.

--- SAYFA 33 ---

Altıncı Bölüm “SENİN ADI DÖKÜLEN YAĞ GİBİDİR” Zeytinyağı, antik çağın evrensel çözücüsü, Akdeniz havzasında yaygın ve değerli bir üründü. Kostik sabunu kirli giysilere (giysilerin iyice yıkandığı durumlarda) vurmak içindi ve insan cildine hiçbir faydası yoktu. Yağ, cildi temizlemek ve tedavi etmek, yaraları sarmak, farklı kokular için temel oluşturmak, saç ve sakalları yumuşatmak, yemek hazırlamak ve pişirmek için kullanılan değerli bir maddeydi. Anointing, yaşamın bereketli zevkini ifade ediyordu; Bir adamın sakalından "giysilerinin eteğine" kadar uzanan yağ (Mezmur 133:2), fiziksel sağlığı ve Tanrı'nın bereketinden duyulan hazzı kutladı. Davut'un evindeki kral, kendisini İsrail'in tek hükümdarı olarak belirlemek için özel bir törenle yağla ovuldu ve başkâhin, yalnızca kendisi için tasarlanmış benzer bir ritüelden yararlandı. Peygamberler bazen haleflerini meshederdi ve ölümler, vefatlarının yasını tutanların gösterdiği özen ve ilginin bir ifadesi olarak, cenaze töreni sırasında meshedilirdi. Antik dünyanın her yerindeki şifacılar ve büyücüler, hastalıkları iyileştirmeye yönelik özel tekniklerini, kendine özgü çalışma uygulamalarıyla nasıl aktaracaklarını biliyorlardı. Kadınlar, eski Yahudilikte meshedilme uygulayıcıları arasında belirgin bir şekilde öne çıkıyordu. Evlerini yönetiyorlardı ve ev içi sanatlar arasında şifa aracı olarak temizlik de vardı. Deneyimli şifacılar, akrabalarına veya arkadaşlarına yağ sürerken terapötik formülleri okurlardı. Mişna hakkında MS dördüncü yüzyılda tamamlanan Rabbinik bir yorum olan Kudüs Talmud'u, bu geleneksel uygulamaları takdir etmek için özellikle zengin bir kaynaktır. İlgili vakalar bazen yaşamı tehdit ediyordu, ancak meshetme aynı zamanda iyi huylu koşullarla da ilgiliydi. Vücudunun alt kısmında ağrı olan bir kişi (Kudüs Talmudu, Şabat 14:3, 4), Şabat günü çalışma yasağını ihlal etme korkusu olmadan ağrısını yağla tedavi ettirebilir. Luka İncili, Mezdelli Meryem ve diğer kadınların İsa ve öğrencilerine “hizmet ettiklerini” veya “hizmet ettiklerini” söyler (8:3). Bu İncil'in Yunancasında ve onun temsil ettiği Helenistik zihniyette bu hizmet, mali desteği, konaklamayı, kardeşliğin acil ihtiyaçları için kişinin kendi elleriyle çalışmasını ve ilahi Krallık için çalışmayı içeriyordu. Hem pratik destek hem de müjdeci eylem ihtiyaçları, en az para kadar değerli bir tedarik türü olan Meryem'in meshedilmesiyle karşılandı. Evdeki meshetme uygulamaları, bazı hahamların genel olarak kadınları sihir yapmakla suçlamasına yol açtı. Musa'nın Yasası, neden erkek ya da kadın herhangi bir büyücü yerine bir cadının yaşamasına izin verilmemesi gerektiğini söylüyor (Çıkış 22:18)? Bu sorunun cevabı yeterince açıktı (Kudüs Talmud'u, Sanhedrin 7:13): "Tevrat sana işlerin gerçekte nasıl olduğunu öğretti, çünkü büyücülük yapanların büyük çoğunluğu kadındır." Haham İsa yine de meshetme uygulamasını onayladı ve ritüele tamamen kendine ait bir teori sağladı. Onun yağla meshedilmesi, Luka İncili'nde özel olarak aktarılan ve takipçileri tarafından hayata geçirilmek üzere tasarlanan kesin bir anlam taşıyordu. Memleketi Nasıra'da Şabat günü dua sırasında, İşaya Kitabı'ndan bir pasajı kendi deneyimine uyacak şekilde anlamını değiştirerek başka sözcüklerle aktardı. (Bu alıntıda, İşaya'dan alınan metinde değiştirdiği terimleri vurguladım.) İşte sözlerinin en eski haliyle söylediği şey (Luka 4:18):

Rab'bin Ruhu üzerinizdedir; bu nedenle yoksullara zaferi duyurmak için sizi meshetti; Ve beni, tutsakların ve körlerin serbest bırakılacağını duyurmak için görevlendirdi; ben de kırılmışları serbest bırakarak serbest bırakacağım...

--- SAYFA 34 ---

İsa'nın Ruh'la meshedilmesi onu vaaz vermeye, çağdaşlarını kirli ruhlardan kurtarmaya ve iyileştirmeye yöneltti: Kendisi, tüm bu vahiy programının kaynağı olarak Ruh'u belirledi. Sinagogda Haham İsa, İşaya Kitabı'ndaki tanınmış sözlerden alıntı yapmadı: "Rab'bin Ruhu üzerimdedir..." (61:1). Bunun yerine, Tanrı ile özel bir ilişkisi olduğunu ve Vaftizci Yahya ile birlikte olduğu dönemden bu yana Kutsal Ruh'un onu meshettiğini ima ederek kelimeleri değiştirmekte ısrar etti. Bu bir skandala yol açtı ve cemaat neredeyse onu taşılayacaktı. Ne de olsa İsa bir mamzerdi, kamuoyunca tanınan bir babası olmayan bir İsrailiydi ve bu nedenle Tevrat'a göre (Tesniye 23:2) yerel cemaate girme hakkı yoktu. O gün cemaatin şiddetinden zar zor kurtuldu ve bu deneyimden sonra, ruhi olarak meshedilmesinden her zaman daha ihtiyatlı bir şekilde söz etti. Ancak acıyla öğrendiği bu sağduyu olsun ya da olmasın, Ruh'un, eyleminin ve öğretisinin motoru, özellikle de şeytan çıkarma işlemlerinin itici gücü olduğunu fark etti. Elçilerin İşleri kitabında alıntılanan Petrus'un sözleri, benzer şekilde İsa'yı, Tanrı'nın "Kutsal Ruh ve güçle meshettiği, iyilik yapmaya devam eden ve şeytanın zulmüne uğrayanları iyileştiren, çünkü Tanrı onunla birlikteydi" (10:38) kişi olarak tanımlar. Mecdelli Meryem ve arkadaşları, daha ünlü havarilerin yaptığı gibi, bu programlı faaliyeti üstlendiler. Markos İncili (6:13), bu öğrencilerin İsa'nın adına şifa terapisi sunmak için dışarı çıktıklarında, "birçok cinleri kovduklarını ve birçok hastayı yağla meshedip onları iyileştirdiklerini" bildirir. Meshetme, İsa'nın aklına Ruh'u ilette ve o, takipçilerinin insanları meshetmelerini istedi. Mecdelli Meryem'in İsa'nın öğrencileri arasındaki önemli rolünü küçümsemeye veya görmezden gelmeye çalışan metinler bile onun bu önemli ritüel içindeki önemini doğrulamaktadır. Mecdelli Meryem'in etkisine karşı ihtiyatlı davranan Luka'ya göre İncil, İsa'nın ölümünden önce meshedilmesini görmezden gelir. Farklı bir kadını içeren tamamen farklı bir meshedilme sahnesi (7:36-50), Markoslu Luka'nın Meryem'in meshedilmesiyle ilgili anlatımında yer alır. İsa bu kadının hareketine özel bir anlam yükledi ve Mecdelli Meryem'in meshedilmesini bastırma kararı berbat olsa da burada Luka'nın bize İsa'nın hayatından gerçek bir sahne verdiğinden hiç şüphem yok. Bununla birlikte hikaye, Mecdelli Meryem dışındaki kadınların da İsa'nın hareketi içinde meshedildiğini faydalı bir şekilde gösteriyor. Luka'nın meshedilme öyküsünde Simon adındaki bir Ferisi, Kefernahum'da İsa için yemek düzenler (Luka 7:36-50). Tüm sahne, İncillerdeki Ferisilere karşı önyargıya ters düşüyor ve tüm Ferisilerin İsa'nın düşmanı olmadığını kanıtlıyor. Birçoğu ona saygı duyuyordu ve öğretisini merak ediyordu; hatta bazıları onu evlerinde ağırladı. Simon zengin olmalı, belki de kalitesi ve kaşer olması nedeniyle Suriye'ye kadar Yahudiler tarafından değer verilen Celile'den gelen zeytinyağı ticareti yapan bir tüccardı. Ferisi'nin evi büyük ve iyi döşenmiş olurdu, ancak Haham İsa'nın gösterişli zenginliğiyle eleştirdiği evlerin çökmekte olan Helenistik zenginliği olmasaydı. Simon, İsa'yı evine davet ederek, aynı zamanda İsa'nın öğrencilerine, takipçilerine ve sırf meraktan dolayı hahamı dinlemeye ve onunla yemek yemeye gelen diğer kişilere de kapılarını açmıştı. Meraklılardan biri Luka'da "günahkar" olarak tanımlanan bir kadındı. When she saw Jesus and heard him speak, she cast herself at his

ayakları, günahlarından tövbe ediyor. Ağladı ve "gözyaşlarıyla ayaklarını ıslatmaya başladı ve saçlarıyla silip ayaklarını öptü" (Luka 7:38). Onun bu hareketi şüphesiz geveze, taşkın kalabalığı susturdu. Ayakları Kefernahum'un sokaklarından kirli olurdu ve ayaklarının kadının saçları ve gözyaşlarıyla yıkanması güzel, akıldan çıkmayan bir görüntü olmaya devam ediyor. Yeni Ahit'ten sonra gelişen efsaneler onu bir fahişe olarak tasvir ediyor, ancak buna dair hiçbir kanıt yok. Kadının hiçbir açıklama yapılmadan basitçe "günahkar" olarak adlandırılması, muhtemelen onun bir şekilde cinsel uygunsuzlukla tanındığını ima ediyor. Fakat seks içermeyen pek çok günah vardır; Luka 5:8'de Petrus kendisini "günahkar" olarak adlandırıyor, ancak yorumcular bunu yapmıyor

--- SAYFA 35 ---

onu fuhuşla suçluyor. Her halükarda, kadınların cinsel davranışlarından dolayı suçlandığı durumlarda bile fuhuş çoğu zaman söz konusu olmuyordu. Belki Luka'daki kadının da Samiriyeli kadının olduğu gibi bir dizi eşi vardı (bkz. Yuhanna 4:5-42). Diğer bir olasılık da, bir sosyal gruptan olan bir İsrailinin farklı bir gruptan biriyle evlenip evlenemeyeceğini belirleyen kuralları ihlal etmiş olmasıdır. Sağındaki zarif hareket göz önüne alındığında, özel veya yarı özel olarak dokunmak söz konusu olduğundan, pek çok hahamın fuhuş sınırında gördüğü yasaklı kuaförlük mesleğini sürdürmesi daha olasıdır. Sonuçta, Ferisi onun İsa'ya dokunmasına karşı çıksa da, gerçekten kötü şöhretli bir günahkarın olabileceği gibi onun evinden men edilmemiştir. Ferisi, İsa'nın bir günahkar olarak kabul edilen birinin dokunuşunu kabul etmesinden rahatsız olmuştu, ancak İsa, temel ilkelerinden birini açıklayarak onun günahlarının bağışlandığını bildirdi (Luka 7:47): "Onun birçok günahı bağışlandı, çünkü çok sevdi; ama kendisine az şey salıverilen, çok az sever." Ne kadar affedildiğini bilmeyenler çok az sever. Bunun aksine, kendilerini kendi kendilerine empoze ettikleri prangalardan kurtaran ilahi bağışlamayı bilinçli olarak kabul edenler, yalnızca Tanrı'dan gelen nimetin farkındadırlar ve kuaförünki gibi cömert, spontane eylemler gerçekleştirerek bu bağışlayıcı gücü başkalarına da yaymaya isteklidirler. Onun İsa'yı cömertçe kucaklaması başlı başına ilahi şefkatin bir uzantısıydı; onun Tanrı'nın sevgisi tarafından alınıp arındırıldığının kanıtıydı. Yeni Ahit'in yazılmasından yüzyıllar sonra, Papa Büyük Gregory gibi Hristiyan öğretmenler bu kadını Mecdelli Meryem olarak tanımladılar ve onu kötü şöhretli bir kadın olarak damgaladılar: "Şehirde bir günahkar olan" Magdalalı Meryem (Luka 7:37), Gerçeği sevdi ve böylece kötülüğün lekelerini gözyaşlarıyla silip süpürdü. Böylece Gerçeğin sesi yerine gelmiş oldu: "Çok sevdiği için birçok günahı bağışlandı" [Luka 7:47]... Kötü yollarını bırakmış, gözyaşlarıyla yüreğindeki ve bedenindeki lekeleri silip atmış ve Kurtarıcısının ayaklarına dokunmuştu. 594'te vaaz edilen bir vaazdan alınan bu kimlik, Mary'nin Orta Çağ'da bir fahişe olarak ününü besledi. Aslında Luka, sanki daha önce ondan hiç bahsedilmemiş gibi, ancak bu hikayeden sonra Magdalalı Meryem'den ismiyle söz eder. Bu İncil'in 8. bölümünde (ayet 2) Luka, İsa'nın ayaklarını mesheden kadının hikayesine herhangi bir atıfta bulunmadan Mecdelli Meryem'i tanıtır. 1517'den beri eleştirel bilim, Luka İncili'nin 7. bölümünde Meryem ile kadın arasındaki karışıklığı resmen çürütmüştür. Batı'da bin yıldır (ve ileride göreceğimiz gibi daha da fazla) karıştırılmış olmalarına rağmen, bunların iki farklı kadın olduğu açıktır. Ne yazık ki kafa karışıklıkları dogma haline gelebilir. Jacques Lefevre d'Etaples, Kefernahum'daki meshedicinin Mecdelli Meryem olmadığını kanıtladıktan sonra öğretisinin Paris Üniversitesi tarafından yasaklandığını gördü ve üniversite onu 1523'te bir kafir olarak takip etmeye devam etti. Aklındaki anlamlı ama mütevazı noktayı başarılı bir şekilde dile getirmek yerine, argümanının on altıncı yüzyılda önemli bir tartışma noktası olarak ele alındığını gördü; Fransa'da Meryem hakkındaki eleştirel tartışma, neredeyse Martin Luther'in çalışmaları kadar aşağılanmayı cezbettti. Luka İncili Mecdelli Meryem'i marjinalleştirirken paradoksal bir şekilde merkeziliği doğruluyor

İsa'nın hareketi içindeki birleşmenin. (Luka'nın Meryem'i meshetme sahnesini silme arzusu, göreceğimiz gibi, bir bütün olarak İncillerdeki bir modeli yansıtıyor.) Papa Gregory'nin vaazı, isimsiz kadını Meryem olarak tanımlamakta açıkça yanlış, ancak birçok ortaçağ teologunun yaptığı gibi, o da İncillerin şiirselliğine bazı modern yorumculardan daha duyarlı olduğunu gösterdi. Luka İncili'nin 7. bölümündeki isimsiz meshedicinin eylemi, Markos İncili'nde Meryem'in duasının yerini alır; İsa'nın ayaklarını silen saçlar ve gözyaşları, onun hizmeti boyunca arzuladığı ve uyguladığı meshedilme işlemi temsil ediyor.

--- SAYFA 36 ---

Luka İncili'nin 7. bölümünde Meryem ve isimsiz meslektaşı, diğer eski belgelerin de gösterdiği şeyi gösteriyor: Yahudi antik çağında, özellikle de Celile'de uygulanan halk mistisizmi içinde kadınlar, meshedici olarak önemli bir rol oynuyorlardı. Etki alanları geleneksel ev halkının çok ötesine uzanıyordu ve önemli uygulayıcı gruplarının, bu dünyayı arkalarında bırakıp ilahi dünyayı deneyimleme arayışlarında onlara rehberlik etmesi için bu kadınlara baktığına dair kanıtlar var. Birinci yüzyılda dolaşan Eyüp'ün Ahit'i adlı bir eser, İncil'deki Eyüp'ün portresini güçlendiriyor ve kızlarını onun mistik uygulamasının mirasçıları olarak gösteriyor. O, (İncil'de görüldüğü gibi şikayetçi olmaktan ziyade) bir sabır modeli ve Yahudi mistisizminin bu ana sembolü üzerinde meditasyon yapanlara ilahi mevcudiyetin dönen enerjisini aktaran mistik Tanrı'nın Arabası Merkavah'ın uygulanmasında bir uzman haline gelir. Eyüp'ün Vasiyetnamesi'nde ölmeden önce, Eyüp görümde göğe alınır ve ona güneş ışığıyla parıltı veren üç kuşak verilir. Her birinin, kişinin kuşak taktığında eriştiği bilgeliğe karşılık gelen bir unvanı vardır: "Ruh", "Göklerin Yaratılışı" ve "Babanın İhtişamı" (Eyüp'ün Vasiyeti 46:1-51:4). Eyüp bu kuşakları üç kızına miras olarak vererek onların meleklerin dilinde konuşmasını sağlar. Tıpkı Hanok'un, kendi adını taşıyan birinci yüzyıldaki kitapta Merkavah'ın kahini olarak anılması gibi, onlar da Merkavah ilahilerinin yazarları oldular. Eyüp'ün Vasiyeti, Yahudilikte, özellikle de mistisizm bağlamında, kadınların rollerine ilişkin modern varsayımı tamamen altüst eder. (Elçilerin İşleri 21:8-9'daki Philip'in kızları, Hristiyanlıkta kadın peygamberlerin devam eden rolünü kanıtlar.) Sonunda Meryem ile ilgi çekici bir ilişkiye varıyoruz: Rabbinik literatürde Eyüp'ün üç kızının Magdala'ya yerleştiği ve sonunda öldüğü söyleniyor. Eski Yahudi edebiyatı, Merkavah'ın popüler uygulamasına kadınların öncülük ettiğini ve Magdala'nın bu geleneğin önemli bir merkezi olduğunu görmemize olanak sağlar. Mecdelli Meryem, iftihar kabının yanı sıra, mesh etme sanatının aktardığı Ruh'un mistik öğretisini de yanında taşıyordu. Meryem, yaşamının sonuna doğru İsa'yı meshettiğinde, diğer öğrenciler ona kızdılar (Markos 14:4). Meshetmenin, Tapınağa yaptığı başarısız baskın sonrasında hahamlarıyla paylaştıkları kasvetli yemeklerden çok farklı olarak, kutlamanın bir işareti olduğunu anladılar. Fakat bizzat İsa, Magdalalı Meryem'in yaptığı şeyin önemini açıkladı. Ölülerini meshetmek Yahudiliğin geleneksel bir parçasıydı ve Meryem'in -onu meshederek- Celile'deki günlerindeki ruhi şifasını, Yerusolim'de idam edilme olasılığıyla ilişkilendirdiğini gördü. Tıpkı insan yaşamının Ruh'un içeri akışıyla dönüştürülebilmesi gibi, ölümün kendisi de Tanrı'nın mevcudiyetinin aracı haline gelebilir. "Onun anısına" hatırlanan şey, İsa'nın tüm sevindirici haberinin önemli bir yönüdür (Markos 14:9): acı çekmenin ilahi mevcudiyetin bir aracı olabileceği anlayışı. İsa öğrencilerine Meryem'in vaftizinden öğrenecekleri şeyler olduğunu öğretti. Bu hiç de şaşırtıcı değil, çünkü hem Bethany'de kendisini meshettiğinde hem de bundan çok önce bunu kendisi de öğrenmişti. İsa Dekapolis'ten Celile Denizi'ni geçtiğinde arkasından bir kadın yaklaştı.

ve ona dokundu, böylece kendisini kirli yapan kan akışı iyileşti (Markos 5:25-34): Ve on iki yıl boyunca kan akışı olan (ve birçok doktordan çok acı çekmiş, sahip olduğu her şeyi harcamış ve iyileşmemiş, aksine daha da kötüleşmiş) bir kadın İsa hakkında şeyler duymuştu. Kalabalığa arkadan geldi, giysisine dokundu. Çünkü şöyle diyordu: Elbisesine bile dokunsam kurtulurum. Ve bir anda kanının kaynağı kurudu ve vücudunda vebadan kurtulduğunu anladı. İsa, kendisinden çıkan gücün hemen farkına vardı ve kalabalığa geri döndü; "Giysilerime kim dokundu?" diyordu. Öğrencileri ona şöyle diyorlardı: Etrafına baskı yapan kalabalığa bak ve şöyle diyorsun: Bana kim dokundu? Ve bunu yapan kadını görmek için etrafına baktı. Ama kadın korkuyordu ve

--- SAYFA 37 ---

titriyordu: başına ne geldiğini biliyordu. Gelip onun önüne düştü ve ona tüm gerçeği söyledi. Ama ona dedi: Kızım, imanın seni kurtardı; selametle yola çıkın ve vebanızdan sağlıklı olun. Bu hikaye muhtemelen Mary Magdalene'in hazırladığı kaynaktan geliyor. Meryem'in büyüdüğü yere yakın bir yerde yaşayan bir kadından bahsediyor ve onun hastalığını kan akışı, bir zamanlar Meryem'i etkileyen kalıcı bir kirlilik olarak belirtiyor. Aslında kadının İsa'ya dokunması Mecdelli Meryem'in kendi uygulamasının bir örneğidir. İsa, etrafındaki kafa karışıklığına, kendi öğrencilerinin anlayışsızlığına ve dokunulmaya karşı başlangıçtaki direncine rağmen, daha sonra Meryem'in onu meshetmesini desteklediği gibi, kadının yaptığını da onayladı. Onun söylediği gibi, kadının imanını canlandırması gibi hareketler, başkalarına ilettiği Ruh'a olan güveni gösteriyordu. Bu karşılaşmadan sonra Haham İsa'nın uygulaması değişti, Magdalene kaynağından alınan diğer iki hikayede de görebileceğimiz gibi. Her ikisi de Meryem'in cinler ordusuyla ilgili öyküsünün geldiği bölge olan Celile Denizi'nin doğu tarafında yer almaktadır. Her ikisi de İsa'nın öğrencileriyle birlikte son kez Yeruşalim'e gittiği MS 31 yılından kalmadır. Bunlardan birinde sağır-dilsiz bir adam (Markos 7:31-37), diğeri ise kör bir adam (Markos 8:22-26) yer alıyor. Markos'un İncili tek başına bu hikayeleri içerir; Matthew ve Luke ikisini de görmezden geldi. Baskının nedeni yüzyıllardır biliniyor: İsa, etkilenen organları iyileştirmek için kendi tükürüğünü kullanıyor. Bu, daha sonraki İncillerin bastırmayı tercih ettiği, onun uygulamasının büyü boyutunun bir kayıdır. Kudüs Talmud'u da şifa niyetiyle tükürükle yağlanmaktan söz eder. Kadınlar bu tür şifanın tipik uygulayıcılarıydı. Bir vakada, kadın yedi kez tükürük akıtıyor; tıpkı İsa'nın kör adamın görüşünü iyileştirmek için terapiyi tekrarlamak zorunda kalması gibi (Markos 8:22-26). Matta ve Luka bu şifa öykülerini yalnızca kendilerinin hoşuna gidenden daha fazla sihir içerdikleri için değil, aynı zamanda İsa'nın, büyük olasılıkla, en önde gelen kadın öğrencisi Mecdelli Meryem'den öğrendiği, kadınların ev içi büyücülük uygulamasını takip ettiği için de tükürerek bastırdılar. Haham İsa, Kudüs'teki son haftalarında Meryem'in meshedilmesinin önemini işaretini verdiğinde, onun uygulamasından ders almış ve bunun bazı yönlerini kendisine ait kılmıştı. Bu sadece bir şifa ritüeli değildi, aynı zamanda tehlikenin ortasında ilahi varlığın güvencesiydi. Somut ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalan o, Meryem'in meshedilmesinde, Tanrı'nın Ruh'u ile ölümlü yaşamının ötesine geçebilecek kalıcı bir temas olduğunu gördü. Haham İsa'ya göre ölümden dirilmek, yalnızca fiziksel varoluşun uzatılmasını değil, yeni, ruhsal bir yaşam biçimini de içeriyordu. Onun zihninde Diriliş Tanrısı, halkına hayatta kalmanın ötesine geçeceğini vaat ediyordu ve onun ölümsüzlüğünü paylaşacakları anlamına geliyordu. Lazarus ve Yairus'un kızının vakaları gibi vakalar, İsa'nın bir bütün olarak tanımladığı insanlığın Dirilişinden farklı olarak iyileşmeler, hayata yeniden kavuşmalardır. Onun için ölümden dirilmek gerçek anlamda bir diriliş değildi. Örneğin bu, kişinin eşiyle evlilik ilişkisini sürdürebileceği anlamına gelmiyordu. Bu konudaki öğretisi açıktır: "Çünkü ölümler dirilince ne evlenir ne de evlendirilirler; göklerdeki melekler gibidirler" (Markos 12:25). Ölümün diğer tarafındaki yaşam "gibi bir varoluştur"

melekler", fiziksel yaşamın tam ve ruhsal bir dönüşümü. Mecdelli Meryem tarafından meshedildiği zamana yakın bir zamanda, İsa başka bir ayırt edici öğreti daha oluşturdu: kişinin komşusunun yeryüzünde ilahi olanı temsil ettiği. İsa, Kanunun ve Peygamberlerin ilkel temeli olarak iki iyi bilinen emirden alıntı yaptı: Tanrı sevgisi ve komşu sevgisi. İsa iki emri birbirine bağladığında yenilik yaptı ve ilkinin ikinciye "benzer" olduğunu ilan etti (Matta) 22:39) Yeruşalim'deki diğer öğretmenlerle tartışırken, kişinin Merkava'ya borçlu olduğu sevginin, komşusuna borçlu olduğu sevginin aynısı olduğunu fark etmişti (Markos 12:28-34; Matta 22:34-40;

--- SAYFA 38 ---

Luka 10:25-28). Tanrı sevgisi (Tesniye 6:5) ve komşu sevgisi (Levililer 19:18) Tevrat'ta yer alan temel ilkelerdi. İsa'nın yeniliği bu ikisinin birbirinden ayrılamaz olduğu iddiasında yatıyordu: Tanrı sevgisi komşu sevgisiydi ve bunun tersi de geçerliydi. Her komşu Tanrı'nın huzuruna aitti. Zulmün ortasında İsa'nın kendine özgü ve meydan okuyan sevgi ahlakının temeli budur. Ahlakını Yeşaya, Hezekiel ve Zekeriya gibi peygamberlerin öngördüğü değişen toplumla ilişkilendirdi. Onun sözleri, "öteki"nin tehdit ya da yabancı olarak değil, Tanrı'nın dünyadaki varlığının bir aynası olarak görülmesi koşuluyla, bireysel acıların aşkınlığa ulaşabileceğini vaat ediyor. Mecdelli Meryem'i meshederken, İsa'ya tam olarak onun İsraililer arasında talep ettiği sevgiyi yağdırdı ve üzerine "melekler gibi" bir Diriliş vaat eden Ruh'u simgeleyen yağı döktü. Diriliş, insan kimliğinin bir unsurunun ölümle ortadan kaybolmadığını ima eder; İsa için bu unsur, cennetteki ilahi huzurda hizmet eden meleklerle kıyaslanabilirdi. Bir başkasını seven, bu yok edilemez unsuru cisimleştiren kişi aynı zamanda Tanrı'yı da sever. İnsan sevgisi ve Tanrı sevgisi aynı sonsuzluğu temsil eder ve yalnızca ilahi Ruh'tan kaynaklanır. İsa, yaşamının bu aynı döneminde, Tanrı'dan gelen ve çocuklarını sonsuza dek canlandıran bu Ruh'la karşılaştırıldığında bedeninin zayıf olduğunu öğretti (Markos 14:38). Bedensel zayıflıktan kaçınılamaz; Ölümlülük, aynı zamanda Tanrı'nın fiziksel dünyadaki yaratıcılığını kutlarken, yaşamın sonuna kadar katlanılacak bir haçtır. Bedenden ayrılmanın getirdiği acı, kişinin hiçbir zaman kaybetmediği şeyi, yani Ruh'u ve melekler gibi bir varlığı açığa çıkarır. İsa ve Meryem'in meshedilmesi, ilahi seçilimi, yaşamın kutlanışını ve ölümü yaşamın kapısı haline getiren geçişi aktarıyordu. Her şeyden önce, unction, bir kişinin tüm vücudunu kapsayan içsel, samimi bir dönüşümü simgeleyen parfüm kokusunu taşıdığı kadar etkili bir şekilde Ruh'u da kaplıyordu. Şarkılar Şarkısı, kokulu yağı kutladığı şehvetin amblemi haline getiriyor (1:2-3) ve -bu çoğu zaman gözden kaçırılabilir- Papa Gregory, ünlü vaazında Meryem'in İsa ile ilişkisini Meryem'in bakış açısından anlatmak için Şarkılar Şarkısı'ndaki bu pasaja başvurdu: Beni ağzının öpücükleriyle öpecek; Çünkü okşamağın şaraptan daha iyidir. Güzel ayinlerinin kokusundan dolayı, Adın dökülen yağ gibidir, Bu nedenle kızlar seni sever. Aşk, şarap, aroma; meshetme bunların hepsini içerir, özellikle de bir kadın Mecdelli Meryem'in yaptığı gibi cömert ölçekte iftira uyguladığında. Şarkıların Şarkısı, bu duyusal kapsamı, burada İngilizce'ye yerleştirmeye çalıştığım samimi bir dil hassasiyetiyle aktarıyor. Şarkıların Şarkısı, İncil'in kanonuna hangi kitapların ait olduğunu resmi olarak listeleme zamanı geldiğinde Yahudi ve Hristiyan ilahiyatçılar arasında direnişle karşılaştı. Açıkça erotik bir şiirdir ve yedi yüz karısı ve üç yüz cariyesiyle meşhur olan (Krallar 11:3) Süleyman'la olan ilişkisi sadece bunun altını çizmektedir. Alegorik bir kaçamak şiiri bizim için kurtardı; ikinci yüzyılın hahamları Şarkıların Şarkısı'nın Tanrı'nın İsrail'e olan sevgisinden bahsettiğini beyan ederken, Kilise Babaları bunu İsa'nın Kilisesi'ne olan sevgisinin bir yansıması olarak gördüler ve Protestanlar daha sonra bu ilahiyi yorumladılar.

Mesih'in bireysel ruha olan sevgisi açısından tasvirler. Kitabın okunduğunu duyanlar ve meshetmeyi ve onun temsil ettiği duygusallığı sevenler, alegori bulutlarının kitabın doğrudan anlamını gölgelemesine izin vermediler. Şiirin başında konuşan kadın nasıl sevgilisinin birleşmesini övüyorsa, o da onun vücudunda ne koku aldığını ve nerede olduğunu detaylı bir şekilde anlatarak karşılık verir (Şarkılar Şarkısı 4:9-15): Bana yürek verdin, kız kardeşim, gelin, Gözlerinden biriyle bana yürek verdin,

--- SAYFA 39 ---

Boynunun bir zinciriyle. Okşamaların ne kadar güzel, kız kardeşim, gelinim, Ne kadar güzel okşamaların şaraptan, Ve senin kokun bütün baharatlardan çok daha güzel. Dudakların gelin, damla, bal peteği! Dilin altında bal ve süt var, Elbisenin kokusu Lübnan kokusuna benziyor. Kilitli bir bahçe kız kardeşimdir, gelinim, Kilitli bir pınar, mühürlü bir çeşme. Bitkilerin, seçkin meyvelerle dolu bir nar cennetidir; nardlı kına. Nard ve safran; Hint kamışı ve tarçın, Bütün tütsü ağaçlarıyla; Tüm ana baharatlarla birlikte mür ve aloe. Bahçelerin çeşmesi, diri suların kuyusu, Ve Lübnan'dan gelen ırmaklar. Şarkıların Şarkısı, aşk kokularını zengin çeşitleriyle katalogluyor. Aşık nihayet incelediği bahçenin tadını çıkarmaya davet edilir. Sevgilisi ona cevap verir (Şarkılar Şarkısı 4:16): Uyan, kuzey rüzgarı ve gel, güney rüzgarı, Ve bahçeme es, baharatları aksın. Sevgilim bahçesine gelecek ve onun seçkin meyvelerinden yiyecek. Mecdelli Meryem, hahamın her yerine - Şarkıların Şarkısı'nda olduğu gibi nard parfümü sürülmüş - pahalı yağ dökerek ona Süleyman gibi davrandı ve ilişkilerinin kesin koşulları ne olursa olsun insanları onu sevgilisi olarak görmeye davet ederek İsrail'in en büyük aşk şiirinin erotik kutsamasını canlandırdı. Diğer öğrenciler onun bu davranışına, uygun olduğu gerekçesiyle ve israf nedeniyle itiraz ettiler. Onların tepkisi, İncillerin, İsa ve takipçilerinin gerçekleştirdiği şeytan çıkarma ve iyileştirme işlemlerinde meshetmenin önemini vurgulama yönündeki güçlü eğilimiyle el ele gidiyor. Mary Magdalene daha iyisini biliyordu. Onun elleriyle meshedilmişti ve onu kendi elleriyle meshetmişti. Bu, hiçbir şekilde baş başa kaldıklarında Şarkıların Şarkısı'nı tekrar çaldıklarını kanıtlamaz, ancak şiir, meshetmenin içerdiği derin fiziksel hazzı göstermektedir. İsa'nın ve dolayısıyla Mecdelli Meryem'in uygulamasında bu zevk, yanlış giden bir bedensel sistemin safsızlıklarını dışarı atan Ruh'un varlığına işaret ediyordu. Magdalalı Meryem, sadık dokunuşun bilgeliğini ilkel Kilise öğretisine kattı ve İnciller onun ruhsal uygulamasını kabul ediyor. Elbette onu söndürüyorlar. İsa'nın gücünün duyusal ve doğrudan fiziksel aktarımı, muhaliflerinin onun rastgele kadınlarla birlikte olduğu yönündeki suçlamalarını güçlendirdi ve Meryem'in kaymaktaşı kavanozla yaptığı hareket bazılarına apaçık erotizm gibi görünmüş olmalı. Ayrılma doğası gereği duyusaldır ve Kilise birçok dönemde uygulamayı kontrol etmenin veya bastırmanın gerekli olduğunu görmüştür. Meryem, gömülmeden önce İsa'yı meshederek, onun ölümünü ve bir melek şeklinde Dirilişini gerçekleştirecek olan acıyı hazırladı ve önceden şekillendirdi. O, bu başarısını Celile'de İsa'yla birlikte geçirdiği günlerden bu yana kendisine özgü olan duayla kutladı. Doğal merak bize şu soruyu sormamıza neden oluyor: Ruh'u karşılıklı ve duyusal olarak tanımları aralarındaki erotik ilişkiye yol açtı mı? Ne İnciller ne de onların kaynakları bize bunu anlatmıyor, ancak o dönemde insanların aynı soruyu sorduğunu öne sürüyorlar. Eğer İsa'nın cinsel partneri olsaydı Meryem en iyi aday olmaya devam eder. Ancak sık sık tekrarlanan, bir Yahudi ve her şeyden önce bir haham olarak İsa'nın evli olması gerektiği iddiası hedefi ıskalıyor.

--- SAYFA 40 ---

Yahudi kanunu, bir erkeğin karısını kendi ailesinin yanında desteklemesini gerektiriyordu. Rabbinik kanunun en eski derlemesi olan Miş-nah (Ketuvoth 13:10), bir kocanın karısını Celile'den Yahudiye'ye, Yahudiye'den Celile'ye, şehirden ülkeye, ülkeden şehre veya zengin bir ortamdaki fakir bir ortama taşımaması gerektiğini açıkça belirtir. Çoğunlukla Celile kırsal bağlamında bu, bir kocanın karısının ebeveynleriyle birlikte yaşadığı anlamına geliyordu. İsa'nın böyle bir şey yaptığına dair hiçbir belirti yok. Sürekli seyahat etmesi, düzensiz doğumu ve istikrarsız ekonomik durumu onu kimsenin ideal kocası ya da damadı yapmıyordu. Ancak Meryem ile İsa'nın cinsel anlamda ne kadar yakın olduklarını belirtme konusundaki yetersizliğimiz, kaynakların güçlü bir şekilde ortaya koyduğu yakınlıktan bizi uzaklaştırmamalı: Meshetme, İsa'nın Ruh'u iletme ve safsızlığı ortadan kaldırma hareketinde temel bir araçtı. İsa, bu dokunma uygulamasının bir iman işareti olduğunu doğruladı ve Luka 7'deki isimsiz meshediciyi yanı sıra Meryem ile kan akışı olan kadın tarafından başlatılan aktif teması övdü. İlk dönem Kilise'deki birçok öğretmen yağlama ve dokunma konusunda ihtiyatlıydı. Bu uygulama, İsa ve Meryem ile ilgili olarak anlatıldığında, kaçınılmaz olarak, ilişkilerinin ritüel olarak yakın olduğu kadar cinsel de olabileceği şüphesini uyandırdı. İkisi de evli olmadığı için zina suçlaması tartışmalıydı, ancak birinci yüzyılın sonuna gelindiğinde Hristiyan öğretmenler evlilik dışındaki tüm cinsel ilişkileri zina olarak kınadılar. Her ne kadar Kilise, yiyecek söz konusu olduğunda koşer yasalarını gevşetmiş olsa da, yasadışı cinsellik, Yeni Ahit'ten bu yana Hristiyan edebiyatında kirliliğin başlıca biçimi olarak ortaya çıktı ve çok sonra da öyle kaldı. Meryem ve İsa'nın her ikisi de safsızlık damgasını taşımışlardı - İsa bir mamzer olarak doğduğu için ve Meryem de şeytani mülkiyeti nedeniyle - bu nedenle, ilk Hristiyan öğretmenlerinin, İsa veya Meryem'e yönelik herhangi bir eleştirinin, kendilerindeki veya ilişkilerindeki herhangi bir hatadan değil, kirliliğe dair yanlış anlayışlardan kaynaklandığı konusunda ısrar etmeleri çok önemli hale geldi. (Bu aynı zamanda Bakireden Doğum doktrininin gelişmesinin ve Mecdaleli'nin İsa ile özel temasının İncillerde hiçbir zaman belirtilmemesinin bir nedenidir.) Ancak basit gerçek şu ki, Kilise'nin birinci yüzyılın sonu ve sonrasındaki gelenek ve beklentileri Celile'deki birinci yüzyıldaki Yahudilikten farklıydı. Geçmişte bakıldığında Meryem'in yedi kat mülkiyeti bile skandal gibi görünmüş olmalı; Tobit'in kitabındaki (6:13-17) evlilik gecesi yedi kocanın her birini öldürdüğü söylenen kadınla karşılaştırılabilir bir durum. Bu, erken Hristiyanlığın Meryem'i uzaklaştırmak istediği bir dünyadır. Bir zamanlar düzensiz görünen ama anlaşılır görünen bir ilişki artık düşünülemez hale geldi ve Magdalalı Meryem'in Kilise'nin hafızasından silinmesi yönünde önemli bir eğilim ortaya çıktı. Bu bağlamda, Meryem İsa'nın sevgilisi olduğunu iddia eden daha sonraki efsaneler ve teoriler, her ne kadar barok karmaşıklıkları temel inandırıcılıklarını zayıflatsa da, mevcut en iyi kanıtlara dayalıdır. Bununla birlikte, bu çizgideki en aşırı teoriler bile en azından Meryem'in etkisinin ve öğretisinin araştırılmasına kapıyı açmaktadır. Bu, eleştirel araştırmaya bir hizmettir, çünkü göreceğimiz gibi, Meryem'in Diriliş öğretisi söz konusu olduğunda, Kilise'nin ilk ilahiyatçıları Mecdelli Meryem'i kenara itmek için daha fazla neden buldular. Tanrı'nın dünyayı nasıl kurtaracağına dair onların tüm görüşlerine meydan okudu.

--- SAYFA 41 ---

YEDİNCİ BÖLÜM MEZARDAKİ DEĞİŞİM İsa'nın Dirilişi, herkes bunun önemini kavrayamadan gerçekleşti: Bu, en eski İncil olan Markos'un orijinal biçimindeki kesin mesajdır. İncil'in doruk noktası, Markos'un yedek şiirleriyle çağrıştırdığı ileri görüşlü bir deneyim sunuyor. Mary Magdalene liderliğindeki üç kadın bir vizyon gördü ve melek sözlerini duydu. Markos, vahiy karşısında yaşadıkları şaşkınlığı aktarıyor (16:1-8): Ve Şabat sona erdiğinde, Magdalalı Meryem, Yakuplu Meryem ve Salome, gidip onu meshetmek için baharat satın aldılar. Ve Şabat gününün çok erken saatlerinde, güneş doğduğunda mezara geldiler. Ve birbirlerine diyorlardı: Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yuvarlayacak? Yukarı baktılar ve taşın yuvarlandığını fark ettiler (çünkü çok büyüktü). Mezara doğru gittiklerinde sağda beyaz elbiseli bir gencin oturduğunu görünce hayrete düştüler. Ama onlara diyor ki: Tamamen şaşırmayın. Çarmıha gerilen Nasıralı İsa'yı görmüyorsunuz. O büyüdü; o burada değil. Bakın, onu yatırdıkları yer. Ama gidin, öğrencilerine ve Petrus'a onun sizden önce Celile'ye gittiğini söyleyin; tıpkı sana söylediği gibi onu orada göreceksin. Dışarı çıkıp mezardan kaçtılar çünkü titreme ve çılgınlığa kapılmışlardı. Ve kimseye hiçbir şey söylemediler; korkuyorlardı çünkü... Bu anı son, Markos'un ilkel ama etkili sanatını doruğa çıkarıyor ve İsa'ya yakın olanlar için bile onun ölümü yendiğinin sinyalini veren görüntüyle boğuşmanın ne kadar zor ve yıkıcı olduğuna işaret ediyor. Sıradan bir bakış açısından bakıldığında, bu kısaltılmış final, İncil'in kusurlu görünmesine neden oluyor. Birisi nasıl olur da bir hikayeyi "korktular çünkü..." diyerek bitirebilirdi? Markos'un daha sonraki elyazmalarında, bu bariz boşluk, öğrencilerine görünen, dirilen İsa'nın diğer İncillerinden derlenen, artık tanıdık gelen hikayelerle görev bilinciyle dolduruldu. Dindar yazıcılar sık sık İncil metinlerini uyumlu hale getirerek onları birbirine benzetiyordu. Bu eklemeler şeffaftır ve Markos'un vahiy sanatının zirvesi olan sade, ilkel sonu, güçlü özgünlüğü nedeniyle öne çıkıyor. İncil'in orijinal biçiminde, İsa'nın ölümden dirildiğini ilk öğrenen üç kadındır. Markos bu anlatımda ilk olarak Mecdelli Meryem'i isimlendiriyor ve onun takma adı olan "Maddalı", 2. bölümde bahsettiğim gibi "-Nasıralı" İsa ile yankılanıyor. Meryem, Yakuplu Meryem ve Salome ile birlikte İsa'nın cesedini meshetmek için yola çıkıyor ve bu, 5. bölümde vurgulanan noktayı güçlendiriyor: Mecdelli, İsa'yı ölümünden önce cenazeye hazırlayan isimsiz meshediciydi. Meryem'in her hareketi ve tepkisi, onun, Tanrı'nın İsa'yı ölümden dirilttiğine dair farkındalığının anlaşılması açısından çok önemlidir. İsraililerin akrabalarının ve arkadaşlarının, hatta çarmıha gerilmiş kurbanların cesetleriyle ilgilenmeleri Tevrat'ın bir emri olduğu kadar gelenekten de ibaretti. 1968'de Kudüs'ün dışında keşfedilen birinci yüzyıldan kalma bir kemik mezarlığı, Yochanan adında genç bir adamın kemiklerini içeriyor. Sağ topuğuna bir tahta parçası iştirilmiş demir bir çivi gömülüdür. Ölülerle gerektiği gibi ilgilenmek her İsrailinin görevidi ve herhangi bir Romalı yetkili, bu zorunluluğu kasten göz ardı ederek isyanı kışkırtırdı. Kudüs valisi, Yochanan'ın kırık bedenini gömülmek üzere serbest bırakmış olmalı; kemikleri, Romalıların İsrail geleneğine saygı duyduğunu gösteriyor.

Eski uygulamalara göre, Yochanan'ın çarmıha gerilmiş cesedini teslim alanlar onu yıkadılar ve yağladılar, cesedi ketenle sardılar ve bir mezar mağarasına yerleştirdiler. Her zamanki gömme uygulamasına göre, bir yıl sonra kemikleri kireçtaşından bir kutuya koydular ve kemik kutusunun kenarına Yochanan'ın adını kazıdılar. Bu keşif, yüzyılı aşkın süredir moda olan, İsa'nın cesedinin idam edildikten sonra köpeklere atıldığı iddiasıyla doğrudan çelişiyor. Yahudiliğin temel metinleri kesin talimatlar verir.

--- SAYFA 42 ---

çarmıha gerildikten sonra cesetlerle uğraşmak (bkz. Tesniye 21:22-23; Ölü Deniz Parşömenlerinden 11(564:11-13; Josephus Life 421; Mişna Sanhedrin 6:5—6) olarak bilinen belge); açığa çıkan bir ceset kirlilik kaynağıydı ve Tanrı'yı kızdırıyordu. Meryem ve arkadaşları gün batımına kadar bekledikten sonra Tevrat'ın emrini yerine getirmek için İsa'nın mezarına döndüler. Modern okuyucular, yaklaşık otuz altı saattir defnedilmiş olan bir cesede geri dönme fikrinden genellikle tiksinti ve şüphe duyuyorlardı. Ancak antik çağda yas tutanlar tiksinti duymuyorlardı: Ölüm henüz cenaze gettosuna sürülmemiştir ve eski Yakın Doğu'daki cenaze törenlerinde meshetme önemli bir yer tutuyordu. Talmud, yalnızca ölüleri temizleme, yağlama ve sarma uygulamalarını değil, aynı zamanda ölen kişinin yalnızca bilinçsiz değil, gerçekten öldüğünden emin olmak için her gün mezarı ziyaret etme geleneğini de anlatır. yine de Rabbinik Yahudiliğin temel metnini oluşturur. Yuhanna 11:1-44'teki Lazarus'un dirilişi hikayesi, Lazarus'un, kendilerini adanmış akrabaları ve arkadaşlarının aslında canlı olarak gömüldüklerini keşfettikleri gibi, insanların sağlıklı yaşamlar sürdüreceğinden söz eder. Ölümcul hastaları ve ailelerini ziyaret eden herkesin bildiği gibi, bir kadın benden evine gelmemi istedi. Sonunda kanserin kocasının ölümüne yol açıp açmadığından emin olamamak doğaldır; sözde ölünün iyileşmesi bazen tıbbi teknolojiye meydan okuyordu ama bir tıp doktoru onun ölümünü doğrulayana kadar ailesinin yanında kaldım. O zamana kadar aile, eski Yahudilerin yaşadığı aynı belirsizliği yaşadı - Lazarus'un durumunda daha fazla - bu endişe, yaşayan bir kişinin ölü gibi muamele görmediğinden emin olmak içindi. Romalıların elindeki çarmıha gerilme, ölüm gerçeği konusunda hiçbir belirsizliğe yer bırakmayan bir kişinin bakımını üstlenen İsraililerin anlayışı, ağır hasar görmüş bir cesedin tedavi edilmesini gerektiriyordu ve çarmıha gerilmeden önce kırbaçlanan kurbanların üzeri derin yaralarla kaplanmıştı. Roma İmparatorluğu, İspanya ve Suriye arasındaki hakimiyetindeki inatçı tebaayı terörize etmek için en büyük ceza olarak çarmıha gerilmeyi kullanıyordu. Bu devlet terörü tekniğini Pers İmparatorluğu'ndan öğrenmişlerdi, sonra bu konuda ustalaşıp tekelleştirmişlerdi. Çarmıha germe, onların yandaş kralları veya diğer küçük hükümdarlarından ziyade, yalnızca Romalı yetkililerin uygulayabileceği bir cezaydı ve bu cellatlar ne yaptıklarını biliyorlardı ve İsa'nın çarmıhta bir şekilde fiziksel olarak hayatta kaldığına dair teoriler vardı. fantezinin, revizyonizmin ve yarım yamalak bilimin.

Kadınlar mezara İsa'nın öldüğünü doğrulamak için değil, bir ceset olduğunu çok iyi bildikleri şeyi yağlamak ve onunla ilgilenmek için gittiler. Kadınlar, kendi ailesinin mezar mağarasını İsa'nın cenazesi için kullanmayı teklif eden sempatik bir haham olan Aramatyalı Yusuf'a katılmışlardı (Markos 15:42-46). Ancak (gün batımına denk gelen) Şabat'ın kutlanması, onların İsa'nın gömüldüğü sırada meshetme satın almalarını veya hazırlamalarını engelledi. Bu nedenle gecikmeleri doğaldı ve dindar Yahudiliğin ritmine göre ayarlanmıştı. Ölen hahamlarının görevini yerine getirmek için Meryem ve kadınlar mezara doğru yola çıktılar. Ölülerin üzerine sürmek için kullanılan parfümlü yağ, mür reçinesi ve aloe yapraklarıyla kokulandırılıyordu (Yuhanna 19:38-39). Aloenin büzücü özellikleri, ölüm nedeniyle gözenekli hale gelen cildin kapatılmasına yardımcı oldu. Mür kokusu, kendini adanmış herhangi bir İsrailinin zihninde Tapınağın kokusuyla ilişkilendirilirdi. Bu kokuların her ikisi de, bir sevgilinin, sevgilinin vücudunda keyifle kullanabileceği lüks parfümde de kullanılmıştır.

--- SAYFA 43 ---

(Şarkılar Ezgisi 4:14). Mür ve aloe süspansiyonları, yağda kaynatılıp, taş kaplarda dinlendirilmesiyle elde edilen hassas karışımlardı. İsa'nın durumunda, Nicodemus adındaki bir haham, Mecdelli Meryem ve arkadaşlarının merhemi, batan güneş Şabat'a son verir vermez satışı yapmaya hazır olan Kudüs'teki sempatik bir satıcıdan satın alabilmeleri için gerekli masrafları üstlendi. Yağlarını ve baharatlarını, İsa'nın bedenini "kutlamak" (elthousai aleipsosin; Markos 16:1) için satın aldılar. Bu amaçla "gitmeleri" (elthousai) gerektiğini söylemek, onların bir mesafe yürüdüklerini ima eder; Yeni Ahit'in eski bir el yazması (Codex Bezae), onların "ilerlediklerini" (poreutheisai) söylüyor ve bu da daha uzun bir yolculuğu ima ediyor. Bu sözcük seçimi, İsa'nın dördüncü yüzyıldan bu yana Hristiyanlığın en büyük hac (ve dolayısıyla turistik) yerlerinden biri olan Kutsal Kabir Kilisesi'ne gömüldüğü geleneğiyle çeliştiği için kadınların seyahatine yapılan her türlü atıfı ortadan kaldıran daha sonraki kopyacıları utandırdı. Modern arkeoloji, bu kilisenin İsa'nın mezarının bulunduğu yer olduğu fikrini çürütmüştür. Mecdelli Meryem ve arkadaşları İsa'nın mezarını şehrin çok dışında tanınmış bir mezarlıkta buldular; Arimathea'lı Yusuf gibi önde gelen kişilerin aile cenazesi için mağaralar satın aldığı yer. Bu tür alanların varlığına dair arkeolojik kanıtlar artık güvende. 1990 yılında, Tapınağın bir buçuk mil güneyinde, Arap mezarası Abu Tor'da, doğal mağaralarla dolu bir tepede, İsa'nın idam edildiği sırada başrahip olan Kayafa'nın kemik sandığı keşfedildi. Bunun kimin kemikleri olduğuna pek şüphe yok: Kireçtaşı kutu yerinde bulundu ve üzerinde Kayafa'nın adı iki kez yazıldı. Aynı mağarada bulunan bir madeni para, Herod Agrippa I'in izini taşıyor; bu, cenaze töreninin birinci yüzyılın kırklı yaşlarının ortalarında gerçekleştiğini gösteriyor. Kutunun üzerindeki oyma, Tapınağın sembolizmini öne çıkarıyor ve Kayafa'nın başrahip statüsüne işaret ediyor. Başrahabin de dahil olduğu aynı konseyin (Sanhedrin; Markos 15:43) üyesi olan Aramatyalı Yusuf, İsa'nın cesedini bu mezarlığa gömdü mü? Kesinlik gözümüzden kaçmıyor, ancak Markos'ta anlatıldığı gibi kadınların şehrin içindeki Kutsal Kabir Kilisesi'nden çok Abu Tor'a benzeyen özel ve uzak bir yere gittikleri açıktır. Şehrin oldukça dışında, rakiplerin iştme mesafesinden veya meraklı gözlerinden uzakta gerçekleşen mezarın ağzındaki deneyim yalnızca kadınlara aitti. Üç kadın, tıpkı üç adamın -Petrus, Yakup ve Yuhanna- Başkalaşım dağında yaptığı gibi, orada İsa'yla özel olarak buluştu (Markos 9:2-8). Hem kadın hem de erkek müritlerin deneyimlerinde vahiy, her bireyin içgörüsünü yoğunlaştıran ortak bir vizyon olarak geldi. Vizyon, kadınların, İsa'nın hayatta olduğuna, utanç verici ölümüne rağmen canlı bir ruhani mevcudiyete sahip olduğuna dair inancını netleştirdi. Bu onların Başkalaşım'ıydı. Antik Yahudilik vizyoner gerçekliği paylaşılabilir bir deneyim olarak tasavvur ediyordu ve mezarın ağzındaki bu Başkalaşım, sonunda İsa'nın hareketini yeni bir dine dönüştüren güç olarak ortaya çıktı. Başkalaşım ve İsa'nın Dirilişi şaşkınlık ve dehşete neden oldu. Markos'un İncili, ilahi olanla bu karşılaşmaların mistik niteliklerini bilinçli olarak vurgulamaktadır. Markos, İsa'nın Kefernahum sinagogunda yaptığı şeytan çıkarma işleminin etkisini anlatırken oradaki insanlar hakkında şunları söylüyor:

"hepsi hayrete düşmüştü" (1:27). Magdalene kaynağındaki bu sahne, İncil'de açık bir örnek oluşturuyor. Şaşkınlık ve huşu, vahiy konusunda bir turnusol testi sağladı. Celile köylüleri, zamanın bazı hahamlarının ha-olam haba, yani Tanrı'nın ebedi Tahtının gücünün tüm bölünmeleri aşacağı, tüm hastalıkları iyileştireceği ve parçalanmış bir dünyanın küçük tiranlıklarını alt edeceği "gelecek çağ" olarak adlandırdığı Tanrı'nın Krallığına dönüşmenin özlemini çekiyorlardı. Bu nihai gerçekliğe bir bakış sunan herhangi bir deneyim veya işaret, hayranlık uyandıran bir neşeye neden oldu. Hezekiel gibi ileri görüşlü peygamberler ve ondan sonraki Yahudiliğin mistik uygulayıcıları bu ilahi gücü "Araba" olarak tasavvur ettiler. İlahi Araba, Musa ve arkadaşlarının (Harun, Nadab, Abihu ve İsrail'in yetmiş ileri geleninin) safirde gördüğü Tanrı'nın Tahtı'ndan başka bir şey değildi.

--- SAYFA 44 ---

yücelik (Çıkış 24:9-11). İsa'nın Dirilişi gibi, Araba da toplumsal görüşe açıktı ve kendisini her zaman, her yerde ortaya çıkarabilirdi. Birinci yüzyıldan önceki, o dönem ve sonraki Yahudi metinleri - Hanok ve Jübile kitapları, Kumran'dan "Melek Ayini", Mişna'da "Chagigah" adı verilen Rabbinik risaleler, Tosefta ve iki Talmud - hahamların bu dünyada Arabanın perdesini açmayı disiplinli meditasyon yoluyla uyguladıklarını gösteriyor. Vizyonlar yalnızca pasif alıcılarda aniden ortaya çıkan kendiliğinden deneyimler değildi; ustalar Savaş Arabasını özel uygulamalarıyla gerçekleştirebilirler. Haham İsa, Celile'de kendisiyle tanıştığı andan Kudüs'e yaptığı son hac dönemine kadar Magdalalı Meryem de dahil olmak üzere müritlerini Merkavah, Araba geleneğine göre eğitmişti. Ezberledikleri Kutsal Yazıların, kulaktan kulağa aktardıkları disiplinlerin ve ustalarının örnek aldıkları öğreti ve uygulama örneklerinin yardımıyla kendilerini ilahi Arabaya uyum sağladılar. Allah'ın huzuruna hayret etmek onların yaşam tarzı haline geldi. Bu şaşkınlık, İsa'nın önlerinde parlak beyaz bir figüre dönüştüğü Başkalaşım sırasında Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı şaşırtıyor. Onun İsrail Kutsal Yazılarındaki en güçlü iki peygamber olan Musa ve İlyas ile konuştuğunu görüyorlar (Matta 17:1-9; Markos 9:2-13; Luka 9:27-36). İsa'nın görümleri kendi kişisel vahiyleri olarak başladı, ancak yıllarca süren ortak meditasyon, deneyimlerini öğrencilerine şeffaf hale getirdi. İsa, Başkalaşım dağında Musa'nın izinden gitti; Musa, takipçilerinden üçünü (Harun, Nadab ve Abihu) Sina Dağı'na çıkardı (Çıkış 24:1-11), burada İsrail'in Tanrısı'nın safir Tahtı üzerinde vizyonlarını kutlamak için kurbanlar sundular ve ziyafetler verdiler. Fakat Sina'da olanlardan farklı olarak, parlak bir izzet bulutuyla örtülü olan İsa'nın öğrencileri de bir ses duydular: "Bu, benim hoşuma giden sevgili Oğlumdur; onu dinleyin." Bulut geçtiğinde Musa ve İlyas ortadan kaybolmuştu. İsa, Tanrı'nın Oğlu olarak tek başına durdu. İlahi "Oğul", İsa'nın ergenlik çağında, hahamı Vaftizci Yahya ile Ürdün Nehri üzerinde kamp kurduğunda mistik yükselişi uyguladığında duyduğu isimdi; şimdi kendi öğrencileri onun kişisel görüşünün gerçekliğini gördüler ve duydular. İsa'nın gerçek dehası onun vizyoner deneyiminin şeffaflığında yatıyordu. İsa, Vaftizci Yahya'nın öğretilerine uygun olarak suya daldığında, gökten gelen ses, İsa'yı tek (ve tek olası) "Tanrı'nın Oğlu" yapan daha sonraki Teslis öğretisinin özel dilinde konuşmuyordu. Tersine, İsa'nın Ruh'a dalmış olması onun başkalarını da bu deneyimi başlatmasına olanak sağladı. Benzer şekilde, Başkalaşım'daki parlak buluttan gelen ses, Musa ve İlyas'ı canlandıran ilahi Ruh'un İsa'da mevcut olduğunu ve İsa'nın bu Ruh'u, her biri aynı zamanda Tanrı'nın çocuğu veya "Oğlu" olabilecek takipçilerine aktarabileceğinin sinyalini verdi. Markos'a göre İncil'in tamamı, dinleyenleri ve okuyucularını, onların da içlerindeki Ruh'u deneyimleyecekleri ve Tanrı'yı Abba'ları, babaları ve gerçek kaynakları olarak çağıracakları vaftiz anı için eğitmek amacıyla bir program olarak tasarlanmıştır. Markos'a göre, İsa Başkalaşım'ın gerçekleştiği yerden indiğinde onu gören herkes "tamamen şaşkına dönmüştü" (9:15). Bu kafa karışıklığı yine ilahi bir ifşanın sinyalini veriyor. Bu bir karışıklık

bu, kişinin sıradan deneyimden farklı bir gerçekliğe doğru sarsıldığı vahyin bir parçasıdır. Markos'ta İsa'nın kendisi de kafa karışıklığına kapılır. İsa, Getsemani'de tutuklanmasından hemen önce, Tanrı'ya dair en derin anlayışını bulmak için kendi içini araştırıyor ve gerçekten acı ve ölüm kadehini içip içmemesi gerektiğini keşfetmeye çalışıyor; bunun yanından geçip gitmesi için dua ediyor. Bu acının gerekli olduğunu öğrendiğinde (Markos 14:33) İsa da "tamamen şaşkına döndü." İsa'nın İncillerdeki sunumu, modern teolojinin soluk öğretilerinden çok daha sağlamdır. İsa'nın ağlayıp ölümden kaçınmak için dua etmesinden utanılacak bir şey yok. Hatta Luka bu noktada onu kan terleyen biri olarak tasvir eder (22:44). (Tahmin edilebileceği gibi, bazı Yunanca el yazmaları

--- SAYFA 45 ---

ayet.) İsa'nın insanlığı, ilkel aşamasında Hristiyan inancı için bir skandal değildi. Her şeyi bilen biri değildi ya da normal insan şüphesinden, duygularından ve hislerinden kopuk değildi. İsa'nın amacı, insanları Tanrı'dan ayıran ve yaşamlarımızın nihai gerçekliğini gizleyen perdeyi yırtmaktır. İsa, kendisinin de dahil olmak üzere herkesin algılarının değişmesi ve bu aşkın vizyona uyum sağlaması gerektiğini biliyordu. Tanrı'nın Oğlu olarak, onun işaretlediği yolu takip edecek, haçı yüklenip yücelik dünyasına girecek olan her Oğul gibi kafası karışmıştı. Vahiy karşısındaki bu kafa karışıklığı modeli, İsa'nın Dirilişinde doruğa ulaşır. Bu deneyim, teologların sıklıkla Tanrı'nın bu dünyadaki "mevcudiyeti" olarak adlandırdığı şeyi ortaya çıkardı; ancak mevcudiyet kelimesi, evreni kurarken insan bilincini Tanrı'ninkine birleştiren, onun istikrarsız varlığını an be an sürdüren ve her şeyi istediği gibi süpürmeye hazır olan Arabanın tükenmez dinamizmini pek ifade etmiyor. Hristiyanlık, ikinci yüzyıldan itibaren son derece felsefi ve çoğunlukla soyut hale geldi; ancak, İsa ve onun Musevi çağdaşları, ilahi dünyanın dilinde ortak geçerlilik haline gelen soyutlamaları paylaşmadılar. Haham İsa'ya göre, Tanrı sözcüğü felsefi bir düşüncüyü değil, nihai gerçekliği - güzel, korkutucu ve güçlü - aktarıyordu. Mezarın ağzında Mecdelli Meryem ve arkadaşlarına, İsa tarafından, Tanrı'nın tek, nihai gerçek, yani yaratılışın her şeye gücü yeten, dönen girdabı olduğu kesin olarak öğretilirdi.

--- SAYFA 46 ---

Sekizinci Bölüm VECİK GÖRÜŞ Başkalaşım'ın kendisi ve mezarın ağzındaki kadınların görüntüsü açıkça farklı deneyimleri yansıtsa da, her ikisi de İsa'nın tanrısal kimliğini ortaya çıkardı ve öğrencilerini tamamen sinirlendirdi. Korku, Hebron Dağı'ndaki elçileri susturdu (Markos 9:6), sanki bir rüyadaymışlar ve konuşamıyorlardı. Onların sessizliği, mezarın ağzındaki üç kadının sessizliğinin habercisidir (Markos 16:8; ayrıca Gethsemane'deki öğrencilerin tanımına bakınız, 15:32-42). Bu durumlarda, öğrencilerin şaşkınlığı, Tanrı'nın Araba Tahtının huşu içinde bulutlandığı ve ilahi gücü yaydığı göksel avlunun görüntüsünün sinyalini verir. Mark, kadınların dünyamızı terk ettiğini ve korkuyla bu dünyaya girdiğini belirtiyor. Hem Başkalaşım hem de Meryem'in vizyonu, İsa'yı Tanrı'nın Tahtı'na yakından bağlar. Başkalaşım'da, değiştirilmiş bir formda görünür; birinci yüzyılda Yahudi, Hristiyan ve Gnostik metinlerde paylaşılan bir deyimle "ölümü tatmadığı" anlaşılan peygamberler Musa ve İlyas ile birlikte parıldamaktadır. Bu ifade, fiziksel ölümden kaçmayı değil, sonuçlarının aşılmasını ifade eder. Vizyon, ölümün artık hakimiyetinde olmadığı bir dünyaya erişim sağlıyordu. Bunun yerine ölmek, Tanrı'nın huzuruna girişi işaret ediyordu. Mezarın ağzındaki melek gençliğin duyurduğu şey buydu: İsa'nın ölüme karşı kazandığı zafer, İsrail'in ilahi zırhında kalıcı olarak Musa ve İlyas'ın konumuna dönüşmesi. Kadınlar mezarın ağzına gözlerini kaldırdıklarında, "taşın yuvarlandığını anladılar (Markos 16:4). Algılamak fiili kesin bir kelime seçimini temsil eder. Yunanca Theoreo (theoria'nın eşdeğeri olan İngilizce kelime teorimiz bundan türetilmiştir) kadınların hem endişe hem de umutla dolu bir an olan kasıtlı algısını ifade eder. Kadınlar az önce şu ıssız soruyu sormuşlardı: "Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yuvarlayacak?" (Markos 16:3). Kayanın kasvetli bir açıklaması şu şekildedir: "...son derece büyüktü" (Markos 16:4). Kendi umutsuzlukları ile kayanın büyüklüğü arasında sıkışıp kalarak gözlerini kaldırdılar ve "algıladılar." Bu olağanüstü algılama anı onları İsa'nın Dirilişinin duyurulmasına açtı ve vizyonları Hristiyan umudunun taşıyıcısı haline geldi. İsa'nın Dirilişi, tam da Hristiyanlığın mesajının özünü temsil ettiği için tartışmalara ve yanlış anlamalara yol açmaya devam ediyor. Metinlerin söz konusu olaylar hakkında söyledikleri, İsa'ya ölümden sonraki yaşamla ilgili kendi isteklerini empoze edenlerin abartmaları kadar, modern dünyada Hristiyanlığın etkisine kızanların göz ardı edilmesiyle de sürekli olarak çarpıtılmaktadır. Sonuç olarak, İsa'nın Dirilişiyle ilgili değerlendirmeler ya bir kilisenin doktrinlerine ya da ölümden sonraki yaşamın laik reddine uygundur. Her iki durumda da, modern varsayımlar eski metinlerin anlamlarına o kadar zarar veriyor ki, bilim adamları bile belgelerin ne dediğini belirlemekte zorlanıyor. Başka hiçbir soruda, hem dini hem de laik modern dogmalar, eski bilgeliği bu kadar karartmadı. Mecdelli Meryem'in Markos İncili'ndeki deneyimi, onun dirilen İsa ile karşılaşmasına, ister dindar ister şüpheci olsun, varsayımlarımızdan bağımsız bir anlatıma erişmemizi sağlar. Hristiyanlık denen, inanılacak ya da inanılmayacak bir din bulunmadan önce, herhangi bir etkileme sorunu ortaya çıkmadan önce.

teolojik görüş, insanların bağlı olduğu inançlar veya ölümden sonraki hayata ilişkin görüşleri, Meryem'in vizyonu ve sesi doğru ve net geliyordu ve kendi terimleriyle duyulmayı bekliyordu. Meryem'in görüşünün bazen isteyerek, bazen kasıtsız olarak çarpıtılması, Yeni Ahit'in yorumunu olumsuz etkiledi. Onun

deneyimi, daha sonra yaygın olarak Hristiyanlığın bir parçası olduğu varsayılan bir inançla, yani İsa'nın mezarından fiziksel olarak diriltileceğine olan inançla çelişiyor. Onun deneyimi önce geldiği için, ondan sonra gelenler onun kaynağında söylediklerini ona göre manipüle ettiler.

--- SAYFA 47 ---

kendi görüşleri. Diğer durumlarda olduğu gibi bu durumda da, bir öğretmen güçlü bir fikri veya geleneği harekete geçirdiğinde - ki bu şüphesiz İsa'nın Dirilişidir - bu önceliğin acı bedeli genellikle daha sonra gelen yanlış yorumlamalar şeklinde ödenir. Sonunda bu manipülasyonun ötesine geçelim, net bir ses duyalım ve saf bir vizyonun ortaya çıkışını izleyelim. Homo (fiziksel görme fiili) yerine choice oitheoreo sözcüğüyle kadınların ileri görüşlü muhakemesi kelimenin tam anlamıyla sıradan bir görüşten ziyade derin bir algı meselesi haline geliyor. Mark'ın kadınların içgörüsünün doğaüstü olduğuna dair farkındalığı, mezarda yaşananlarla ilgili anlatımdaki birçok unsorda parlıyor. Kadınların cennet anlayışı onlar için o kadar önemliydi ki, fiziksel koşulların artık hiçbir önemi yoktu. Markos İsa'nın cesedine doğru ilerlediklerini söylüyor. Peki mezara doğru mu ilerlediler yoksa mezara doğru mu ilerlediler? Veya mezara kadar mı, yoksa mezarın içine mi? İncil'in ana dili olan Yunanca'da Markos tarafından seçilen kelime olan eis edatı bu anlamlardan herhangi birini taşıyabilir, çünkü kapsamını tam olarak belirtmeden yön anlamına gelir (Markos 16:5). Kadınların İsa'nın cesedinin bırakıldığı yerle fiziksel yakınlığını belirtmek isteyen bir yazarın, diğer İncillerde de olduğu gibi (göreceğimiz gibi) daha fazlasını söylemesi gerekecektir. Bunun yerine Mark, kısa ve öz belirsizliği seçiyor. Mark, görüşleri onları hayrete düşürdüğünde kadınları mezarın ağzına yerleştirir. İncil, kadınların mezarda ne kadar ilerlediğini bize anlatmakla ilgilenmiyor. Yuvarlandığını "algıladıkları" dev kayanın kelimenin tam anlamıyla kaldırılıp kaldırılmadığı söylenmiyor. Bu öngörüsöl olayların maddi dünyada gerçekleşip gerçekleşmediğini bilmek isteyebiliriz, ancak Mark için bu tür dışsal gerçeklerin hiçbir önemi yok. Daha ziyade, kadınların deneyimi, kendileriyle konuşan meleğin algılanışına dayanıyor (Markos 16:5): "Sağda oturan genç bir adam beyaz bir kaftan giymişti." Mark "tamamen şaşkına döndüklerini" söylediğinde kadınlar bedensel dünyayı terk ediyorlar. Şaşkınlıklarının sebebi nedir? Yorucu ve yanlış bir uzlaşımın ifade ettiği gibi "boş mezar" değildir. Basılı Mukaddes Kitaplarda sıklıkla kullanılan isim olmasına rağmen, "Boş mezar" bu pasaj için kötü bir başlıktır. En basit nedenlerden dolayı bu başlığı bir kenara bırakmak durumundayız: Markos İncili'nde kadınlar aslında mezara girmezler veya mezarı incelemeyizler. Onlar ya da onların yerine geçenler bunu daha sonraki İncillerde yaparlar (bu da göreceğimiz gibi Meryem'in önemini azaltır), ama burada değil. Mezarın ağzında Mecdelli Meryem ve arkadaşları meleksi bir "genç adam" görüyorlar. Onları hayrete düşüren şey budur. Şaşkınlık içinde kapıda mı, yanında mı, yoksa mezarın içinde mi olduklarını söylemiyorlar (ve belki de bilmiyorlardı). Vizyonlar çoğu zaman sıradan koşullar hissini kapatıyordu. Bir defasında Aziz Pavlus, kendisinin "üçüncü göğe alındığı" sırada yaşadığı bir görüm deneyiminden söz etmişti. Yahudi mistik uygulamalarından kaynaklanan bir ifade olan "bedende mi yoksa beden dışında mı olduğunu bile söyleyemediğini" söyledi. Meryem ve meslektaşları için de durum aynıydı: Görme gücü üzerlerindeydi ve mezara mı gittiklerini yoksa İsa'nın cesedini mi aradıklarını söylemiyorlar. Algıladıkları genç sıradan bir ergen değildi; sağda oturan genç bir adam

Bu genç adam, İsa'nın tutuklandığı sırada (Markos 14:51-52) hahamını ele geçirmek için gelen birliklerden çıplak olarak kaçarken keten elbisesini geride bırakan, kimliği bilinmeyen başka bir gencin (Yunancada neaniskps) antitezidir. Bu, İncil'de yankı uyandıran bir ayin uygulaması örneğidir. Vaftiz için, Markos'un başlangıcındaki İsa'nın örneğini takip ederek, vaftiz edilmenin ne olduğuna dair bir görüntüyle karşılaşılır: İncil'in sonunda soyunmuş, korku içinde çıplak bırakılmış ve sonra yeniden melek kıyafetlerine bürünmüş olan bu gencin vaftizle olan sembolik yankısı, İsa'nın Dirilişinin duyurulmasındaki merkezi yerini tamamlar. O'nun söyledikleri, onları İsa'nın ölümüne rağmen hayatta olduğu konusunda ikna etmiştir. vizyon - Tanrı'nın bildirdiği mesajın başlangıcı

--- SAYFA 48 ---

Oğlu ve tüm çocuklarını büyütme istiyordu - öğrenciler arasında bir dizi görümlü harekete geçirdi, diğer İncillerde kadınların mezarın ağzında gördükleri ve duyduklarıyla ilgili hikayeden sonra bildirilen dirilen İsa ile karşılaştı. Yorumcular sık sık Mecdelli Meryem'in dirilen İsa ile karşılaşan ilk kişi olduğunu söylemişlerdir. Markos'un bir okuması olarak (ve göreceğimiz gibi sadece Markos'un değil), bu pek doğru değil. Kadınlar hahamlarının kendisiyle değil, İsa'nın dirildiğini bildiren bir elçiyle karşılaşırlar. Bu, İsa'yla karşılaşmaktan hem daha fazlası hem de daha azı: daha az çünkü İsa'nın kendisi, diğer İncillerde sunulan görümlerde olduğu gibi ortaya çıkmıyor; dahası, çünkü bu deneyim, Diriliş'in ne anlama geldiğini, İsa'nın daha sonraki İncillerde ortaya çıkışından daha iyi açıklamaktadır. Kadınların görüşünün "daha az" olması, Pavlus'un Korintlilere İlk Mektup'ta (MS 56 civarında yazılmış) bu olayla ilgili en eski yazılı referansta İsa'nın Dirilişi hakkında söylediklerindeki tuhaflığı açıklamaya yardımcı olur. Pavlus, dirilen İsa'nın "görüldüğü" kişiler listesinde (1 Korintliler 15:3-8), mezardaki kadınlardan hiç söz etmez. Bu mektupta kadınların kiliselerde sessiz kalmaları konusunda ısrar etmişti (1 Korintliler 14:33-34) ve bu liste onları etkili bir şekilde susturuyor. Kadınlar dirilen İsa'yla karşılaşmadıkları için (havariler ve Pavlus'un bahsettiği diğer kişiler gibi), bunun yerine İsa'nın dirildiğini bildiren bir melek gördükleri için Pavlus bu ihmali gerekçelendirebildi. Pavlus'un bahsettiği öğrencilerin deneyimlerini kışkırtmadaki önemli rolüne rağmen, Magdalalı Meryem'e herhangi bir göndermeyi hariç tuttu. Meryem'in deneyiminin "daha az" olması ve Pavlus tarafından kullanılmasının yanı sıra, "daha fazlası" da Yeni Ahit metinlerinde yankılanır. Kadınlar İsa'yı görmeseler de, gençlerin görüşlerinde öğrettiği gibi, İsa'nın ölümden dirildiğini hiçbir şüpheye yer bırakmaksızın anladılar. İncillerdeki diğer tüm Diriliş hikayelerinde, İsa ile karşılaşanlar, onun kimliği veya dirilmiş varlığının gerçeği hakkında kafa karışıklığını dile getirirler. Bu iki tür şüphe, dirilen İsa ile ilgili hikayelerde sıklıkla birbirine örülür. Yalnızca kadınlar doğrudan "algıladıklarına" dayanarak gördükleri şeyin önemini biliyorlardı ve bunu hemen anladılar. Bu onların hesabının "fazlası"dır. Vizyon sahibi genç, özel bilgisinin özü olan sırrı anlatır. Markos'un söylediği ve ardından altını çizdiği gibi, daha o konuşmadan önce kadınlar "tamamen şaşkına dönüyorlar" (16:5-6). Tekrarlar kasıtlıdır; modern çevirmenler bunu yumuşatmaya çalışırken hatalıdır. Bu, İncil'in başlangıcından bu yana insanın vahiy karşısında gösterdiği tepkiyi modelleyen aynı fiildir (thambeomai) ve anlamının doruğunu işaretlemek için burada tekrarlanmıştır. Kefernahum'daki şeytan kovma (Markos 1:27), Başkalaşım (Markos 9:15) ve Getsemani (Markos 14:33) kadınların şaşkınlığını yansıtıyor çünkü Müjde'nin vahyedilmesi onların deneyimleriyle doruğa ulaşıyor. Getsemani'deki İsa gibi onlar da korku ve coşkuyla susturuluyorlar. Markos'un dinleyicisi veya okuyucusu için kadınlar aracılığıyla açığa çıkanlar, Meryem'in, hahamın kim olduğuna ve onun yaşamının ve ölümünün gerçekte ne anlama geldiğine dair nihai önemine dair içgörüsünü ifade eder. Markos'un yazılı metninde tüm bunlar güçlü bir şekilde aktarılıyor. Ancak Meryem'le ilgili herhangi bir bilgi

Dirilen İsa ile nihai buluşma kadınların sessizliğinde mühürlendi. Bu İncil, vaftizden önce inisiye olmayanlar için talimat olarak tasarlanmıştır. Bir kez başlatıldığında (Markos'un okunması sırasında asla unutulmayan Ruh tarafından kucaklanma ve kucaklanma deneyimine), vaftiz edilenlere, Roma dünyasında onların kötü olmasını dileyenlerin gözlerinden ve kulaklarından gizlenmiş, korumalı, sözlü bir biçimde daha derin eğitim sözü verildi. Markos'un sunumunda İsa'nın Dirilişiyle ilgili bilgi dolaylı olarak vaftizin ardından geliyordu: Dinleyiciye metinde yazılmayan bir bilgelik vaat edilmmişti. Mecdelli Meryem'in vizyonu, İncil'in yazılı halinin anahtarıdır ve aynı zamanda ezoterik bir gerçeğin vaadini de genişletir. Daha sonraki İncillerin onu neden ötekileştirdiği düşünüldüğünde sırlarına dair ipuçları ortaya çıkıyor. Bir sonraki bölümün konusu olan bastırmak istedikleri şeye gelince, Mary'nin sonunda Marguerite'nin ölüm döşeginde çağırdığı kadın olarak tanınabileceğini umuyorum. BEN

--- SAYFA 49 ---

Meryem'in Hristiyanlığın başlıca katalizörlerinden ve şekillendirici güçlerinden biri olduğunu, Markos'un metninin onun için ima ettiği rolü göstermek istiyoruz. Ancak Mary'nin geçmişteki gizli önemi, ona dayatılan birçok yansıtmayı haklı çıkarmaz. Bunların birçoğu açıkça erkek fantezileridir. Martin Scorsese, *The Last Temptation of Christ*'da, Mary Magdalene'i, küçük bir Yahudi yerleşim bölgesinde asla hayatta kalamayacak türden bir kuruluş olan Celile'deki tek kadın genelevinde çok sayıda müşteriye hizmet verirken resmetmişti. Daha yakın zamanlarda, Dan Brown'ın *Da Vinci Şifresi*, Meryem'in İsa'nın çocuğunu doğurduğu ve onu Provence'ta büyüttüğü iddiasının örtbas edilmesi etrafında ayrıntılı bir kurgusal ve Katolik karşıtı komplo inşa etti. Brown bu hikayenin efsanevi temelini rahatlıkla göz ardı ediyor: Mary ve arkadaşlarını Avrupa kıyılarına götürdüğü iddia edilen, dümencisiz veya dümensiz gizemli bir tekne. Ortaçağ efsanesi, bu ulaşım yöntemini Compostela'lı James ve Andrew gibi diğer azizlere de sağladı. Muhtemelen İsrail topraklarında ölmüşlerdi, ancak onları ve kutsal emanetlerini yanlarında isteyen adananlar, onların mucizevi gemiler ve melek koroları tarafından Batı'ya götürüldükleri konusunda ısrar etti. Meryem hakkındaki hakikate ulaşmak istiyorsak bildiklerimizi incelemeli, bilmediklerimizi icat etmemeli, dünün dindarlığını günümüzün revizyonizmi gibi göstermekten kaçınmalıyız. Mecdelli Meryem hakkındaki en kesin gerçek, Markos'tan başlayarak tüm İncillerde anlatılan, İsa'nın mezarının ağzında gördüğü görüntüdür. Onun vizyonu, İsa'nın kendi bedeninden ayrılışını ve onun "melekler gibi" dirilmiş bir varoluşa girişini işaret ediyor (İsa'nın kendisinin tanımladığı gibi; Markos 12:18-27; Matta 22:23-33; Luka 20:27-38), diriltme edebiyatçıların ısrar ettiği yeniden canlandırılmış cesedi değil. Mecdelli Meryem'in vizyonu, tam olarak boş bir mezarın incelenmesi değil de bir vizyon olması nedeniyle, İsa'yı Yairus'un kızı ve Lazarus gibi diriltilecek insanların yanına değil, meleklerle birlikte cennet diyarına yerleştirdi. Sonuç olarak kadınlar, gördükleri görüntüden sonra İsa'nın cesedinin etine hiç ilgi göstermediler; ancak bu hikayedeki daha sonraki süslemeler, kadınların veya erkek meslektaşlarının mezarı aramasını sağlar. Maddi açıdan bakıldığında bu kaçınılmaz bir soruyu gündeme getiriyor: İsa'nın fiziksel bedenine ne oldu? Bu soru sorulduğunda genellikle iki cevap gelir: Ya İsa'nın cesedi diriltildi ya da biri onu aldı. Matta'ya Göre İncil (27:51-53; 28:11-15), her ikisi de İsa'nın fiziksel cesedi ile dirilmiş bedeninin bir ve aynı olduğu varsayımına dayanan bu iki görüşü temsil eder. Yeniden canlandırma ve hırsızlıkla ilgili iki teori, aynı Diriliş anlayışını paylaşıyor. Fakat kadınların görüşünde İsa artık orada değil, Celile'deydi. Genç adamın onları yönlendirdiği yer burasıydı ve kadınlar, genç adamın söylediği gibi mezardan uzaklaştıklarında, İsa'nın fiziksel bedeni sorusunu arkalarında cevapsız bıraktılar. Cesedinin bulunduğu yerde kalmış olması muhtemeldir, ancak bu yorum diğerlerinden daha fazla kanıt iddia edemez. Kadınların vizyonu, Celile'de İsa ile karşılaşmanın da vizyoner olacağını ima ediyordu. Daha sonraki İncillerde, İsa'yla yapılan görüşmelere ilişkin çeşitli kayıtlar, onun nasıl olduğu hakkındaki anlayışın açıkça ortaya çıktığını göstermektedir.

ölümden diriltilecekler vizyondan vizyona büyük farklılıklar gösteriyordu. Luka İncili ve Elçilerin İşleri kitabı (Luka'nın tamamlayıcı cildi) zamanında materyalist bir anlayış ortaya çıktı; buna göre İsa yeniden kendi etine ve kemiğine yerleşti ve yemek yemeyi sevdi (Luka 24:36-43); öğrencileri arasında görüldükten sonra fiziksel olarak göğe yükseldi (Elçilerin İşleri 1:9-11). Ancak Luka aynı zamanda açıkça vizyoner olan başka karşılaşmaları da kabul etti (Luka 24:13-35) ve İsa'nın göğe yükselişiyle ilgili farklı bir hikaye anlattı; bu hikayede onun ortadan kaybolduğu (Luka 24:50-53), cennetle birleşirken formunun eridiği görüldü. Bu şekilde İsa'nın gökteki ruhi varlığının devamı tasavvur edilebilirdi. Aziz Pavlus aynı zamanda Diriliş'in manevi anlayışını da öğretti. İnsanların etten ve kemikten ekildiğini ve ruhlar tarafından canlandırıldığını, ancak bu varoluşun geçici olduğunu söyledi. Ölüme ancak ruh dayanabilir. Pavlus'un yaşayan bir can haline gelen ilk kişi olan Adem'i son kişi olan Mesih ile karşılaştırmasının nedeni budur.

--- SAYFA 50 ---

hayat veren ruh haline geldi (1 Korintliler 15:45). Pavlus, toprağa ekilen cesedin dirilen bedenle aynı olduğunu ancak bir aptalın düşünebileceğini söyledi (1 Korintliler 15:36). Onursuz bir şekilde ekilen onurlu bir şekilde dirilitilir; Zayıf bir şekilde ekilen, güçlenerek dirilitilir: Diriliş, İsa'ya eski fiziksel bedenini değil, “ruhsal bir bedeni” (1 Korintliler 15:43-44) verdi. Pavlus, kendi felsefi dili ve keskin mantığıyla, Mecdelli Meryem'in vizyonunun aktardığı dirilişin vizyoner anlayışını tam olarak ifade etti. Meryem, mezarın ağzındaki deneyiminden sonra muhtemelen geri dönmüş olması gereken Magdala'da rüyet uygulamalarını, meshedilmesini ve şeytan çıkarma işlemlerini sürdürdü. Celile bu dönemde İsa'nın takipçilerinin çoğunu barındırıyordu; mezarın ağzındaki genç adam onları memleketlerine geri yönlendirmişti. Ancak bu öğrenciler hakkında dolaylı olarak bilgi ediniyoruz çünkü Yeni Ahit'in sayfalarında ilginin büyük kısmını Kudüs üstleniyor. İncillerdeki Magdalene hikayeleri kaynağı, Meryem'in karakteristik şeytan çıkarma, meshetme ve vizyon uygulamalarını aktarmanın yanı sıra, Celile Denizi çevresindeki bölgeye ilk elden aşinalıkla, bazen de bilginlerin artık yerini tespit edemedikleri mezralarla ilgili yerel bilgilerle atıfta bulunur. Önce Petrus'un, sonra da Yakup'un (İsa'nın kardeşi) pek çok takipçi topladığı Kudüs'te İsa'nın öğrencilerinin karşılaştığı zorluklarla karşılaştırıldığında, Magdala, Meryem'e ve onun İsa gibi Yahudilik uygulamalarını takip edenlere nispeten sakin bir ortam sunuyordu. Ancak Celile'nin sükuneti uzun sürmedi. Kudüs'te büyüyen milliyetçilik, birinci yüzyılın altmışlı yıllarında şiddete dönüştü. İsa'nın kardeşi ve o dönemde Hristiyanlığın en önde gelen lideri Yakup, MS 62'de başrahip Ananus'un kışkırtmasıyla taşlanarak idam edildi. Bu noktadan sonra Roma'ya yönelik şiddet ve muhalefet giderek arttı ve MS 66'da Tapınağın yöneticisi Eleazar, Roma imparatoru da dahil olmak üzere Yahudi olmayanlardan gelen bağışları kabul etmeyi reddetti. En savurgan anlarında bile her zaman kurnaz ve acımasız olan Nero, bunun İsrail'in bağımsızlık ilanıya eşdeğer olduğunu anlamıştı. Vespasian'ı ve Legio X Fretensis'i gönderdi. Roma ordusu zafer kazandı. Ancak çatışmalar çok şiddetliydi ve sadece Kudüs'te değildi. Aslında Vespasianus'un ilk seferi onu ve oğlu Titus'u Celile'ye götürdü. Magdala'ya yakın Tiberya, kaçınılmaz bir savaş merkeziydi; Yahudi isyancılar arasında birçok ölümcül savaşın, Romalıların idari merkezlerine saldırıların ve isyanın sözde liderleri arasındaki tahterevallli savaşlarının mekanıydı. İsyanın önde gelen katılımcılarından biri olan ve yakalandıktan sonra Roma davasına sığınan ve olayların değerli bir görgü tanığı haline gelen Josephus, Magdala'nın çevredeki ayaktakımları tarafından işgalini anlattı (Yahudi Savaşı 3.462-542). Josephus'un bizzat şehrin çevresine kurduğu sert surlardan ve yıkık dökük bir balıkçı teknesi filosundan yararlanarak işgalleri sırasında yerel halkı terörize ettiler. Umutsuz hazırlıklarına ve acımasız taktiklerine rağmen isyancılar karada ve Celile Denizi'nde profesyonel, iyi donanımlı Romalıların tarafından parçalandı. Ancak savaş başladığında Titus'un çılgınlığı o kadar büyüktü ki birlikleri, kontrolü ele geçiren isyancılar arasında hiçbir ayırım yapmadı.

şehir ve ilk etapta Roma ile savaşa karşı çıkan sakinler. Josephus'un açıklamasına göre, Titus katliamı durdurduğunda, Magdala yakınlarındaki Celile Denizi kandan kırmızıya dönmüştü, cesetler karada ve denizde çürümeyle şişmişti ve hava, çürüyen et kokusuyla pislenmişti. Vespasianus ünlü zaferin tadını çıkarmak ve suçlularla baş etmek için oğluna katıldı ve yaşlıların toplu infazı ve gençlerin köleleştirilmesi günün gündemiydi. Marjinal bir Yahudi mezhebine mensup bağımsız bir kadın olan Mary Magdalene, şehri işgal ettiklerinde militanların ve şehri işgal ettiklerinde Romalıların insafına kalmıştı. Günün gücüyle işbirliği yapmak isteyen herkes, onu işgalciye günün majestesinden suçlu ilan edebilirdi. Magdala'nın MS 67'de kesin olarak ele geçirilmesiyle Meryem, yetmiş yaşına yaklaşmıştı; bu, ulaşılabilir ancak zamanın standartlarına göre ileri bir yaşı. O anın büyük güçlerine hiçbir faydası olmayacağından, doğduğu topraklarda anonim olarak ölme ihtimali oldukça yüksek.

--- SAYFA 51 ---

İsa'nın bazı takipçileri Kudüs'ün MS 70 yılında Vespasianus'un oğlu Titus tarafından ateşli bir şekilde yok edilmesinden önce Kudüs'ten kaçtılar. Ürdün Nehri'nin doğu yakasındaki Pella'ya kaçtılar (Eusebius Kilise Tarihi 3.5.4). Pella bu dönemde İsa'nın hareketinin merkezi haline geldi ve aynı zamanda Mecdelli Meryem'in çevresinden kalanlar için de bir mıknaş haline geldi. Kaynağı orada korundu ve sonuçta bugün okuduğumuz İncilleri etkiledi. Fakat kadının kendisi, İsa'nın öğrencileri arasındaki öneminin evrensel olarak kabul edilmesine rağmen, pek hatırlanmıyordu. Meryem'i Roma'nın acımasız lejyonlarından daha etkili bir şekilde susturacak güçler iş başındaydı.

--- SAYFA 52 ---

Dokuzuncu Bölüm YARA İnciller Mecdelli Meryem hakkında yalnızca kırıntı bilgiler veriyor, ama şimdiye kadar elimizdeki sınırlı metinleri inceleyerek ve Meryem'i Celile'deki birinci yüzyıl Yahudiliği bağlamına yerleştirerek Meryem'in kim olduğu ve ne yaptığı hakkında hayati ipuçlarını ayırt edebileceğimizi göstermiş olmayı umuyorum. Meryem'in neden İncillerden, yani şekillenmesine katkıda bulunduğu metinlerden neredeyse silindiğini sormanın zamanı geldi. Meryem'in İncillerden silinmesi, Hristiyanlığın tarihi dokusunda bir yara izi oluşturur. Meryem'i metinlerden çıkaran kesmeler, Kilise'nin inanç ve uygulamasındaki -şeytan çıkarma, meshetme ve vizyon gibi temel ritüeller- hayati dokuları ortadan kaldırdı veya ona zarar verdi. Bu yara, bir kusurdan daha derine uzanır: Kötü iyileşmiş bir yara, Hristiyanların, müritliklerinin doğal olan yollarında hareket etmelerini engeller. Meryem, onunla birlikte olan kadınlar ve ondan sonra onun kutsal programını eyleme geçiren kadınlar marjinalleştirilmiş, dini yaşamdaki kesinlikle yardımcı rollerle sınırlı kalmıştır. Bu, Mary'nin öncülük ettiği ritüellerin gücünü gölgeliyor. Kadınlar erkek egemen bir hiyerarşi içinde tecrit edildi ve bu durum Magdalene'nin iblisleri kovma, yağla iyileştirme ve dirilen İsa'nın varlığını fark etme şeklindeki kutsal programını yavaş yavaş felç etti. Ancak Mecdelli Meryem'i İncillerden tamamen çıkarabilecek kesintiler aslında bu sonuca ulaşmadı. Şeytan çıkarma, meshetme ve vizyonla olan önemli bağlantısının silinemeyecek kadar dayanıklı olduğu ortaya çıktı. Neden bir kenara itildiğini ve bu ötekileştirmenin nasıl tam olarak sonuç vermediğini görerek bir zamanlar yarattığı etkiyi daha iyi anlayabiliriz. O zaman onun kendi açısından neden önemli olduğunu anlayabilir, etkisine direnenlere yönelik oluşturduğu tehdidi tespit edebilir ve geliştirdiği ritüellerin süregelen gücünden yararlanabiliriz. İncil'in sonunda Markos'a göre mezarın ağzındaki kadınlar sessizdir, ancak sonunda başlarına gelenleri anlattıklarını biliyoruz çünkü onların deneyimleri açıkça ifade edilmiştir ve Markos'un anlatımının doruğunu oluşturur. Markos'un metninde Mecdelli ve Petrus'un kaynakları diğer sözlü kaynaklarla birlikte tek bir anlatıda birleştirilmiştir. Magdalene kaynağı bu süreçte önemli ölçüde sıkıştırılmış olmalı, ancak sözlü olarak varlığını sürdürdü. Milattan sonra yetmişli yılların başlarında, Markos'un Roma'daki Hristiyan topluluğunda, vaftiz edilmiş kişiler, Mecdelli Meryem ve diğer öğrencilerin Diriliş'i nasıl deneyimledikleri hakkında sözlü kaynaklara dayanarak konuşan öğretmenlere erişim imkanına sahipti. Bu deneyimlerden bazıları aslında Matta, Luka ve Yuhanna'nın yazılı metinlerinde yer aldı, ancak Markos, dirilen İsa ile karşılaşmaların ayrıntılı açıklamasını, vaftizin ardından gelen kişisel, sözlü talimatlara bırakmayı tercih etti. İnciller, İsa'nın sözlü anılarının hâlâ mevcut olduğu topluluklarda yazılmıştır. Bu durum yazılı metinlerin kısa ve öz kalmasını sağlamış, içerik ve üslup bakımından birbirlerinden çok farklı olmalarına neden olmuştur. Luka İncili, yazılmadan önce ortalıkta dolaşan kaynakların varlığını hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koyar. Kitabın önsözünde, bu İncil'in bir anlatıya dönüştürdüğü malzemeyi sağlayan "görgü tanıkları" ve "sözün yardımcıları" hakkında bilgi ediniyoruz (Luka 1:1-4): Pek çok kişi, aramızda gerçekleşen olaylarla ilgili olarak yeniden bir anlatım düzenlemeye çalıştı, tıpkı

başından beri görgü tanığı olan ve sözün yardımcıları olan kişiler onları bize teslim ettiler. Buna göre, bana öyle geldi ki, ben de -sonradan gelen biri olarak- her şeyi doğru bir şekilde, sırayla yeniden yazmalıyım ki, Ekselansları Theophilus'un, size öğretilen şeylerle ilgili kesinliği anlayabilesiniz.

--- SAYFA 53 ---

Luka'nın çizdiği temel resim, olayları kişisel olarak deneyimleyen kişilerin, bu öğretiler yazılı olarak düzenlenene kadar deneyimlerini İsa hakkında öğretenlere sözlü olarak aktardıklarıdır. Her İncil, İsa'nın öyküsünün kendi versiyonunu vurguladı ve sözlü eğitim için çok sayıda başka malzeme bıraktı. Hristiyan öğretmenlerin, yerel kamuoyunu kendilerine karşı kıskırtabilecek her türlü materyali hikayelerinden uzak tutma konusunda becerikli olmaları gerekiyordu. Elçilerin İşleri kitabının da gösterdiği gibi, Roma imparatorluğuna yönelik ihanet suçlamaları, Sezar'ın krallığı yerine Tanrı'nın Krallığını ilan edenlerin çabalarını boşa çıkardı. Nero, MS 64'te Roma'da İsa'nın takipçilerine karşı şiddetli bir pogrom başlatmıştı. Hem Pavlus hem de Petrus, kalabalık şiddeti ve resmi işkencenin birleşimi olan isyan sırasında ölmüştü. Markos'un İncili kısmen sessizlikle bitiyor çünkü sessizlik Romalılarla ilişkilerde genellikle en iyi politikaydı; Kadınların susturulması bir dereceye kadar bu gündemin bir parçasıydı. Konu İsa'yı ve onun hareketini anlamak olduğunda, İncillerin eski okuyucuları ve dinleyicileriyle karşılaştırıldığında derin bir dezavantaja sahibiz. Bir zamanlar yazılı metinleri destekleyen sözlü kaynaklara erişimimiz yok ve bunun sonucunda İncillerin tüm amacını, onları kapsamlı, edebi tarih girişimleri sanarak yanlış yorumlamak yaygındır. Hiçbir İncil İsa'nın biyografisi olarak yazılmamıştır. Farklılıklarının, zamanların ve yerlerin İncil'den İncil'e tekabül etmemesinin ve İsa'nın yaşam öyküsündeki boşlukların neden olası olmayan efsanelerle doldurulmasının bir nedeni budur. İnciller, öncelikle tarihsel bilgileri aktarmak için değil, İsa'nın adıyla vaftiz yoluyla yeniden doğuş deneyimini aktarmak için tasarlandı. Markos'un İncili özellikle dinleyicilerini metnin ötesinde bağlantılar kurmaya davet ediyordu; örneğin Mecdelli Meryem ile İsa'yı mesheden kadın arasında. Markos ayrıca İsa'yla ilgili başka rehberlik kaynaklarına da işaret etti; örneğin, İncil'in sonunda kadınların sessizliğinin ötesindeki hakikat. Eğer sadece yazılanlara odaklanırsak ve İncillerin sadece tarih olduğu ve İsa hakkındaki tek bilginin İncillerde olduğu konusunda ısrar edersek, metnin ötesindeki kaynak vaadini görmezden geliriz ve dolayısıyla İncillerin mesajının gerçekte bir parçası olan şeyi kaçırmış oluruz. Mary Magdalene gibi kadınların gerçek konuşmalarını ve uygulamalarını geri kazanmamız imkansız mı? Feminist teoloji ve metin bilimi, tarihin esnek olduğunu, bilimsel olarak doğrulanabilir verilerden çıkarım yapmaktan ziyade çıkarımsal bir hayal gücü çalışması olduğunu göstermede hayati bir güç olduğunu kanıtladı. Bu düzeltme, yirminci yüzyılın ortasından beri beşeri bilimlerde çalışmalarında standart hale geldi, ancak Hristiyan kökenleri üzerine yapılan araştırmalarda uygulanması yavaş oldu. Kendini adanmış feminist yazarların katkıları olmasaydı, Yeni Ahit araştırmalarında bu önemli virajın dönebileceğinden şüpheliyim. Bununla birlikte, tarihin çıkarımlarının yorumcuların öngörülerinden ayırt edilmesi gerekir. Aksi takdirde, herhangi bir yeniden yapılanma hüsnükuruntu olarak göz ardı edilebilir ve bu nedenle hiçbir zaman tartışmaya dayanacak kadar dayanıklı olamaz. Kendimizi Magdalalı Meryem'i erkek otorite yapılarına saygıdan dolayı marjinalleştirme programından kurtardıktan sonra, onu kadınlara yönelik çağdaş özelemlerin imajında \u200b\u200byaratma alışkanlığına düşmek utanç verici olurdu.

Bazı feminist teoloji, tarih karşısında cesaret kaybı yaşadı ve bu, hareketteki bazı akademisyenlerin iddia ettiği gibi, bir bütün olarak yorum açısından bir gerilemeyle sonuçlandı. Şu anda büyük bir düzeltme hareketi sürüyor ve kritik bir desteği hak ediyor. Feminist yorum geçen yüzyılın yetmişli ve seksenli yıllarında kendine geldi ve bazı önemli istisnalar dışında tarihsel analizden ziyade edebi teknikleri tercih etti. "Metnin son şekli" modası, hem akademik hem de popüler çevrelerde Kutsal Kitap hakkında düşünme üzerinde derin bir etki yarattı. İncil kitaplarının edebi şekline ve aralarındaki ilişkilere odaklanan bu yaklaşım, İncillerdeki kaynakların analizine direndi.

--- SAYFA 54 ---

Bu modanın yararları vardı, çünkü metinlerin içinden geçen edebi kalıplara karşı duyarlılığı artırıyordu. Ancak "nihai biçim" meraklıları, Muhafazakar Evanjelikler kadar metinleri düzleştirebilir ve böylece tarihsel kavrayışı engelleyebilir. Her İncil, yazarın edebi açıdan tutarlı hikayesi haline gelir; tıpkı Fundamentalizm'de her İncil'in Protestan doktrininin gerçek kanıtı olarak düzleştirilmesi gibi. Aslında, feminist kutsal kitap akademisyenleri arasında bir lider, "kutsal kitabı "gerçek" olarak görme yaklaşımının reddedilmesi çağrısında bulundu. Sonuç olarak, feminist teologlar metinlerdeki olası "seslerden" bahsettiklerinde bazen Mary Magdalene ve diğer kadınların öğrettiklerini değil, Hristiyanlığın nasıl uygulanabileceği veya uygulanması gerektiğine dair kendi görüşlerini kastediyorlar. Hem feminist hem de Fundamentalist yorumcular, farklı nedenlerle de olsa, İncillerin zaman içinde onları besleyen kaynakların çoklu anlamlarından nasıl oluşturulduğuna karşı duyarsız kalabilirler. Yaklaşımlardan biri iki boyutlu ideolojik, diğeri iki boyutlu edebi olabilir; ne İncillerin derinliğine ve tarihsel dokusuna ne de Mecdelli Meryem'in gerçekliğine ulaşabiliyoruz. İncillere monolit olarak değil de birbiriyle etkileşim içinde olan farklı gelenek akımlarından ortaya çıkan kaynaklar olarak bakarsak, o zaman sadece kadınları yok etme yöntemlerini değil, aynı zamanda bu kadınların kendilerini arzulu yapısöküm girişimleri olarak değil, yaşayan, tarihsel etkiler olarak tespit edebiliriz. Feminist teoloji, bazı yöntem ve yaklaşımlarında abartılı görünse bile, geleneksel -yani erkek egemen- bilimin gizlediği Yeni Ahit hakkındaki kaçınılmaz gerçekleri eleştirel okuyuculara dayatma konusunda kalıcı bir miras bıraktı. Örneğin: Markos'a göre İncil kadınları silmektedir. Hemen hemen her kadın, hatta İsa'nın annesi bile isminden yoksun bırakılmıştır. Ona düzenli olarak İsa'nın "annesi" denir (İsa'nın çağdaşları tarafından "Meryem'in oğlu" olarak tanımlandığı durumlar hariç), ancak Markos, İsa'nın dört erkek kardeşinin adını vermeye devam eder ve aynı pasajda bize İsa'nın kız kardeşlerinin olduğunu söyler (6:3), bunların sayısını veya kim olduklarını söylemez. Yine bir isimden yoksun olan Peter'in kayınvalidesi, Markos'ta bir kadın ideali olarak ön plana çıkar. İsa Kefernahum'daki evine girdiğinde ateşi vardı. Onu iyileştirir, sonra Simon ona ve öğrencilerine hizmet eder (1:30-31): "Fakat Simon'un kayınvalidesi yatıyordu, ateşi vardı ve hemen ona ondan söz ettiler. O öne çıktı, elini tutarak onu kaldırdı. Ve ateşi düştü ve o da onlara bakmaya başladı." Kadınlar söz konusu olduğunda öğrenciler sadece öğle yemeği yemek isterler. Mark'ta hizmet baskın kadınsı rol olarak ortaya çıkıyor. Bu İncil, mevcut sözlü geleneğe göre İsa'nın mezarına kimin gittiğini belirlemek amacıyla, Mecdelli Meryem ve arkadaşlarının isimlerini yalnızca zorunluluktan dolayı verir. Dolayısıyla onların Celile'deki çok daha erken bir aşamadan itibaren eylemin bir parçası olduklarını geç de olsa kabul etmektedir (15:40-41). Markos İncili'nde Mecdelli Meryem'in silinmesi, onun özür dileme amacından kaynaklanmaktadır. Kilisenin kuruluş yıllarında yazılan Markos İncili (ve diğer İnciller), Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlara baskı yapan değer sisteminin önemli yönlerini kucaklıyordu. Her ne kadar bu çelişkili gibi görünse de, Hristiyanlar ne ilk zulüm gören grup ne de kendilerini ezenlerin değerlerini onaylayan ve güçlendiren son gruptu. Aziz Pavlus'un meşhur emri: "Kiliselerdeki kadınlar sessiz kalacaklar çünkü bu

konuşmaları uygun değil" (i Korintliler 14:34), kişisel erkek şovenizminden daha fazlasını yansıtır. Antik çağdaki erkekler genellikle onunla aynı fikirdeydi. MS 73'te Markos'un İncili'nin Roma'sında, Hristiyanlar, inançlarının geleneksel Roma erdemlerine mümkün olduğunca az tehdit oluşturması yönünde yoğun bir baskı altındaydı. Hristiyanlar, imparatora "Tanrı'nın Oğlu" adını vermedikleri veya Roma tanrılarını onurlandırmadıkları için ateizmle suçlandılar. Roma İmparatorluğu için bir tehdit oluşturmadıklarından, Hristiyanlar kendilerini en azından bir bakıma imparatorun, onun ajanlarından ve bir bütün olarak Roma aristokrasisinden daha Romalı göstermeye çalıştılar. Bu nedenle, istikrarlı bir ailede sessiz bir aile yaşamına ilişkin geleneksel Roma değerlerini desteklediler. İmparatorluk ailesi bu değerleri yerine getirmekten çok ihlal ederek onurlandırdı, iyi düzenlenmiş bir ev halkı için bile iyi bir izlenim bırakmak kolaydı.

--- SAYFA 55 ---

aile değerleri, özellikle birinci yüzyılın sonundan itibaren. İnsanları vaftize hazırlayan öğretmenler, İsa'nın aileye bakış açısındaki keskin yönleri ve İsa'nın öğrencileri arasında öne çıkan kadınları önemsiz gibi gösterdi. Bu süreç ve sonuçları Mecdelli Meryem'i anlamak açısından merkezi bir öneme sahiptir. Eski Hristiyan "aile değerlerinin" bu gelişmesindeki ironi, İsa'nın, mesajı uğruna aileden feragat edilmesini talep etmiş olmasıdır (bkz. Matta 19:27-30; Markos 10:28-31; Luka 18:28-30). Ancak ikinci yüzyıla gelindiğinde İsa'nın bazı öğretileri sessizce unutulmuş veya yeniden yorumlanmıştı. Markos İncili'nden neredeyse yüz yıl sonra Roma'da yazılan Fıtık Çobanı, İsa'nın aile bağlarını reddetmesini bir kenara bırakıyor. Aile, Tanrı'nın gerektirdiği davranışın geliştirilmesinde ilk başvurulacak alan, zulümden kaçılacak bir sığınak haline geldi ve aile üyelerinin basiretli davranışları, Roma İmparatorluğu'nun derebeylerine Hristiyanlığın bir tavsiyesiydi. Yakın zamanda özgürleştirilmiş, zengin bir vizyoner yaşamı olan bir köle olan Hermas'a, görüşünde bir melek tarafından, kadınları ev içinde kontrol altında tutmanın, kurtuluş için hayati önem taşıyan temel bir Hristiyan görevi olduğu anlatılır (Hermas'ın Çobanı I.1-II.4): Ama bu sözleri tüm çocuklarınıza ve gelecekte sizin için bir kız kardeş olarak olacak olan karınıza bildirin. Çünkü kötülük yaptığı dilini de geri çevirmez; ama bu sözleri duyunca bundan vazgeçecek ve merhamete kavuşacaktır. Efendinin sana açıklanmamı emrettiği bu sözleri onlara bildirdikten sonra, eğer tüm kalpleriyle tövbe ederlerse ve kalplerinden ikiyüzlülüğü bir kenara bırakırlarsa, daha önce işledikleri tüm günahlar bağışlanacak ve bugüne kadar günah işleyen tüm azizler de bağışlanacak. Çünkü Efendi, seçilmişlerine, bu gün belirlendikten sonra hâlâ günah varsa, kurtuluşları olmayacak diye, yüceliği üzerine yemin etti; Çünkü adil olanın tövbesinin bir sınırı vardır; Tüm azizler için tövbe günleri doldu, fakat uluslar için tövbe son güne kadar açıktır. Bir erkek, hatta evinin kontrolünü elinde bulunduran alt sınıftan bir adam bile, günaha rağmen kurtuluşu kazanacaktır; bu da onun karısını ve çocuklarını itaatini oluşturduğu bağışlanma çemberi içinde tutması gerektiği anlamına gelir. Kişinin ailesine hakim olma talebi, zayıf siyasi ve sosyal konumlarına rağmen Hristiyanların retorik bir güçlü silah taktığı haline geldi. Roma İmparatorluğu'nda herkes seçkinlerin sefahatinden şikayet ediyordu ve Hristiyanlar da bu eleştiriye katılabiliyor, zulme uğradıkları dönemlerde bile kendilerini bu tür uygulamaların üzerinde tutabiliyorlardı. Kadınların köleliği, kişinin gerçek efendisi ve efendisi olarak İsa'yı takip etmekten kaynaklanan uyumun bir simgesi haline geldi. Magdalalı Meryem'in nasıl susturulduğunu anlamak hiç de zor değil. Markos'un İncili, Meryem'in silinmesinin tamamlanamayacağı kadar erken yazıldı. Ancak daha sonraki İncillerde kadınlar giderek daha fazla yardımcı olmaya başladı. Benzer şekilde, Meryem'in mezarın ağzındaki vizyonu, Markos'un İncillerini takip eden İncillerde tamamen geçici olarak ortaya çıktı. Birazdan göreceğimiz gibi kadınlar, İsa'nın naaşını meshetmek için mezara gitme rolünden bile mahrum bırakıldı.

--- SAYFA 56 ---

Onuncu Bölüm MAGDALENE'NİN KORUNMASI Markos'tan - özellikle Matta ve Luka'dan sonra gelen İncillerde kadınların sunumunun incelikli olduğunu makul bir şekilde iddia edemezsiniz. En önemli anlarda bile kadınlara birbirinin yerine geçebilir muamelesi yapılıyor. Örneğin Matta, Mecdelli Meryem'in "diğer Meryem"le birlikte mezara gitmesini ister (28:1). Kimse bunun Markos'un "Yakup'un Meryemi" (16:1) ile aynı kişi olup olmadığını kesin olarak söyleyemez ve Markos onu mezardaki vizyonerlerden biri olarak adlandırsa da Matthew bir şekilde Salome'nin izini kaybeder. Bunlar, bu önemli hikayenin İncillerin yazılmasından önce kulaktan kulağa aktarılarak yeniden şekillendirildiğinin ve yeniden şekillendirilmenin kadınların hafızasına bir maliyet getirdiğinin göstergesidir. On dokuzuncu yüzyılda Almanya'da geliştirilen ve standart Yeni Ahit ders kitaplarında hala tekrarlanan saygın bir teoriye göre Matta, Markos'un güncellenmiş bir baskısı, orijinal İncil'in eklemelerle doğrudan bir kopyasıdır. Ancak bu iki İncil arasında üslup, üslup, düzen ve içerik açısından büyük farklılıklar olması beni bu teoriden şüpheye düşürüyor. Benim düşünceme göre, farklılıklar bir kopyacının kalemi sürçmesinin çok ötesine geçiyor. Her İncil'in etkileşimli sözlü ve yazılı geleneklerin bir ürünü olduğunu varsayarak, mezardaki kadınların isimlerinin değiştirilmesi gibi eşitsizlikleri daha iyi açıklayabiliriz. Magdalalı Meryem, Matta'nın silinmesinden zar zor kurtulur. Matthew mezara gitmekteki tüm amacını görmezden geliyor. O ve "öteki" Meryem oraya İsa'yı meshetmek için değil, yalnızca onun mezarını görmek için giderler. Bu değişiklik, İsa'yı meshetmek için kaymaktaşı kavanozunu kıran kadınla olan bağı koparıyor. (En azından Matta bu anlatıyı korur [26:6-13]; Luka bunu tamamen atlar.) Markos'un hassas şiirselliği bir kenara bırakılır: Meryem marjinalleştirilir ve meshedilmeyle olan derin bağlantısı bastırılır. Meryem'in ritüel olarak meshedilmesi ile İsa'nın Dirilişi arasındaki bağlantıdaki bu kopuş, onun rolünü zayıflatır, ancak bunu Markos'la karşılaştırıldığında Matta'daki öneminde daha da derin bir azalma takip eder. Matthew kadınların mezardaki görüşünü baltalıyor. Meryem'in meslektaşlarıyla yaşadığı deneyimi okumadan önce Matta, İsa'nın ölüme karşı kazandığı zaferin habercisi olan bir depremden söz eder; bu efsanevi olay, o döneme ait hiçbir tarihsel kaynaktan iz bırakmadan, İnciller arasında yalnızca Matta'da yer alır. Bu, İsa'nın Dirilişine dair vizyoner inanç yerine fiziksel inanca doğru kelimenin tam anlamıyla sismik bir değişimi temsil ediyor. Matta, Markos'ta anlatılan mezardaki genç adamı bu fiziksel olayın bir aracısı haline getirir (28:2-4): "Ve bakın, büyük bir deprem oldu, çünkü Rab'bin bir habercisi [Yunanca'da angelos] gökten indi, öne çıktı, taşı yuvarladı ve üzerine oturdu. Ama görünüşü şimşek gibiydi ve giysileri kar gibi beyazdı. Yine de onu koruyanlar onun korkusundan sarsıldılar ve ölü gibi oldular." Matta'daki sahne artık Markos'taki gibi salt hayal ürünü değil, fiziksel dünyaya somut sonuçları olan doğaüstü bir müdahaledir. Kadınlar gardiyanlar gibi "ölü" gibi tamamen pasif durumdalar. Bütün benzerliklerine rağmen her İncil eşsizdir ve kendine has bir poetika geliştirir. Matta, Markos'un Roma'sından binlerce mil uzakta ve kültürel bir dünya olan Şam'da, Yahudi olmayan karakterine rağmen İsrail'in peygamberlerinin uzun süredir Tanrı'nın gücüyle bağdaştırdığı bir şehirde yazıldı.

Tanrı'nın Ruhü. Elişa, Şam'dan gelen Suriyeli generali iyileştirmişti (2. Krallar 5:1-14) ve Ölü Deniz Parşömenlerini yazan Esseneler, şehirden, öğretmenlerinin bir melek ordusu tarafından dünyaya getirilen alternatif bir İsrail vizyonunu geliştirdikleri yer olarak söz ediyorlardı.

--- SAYFA 57 ---

İsa'nın çarmıha gerilmesi ve havarilerinin çoğunu onun ölümü yendiğine ikna eden görümlerin ardından, İsa'nın Celileli takipçileri, İsa'nın Tapınak ibadetinde bir değişiklik yapmaya zorlama girişimine yanıt olarak onun idam edilmesini teşvik eden aynı rahip yetkililerin muhalefetiyle karşılaştı. Yeterli ticari bağlantıya veya mobilite becerisine sahip öğrenciler, Şam gibi İsrail'e yakın şehirlere tehlikeden uzak bir yere yerleştiler. Şam, Yahudi tüccarların yoğun olarak yaşadığı büyük ve çoğulcu bir şehirdi. Pavlus'u, İsa ile ilgili kendi görüş deneyiminin yönlendirmesiyle vaftiz eden Ananias (Elçilerin İşleri 9:1-19), kendisi gibi düzinelerce öğrenciyle birlikte MS 32'de oraya yönelmiş, İsa'nın hayatta olduğunu ve Babasının Tahtı'na yükseldiğini gösteren görümlerin Tanrı'nın İsrail'e verdiği sözleri yerine getirdiğine ikna olmuştu. Henüz kendilerini "Hristiyan" olarak görmüyorlardı. Bu kelime henüz icat edilmemişti. Diriltilen hahamlarının öğretilerine ısrarla "yol" (Yunanca hodos; Elçilerin İşleri 9:2; 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22) adını verdiler; bu, Rabbinik halakhah teriminin (kelimenin tam anlamıyla, Tanrı'nın İsrail'e "gitmesini" emretmesi) eşdeğeridir. Yahudilik ve Hristiyanlık arasında herhangi bir resmi ayrımın mevcut olduğu yıllarda, İsa'nın takipçileri efendilerini İsrail'in kaderinin gerçekleşmesi olarak görüyorlardı ve çoğu, kendi özel vizyonlarını Yahudi komşularıyla barış içinde geliştiriyordu. Matta İncili MS 80 civarında yazıldığında, Şam'daki kiliselerin liderleri kendilerini açıkça oradaki sinagoglardan ayrı görüyorlardı ve "haham" unvanını kullanmayı tamamen bıraktılar (Matta 23:7-8), ancak Matta aynı zamanda görmenin önemini hiçbir şekilde azalmadığını da gösteriyor. Örneğin bu, İsa'nın melekleriyle birlikte tüm ulusları yargılamak için yeryüzüne geri geldiğinden ve insanların yaşamları boyunca birbirlerine karşı nasıl davrandıklarına göre onları koyun ve keçilere böldüğünden söz eden tek İncildir (Matta 25:31-46). Hristiyan sanatında birçok kez tasvir edilen bu kıyamet yargısının klasik sahnesidir: Keçiler için sonsuz ceza, koyunlar için sonsuz ödül. Matta'nın şiiri, kıyametin maddi dünya üzerindeki etkisine odaklanır, tıpkı Markos'un şiirinin vahyin getirdiği sessiz hayrete odaklanması gibi. Matthew'a karşı bir zevk geliştirmem yıllarımı aldı. Şam'daki sinagog liderlerini sert bir şekilde yargılaması ve kınaması, "keçiler" için hiçbir ümit olmadığı konusundaki ısrarıyla birlikte Matta'nın, İsa'nın Pilatus'tan idam edilmesini talep eden ve "O'nun kanı bizim ve çocuklarımızın üzerindedir" (Matta 27:25) diye tasvir edilen İsrail'in "tüm halkını" karalamasına yol açar. Ancak tüm anakronizmiyle birlikte bu İncil aynı zamanda fiziksel gerçekliği aşacak ve dünyayı dönüştürecek kadar güçlü bir vizyon duygusu da aktarıyor. İsa'nın mesajını kabul etmeyenlere yağdırılan yargı ve sert lanetler, Matta'nın kıyamet mesajının bir parçasıdır. İsa'nın Dirilişi, zamanın sonunda tüm adil olanların nasıl diriltileceğinin modeli haline gelir. Bu anlayış Matta'da açıkça maddidir. Aynı dönemdeki bazı Ferisiler gibi Şam'daki Hristiyan topluluğu da, İsa, Pavlus ve Mecdelli Meryem'in öğrettiği salt ruhani Diriliş'i değil, ölümlerin fiziksel olarak diriltilmesini umuyordu. Matta'daki deprem, İsa'dan başlayarak imanlıların hayattayken sahip oldukları bedenle ölümden diriltileceklerini simgelemektedir:

Fundamentalistler bugün tek doğru öğretinin bu olduğunu söylüyorlar. Matta'nın materyalizmi, İsa'nın kıyametinin, nerede ve ne zaman olursa olsun, fiziksel gerçekliği değiştireceği inancından kaynaklanır. Vizyon, vahye açılan kapı olmaya devam ediyor, ancak Matthew için en önemli şey, vahyin gerçeklikte getirdiği maddi değişimdir. Pavlus, ölümden sonra maddi bedeninin diriltilmesini yalnızca bir "aptalın" öğretebileceğini söylemiş (1 Korintliler 15:35-44), Dirilişin ruhsal olarak anlaşılması gerektiğinde ısrar etmişti. Ancak Paul, Matta'nın kavramsal evreninde kendine yer bulamaz ve Magdalalı Meryem'in vizyonu, fiziksel kıyametin derin gölgesinde belirir. Mary Magdalene'in vizyonunu bir kenara bırakmasına rağmen Matthew, Markos'un yaptığı gibi onu tamamen silmedi. Bu eksik silme, İsa'nın Dirilişinin başlıca habercisi olarak onun önemli rolünün altını çiziyor. Hatta Matta, Markos'un yalnızca ima ettiği şeyi bile kabul etmektedir: Meryem, meleksi vizyonundan sonra gerçekten dirilen İsa ile karşılaşır (Matta 28:9-10). Matta'nın kadınları yalnızca meleği görmekle kalmıyor; buluşuyorlar

--- SAYFA 58 ---

Mezarın ağzından ayrılırken İsa'nın kendisi. Matta, Markos'un ima ettiği şeyi açıklıyor: Mezarın ağzındaki kadınların öyküsü, İsa'nın kendisiyle daha sonraki bir karşılaşmaya işaret ediyor. Luka, edebi bir hava taşıyan şiirselliğiyle Matthew'unkinden farklı bir yaklaşım benimsiyor. Müjde, metnin kaynaklarını sağlayan sözlü vaizlere teşekkür ederek başlar (Luka 1:1-4). MS 90 civarında yazılmıştır. Şam'dan daha çeşitli ve tamamıyla pagan bir şehir olan Antakya'da, Luka'nın İncili bu kaynaklar için kasıtlı olarak Markos ve Matta'dan daha geniş bir ağ oluşturur. Luka'nın (ve ona eşlik eden, aynı hami olan Theophilus'a ithaf edilen Elçilerin İşleri kitabı; Elçilerin İşleri 1:1; Luka 1:3) amacı, İsa'nın hareketi içindeki çeşitliliğe ve tartışmalara rağmen, Vaftizci Yahya'nın vaazından bu yana olup biten her şeyin Ruh'un tek birleştirici hareketi tarafından motive edildiği konusunda ısrar etmektir. Kudüs, Luka için Ruh'ta Hristiyan birliğini sembolize eder; buna göre bu İncil, İsa'nın Dirilişinin tüm görünümünü Kudüs'te yerleştirerek ve Celile'deki tüm görünümü göz ardı ederek Dirilişi kendi tarzında tasvir eder. Her ne kadar Luka, Kudüs'ten uzaktaki öğrencilerine -özellikle de Pavlus'a- vizyoner görümlere yer açsa da, buradaki hakim Diriliş anlayışı, Matta'nınki kadar materyalisttir, ancak farklı bir nedenden ötürü. Luka, vahyi ve vahyin getirdiği otoriteyi, İsa'nın Dirilişinden sonra fiziksel varlığının eşsiz yeri olarak tasvir edilen Kudüs'te konumlandırır. Luka, Meryem ve arkadaşlarının (isimleri yine değişen) mezarı arayıp boş bulduklarını bildiren ilk İncildir (24:2-4): "Ama taşın anıttan kaldırılmış olduğunu buldular ve içeri girerken Rab İsa'nın cesedini bulamadılar. Ve bu, onlar bu konuda kararsız durumdayken oldu ve bakın: parıldayan giysiler içinde iki adam karşılarında duruyordu." Luka, kadınların içeri girip incelemesi nedeniyle boş bir mezar ortaya çıkardı. Benzer şekilde Luka, dirilen İsa'nın kendi fiziksel gerçekliği konusunda ısrar etmesini sağlar: yalnızca bu İncil'de İsa açıkça şöyle der (24:39-43): "Ellerime ve ayaklarıma bakın, ben kendimim. Beni hissedin ve görün, çünkü bir ruhun sizin benim algıladığınız gibi eti ve kemiği yoktur." Hatta İsa, Luka'nınki gibi, kendi görüşünü belirtmek için biraz balık bile yiyor: Diriliş önemli ve maddidir, diğer İncillerin herhangi birinden daha fizikseldir. Peki Luke'un, fiziksel bir karşılaşmadan ziyade bir vizyondan başka bir şey olarak tanımlanmayan kadınların vizyonu ne alakası var? Bu İncil'de Meryem'in silinmesi acımasız bir baskıya dönüşüyor. Magdalalı Meryem'in tüm yönelimi Luka'nın materyalizmini altüst etti. Luka (yani, ister sözlü öğretmenler, ister edebiyat editörleri olsun, bu İncil'i yazan tüm öğretmenler) sert tepki gösterdi. Luka'daki kadınlar, üstü kapalı olarak bile, İsa'nın cenazesine katılmazlar. Sadece satın aldıkları merhemle Şabat gününü izleyip beklerler (Luka 23:55—56). Ancak onların merheminin önemi -ve Meryem'in meshetme ritüeliyle bağlantısı- Luka'da kaybolmuştur, çünkü Meryem'in ölümünden önce İsa'yı meshetmesine ilişkin hikayenin tamamı, Magdalene kaynağının ekseni kesilip çıkarılmıştır. Luka, Meryem'in İsa'nın yaşamı boyunca meshedilmesi ritüeli ile onun mezarını ziyareti arasındaki bağlantıyı koparır. Yine de kadim bir hatıranın gücü, Luka'nın mezarın ağzındaki kadınlar arasında Magdalalı Meryem adını ilk sıraya koymasını sağlar. Kötü bir şekilde silinmiş, hâlâ tamamen silinmiş değil.

Ancak Meryem'in görünümünün Luka'da kalmasına rağmen, Meryem ve arkadaşları diğer öğrencileri kendi görümlerinin gerçek olduğuna ikna etmeyi başaramazlar; erkekler onların tanıklıklarını "saçmalık" (Ieros, 24:9-12) ve kadınların boş hikayeleri olarak reddederler. Luka, somut -yani fiziksel- özün dışında, vizyonu ve kadınların tanıklığını tek bir kelimeyle reddediyor. Luka İncili'ne göre, yalnızca etten ve kemikten ölümden dirilen İsa (24:39), öğrencileri arasında dirilmiş varlığını açıklayabilir. Elçilerin İşleri kitabı (1:3), dirilen İsa'nın takipçilerine Celile'de değil, Kudüs'te ve çevresinde eğitim verdiği kırk günlük bir dönemi bir kenara bırakır ve bu bağlamda Mecdelli Meryem'den hiç söz edilmez.

--- SAYFA 59 ---

Antakya'daki Hristiyanlar arasındaki kötü şöhretli tartışmaların ortasında (Elçilerin İşleri 15 ve Galatyalılar 2'de anlatılmıştır), sünnet uygulayanlarla uygulamayanlar, Yahudi olmayan putlara kurban edilen etlerden kaçınanlar ve yapmayanlar arasında Luka ve Elçilerin İşleri, politikanın yalnızca Yerusolim'deki elçiler tarafından, Diriliş deneyimlerine dayanarak belirlenebileceği konusunda ısrar ettiler. Fakat bu havarisel topluluk Meryem ve onun arkadaşlarını içeremez miydi? Böyle kadınlar elçi olarak tanınmadı mı? İsa'nın hareketinin ilk onyıllarındaki bilgileri göz önüne alındığında bunlar gerçekçi olasılıklardır. Sonuçta Pavlus Junia adlı bir kadından elçi olarak söz ediyor (Romalılar 16:7). Neden Mecdelli Meryem gibi biri aynı statüye sahip olmasın? Diğer topluluklarda durum ne olursa olsun, Luke bu tür herhangi bir öneriye kapıyı kapatıyor. Ne Luka ne de Elçilerin İşleri kadın havarilerden hiç söz etmez; ikisi de Meryem ile dirilmiş İsa arasındaki kişisel karşılaşmayı anlatmıyor. Dirilen İsa'yı gören Luka'nın erkek havarileri Meryem'in görünümünü yazdıklarında bu boş bir görevden alınma değildir. Bunun, Luka'nın kabul ettiği, İsa'nın başka bir görümsel görünümünden hemen önce gerçekleşmesi şaşırtıcıdır. Erkekler ve sadece erkekler bu görünümünden bahseder. Çarmıha gerildikten sonra Kudüs'ten Emmaus'a giden iki havariye (birinin adı Kleopas) bir yabancı katılır. (Kleopas'ın arkadaşının bir kadın olabileceğine dair son öneriler, Luka'nın gösterdiği erkek egemenliği modeliyle karşılaştı.) İlk başta onu tanımıyorlar, ancak yemek sırasında onlara kendisini İsa olarak gösteriyor ve sonra görünmez oluyor (Luka 24:13-35). Luka'da yalnızca erkeklere yönelik bu anlatım, Meryem ve mezardaki diğer kadınlarla ilgili öykünün tamamen yerine geçer. Luka bu hikayeyi dahil ederek, İncil'in materyalist önyargısına rağmen vizyonun İsa'nın Dirilişinin kısmi bir deneyimi olduğunu onayladı. Bu, Luka ve Elçilerin İşleri'nin planı için hayati öneme sahipti, çünkü Pavlus'un dirilen İsa ile olan üç karşılaşmasının tümü kesinlikle vizyonerdi (Elçilerin İşleri 9:1-19; 22:6-16; 26:12-18; Galatyalılar 1:15-17 ile karşılaştırın). Bu görüşlerin Yerusolim'deki havariler tarafından kabul edilmesi koşuluyla, Luka da onları kabul etmeye istekliydi. Ancak Luka'nın Mecdelli Meryem ve meslektaşlarından gelen ileri görüşlü emsallere hiçbir faydası yoktu; Pavlus'a sahneyi hazırlayanlar Kleopas ve arkadaşı olmalıydı. Luka'da Meryem ve arkadaşlarının gördüklerini havarilere anlatmaları için meleksel bir görev yoktur. Göksel haberciler, kadınlara sadece İsa'nın kendisi yaşarken söylediği şeyi hatırlatır (Luka 24:6-7): "O burada değil, dirildi. Kendisi gibi birinin günahkâr insanların eline teslim edilmesi, çarmıha gerilmesi ve üçüncü günde dirilmesi gerektiğini söyleyerek henüz Celile'deyken sizinle nasıl konuştuğunu hatırlayın." Kleopas havarisel inancı harekete geçirirken, Meryem parantez içine alınmış ve yalnızca İsa'nın daha önce, vizyonundan çok önce söylediği şeyin yerini tutmaya hizmet etmiştir. Luka İncili, görmüş olduğumuz gibi, Meryem'in, İsa'nın şeytan çıkarma uygulamasına ilişkin derin bilgisine değinmektedir (8:2). Ancak bu, açıkça bu İncil'i feminist yapmaz, çünkü kadınlardan bahsetmek, onları İsa'nın hizmetine ve Dirilişine aracı olarak dahil etmekle aynı şey değildir. Luka açıkça kadınların bakış açılarını aktaran kaynakları kullanmıştır, ancak bu İncil'in kendi görüşü oldukça farklıdır ve Kudüs'teki erkek havarilerin benzersiz otoritesine odaklanmıştır.

Luka, Meryem adındaki bir kadının, İsa'ya hizmet etmek yerine onun ayaklarının dibinde oturarak bir öğrencisinin "iyi kısmını" seçtiğini anlatırken, İncil bunun Mecdelli Meryem değil Marta'nın kız kardeşi Meryem olduğunu özellikle belirtir (10:38-42). Bu şekilde, İsa'nın ayakları dibinde otursun ya da oturmasın, kadın Kudüs'teki havarisel otoriteyle rekabet edebilecek herhangi bir gelenek ya da kaynakla ilişkilendirilmeyecekti. Konuşmuyor bile. Ancak daha sonra melek Cebrail'in hitap ettiği İsa'nın annesi kendisini "Rab'bin kölesi" olarak tanıtıyor (1:38). Luka'nın Kudüs havarilerinin hiyerarşisine olan bağlılığı ve Matta'nın kadar materyalist olan Diriliş görüşü, Mecdelli'nin, onun vizyonunun, kaynağının ve meshetme uygulamasının marjinalleştirilmesine neden oldu.

--- SAYFA 60 ---

Markos, Matta ve Luka, Magdalalı Meryem ile ilgili mevcut en iyi kaynakları oluşturur; onlar Mary'nin hazırladığı kaynağa zaman ve ahlak açısından en yakın olanlardır. Akademisyenler bu İncillere "Sinoptik" diyorlar çünkü çok benzerler, sütunlar halinde basılabilirler ve birbirleriyle karşılaştırılabilirler. Bu onları Yuhanna İncili'nden (buna birazdan değineceğiz) ayırıyor ve hepsinin Meryem'in İncili gibi kaynaklara ne kadar yakın olduğunu gösteriyor. Ama aynı zamanda Meryem'in etkisini bastırmaya yönelik bir programı da gösteriyorlar. Sinoptik İnciller, Hristiyanlığın ortaya çıkan aile değerlerine saygı göstererek ve İsa'nın Dirilişi hakkındaki görüşünün kendi görüşlerine müdahale etmesini önlemek için Meryem'i susturur. Meryem'in ritüel meshedilmedeki rolünü kısaca göz ardı ediyorlar ve hepsi onun İsa'nın şeytan çıkarma faaliyetleriyle olan ilişkisine dair açık referansları neredeyse tamamen siliyorlar. Magdalene'nin etkisini kanıtlayan aynı İnciller onun anısına kızıyor ve onu yerinden etmeye çalışıyor. Bu kararsızlık, daha sonra gelen hem Hristiyan hem de Gnostik metinlere bulaştı ve Magdalalı Meryem'e ilişkin bilimsel ve popüler değerlendirmeyi bugüne kadar etkiledi.

--- SAYFA 61 ---

ON BİRİNCİ BÖLÜM ORTODOKS KARARSIZLIK VE GNOSTİK ARAYIŞ Markos, Matta ve Luka'da kararsızlık Magdalalı Meryem'i gizler. Hristiyanlığı uygulayanlar arasında kadınların otoritesinin bastırılması gerektiğine dair artan inancı tehdit etti, ancak Meryem'in şeytan çıkarma, meshetme ve vizyon gibi ruhani disiplinleri Hristiyan uygulamaları için vazgeçilmezdi. Sonuçta gergin, ara sıra bozulan bir sessizlik oluştu. Meryem yazılı İncillerin sözlü gölgesinde hareket ediyor, ritüel olarak güçlü ama sessiz. Hristiyanlık Greko-Romen dünyasında yayıldıkça bu sessizliğin üzerindeki baskılar da arttı. Erkeklerin düzenlediği bir evin huzuruna yapılan çağrılar Hristiyan edebiyatında giderek daha ısrarcı hale geldi, ancak aynı edebiyatta kadınlar dini liderlik rollerinde ortaya çıktı. Bu gerilim, Pavlus'a atfedilen ama aslında onun ölümünden yaklaşık otuz yıl sonra yazılan Timoteos'a Birinci Mektup'ta da çatırdıyor. Bu sahte mektubun büyük ölçüde kilise organizasyonu ile ilgili çeşitli amaçları vardı. Kadınları çocuk doğurma ve yetiştirme rolüyle sınırlandırır (1. Timoteos 2:13-15): "Çünkü önce Adem yaratıldı, sonra Havva. Ve Adem aldanmadı, ama saptırılan kadın günaha girdi. Ama imanda, sevgide ve sağgörüle kutsal kılınmada kalırlarsa çocuk doğurma yoluyla kurtulacaktır." Bu ne Yaratılış'ın öğretisi, ne de Pavlus'un teolojisidir; ancak, iyi yönetilen bir Roma ailesinde olduğu gibi, erkeklerin Kilise genelinde liderlik konumlarında sıkı bir şekilde yer almasını ve kadınların eş ve anne rollerini terk etmemelerini sağlamak isteyen, gelecek vaat eden Hristiyan hiyerarşisinin parti çizgisidir. Ancak bu yeni erkek egemenliği doktrinini gözetken aynı 1. Timoteos, kadınların "yaşlı" (Yunancada presbuteros, İbranicede zaken kelimesinden türetilmiş) olma anahtar rolünü üstlenebileceklerini de kabul ediyor. Yahudilikte bu terim yerel bir sinagog liderini ifade eder, ancak yankısı yalnızca Yahudi geleneğinin çok ötesine geçer. Günümüze kadar pek çok kültürde, geniş bir ailenin düşün gibi büyük bir etkinlik için bir araya gelmesi, kıdemli bir akrabanın toplantının en büyüğü olarak atanmasını da içermektedir. Yaşlı, işlemleri kişisel olarak yönetmez ancak onun varlığı, olayın olması gerektiği gibi gelişmesini sağlar. Antik çağda bir ihtiyar, bir sinagogda veya kilisede benzer bir işlevi yerine getirirdi. Yaşlı anlamına gelen Yunanca sözcük cinsiyet bakımından erildir ve normal olarak erkeklere uygulanır, ancak gerçek şu ki 1. Timoteos (5:1-2) hem bir cemaate liderlik eden "yaşlı adama" (presbuteros) hem de "yaşlı kadına" (presbutera) atıfta bulunur. Hristiyanların, Mesih'in fedakarlığını ve inananlarla birlikte kalıcı varlığını kutlayan bir yemek olan Efkariya'yı kutladıklarını gösteren bilinen en eski görsel imge, Roma'daki Saint Priscilla yer altı mezarında bulunan Fractio Panis (Ekmeğin Kırılması) adı verilen fresktir. Ekmeği bölen ve dağıtan kişi de dahil olmak üzere yemeğe katılanlar kadınlardır. Bu durumda presbutera, günümüzde bir rahibin hareket etmesi gibi hareket ediyor ve bu bir tesadüf değil: İngilizce'deki rahip kelimesi, presbuteros teriminin kısaltılmış halidir. İncillerin Mecdelli Meryem ile ilişkilendirdiği şeytan çıkarma ve meshetme uygulamalarına ek olarak, onun ölümden dirilen İsa hakkındaki vizyonunun gücü, kadınları, İsa'nın gökte tahta çıkmasının kutlandığı Efkariya'nın doğal liderleri haline getirdi. İlk Kilisenin kadınlar hakkındaki şiddetli kararsızlığının merkezinde birbiriyle çatışan iki güç yatmaktadır.

Yunan-Romen dünyasındaki olağan önyargıların kapsamının ötesine geçti. Gördüğümüz gibi Hristiyanlar, evleri üzerinde uyguladıkları kontrol konusunda Romalılardan daha fazla Romalı görünmek istiyorlardı. Aynı zamanda, Pavlus'un, her şeyden önce insan birliği ilkesinin anlamı ile de boğuştu: "Tek bir Yahudi ya da Yunanlı, tek bir köle ya da azat edilmiş adam, tek bir erkek ya da kadın yok,

--- SAYFA 62 ---

çünkü hepiniz İsa Mesih'te birsiniz" (Galatyalılar 3:28) ve ayrıca İsa'nın Mecdelli Meryem gibi kadınları en yakın öğrencileri arasına dahil ettiği basit gerçeğiyle birlikte. Kamuoyu tarafından bilinmeyen ve bilginlikte bile sıklıkla görmezden gelinen presbuterai kadınları, milattan dördüncü yüzyıla kadar Kilise üzerinde derin bir etki yarattılar. İsrail Kutsal Yazılarından kadınların mirasını sürdürdüler. Mezmur yazarı ve kız kardeşi olan başka bir Miryam gibi ibadeti yönettiler. Mısır'dan çıkışı kutlayan Musa (Çıkış 15:20-21). Peygamber ve yargıç Debora gibi (Hakimler 4-5), apresbutera da zulüm ve çekişmelerle parçalanmış küçük topluluklara rehberlik edebildi. MÖ yedinci yüzyılda Yerusolim'deki peygamber Huldah'ın anısı, Kral Yoşiya'nın bir Tevrat kitabı bulması sırasında ortaya koyduğu liderlik örneğini de yansıtıyordu. bunun herhangi bir erkek peygamber yerine Huldah'a (2. Krallar 22:8-20) danışarak gerçekten Musa'nın Yasası olduğunu doğruladı. Benzer şekilde Mecdelli Meryem, yaşayan bir ruhsal ilke ve kişilik olarak dirilen İsa'nın başlıca habercisi haline geldi ve İsa'nın Dirilişinin habercisi olarak öyle bir yetki kullandı ki, Hristiyanlığın ilk öğretmenlerinden bazıları onu "havarilerin elçisi" olarak adlandırdı. Onun bu anlamda bir elçi olarak rolü ikinci yüzyıldan itibaren kabul edilmiştir. Onun rolü, Rabbini Yahudiliğin ilk kaynaklarındaki kadınların rolüyle uyumludur; Imma Şalom ve Beruria gibi şahsiyetler, kadınların yetkili öğretmenler, halalkah uzmanları ve ilahi Bilgeliğin rehberleri olduğu bir Yahudi geleneğinin var olduğunu gösteriyor. Mecdelli'nin anısıyla yetkilendirilen kadınlık hizmeti, karmaşıklığı ve genişliğiyle, antik dönem Katolik Hristiyanlığının en dogmatik metinlerinde bile yüzeye çıkar. Üçüncü yüzyılda Roma'nın ünlü muhafazakar rahibi Hippolytus, mesh yağının güçlü etkisini vurgulayan bir inceleme olan Şarkıların Şarkısı hakkındaki yorumunda Meryem'i havari olarak atadı. Mecdelli Meryem, Kutsal Ruh ve meshetme uygulamasının hepsi eski Hristiyan uygulamalarında birleşiyordu. On İki Havarinin Didascalia'sı adı verilen ve daha önceki geleneklere dayanarak üçüncü yüzyılda Suriye'de derlenen bir kilise ibadeti ve düzenlemesi emri açıkça şunu emreder: "Kutsal Ruh'un yerine papazlığa saygı göstereceksiniz" (9.26.6). Diyakozluk görevindeki kadınlar, Didascalia'yı üreten eski Süryani topluluğu açısından, aslında ilahi ibadette Ruh'u temsil ediyordu. Yaradılışın Ruhu ile ilahi Bilgelik arasındaki, her ikisi de dışı olan ilksel Sami birlikteliği, İsa'nın kendi düşünce ve uygulama kalıplarının hatırlandığı yerde hayatta kaldı ve gelişti. Kutsal Yazılar bu kaynağa göre diyakozların rolünü zorunlu kılmıştır ve Magdalalı Meryem bunun en önemli örneğini vermiştir (Didascalia 16.12.4, Matta 27:55-6'ya atıfla): "Bir kadın diyakozun hizmetinin her şeyden önce zorunlu ve gerekli olduğunu söylemiştik, çünkü Rabbimiz ve Kurtarıcımıza kadın papazlar hizmet ediyordu: Mecdelli Meryem, Yakup'un kızı Meryem ve Meryem'in annesi. Jose ve Zebedi'nin oğullarının annesi başka kadınlarla birlikte." Her ne kadar Helenistik ataerkilliğe bağlılığı, yazarlarının papazların meshedilmesi gerektiğini ancak öğretmeyeceğini şart koşmasına neden olsa da, Didascalia kadın hizmetinin bu rolünü vurgulamaktadır (Didascalia).

15.6.2): "Eğer kadınların öğretmesi amaçlanmış olsaydı Efendimiz onlara bizimle birlikte öğretmelerini emrederdi." İsa'nın "diyakozlarının" kendisine hizmet ettiğini söylemek fiziksel teması ima ediyordu. İsa'nın zamanında cinsiyet çizgisini aşan bir meshetme imasına rağmen, Didascalia kendi döneminde bunların hiçbirini savunmadı. Kadınların yalnızca diğer kadınlarla fiziksel temas halinde olması gerektiği konusunda ısrar ederek bu olasılığa karşı önlem aldı (16.12.2): "Öncelikle kadınlar vaftiz için suya indiklerinde, suya inenlerin papaz tarafından meze yağı ile meshedilmesi zorunludur." Vaftiz uygulaması cinsel ayrımcılığı içeriyordu çünkü insanlar suya çıplak giriyorlardı ve diyakonlar ya da diyakonlar vücutlarını yağlıyorlardı.

--- SAYFA 63 ---

Kaynama, modern Hristiyanlıkta olduğu gibi ölüm anında yalnızca alınına ve ellerine sürülen yağdan ibaret değildi. Tüm vücuda yağ uygulanmasını içeriyordu ve ritüel hem şifa hem de kutsama için tekrarlandı. Vaftizden önce aday, kişinin önceki yaşamındaki kötülüğü kovmak için "şeytan çıkarma yağı" aldı. Vaftizden sonra, bireyin tüm bedeninde yaşayan Kutsal Ruh'u kutlayan "şükran yağı" gelirdi. Didascalia'nın, kadınları güç ve nüfuz konumlarından dışlama arzusuna rağmen, diyakozluk rolünü sürdürmek istemesine ve kadınları mesheden söz konusu olduğunda Kutsal Ruh'u tek başına temsil etmekte ısrar etmesine şaşmamak gerek. Cinsiyetleri ayırma politikası ortaya çıktı ve zamanla güçlendi. Hristiyanlık dördüncü yüzyılda devlet destekli ve dolayısıyla geniş çapta erişilebilir bir kurum haline geldiğinde, erkeklerin kadınları ve kadınların da erkekleri meshettiği ezoterik grupların mahremiyeti kayboldu. Kilisenin karakteri dördüncü yüzyılda Konstantin'in din değiştirmesinden sonra çarpıcı biçimde değişti. Zulme maruz kalan, kendinden geçmiş ibadetleriyle geleneksel beklentilere meydan okumaya istekli olan Hristiyanların küçük, bazen gizli toplantıları, katılımcıların Roma İmparatorluğu'na bir model olarak hizmet etmek için davranışlarını bilinçli olarak şekillendirdikleri, bazilikalarda resmi olarak onaylanmış ayin hizmetlerine dönüştü. Kamu ahlakı, vaftizde hızla kural haline gelen cinsel ayrımcılığı gerektiriyordu. Sonunda, insan vücuduna duyulan güvensizlik, cinsel ayrımcılığın ötesine geçecek ve meshetme uygulamasını, dokunulabilecek etin boyutu, ayinin sıklığı ve bunu yönetmeye yetkili din adamları açısından büyük ölçüde kısıtlayacaktı. Orta Çağ'a gelindiğinde, "aşırı dua" (daha sonra bu isimle anılacaktı, terimin kendisi de törenin marjinalleştirilmesini ifade ediyordu) "Yedi Kutsal Ayin"den biri haline gelmişti. Yalnızca ölüm noktasındaki insanlar, alınlarının ve ellerinin tamamı erkeklerden oluşan bir rahiplik tarafından meshedilmesiyle bu ödülü alabilirdi. (İlginç bir şekilde, bazı dini kılavuzlar, rahiplerin, aşırı derecede kutsal kutsallık uygularken [sadece elbette] erkeklerin böbrek bölgelerini yağlamalarını talep ediyordu. Bu, bir kişinin vücudunun bir bütün olarak yağlanmasıyla ilgili eski anıyı hatırlatıyor gibi görünüyor.) Kadınlar artık din adamı olarak hizmet etmiyordu ve eski kilisede tekrar tekrar tüm vücuda yağ uygulanmasının yerini, insan bedenlerini yalnızca kaşların üstü ve eller için kutsal olarak tasavvur edebilecek bir uygulama aldı; saf. On ikinci yüzyıla gelindiğinde, meshetme uygulamasındaki ciddi kısıtlamayı telafi eden Mecdelli Meryem hakkında bir efsane gelişti. Günahkârlığında geleneksel ahlakın engellemesinden kurtulan efsanevi Meryem, artık Orta Çağ'daki hiçbir düzgün kadının yanına kalamayacağı bir şekilde davrandı: Ayağa kalktı, saygıyla Kurtarıcı'nın dinlendiği kanepeye yaklaştı ve yollarından ayrıldığına hayıflandığı Mesih'in arkasında kendinden emin bir şekilde durdu. Bir zamanlar dünyevi aşklara baktığı göz yaşlarıyla, Ortodoks Kararsızlıkları ve Gnostik Arayışlarıyla ayaklarını yıkadı; daha önce yüzünün güzelliğini artıran saçlarını kuruttu; gurur ve şehvetle sömürdüğü ağızyla onları öptü; ve bir zamanlar (hatırlamak onu üzüyordu) daha baştan çıkarıcı olsun diye kendi etini sürdüğü gibi, satın aldığı parfümlerle onları da yağladı.

Luka'daki (7:36-50) ilk meshedilme hikayesinden ilham alan bu zengin sahne, burada Mecdelli Meryem'in İsa'yı meshetmesinin bir anlatımı haline getiriliyor; bu olay onun "büyük sevgi ateşi" ile doruğa ulaştı - hayatının sonunda ona yağını sürmek için kaymaktaşı kavanozunu kırdığında "Tanrı'nın Oğlu ile yakınlığını" kanıtladı. Onu "Tanrı Oğlunun özel dostu ve onun ilk hizmetçisi" ve aynı zamanda "elçilerin elçisi" yapan da buydu. Fiziksel yakınlıkları yalnızca Mary'nin sözlü sessizliğiyle arasındaki zıtlığı vurguluyor. Katolik Magdalene'nin söyleyecek hiçbir şeyi yok, önemi efsanelerde ve sanatsal temsillerde taklit ediliyor. Onun konuşmasını duymak için başka kaynaklara yönelmeliyiz. Meryem'i ve onun haleflerini susturan ancak papazların meshedilmesine izin veren Katolik Hristiyanlığın kaynaklarının yanı sıra, Gnostik kaynaklar farklı bir yöne doğru ilerledi. Gnostikler değişken bir tutum ekledi

--- SAYFA 64 ---

cinselliğe karşı ilk Hristiyanların kadınlara yönelik kararsızlıklarına kadar. Bazı Gnostik topluluklar becardı ve bu nedenle kendilerine ait çocukları yoktu. Bedenin zevklerinin insanları düşmüş bir dünyaya sapladığına inanıyorlardı. Diğerleri Gnostikler, bu hayali dünyayı sefahat ayinleri yoluyla aşmak için gelenekleri hiçe sayan, programatik çapkınlardı. Her iki türden birçok Gnostik için Mecdelli Meryem, insan bedeninin ötesindeki manevi gerçekliği bir anlığına görebildiklerinin zirvesindeydi: Sonuçta o, dirilmiş İsa'yı görmüştü. Gnostiklerin kadınlara ve cinselliğe yönelik kararsızlıkları Meryem tasvirlerinde de yansıtılmaktadır; Övüldüğünde bile eleştiri de oluyor. Otoriter, bilge, bilgili ve güçlüdür ve aynı zamanda itaatkar, zayıf, histeriktir ve -Thomas'a Göre İncil'in bir sonraki bölümde bize göstereceği gibi- fiziksel olarak bile yetersizdir. Gnostik kaynaklar, Meryem'in görüşlerinin, dini topluluklarda kadınların liderliğine, tanrılıktaki kadın kimliğine ve vahyin doğasına yönelik tutumları nasıl şekillendirdiğine dair büyüleyici içgörüler sağlar. Ancak Katolik Hristiyanlık örneğinde olduğu gibi bağlam, Gnostisizmin bize söyleyeceklerini takdir etmede hayati öneme sahiptir.

--- SAYFA 65 ---

ON İKİNCİ BÖLÜM KIRILMA Milattan Sonra Birinci Yüzyılın sonu ile Dördüncü Yüzyılın sonu arasında, Roma İmparatorluğu'nda güçlü bir dinsel dürtü dalga dalga yayıldı. Gnostisizm, antik dünyanın çatışan dini gelenekleri arasında ilahi dünyaya dair tek bir bütünleştirici içgörü arayışındaydı. Gnostikler dar görüşlü gereklilikler, kendine özgü gelenekler ve etnik tercihler dışında ilahi olanla doğrudan temas kurmak istiyorlardı. Geleneksel dinler aşkınlıktan bahsediyordu, ancak kendi hakikatlerinin dağıtımını, ırk, tarih, aile veya statüye göre tanımlanan, sınırlı ve çoğu zaman birbirini dışlayan farklı seçmen kitleleriyle sınırladılar. Gnostisizm, bu engelleri yıkmayı iddia ederek, onu Roma İmparatorluğu'nun bu dönemindeki en güçlü kültürel güç ve dinin entelektüel reformunda şimdiye kadar var olan en başarılı çaba haline getirdi. Mary Magdalene, Gnostisizmin en güçlü sembollerinden biri haline geldi. Antik dünyada pek çok insan -bazıları eğitilmiş, hepsi de entelektüel açıdan meraklıydı- etraflarındaki dinlerin karmaşası karşısında şaşkına dönmüş, her biri diğerleriyle açık çatışma içindeydi. Bir şehirden diğerine taşındığınızda şehrin tanrısı değişiyordu; yeni ritüeller ve yükümlülükler gerekliydi. Yurttaşlık teklifleri (vatandaş olacak kadar şanslı ve zenginsiniz vatandaşığın bir gereği) pahalıydı. Yahudilik, kimlikleri, kişilikleri veya isimleri bir yerden bir yere değiştirmeyen tek bir Tanrı'ya iman sunarak büyük bir dinsel durağanlığın üstesinden geldi. Tektanrıcılık, Olimpos Dağı'nda ve klasik mitolojideki diğer mekanlarda yaşayan binlerce kişilik pembe diziden ziyade rasyonel felsefeyle daha tutarlı görünüyordu. Yahudi olmayanların Musa ve Peygamberlerin öğretilerine olan ilgisi, bu dönemin felsefi ve dini senkretizmi içindeki çekiciliğini kanıtıyor. Yahudi olmayan ve "Tanrı'dan korkanlar" olarak adlandırılan kişiler, sinagoglarda ibadet ederek, Yahudiliğin bazı temel gereklerini yerine getirerek, en acı verici gereklerinden kaçınırken entelektüel ve ahlaki faydalarından yararlanarak kendilerini İsrail'in Tanrısına adadılar. Ancak Helenistik dünya açısından bakıldığında, tanrısı evrensel olduğunu iddia etse de İsrail dini tek bir halktan geliyordu ve Yahudiliğe mühtedi olarak gelmek, kişiyi İsrailli yapmıyordu. Sünneti kabul etmiş olsa bile din değiştiren bir erkek, Tevrat'ın talep ettiği gibi zamanın akışını tersine çeviremez ve böylece hayatının sekizinci gününde sünnet olmayı ayarlayamaz (Yaratılış 17:10-14). Eğer ciddiye alırsanız Yahudilik şunu talep ediyordu: Tevrat yiyebileceğiniz şeyleri sınırladı ve putlara tapınmanızı engelledi; hatta yasa gereği Divi filius, yani "Tanrı'nın Oğlu" olarak bağlılık borçlu olan Roma imparatorunun imajı bile. Tevrat ne zaman, kiminle cinsel ilişkiye girebileceğinizi, hatta penisinizde ne kadar deri tutabileceğinizi emrediyordu. Greko-Romen duyarlılığına göre bu uygulamalar sadece külfetli değil aynı zamanda tuhaftı. Yahudilik erkeklerden çok kadınların ilgisini çekiyordu, ancak Helenistik dünyada "Tanrı'dan korkanlar"ın sayısı din değiştirenlerden fazlaydı. Gizemli dinler farklı şekillerde talepte bulunuyordu. Bir tanrı veya tanrıçayla (belki Dionysos veya İsis) yakınlaşmayı ve tanrının ilahi gücüne kişisel inisiyasyonu teklif ediyorlardı. Bu kabul törenleri pahalı ve gösterişliydi. Tanrı Mithra, gücü yeten Romalı askerler arasında popüler oldu. Mithra kültüründe inisiye haftalarca ve defalarca oruç tutma rejimini sürdürdü.

kendini daldırdı. Bu arınma döneminin sonunda Mitra savaşçısı, tanrı Mithra'nın zafer kazanıp kozmik boğayı katlettiği sırada ilahi alemde olup bitenleri yeryüzünde yeniden canlandıran bir performansa katıldı. Dekoratif kostümleri, dansı, alemleri ve şölenleriyle bu gösterişli tören geceleri gerçekleştirildi. Zirvede inisiye, tepesinde demir ızgara bulunan bir çukura indi. Bir boğa gerçekleştirildi

--- SAYFA 66 ---

ızgaranın üzerine düştü ve sonra bir rahip onun boğazını kesti ve inisiyeyi boğanın gürleyen ölümünün kanı ve dışkıyla ıslattı. İnisiye çukurdan çıktığında, ibadet arkadaşları onun renatus in aeternum ("sonsuzluğa yeniden doğmuş") olduğunu haykırdılar. Boğayı (kurbanlık sunularının Mercedes-Benz'i), gerekli zamanı, ziyafeti ve teçhizatı karşılayabiliyorsanız, her şey yolunda giderse, bunlar çok az insanın ödeyebileceği veya yağmacı bir askerin yapabileceği gibi el koyabileceği lükslerdir. Modern Batı dini çeşitliliği icat etmedi; Roma İmparatorluğu'nda dini çoğulculuk bugün olduğundan çok daha büyüktü. Los Angeles veya New York'u düşünün, dinlerin sayısını çoğaltın, aralarındaki gerilimleri büyütün ve bu karışıma Roma imparatorunun, yetkisi için Tanrı'nın Oğlu olarak ilahi bir yetkiye sahip olduğu iddiasını ekleyin; o zaman Gnostisizmin yüzleştiği derin ruhsal çatlakları anlayacaksınız. Çoğunlukla Mısırlı İsis ve İsraili İsa gibi yabancıların adını taşıyan her hareket ve tarikat, hakikate eşsiz erişimi ilan etti ve diğer dinlerin iddialarını reddetti. Hristiyanlar, çarmıha gerilen Kurtarıcıları için duydukları coşkuyla imparatora tapmayı bile reddettiler; hayvanlar tarafından parçalanmaları, odun yığınlarında yakılmaları ve profesyonel işkenceciler tarafından derilerinin yüzülmesi, onları Romalıları gaddar gösterdiği kadar inatçı da gösteriyordu. Gnostisizmin gücü Greko-Romen dininin çehresini değiştirdi: Hemen hemen her dini hareket ondan etkilendi. Gnostik arayışçılar, inanç, uygulama veya resmi organizasyondan ziyade bilgiye dayalı dini hakikate yönelik felsefi bir yaklaşımın öncülüğünü yaptı. Hristiyan kilisesi, Yahudi sinagogu, Gizemlerdeki üstatlar loncası, Gnostikler arasında gerçek bir karşılık bulamaz. Bilgiyi (Yunancada gnosis) o kadar dikkatle takip ettiler ki, onlara gnostikoi adı verildi. İngilizcede bilgi uzmanı kelimesi olsaydı bu iyi bir çeviri olurdu çünkü Gnostikler en temel gerçeklik hakkında "bilgi sahibi" olduklarını ve ilahi olanla iletişim halinde olduklarını iddia ediyorlardı. Gnostisizm, felsefi spekülasyonlardan keyif alacak kadar eğitilmiş, dini deneyim arayacak kadar deneysel ve bilginin yollarını öğretme konusunda uzmanları destekleyecek kadar zengin insanlar arasında gelişti. Magdalalı Meryem bu dönüşen konunun simgesi haline geldi. Onun bilgisi yalnızca bir veri koleksiyonu ya da gerekçeli bir argüman değildi; daha doğrusu, aktardığı bilgi göksel alemin doğrudan içgörüsünü içeriyordu ve onun liderliğini takip eden Gnostik arayıcıda içsel bir dönüşüme yol açtı. Bir bütün olarak Gnostisizm, maddi evreni ve onun yozlaşmasını aşmaya çabalayan, kendi kendini tayin etmiş seçkinlere yönelik bir hareketti. Gerçek Gnostik, düşmüş fiziksel dünyanın zincirlerini aştı ve manevi dünyaya tam adanmışlığıyla acıya ve zevke alıştı. Gnosis'i bulan her kişi bundan sonra ilahi lütfun güvencesi içinde yaşadı, bedeninin saldırılarından kurtuldu ve Ruh'un aleminde enkarne oldu. Bu aleme girmek rehberlik gerektirdi ve Mary Magdalene, Gnostisizmin en açık sözlü rehberlerinden biri oldu. Magdalalı Meryem'in İsa'nın ölümden dirildiğine dair vizyonunu aktarabilmesi için sessizliğinin bozulması gerekiyordu. Pek çok Gnostik, İncillerin dayattığı şakayı kaldırdı ve onun, kadınların erkeklere itaat etme kalıbından arınmış olduğunu öğretiler. 1896'da Mısır'da bir el yazması keşfedildi. başlıklı

İncil Meryem'e göre bu belge Meryem hakkındaki anlayışımızı sonsuza kadar değiştirmiştir. Üçüncü yüzyılın başlarında Mısır'dan kalma Meryem İncili, antik dönem boyunca Gnostisizmi sürdüren varlıklı toprak sahipleri tarafından kullanıldı. Başlıktaki Meryem, Magdalene'ye gönderme yapıyor ve Kıpti metni, bin sekiz yüz yıl önce Mısır'da gelişen Gnostik Hristiyanlığı yansıtıyor. Kıpti dilinin kendisi Gnostisizmin Mısır'daki başarısının anahtarının bir parçasıydı. Eski Mısır hiyerogliflerini yazmak ve okumak zordu, ancak Kıpti aynı dili Yunan alfabesinin fonetik sistemine (ekstra dört karakterle) yerleştirdi. Bu yenilik, Mısır'ın kırsal kesimlerinde boş zamanı olan insanların, dünya bilgeliğinin kendi dillerinde okunuşlarını okumasına ve onlara okumasına olanak sağladı. Felsefeye, dine ve ezoterik bilgiye aç oldular ve Gnostisizm bunların hepsini paketledi.

--- SAYFA 67 ---

Mısır topraklarında ilerlemesini sağlayacak şekilde. Meryem'in bu arayanlar için merkezi konumu, hem teologların hem de metin bilim adamlarının büyük ilgisini çekmiştir. Gnostik bir kinayeyi takip eden Meryem'e Göre İncil, İsa'nın ölümünden sonra uzun bir süre boyunca öğrencilerine görünmesini tasvir eder. Yükselen kişiliği, Gnostik literatürde genellikle yaptığı gibi güvence sağlamaz. Bunun yerine İsa'nın ortaya çıkışı acıya neden oluyor. Öğrenciler yoksun oldukları için umutsuzluğa kapılmıyorlar. Onlarda ise tam tersi bir sorun var. İsa fazlasıyla mevcut ve hayatta olduğu gibi fazlasıyla talepkar. Takipçilerinin kendilerine doğal olmayan ve tehlikeli görünen şekillerde davranmaları konusunda ısrar ediyor ve onlara mesajını Yahudi olmayanlara iletmelerini emrediyor. Aynı şeyi Matta İncili'nde ve Elçilerin İşleri kitabında da yapıyor, ancak Meryem İncili'nde öğrenciler Yeni Ahit'e göre daha korkulu tepkiler veriyor. İsa'nın öğrencileri onu öldürenlerin Romalılar olduğunu biliyorlar ve ona itaat etmeleri halinde benzer bir kadere maruz kalacaklarının da çok açık bir şekilde farkındalar. "Onu esirgemedilerse bizi nasıl kurtaracaklar?" diye inliyorlar. (Meryem'e Göre İncil 9.10). Bu İncil yazıldığında, dinleyicileri, İsraili olmayanları kendi dinine döndürme hareketinin, Hristiyanlığın ortaya çıkışı için çok önemli olmasına rağmen, aynı zamanda İsa'nın en yakın takipçilerinin birçoğu için ölümcül bir kumar olduğunu da biliyorlardı. Petrus, Elçilerin İşleri kitabında olduğu gibi, Meryem'e Göre İncil'de de önemli bir figürdür; her iki durumda da Yahudi olmayanlarla temas Peter'in temel kaygısıdır. Ancak Gnostik metin -tarihsel nedenlerden veya teolojik nedenlerden veya ikisinin bir karışımından dolayı- İsa'nın mesajının İsraili olmayanlara nasıl ulaştığına dair Elçilerin İşleri kitabıyla çelişen bir görüş sunuyor ve bu dini devrimi başlatan en önemli mürit Petrus yerine Meryem oldu. Meryem'e Göre İncil, Petrus'u, Elçilerin İşleri 10:9-29'da olduğundan daha çok, İsa'nın İsrail dışındaki insanlara yaklaşma emri karşısında şaşkına dönmüş biri olarak tasvir etme konusunda kendi yolunda gidiyor. Meryem'in tavsiyesini istemesi gerekiyor çünkü İsa'nın ona neden ölümcül tehlikeyi göze almasını söylediğini anlayamıyor. Mary anlıyor, bu yüzden Peter, erkeklere karşı duyduğu antipatiye rağmen kadının otoritesine yöneliyor. Petrus ve meslektaşları, Yahudi olmayanların ellerinde kendilerini bekleyen acıların beklentisinden dolayı üzülürken, Meryem müdahale ederek "hepsini selamlıyor" ve onları "bizi hazırlayan ve insan yapan" Tanrı'ya güvenmeye ikna ediyor (Meryem'e Göre İncil 9.19-20). Magdalene, kendisinin İsa'dan aldığı erkeklik (şehitlik riskine rağmen İsa'ya sadık kalmaya yönelik ileri görüşlü bağlılık) aracılığıyla havarisel topluluktaki erkekleri güçlendiren çift cinsiyetli bir kahraman olarak ortaya çıkar. Bu İncil'de "insan" olmak, beden dünyasındaki tehlike tehdidine rağmen Ruh'un aleminde yaşamaktır. Mary meslektaşlarını öperek "hepsini selamlıyor." Yunancada olduğu gibi Kıpti dilinde de aspazomai fiili kardeşliğin ağızdan ağıza kucaklaşması anlamına gelir. Erkekler ve kadınlar arasındaki bu güven jesti, Akdeniz dünyasındaki aile yakınlığının sinyalini veriyordu. Erkekler erkekleri öptü, kadınlar kadınları öptü, kadınlar erkekleri öptü ve bunun tersi de geçerliydi. "Kutsal öpücük", hem Katolik hem de Gnostik kaynaklarda merkezi olarak yer alan önemli bir Hristiyan ritüeli haline geldi. Ancak aspazomai fiilinin burada kullanılmış olması yanlış anlaşılmalıdır: Meryem'i özellikle cinsel bir figür yapmaz. Ne yazık ki bazı modern çevirmenler Mary'nin meslektaşlarını "öpmesini" sağlarken,

başka yerlerde erkek meslektaşları birbirlerini "selamlıyor" olarak tasvir ediliyor, ancak tamamen aynı terim kullanılıyor. Bu tür gevşek, fırsatçı çeviriler, Magdalene'nin karikatürünün modern Hristiyanlığın en sevdiği cadı olarak varlığını sürdürüyor. İncil'de Meryem'e göre Petrus, Meryem'in rehberliği ve onun özel erkekliğinin güçlendirilmesi olmadan ne yapacağını şaşırmıştır. O ve elçiler onu dinleme fırsatı buldular çünkü o, dirilen İsa'yı deneyimleyen seçkin topluluk arasında yer alıyordu. Onun öpücüğü onun bu şirkete ait olduğunun mührüdür, sekse davet değil. Kendi vahyinden bahsettiğinde, söylemi Meryem'e Göre İncil'in özünü oluşturur ve içeriği, İsa'nın İncili'nde Yahudi olmayanlara havarisel görev verilmesine izin verir.

--- SAYFA 68 ---

isim. Helenistik dünyada Hristiyanlığın ortaya çıkışını Petrus yerine Mecdelli Meryem sağlar. Metinde çok kısa konuşuyor çünkü söylemini içeren birkaç sayfa fiziksel olarak kaldırılmış. Yine de, kısaltılmış haliyle bile, onun konuşması, eski Hristiyanlık ve Gnostisizm'in vizyoner deneyimi nasıl tasarladığı konusunda elimizdeki en açık kanıtı sunuyor. Sözleri sade bir ihtişam ve zarafetle titriyor (Meryem'e Göre İncil 10.6-20): Rab'bi bir görüntüde gördüm ve ona dedim ki, Tanrım, seni bugün bir görüntüde gördüm. Bana cevap verdi ve şöyle dedi: Ayrıcalıklısın çünkü beni görünce tereddüt etmedin. Çünkü aklın olduğu yerde hazine de vardır. Ona dedim ki: Tanrım, şimdi bu vizyonu gören kişi onu ruhuyla mı yoksa ruhuyla mı görüyor? Kurtarıcı cevap verdi ve şöyle dedi: O, ne ruhun aracılığıyla ne de ruhun aracılığıyla görür, ancak ikisinin arasında olan zihni görür; vizyonu gören ve olan budur. Sonra belge birkaç sayfa boyunca kesilir. Antik çağda metne uygulanan bu kesme işlemi, Meryem'in anısına bir başka yara daha açıyor. Ancak Meryem'e Göre İncil, Diriliş'i güçlü vizyoner terimlerle (fiziksel gözlerin, kulakların veya ellerin değil, "zihnin" algısı olarak) tasvir ederken, Meryem'in, İsa'nın mezardan bedenen diriltildiğini düşünen eski Hristiyanlıktaki giderek artan modayla doğrudan çeliştiğini açıkça anlıyor. Belgenin eksik kısmında Meryem ne söylerse söylesin, Peter ve Andrew birlikte Meryem'in konuşmasından sonra onu azarlıyorlar. Retorik bir soruyla özetlenen öfkeleri, hem onun söylediklerinden hem de paternalizmlerinin onu aşağı cinsiyet olarak görmesinden kaynaklanıyor (Meryem'e Göre İncil 17.9-19.1): "Bunları bize değil de bir kadına mı açıkladı?" Mary'nin net içgörüsü ve cinsiyeti Peter'ı ve ekibini üzdü. Bir kadın, İsa'nın Yahudi olmayanlara ulaşma arzusunu Petrus'un kendisinden önce görmesine olanak tanıyan bir vizyon atılımı yaşamıştı; vizyonu ilk kez İsa'nın ölümden dirildiğini işaret eden aynı kadındı. Meryem İncili'ndeki bu iddia oldukça inandırıcıdır. Bu İncil, yalnızca Meryem'in birinci yüzyıldan itibaren dile getirdiği vizyon teorisini değil, aynı zamanda Petrus ve Andreas karakterlerini kullanarak, Milattan Sonra ikinci ve üçüncü yüzyıllarda Katolik Kilisesi içinde Meryem'e karşı gösterilen tepkiyi tasvir eden daha sonraki dönemlerin tartışmalarını da yansıtmaktadır. Teologlar, İsa'nın ölümden nasıl dirildiğine ve tüm inanlıların nasıl dirileceğine dair anlayışlarında giderek materyalist hale geldikçe, Meryem'in vizyonu gözden düştü. Meryem'e Göre İncil, Mecdelli Meryem'in vizyonunun yanında duruyordu. Burada İsa'yı görmek, hiç utanmadan, "akıl"ın (hem Yunanca hem de Kipti dilinde nous) algısıdır. Meryem'in Diriliş hakkındaki görüşünü paylaşan Pavlus da bununla uyumlu bir "akıl" teolojisi ortaya koydu (1 Korintliler 14:19). Hem Pavlus hem de Meryem'e Göre İncil için "Zihin" berrak görmenin aracıydı. Hem Pavlus'ta hem de Meryem'e Göre İncil'de kullanılan akıl terimi, Aramice'deki "kalp" (livva) kelimesinin Helenistik karşılığıdır. Meryem'in deneyimini şekillendiren Aramice dilinde "kalbin" yerini takdir etmek için, duygularımızın yanı sıra düşüncelerin de bedenlerimizden aktığını hayal etmeliyiz, çünkü livva, duyguların ve hislerin olduğu kadar içgörünün de yeriye. Ne zaman

İsa, yüreği temiz olanların Tanrı'yı göreceğine söz verdi (Matta 5:8); bu, yalnızca içgörünün değil, bedensel dönüşümün de bir vaadiydi. Pavlus, Meryem'in, insan varoluşunun anahtarı olarak dönüşen bir kalp/zihin anlayışını paylaşıyordu, ancak bu anlayış, Pavlus'tan önce Meryem'in anlayışydı. Meryem ve Pavlus'a göre (Gnostikler için olduğu gibi) Tanrı bilgisi yalnızca manevi olabilir, ilahi vahiyden türetilir. Tıpkı Pavlus'un 1 Korintliler 15'te Dirilişin bedenle, hatta canla değil, yalnızca Ruh aracılığıyla elde edildiğini söylediği gibi, aynı zamanda "insanın (Yunancada psychikos) Ruh'la ilgili şeyleri almadığını, çünkü bunlar onun için aptallık olduğunu ve bunları ruhsal olarak ayırt edebildiğinden bilemediğini" ısrarla vurgular (1 Korintliler 2:14). Tekrar İsaiah'tan alıntı yaparak,

--- SAYFA 69 ---

Pavlus, Ruh'u algılayan organın "akıl" olduğunu [yine nous] belirtir (1 Korintliler 2:16): "Rab'bin kendisine öğüt verecek aklını kim bilebilir? Ama biz Mesih'in aklına sahibiz." Bazı nedenlerden dolayı, önceki araştırmalarda basit bir gerçek atlanmıştır: Pavlus'un buradaki anlayışı, Meryem'e Göre İncil'de ifade edilen Mecdelli'nin anlayışıyla örtüşmektedir. Pavlus ve Meryem, vahyin yeri olarak "akıl" konusunda hemfikirdirler ve onların bu anlaşması, İsa'nın ölümden nasıl dirildiğine dair ortak anlayışlarıyla tamamen tutarlıdır. Meryem, büyük olasılıkla Petrus'u görüm uygulamasında etkilemiş olan öğretmendir ve aynı zamanda Pavlus'a (şüphesiz dolaylı olarak), insanların Tanrı'yı nasıl tanıdıklarını açıklarken geliştirdiği görüm teorisini de sağlamıştır. Nasıl ki Meryem'in öğretisi, Diriliş söz konusu olduğunda Pavlus'un öğretisinin sessizce arkasında yatıyorsa, kalbin veya aklın merkeziliği de onun Pavlus'un vahiy antropolojisine katkısını temsil eder. Pavlus'a göre Zihin, Ruh'u açığa vurur. Zihin aynı zamanda Magdalene'nin dirilen İsa'yı tanımasını sağlayan vizyoner organdı (Yuhanna 20:16, aşağıda tartışılmıştır). Meryem'e Göre İncil'in önemi ancak onu tek başına değil, bir bütün olarak eski Hristiyanlığın düşünce ve uygulamasıyla bağlantılı olarak okuduğumuzda ortaya çıkar. Gnostik metinlerin incelenmesinde sıklıkla ihmal edilen bu prensip, Meryem'in görüşünün gücünü ve devam eden kuvvetini algılamamıza izin verir. Meryem'in aklın görüşüne ilişkin anlayışını, onun dirilmiş halin ruhsal doğasına ilişkin öğretisiyle bağlantılandırmak, nihai bir içgörü sağlar. Zihin gözüyle ölümden dirilmiş olarak gördüğü kişi artık "beden", hatta "can" değil, saf ruhtur. İsa artık bu dünyanın kategorilerine tekabül etmiyor, fakat bizim Tanrı'yı ruhsal olarak kavradığımız gibi kavranıyor. Pavlus yine Meryem'in görüşünü kelimelere ve politikaya aktarıyor (Galatyalılar 3:28): "Tek bir Yahudi ya da Yunanlı, tek bir köle ya da azat edilmiş adam, tek bir erkek ya da kadın yok, çünkü hepiniz İsa Mesih'te birsiniz." Pavlus, Yahudiler ve Yahudi olmayanlar olsun, İsa'ya inanan herkesin, yeni bir "İsrail" olan İbrahim'in çocukları olacağını söyledi. İsa artık beden değildi, dolayısıyla bedenin hiçbir kategorisi -Tevrat'ta emredildiği şekliyle sünnet bile - onun öğretisinden kimin yararlanabileceğine dair anlayışı sınırlamak için kullanılamaz. İsa, bu dünyadaki gelenekler ne derse desin, Ruh'un gücünü başkalarına döken, Pavlus'un sözleriyle (1 Korintliler 15:45) yeni, ruhsal bir varlık, "son Adem" olmuştu. Pavlus için (her ne kadar derinden hissedilmiş olsa da) entelektüel bir öncül olan şey, Meryem için hahamın ölümden dirilişiyle ilgili doğrudan bir deneyimdi. Çift cinsiyetli Meryem'in daha sonraki Gnostisizm dilinde söylediği gibi (Meryem'e Göre İncil 9.19-20), bu "bizi hazırladı ve bizi erkeklere dönüştürdü", cinsiyet, ırk ve din ayrımlarının artık hiçbir geçerliliğinin olmadığı yeni bir insanlık. Hristiyanlık ve Gnostisizm arasındaki fikir ve geleneklerin kesişmesi, Magdalalı Meryem'in Batı'da nasıl anlaşıldığını tek başına açıklamaktadır. İkinci yüzyılda, Yuhanna İncili ve Thomas'a Göre İncil, Meryem İncili'nin üçüncü yüzyılda eşsiz bir açıklıkla ifade ettiği iki önemli fikri zaten dile getirmişti: Diriliş görüşünün doğası ve Mecdelli'nin çift cinsiyetliliği. Yuhanna İncili, Thomas'a Göre İncil ve Meryem'e Göre İncil birlikte ele alındığında, bazı ayetlerin açık bir şekilde ifade edilmesini sağlar.

Hristiyan irfanın temel anlayışları ve temaları. Yuhanna İncili MS 100 civarında Efes'te yayımlandığında, Hristiyanlık ile Gnostisizmin kesişme noktası geliyordu. Yuhanna, bedenden ziyade Tanrı'nın "sözünden" doğma yoluyla yeni, ruhsal bir doğum olanağı sunar (1:12, 13). Yahya'nın sudan ve Ruh'tan yeniden doğuşu vaftiz anında gerçekleşir (3:3-8). İnciller arasında yalnızca Yuhanna, bu dönüşüme direnen ruhsal düşman olan Şeytan'ı, "bu dünyanın hükümdarı" (12:31), yani beden alemi olarak açıkça tanımlar. Yuhanna İncili'ndeki Gnostik İsa, ölümüyle bu düşmana karşı zafer kazanır: "Cesaret: Ben dünyayı yendim" (16:33). John'un Efesli dinleyicileri kendilerini, neredeyse komik bir yanlış anlama sahnesinde kendini fazla gerçekçi gösteren iyi eğitilmiş haham Nicodemus'tan daha felsefi buluyordu.

--- SAYFA 70 ---

İsa'nın yeniden doğmayla ilgili öğretisini anlayın (Yuhanna 3:1-15). Haham İsa ona, bir kişinin Tanrı'nın krallığını görebilmesi için yeniden doğması gerektiğini söyler. Yeniden anlamında kullanılan Yunanca sözcük "yukarıdan" ya da "yeniden" olarak da anlaşılabilir. (Bu Yunanca anothēn sözcüğü, İngilizcede bir müzik parçasını "tepeden almak" ifadesine karşılık gelir.) Ancak zavallı Nicodemus'un hayal gücü o kadar sınırlıdır ki, kendisini yaşlı bir adamın annesinin rahmine ikinci kez nasıl girebildiğini sorarken bulur (Yuhanna 3:4). Yuhanna'nın karikatüründe, bu "Yahudilerin hükümdarı", bu İncil'in kendisi için tasarlandığı vaftiz edilmiş Hristiyanların uzun süredir neyi takdir ettiğini anlamaya çalışıyor. Efes, Küçük Asya'nın batı kıyısındaki Yunan kültürünün bir mücevheriydi. Aktif bir limana sahip, ticari açıdan canlı bu merkez, Akdeniz'in dört bir yanından gelen dini geleneklerin yanı sıra Hristiyanlık, Gnostisizm ve Gizem kültürleri gibi yenilikçi hareketlere de ev sahipliği yaptı. Tüccarlar malları ve fikirleri karadan Doğu'ya ve gemiyle Ege Denizi'nden güneye Akdeniz'e taşındılar; burada yerel ürünlerle takas yaptılar ve yerel ilkel ibadet ve bereket gelenekleriyle karşılaştılar. Efes birçok sinagoga, felsefe okuluna, konferans salonlarına ve tiyatrolara, Helenistik tanrılara ait tapınaklara, ünlü bir geneleve, muhteşem hamamlara ve evlere, devasa apartmanlara ve ikinci yüzyılın başlarında muhteşem bir kütüphaneye sahipti. Yuhanna'nın İsa'sı -Sinoptiklerin aksine-"Efes'teki kültü güçlü bir etkiye sahip olan tanrı Dionysos (4:40) gibi suyu şaraba dönüştürür. Hatta İsa, Dionysos Gizemleri'nde olduğu gibi kendi kişisel etini yenmek ve kanını içmek için sunar (6:52-59), ancak Markos, Matta ve Luka İncillerinden farklı olarak. Yuhanna ayrıca Tanrı'nın "sözü" üzerine bir şiirle başlar (logos; 1:1-18) Stoacı ve Platoncu fikirleri yansıtırken aynı zamanda Yaratılış kitabının açılışındaki temalarla da yankılanır. Bir bütün olarak ele alındığında bu İncil, bedenden ziyade Ruh'ta nasıl yeniden doğacağına dair içsel bilgiye sahip olanlar için Gnostik Kilise tarafından kozmik Mesih'e yapılan bir ilahidir. İsa'yı ilk gören kişidir ve Yuhanna'da İsa'nın kendisini görür, ancak ilk başta histeriktir ve onu tanımaz (20:11-18). Ancak, İsa'nın adını söylediğinde, hahamı ile konuştuğunu anlar ve Aramice "Rabbuni" (yani "Öğretmen") diye bağırır (20:16), İsa'ya ulaşmış olmalı, çünkü o şöyle diyor (ayet 17). ben, çünkü henüz babanın yanına yükselmedim. Ama kardeşlerimin yanına gidin ve onlara deyin ki, benim babamın ve sizin babanızın, benim Tanrım'ın ve sizin Tanrınız'ın yanına çıkıyorum." Meryem ayrılır ve "Rab'bi gördüm" diyen ilk kişi olur (Yuhanna 20:18). Sonuçta diğer öğrencilere de İsa'yı nasıl göreceklerini öğreten şey onun deneyimidir. Bu, Meryem'in Yeni Ahit'teki vizyonunun bugüne kadarki en ayrıntılı anlatımıdır ve onun Sinoptik İncillerdeki artan marjinalleşme modelini bozmaktadır. Yuhanna, Petrus ve arkadaşının mezara gidişi ve mezarı incelemeleri ile ilgili anlatımı keserek Meryem'in görüşünün etkisini zayıflatır (20:1-10). Ancak bu İncil, Pavlus'un söylediklerinin aksine ve Markos'un ima ettiği ve Matta'nın genel hatlarıyla kabul ettiği şeylerle uyumlu olarak, Mecdelli Meryem'in dirilen İsa'yı ilk gören kişi olduğunu ve bu deneyimin onun meleksele görüşünün bir parçası olduğunu kabul eder.

İsa Meryem'e "Bana dokunma" dediğinde bunun nedeni, bedeninin artık ruhi olması, artık dokunulmaması veya meshedilmemesidir. Ancak Yuhanna'da Diriliş'ten önce bile ona dokunmaması gerekir. İsa'nın Meryem'den fiziksel olarak ayrılması tüm İncil boyunca devam eder; Meryem'e ve kadın cinselliğine yönelik şiddetli Gnostik kararsızlığı ifade eder. İsa'nın ölümünden önce meshedildiği can alıcı sahnede, Yuhanna (12:1-8), Markos ve Matta'da isimsiz olarak sunulan, Marta ve Lazarus'un kız kardeşi Beytanya'lı Meryem'i açıkça meshedici olarak adlandırır. İsa'nın, aralarında bir erkek koruyucunun (Lazarus) da bulunduğu akrabalarının orada bulunduğu bir kadın tarafından meshedilmesi, olaydaki her türlü uygunsuzluk ipucunu ortadan kaldırır ve Magdalene'nin marjinalleştirilmesi modelini sürdürür. John, meshedicinin kimliğini gizlemekten fazlasını yapar (şu örnekte olduğu gibi)

--- SAYFA 71 ---

Sinoptik). Bu İncil, aslında bağımsız bir kadının ellerinin İsa'yı lekelememesini sağlayarak kimliğini değiştiriyor. Aynı şekilde İsa'nın cesedini yalnızca Aramatyalı Yusuf ve Nikodim mesheder (19:38-42). Meryem, onun bedeninin gömülmeye hazırlanmasında hiçbir şekilde rol almaz, tıpkı onun meshedilmesinin onun ölümünün habercisi olduğu gibi. Bu politika kesinlikle "İncil boyunca hiçbir müdahalede bulunulmamaktadır. Ortaçağ yorumu, Yuhanna'nın Mecdelli Meryem ile Beytanya'lı Meryem'i zengin bir efsanevi detaylandırma amacıyla birleştirmesinden yararlanmıştır. İki kişinin bu şekilde birleştirilmesinde, Mecdelli Meryem Lazarus'un kız kardeşi oldu ve daha sonraki bir birleştirme onu Luka 16:20'de Lazarus adlı "cüzzamlı" yaptı. Çünkü fahişelerin erkeklere cüzzam verdiğine inanılıyordu. Orta Çağ'da, İsa tarafından kutsanmış tek bir ailenin, birbiriyle bağlantılı iki hastalıktan kurtulmanın yolunu göstermesi gerektiği mantıklıydı. Yahya, Meryem'den arındırma ayinlerini yabancılaştırır çünkü insan etiyle, hatta İsa'nın bedeniyle temas, Ruh diyarında yeniden doğuş umudu sunmaz (İsa'nın bedeninin sonsuz yaşam verdiği söylendiğinde, bu sadece onun etinin Tanrı'nın Musa aracılığıyla İsrail'e verdiği ekmekle kıyaslandığı Efkariyya'dadır; Yuhanna). 6:25-59.) Meryem'in önemi yalnızca vizyona dayanır ve bu vizyon olağanüstü bir dikkatle detaylandırılmıştır. Hiçbir şey onunla rekabet edemez - meshetme veya şeytan çıkarma. Yuhanna'da hiçbir şeytan çıkarma işlemi yer almamıştır. Yuhanna'da gördüğümüz diğer tüm Gnostik unsurlar göz önüne alındığında, Mecdelli Meryem'in İsa'yı meshetmesine yetecek kadar bedenle temasa güvenilemiyorsa, bu dünyadaki cinlerin İsa'nın hikayesinde neden bir yeri olsun? Yuhanna'nın evreninde, Tanrı'nın Oğlu'nun ve onu ölümden dirildiğini algılayabilenlerin yanında dünyanın, bedenin ve şeytanın yeri yoktur. Sonuç olarak, Magdalalı Meryem'in rolü hem kısaltılmış hem de güçlendirilmiştir. O, Gnostik bir vizyoner olarak ortaya çıkmıştır ve Gnostik gelenekte, Mesih'in ölümden dirilişinin koruyucusu olarak bu rolünü sürdürmüştür. Ancak onun meshedilmesi bastırılmıştır. Her iki tarafın da kısmen gizlediği resmin tamamını anlamak için: Katolikler Meryem'in sessizce meshedilmesini istiyorlardı; Gnostikler Meryem'in elleri arkasında öğretmesini istiyordu. Ancak pratikte her ikisi de Mecdelli Meryem'in etkisinin ve süregelen öneminin hayati izlerini Thomas'a Göre İncil'de de ortaya koyuyor; ancak bu, onun çift cinsiyetli tasvirini açıklıyor. Meryem'e Göre İncil, ilk olarak 2. yüzyıldan kalma bir aforizma ve benzetmeler antolojisidir. İlk olarak kültürel kalıpları ve canlı entelektüel yaşamı açısından Efes'in bir benzeri olan Suriye'deki antik Edessa kentinde derlenmiştir. Ancak Gnostisizm uluslararası bir hareketti ve Thomas da zamanla Mısır'da benimsenmiş ve "Yaşayan Thomas" dilinin yaşayan mirasını sürdürmüştür. Ölümün kapsayamayacağı ebedi kişilik olan İsa, ölümsüzlüğü vaat eden bilgeliği konuşuyor. Kıpti metni, kanonik İncillerde sunulan materyallerin yanı sıra sözlü geleneklerden seçilmiş öğretileri de içeriyor. Thomas, tamamen Kutsal Kitap tarafından konuşulan bilgiye odaklanıyor.

Yaşayan İsa, öğrencilerinin İsa ile ilgili herhangi bir hikaye içermediği yönündeki sorularına yanıt veriyor. Yaşayan İsa, öğrencilerinin sorunlarına, şüphelerine ve ricalarına yanıt verirken, onun epigramatik bilgeliği, zengin bir ritmik ilahiye, Gnostik meditasyon için sözlü ipuçlarıyla tamamlanmış bir rehber dönüşür. Mısır'da, Nag Hammadi yakınlarında, kırsal yerleşim bölgelerindeki şehirlerden uzakta yaşayan Gnostikler, irfanlarını derinleştirmek için Thomas'a Göre İncil'i ve orada saklanan diğer metinleri kullandılar. Thomas, Gnostisizmin amacını ve bir bütün olarak Gnostisizmin amacını açıkça belirtmektedir: "Bu sözlerin yorumunu bulan, ölümü tatmayacaktır" (i diyerek). Thomas, amacı ölümün kendisini aldatmak olan dikkatli Gnostik'e Diriliş'in gerçekliğini aktarmayı vaat ediyor.

--- SAYFA 72 ---

Magdalalı Meryem, Yaşayan İsa ile mistik birlikteliğin anlamını ifade etmede çok önemli bir rol oynuyor ve Thomas, Yuhanna İncili'nde daha önce gördüğümüz gibi, ona yönelik kararsızlığı artırıyor. Kadın olduğu için aşağılandığı sırada vizyoner içgörüsü de doruğa ulaşıyor. Thomas'ın sonunda Simon Petrus, Meryem'in öğrencilerden tamamen uzaklaşması gerektiğini bildirir (114 diyerek): "Meryem bizden ayrılın." Yeniden dirilen manevi hayata atıfta bulunarak, "Kadınlar hayata layık değildir" demeye devam ettikçe cinsiyetçiliği mutlak hale geliyor. Petrus'un beyanı Meryem'in ve genel olarak kadınların İsa'nın sözlerinin yorumlanmasına katılamayacağı anlamına geliyordu. İsa'nın öğretilerini hatırlayan ve ona değer veren öğrenciler arasında bile yer almayacaklardı. Ancak Peter'in 114 derken kadınları hariç tutması daha derin, daha rahatsız edici bir anlam taşıyor. Yaşayan İsa'nın söylediklerinin doğru yorumlanması yaşam getirir ve asla "ölümü tatmayacağına" söz verir, böylece "hayatı hak etmeyen" herkes öğretmenlikten men edilir. Yalnızca erkekler öğretebilirdi çünkü yalnızca erkekler "hayata layık" olabilirdi. Thomas'a Göre İncil'de Petrus'un yargısı, İsa'nın bilgeliğini yalnızca erkeklerin okuyabileceğini, anlayabileceğini ve ondan yararlanabileceğini ve Diriliş'in yalnızca erkekler için olduğunu ima eder; Peter'a göre kadın olma durumu, kişiyi bu yozlaşmış dünyaya öyle bir kök salmıştı ki, Gnostik kaçış imkansızdı. Peter, Gnostik literatürde ısrarla Meryem'in düşmanı olarak görünür. Bu karşıtlık, kendilerini Katolik olarak adlandıran Hristiyanların giderek artan ataerkil hiyerarşisi ile birçok Gnostik Hristiyanın Meryem'in öğrenciler arasında bir vizyon öğretmeni olarak öncü rolünü sürdürme çabaları arasındaki gerilimi yansıtıyor olabilir. Petrus, Kudüs, Antakya ve Roma gibi büyük şehirlerde temel bir havari olduğundan, Katolik Hristiyanlığında erkek liderliğin doğal bir simgesiydi. Magdalalı Meryem ile zıtlık kaçınılmazdı ve Petrus'un Meryem'le çelişkisi Gnostik kaynaklarda bir kinaye olarak ortaya çıkıyor. Her birinin temsil ettiği otorite türleri arasındaki anlaşmazlık en açık şekilde ikinci ve dördüncü yüzyıllar arasında ortaya çıktı; hiçbir birinci yüzyıl kaynağı Peter ve Meryem'in bazı Gnostik literatürde tipik olan türden sürekli kavgalar içinde olduğunu temsil etmez. Thomas'a Göre İncil'deki Petrus, Bethsaida'lı balıkçının gerçek öğretilerinden daha fazlası, bazen birçok Gnostik'in Katolik meslektaşları hakkında ne düşündüğünü temsil eder. Ancak Simon Petrus'un "Meryem bizden ayrılın" müdahalesinin ve ifade ettiği keskin, kadın karşıtı tutumun yalnızca Thomas'ın topluluğu ile Katolik Hristiyanlığın ortaya çıkan hiyerarşisi arasındaki anlaşmazlığı yansıttığını iddia etmek yüzeysel olacaktır. Peter, Nag Hammadi Kütüphanesi'nde Mary'den daha sık görülüyor ve Gnostik arayışın bir kahramanı olarak tartışmasız biçimde olumlu bir ışık altında görülüyor. O, Katolik otoriterliğini temsil eden sıradan bir adamdan çok daha fazlasıdır. Gnostik Hristiyanlar Petrus'un zengin mirasını Katolik meslektaşlarına bırakmaya niyetli değillerdi. Thomas'a Göre İncil'de İsa, Petrus'un Meryem'i reddetmesini azarlar, ancak bu ifadeler metnin bazı moda okumalarının antitezidir ve kitabın son sözleri olması nedeniyle daha da dramatiktir: "Kendini erkek yapan her kadın cennetin krallığına girecektir" (114 diyor). Thomas'ın Kıpti metni bu kelimelerin anlamı hakkında hiçbir şüpheye yer bırakmıyor çünkü kadın

ve erkek İngilizcede olduğu gibi cinsel farklılığı ifade eden özel kelimelerdir. Mary bir erkek olacak. Ne zaman bu pasajı eğitilmiş bir izleyici kitlesinin önünde okusam, duyulabilir bir nefes alış verişini tahmin ediyorum. Görünüşe göre Mary krallığa girmek istiyorsa penisini büyütmesi gerekiyor. Bir izleyici bu sözler karşısında nefesi kesildiğinde, modern dinleyicilerin insan cinselliğine ilişkin çarpık ve sapkın bir görüş gibi görünen şeye karşı son derece doğal bir tiksintisini ifade ediyorlar. Ancak şok olmalarının başka bir nedeni daha var. Onlarca yıldır Thomas Amerika Birleşik Devletleri'nde sanki daha nazik ve daha nazik bir Hristiyanlığı temsil ediyormuş gibi pazarlandı: Daha az hiyerarşik, doğayla daha fazla ilgilenen, kadınlara açık, anti-otoriter. Hatta büyük bir yayıncı, on yılı aşkın bir süredir kazançlı bir Tantrik seks müjdesini benimseyen Poona'nın gurusu Bhagwan Rajneesh'in Thomas hakkında yazdığı bir "yorum" bile sattı.

--- SAYFA 73 ---

ve bir tutam Gnostik İsa'nın da dahil olduğu karşılaşma grubu psikolojisi. Hapse atılıp Amerika Birleşik Devletleri'nden sınır dışı edildikten sonra, yayıncısı başka bir yorumcu buldu, ancak New Age Thomas yine de kanıtlanmış bir satıcıydı. Bu pazarlama kampanyası, Thomas'ın herhangi bir açık gözle okunmasının gösterdiği gibi, hiçbir zaman var olmayan bir Gnostisizm'i satmak için tasarlandı. Thomas'a Göre İncil topluluğunun inandığı gibi, "göklerin ve yerin İsa'nın kardeşi Yakup uğruna var olduğuna" inanıyorsanız (12 diyor), bu, Roma'da ve başka yerlerde gelişen Petrus'a duyulan hürmetten daha az hiyerarşik değildir. Eğer "Yaşayan İsa"nın yaptığı gibi (10 diyor), sadece dünyanın değil, aynı zamanda cennetin ve göklerin üzerindeki cennetin de yok edileceğini söylerseniz, bu, aynı dönemdeki Yahudi ve Hristiyan kahinlerin söylediklerinden daha az kıyametsel değildir - mevcut dünyayı ve çevresini daha az önemsemek değildir. Oruç tutmak, namaz kılmak ve zekat vermek isteyenleri günah işlemekle itham ederseniz (14 demek), otoriterlikten başka nedir ki? Ve son olarak, bir kadına penisini büyütmesini söylemek (mecazi olarak da olsa), aktif aldatma dışında feminist olarak yorumlanamaz. Yumuşak, liberal New Age Thomas, bulanık analizlerin ve sahte reklamların eseridir. Bu İncil, modern "ilerici" bir gündemin parçası olarak değil, yalnızca kadim bağlamında okunduğunda sırlarını açığa çıkaracaktır. İlkel çift cinsiyetlilik (insanoğlunun her iki cinsiyeti de ilkel hallerinde kucakladığı inancı), Yaratılış kitabı, Aristofanes ve Upanişadlar da dahil olmak üzere antik mitolojide iyi bir şekilde temsil edilmektedir. Ancak Thomas, erkek cinsiyetliliğini gelecekteki kurtuluşun bir koşulu olarak ortaya koyuyor. Dişilerin erkek olması gerekiyor ama tam tersi değil. Antik çağda, doğal olmayan ve tuhaf olarak tasvir edilse bile, cinsiyet değişikliklerinin tamamen imkansız olduğu düşünülmüyordu. Ovidius'un Metamorfozları (4.285-389), Hermafrodit'in acıklı öyküsünü anlatır. Deneyimsiz genç adam, çılgın peri Salmacis'in koruduğu bir havuza çıplak dalmak gibi talihsiz bir hata yaptı. Bir deniz salyangozu gibi onun üzerindeydi ve tanrılara ikisinin ayrılmasına asla izin vermemeleri için haykırdı. Gerçekten tek bir beden haline geldiler, ne kadın ne de erkek ama yine de her ikisi de, kalıcı cinsel birleşmeleri zayıf bir hermafrodit melez üretti. Açıkçası, Thomas'a Göre İncil'de Meryem'in başkalaşımının Hermafrodit ve Salmacis'inki gibi olması amaçlanmamıştır. Aslında değişimin sonucunu tersine çevirir. Hermafrodit'in zayıfladığı yerde Meryem güçlendirilecektir. Ancak dili ister fizyolojik ister ruhsal açıdan ele alın -ki ikisinin de dışlanamayacağını düşünüyorum- buradaki kadınların sadece daha zayıf cinsiyet değil, aynı zamanda ruhlarında veya bedenlerinde erkeksi kurtuluşa, boş alanın doldurulmasına ihtiyaç duyan ayıplı cinsiyet oldukları gerçeği ortadadır. Mecdelli Meryem, Yuhanna İncili'ni, Thomas'a Göre İncil'i ve Meryem'e Göre İncil'i Kutsal Yazı olarak okuyan birçok Gnostik uygulayıcının zihinlerindeki görme alanına başkanlık ediyordu. Ölümünden sonra yüzyıllar boyunca ileri görüşlü disiplinlere ilham kaynağı oldu ve bu tekniklerin vazgeçilmez koruyucusu oldu. Gnostisizm ısrarla Meryem'i, Gnostik'in İsa'yı Diriliş'ten sonraki yaşayan gerçekliğinde kişisel olarak tanıyabileceği vizyoner mistisizmin ideal modeli olarak savundu. Ama aynı zamanda Gnostisizmin eşit ısrarla yozlaşmanın kaynağı olarak tanımladığı kadın cinselliğini de savunuyordu.

dünyanın. Bu iki kutup arasındaki gerilim, Meryem'in her Gnostik sunumuna işaret eder ve o zamandan bu yana Hristiyan Batı'da ona bakış açısı üzerinde derin sonuçlar doğurur.

--- SAYFA 74 ---

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TANRIÇA VE VIXEN Jacobus de Voragine'in altın efsanesi, ortaçağ bağlılığının hem Hristiyan hem de Gnostik imgeleri nasıl kendine özgü dindarlığa dönüştürdüğünü gösteriyor. Bu on üçüncü yüzyıl metninin sonunda Meryem, meditasyon saatleri sırasında bir rahibin onun cennete yükseldiğini görmesi gibi, vizyonunun zirvesine ulaşır. Bu bedenini aşma kapasitesi, Mary'nin, ölüm anında Saint-Maximin'deki kilisede Komünyon alabilmek için La Sainte-Baum kayalıklarındaki mağarasından mucizevi bir şekilde taşınmasına olanak tanır. Efsane, Mary'nin diğer ölüm sonrası görüşlerini kaydetmeye devam ediyor. Ölümünden çok önce Meryem, Efsanede asil bir kadının özel koruyucusu olarak sunulur; hem kendisini hem de yeni doğan çocuğunu gemi kazasından ve açlıktan kurtarır, kadına vizyonda görünür ve onu mucizevi bir şekilde Kudüs şehrine götürüp geri getirir. Mary Magdalene hamile kadınları korudu ve doğurganlığın ve doğumun koruyucu azizi oldu. Hem cinsiyet hem de vizyon uzun zamandır Magdalalı Meryem ile bağlantılıydı, bu yüzden o, Gnostisizmin ve giderek Hristiyanlığın dini ortamını yükleyen negatif ve pozitif kutuplar olan beden ve Ruh arasında kalmıştı. Bu dünyanın ötesini gören ve aynı zamanda onu somutlaştıran Meryem'e yönelik kararsızlık, onu hem tanrıça hem de cadı yaptı. Bu görüntüler onun Batı'daki hafızasını bugüne kadar şekillendirdi. Önemli bir Gnostik metinde Meryem'in suretindeki bir kadın şunu söyler: "Ben fahişeyim ve kutsalım, ben karım ve bakireyim." Her ne kadar Gnostisizm ve Altın Efsane'nin temsil ettiği ortaçağ dindarlığı, Meryem'in bedenden çok Ruh'la olan bağlantısını vurgulamak için mümkün olan her şeyi yapmış olsa da, onun Celile'de uyguladığı meshetme - biyografisinin asla unutulmayan bir unsuru - onu geri dönülemez bir şekilde bu dünyanın fiziksel yaşamına bağladı. Gnostisizmin bu dünyanın aldatmacasına yaptığı vurguya rağmen, aslında meshetme, onun birçok kaynağında merkezi bir ilgi alanı olarak kaldı. Philip'e göre, üçüncü yüzyıldan kalma bir Kıpti metni olan İncil, şunu söyleyecek kadar ileri gider (II.3.74.13-23): "Meshleme vaftizden üstündür, çünkü bize "Hristiyanlar" denmesi kesinlikle 'vaftiz' sözcüğünden dolayı değil, 'meshleme' sözcüğünden gelir. " Mesih (Yunanca'da Christos, "meshedilmiş kişi") teriminin temel anlamından yola çıkan bu öğreti, Hristiyanlığın özünü İsa ve takipçileri tarafından sunulan manevi merhemde keşfeder. Öne çıkan bir Gnostik kutsal tören olan meshedilmenin ezoterik anlamı, Gnostisizm'de Magdalalı Meryem'in tasvirinde ve onun zamanımızdaki mirasında merkezi bir rol oynar. Philip'e göre İncil, kurtuluştan, kişinin Tanrı'nın sağladığı ebedi ikizini göksel imgesiyle birleştirmesi meselesi olarak söz eder: Bu, birleşmenin içsel anlamıdır. Thomas'a göre İncil (22 diyor) ayrıca Gnostik arayışın amacı olarak yukarıda olanın aşağıdakiyle, iç mekanın dış mekanla birleşmesini belirtir, ancak Philip daha pratiktir. Bu birleşme süreci hakkında ayrıntılı bir yorum sunar ve sembolik bir dil aracılığıyla, ilahi bir imgeyle bu evliliğin nasıl ve nerede gerçekleşebileceğini belirtir (II.3.67.29-34): Rab her şeyi bir gizemle, bir vaftizle, bir krisimle, bir Efkaristiya ile bir kurtuluş ve bir gelin odasıyla yaptı. Rab şöyle dedi: "Aşağıdakileri yukarıdakilere benzetmeye, dışarıdakileri de içeridekilere benzetmeye geldim; onları orada birleştirmeye geldim."

Gizem silsilesinin zirvesi olan "gelin odası", yukarısıyla aşağısının, dışarısıyla içerisinin uzlaştığı, kişinin gökteki karşılığıyla bütünleştiği "yer"dir. Philip'e göre İncil, "gelin odası"nın sıradan bir tanımını asla vermez, ancak işin içinde bir gelin olduğu sürece, o kesinlikle Mecdelli Meryem ile ilişkilendirilir. Bu İncil'de onun hakkındaki en kısa ifadeler, çok çeşitli yorumların ortaya çıkmasına neden olmuştur {FilipII.3.59.6-9}: "Orada"

--- SAYFA 75 ---

Her zaman Rab'bin yanında yürüyen üç kişi vardı: Annesi Meryem ve kız kardeşi ve onun arkadaşı olarak adlandırılan Mecdelli. Arkadaş terimi, modern efsane için bir teşvik sağlamıştır: İsa ve Meryem evliydi ya da evli olanlar dışında her şeydi ve onların çocukları Fransa'da büyümüş ve Fransız kraliyet soyundan beslenmişti - bir versiyona göre, Galler Prensesi Diana ile doruğa ulaşmıştı! (Bir elektronik site Diana'nın Hristiyan olmayan biriyle evlenmesini engellemek için öldürüldüğünü iddia ettiğinde kaçınılmaz komplo teorisiyle karşılaşırız.) Ancak "gelin odası" ifadesinin cinsel bir ilişkiyi ima etmesi gerekmediği gibi, arkadaş kelimesi de "gelin" anlamına gelmiyor. Meryem'in İsa'nın eşi olduğu yönündeki görüşlerini destekleyecek kanıt arayanlardan bazıları, vardıkları sonuçları Philip'e Göre İncil'e dayattılar. Gnostikler cinsel ilişki hakkında dolambaçlı bir şekilde konuşmadılar; Özellikle tarımsal Mısır'da açık sözlülük kuraldı. Refakatçi (koinonos) kelimesi, yatakta değil, yemeklerde eşlik eden bir arkadaşla atıfta bulunan ortak Sami terimi chaber'i temsil eder. Bu terim, Mısır'daki erkek meslektaşları için sıklıkla kullanılır ve burada, Philip'e Göre İncil'de, başka bir deyişle Luka İncili'nin söylediği anlamına gelir: Mecdelli Meryem, Celile'deki ilk günlerinden beri İsa'nın öğrencisiydi. Ancak Meryem'in cinsiyetinin kendi başına ele alındığında İsa'nın ona cinsel ilgi gösterme potansiyeli sunduğu gerçeği ortadadır. Philip'e göre İncil aynı zamanda - çoğu bilim adamının düşündüğü gibi - İsa'nın Meryem'i "ağızından" öpmeyi sevdiğini söylüyor; en sevilen müritlerden biri olmalıydı (II.3.63.34—64.5): Ve Kurtarıcı'nın arkadaşı Mecdelli Meryem'dir. Ama Mesih onu tüm öğrencilerinden daha çok seviyordu ve sık sık onu ağızdan öpüyordu. Öğrencilerin geri kalanı bundan rahatsız oldu ve onaylamadıklarını ifade etti. Ona dediler: Onu neden hepimizden daha çok seviyorsun? Kurtarıcı onlara cevap verdi ve şöyle dedi: Neden seni onun gibi sevmiyorum? Bu referansın bize Meryem'in kadın "arkadaş" olduğunu nasıl hatırlattığına ve onu bu statüde "diğer öğrencilerle" nasıl karşılaştırdığına dikkat edin. Bu da terimin chaber anlamında kullanıldığını doğruluyor meslektaşım. Ancak birçok modern tercüman için asıl mesele arkadaşlık değil, öpücüktür. Philip'e göre İncil'de sık sık öpüşmekten bahsedilir; bu aktivite hiçbir şekilde evlilik veya cinsel yakınlık anlamlarıyla sınırlı değildir. O zaman, şimdi olduğu gibi, cinsel ilişkiye girmeden de öpüşülebilirdi; İsa erkek öğrencilerini öptü ve bu pasajın sonunda anlamlı bir şekilde şu gözlemi yaptı: "Neden seni onun gibi sevmiyorum?" Açıkça görülüyor ki, onlarla yaptığını Meryem'le de yapıyor, ancak daha sık ve hiç şüphesiz daha büyük bir zevkle. Öpüşme ile cinsel ilişki arasındaki kafa karışıklığı onun sorunu ya da Philip'e Göre İncil değil, işin içine seks girdiğinde - ya da dahil olabileceği ya da olabileceği - aşırı modern yorumun bir işareti. Aslında, Mecdelli Meryem'in bu İncil'de ilk kez ortaya çıkmasından hemen önce, İncil'e göre Philippos'un öpücüğün aktardığı içsel, manevi anlam hakkındaki yorumu (II.3.59.2-5): "Çünkü mükemmel olan bir öpücükle hamile kalır ve doğurur. Bu nedenle biz de birbirimizi öpüyoruz. Birbirimizdeki lütuftan gebe kalıyoruz." Lütfu dolu öpücük, eski Celile selamlama geleneğinde olduğu gibi ağızdan ağza yapılıyordu. Yuhanna'ya göre İncil, dirilen İsa'nın ilk Hristiyanlık ritüelinin bir parçası olarak uygulamayı ayrıntılarıyla anlatıyor.

(20:19) öğrencilerini Aramice'de "Barış" anlamına gelen geleneksel selamlama olan Şelama ile selamlıyor. Bu selamlamayla birlikte genellikle ağızdan bir öpücük de eşlik eder ve Yuhanna burada da durumun böyle olduğunu gösterir, çünkü İsa daha sonra öğrencilerine "nefes verir", onlara Kutsal Ruh'u ve günahları bağışlama gücünü aşılar (20:21-23). Yuhanna'ya Göre İncil'den Philip'e Göre İncil'e kadar uzanan kadim bir Gnostik uygulamada Ruh'un nefesi, bir uygulayıcının diğerine nefes vermesiyle birlikte gitti. Son dönemdeki popüler yazılar, ilk Kilise'deki sözde asık suratlı muadillerinin aksine, şehvetli, dünyayı seven Gnostikler hakkında çarpık bir izlenim verdi. Kutsal öpücük aslında Katolik ve Ortodoks Hristiyanlığın uygulamaları boyunca yaygındı. Öpüşmenin uygulandığı her yerde,

--- SAYFA 76 ---

Muhtemelen bu, bir kişinin ruhsal olarak gebe kalması ve bir başkasını doğurması gibi değil, ön sevişme gibi görünebilir. Hem Gnostikler hem de Katolikler, muhalifleri tarafından rastgele cinsel ilişkiye girmekle suçlandılar; hizmetleri, alemlerin (ve hatta ileride göreceğimiz gibi çocuk öldürme ve yamyamlığın) bahanesi olarak görmezden gelindi. Üçüncü yüzyılda Romalı ayin uzmanı Hippolytus, öpücünü yalnızca halihazırda vaftiz edilmiş olanlara ayırdı ve vaftize hazırlananlar için üç yıllık bir süre belirledi; bu süre zarfında Efkaristiya'ya veya öpücüne katılmadan ayini dinlediler. Philip'e göre İncil, öpücünü tamamen ruhsal terimlerle açıklayarak, uygulamayı gerçek ilişkinin doğasını anlamakla ilişkilendirir (II.3.78.25-31): "İnsan, insanla ilişkide bulunur. At, atla, eşek eşekle ilişkide bulunur. Bir ırkın üyeleri genellikle benzer ırktan olanlarla ilişkilendirilir. Böylece ruh ruhla karışır, düşünce düşünceyle bütünleşir ve ışık ışıkla paylaşır." Bu tür ifadeleri bağlamlarından çıkarmak gibi basit bir yöntem ile, elbette, bu İncil'in sefahat uygulamalarını teşvik etme amacını taşıdığını iddia edebilirsiniz. Gnostikler yüzyıllar boyunca çeşitli cinsel suçlarla suçlanmıştır. Yirminci yüzyılın sonlarında ve yirmi birinci yüzyılın başlarında revizyonist tarihçiler ve popüler kültür guruları, Gnostisizmin sözde cinsel özgürlüğünü tavsiye ederek bu suçlamayı bir erdeme dönüştürdüler. Ancak Philip'e göre İncil bu yoruma karşı çıkıyor çünkü aradığı birlik, kişinin damat olarak Mesih'le bulunduğu sembolik "gelin odasında" (II.3.82.2—24) gerçekleşiyor. Ancak Philip'e göre İncil, Meryem ve İsa'nın öpüşmenin ötesine geçmiş olma ihtimalini tamamen ortadan kaldırmıyor. Havarilerin İsa'nın adam kayırmasından şikâyetçi oldukları sahne öncesinde, "Kısır" denilen Hikmet'e gelince, o meleklerin annesidir" (II.3.63.30-32) denilerek Mecdelli'yi Sofya ile açıkça koordine etmektedir. İşaya kitabının (54:1) bir gün kısır kadının daha doğurgan hale gelerek evli emsalinden daha fazlasına dayanacağını vaat ettiğini anlayana kadar, onu "kısır" olarak adlandırmanın cinsel ilişkiyi veya üremeyi dışladığı düşünülebilir. Philip'e Göre İncil, zengin imalarla dolu, metaforik sunumuyla bir dizi olasılığı çağırıştırıyor ancak kesin tarihsel açıklamalar yapmaktan kaçınıyor. Bu İncil'de gerçekçi bir açıklama yer almaktadır: "Karı ile kocanın birbirleriyle ne zaman cinsel ilişkiye gireceğini ikisinden başkası bilemez" (II.3.81.34-82.1). Aynı gözlem çoğu durumda evli olmayan çiftler için de geçerlidir. Ritüelleri özel olduğundan ve en azından bir öpücük mahremiyetini içerdiğinden, Gnostiklerin düşmanları onları sık sık rastgele cinsel ilişkiyi teşvik etmekle suçlardı. En rezil suçlama dördüncü yüzyılda Kıbrıs'taki Salamis piskoposu Epiphanius'tan geliyor. Kendisi, bir Gnostik grubun eş değiştirmeye kalkıştığını ve hatta Efkaristiya kutlamaları sırasında meni ve adet kanı tüketme gibi aşırıya gittiğini iddia etti. Bu söylenti yayarken Epiphanius, ikinci yüzyılda dindar paganlar tarafından gece alemlerine katılmakla suçlanan Hristiyanlara yönelik bir iftirayı uyarlıyordu. Epiphanius ayrıca İsa'nın Başkalaşım öyküsünün tuhaf bir versiyonundan da söz etti.

Gnostik bir gruptan alınmıştır. Bu hikayede İsa, Magdalalı Meryem'i bir dağa çıkarır ve onun huzurunda kendi yanından bir kadını çıkarır; bu açıkça Yaratılış kitabının 2. bölümündeki ilkel yaratılışın yeniden canlandırılmasıdır. Daha sonra kadınla ilişkiye girmeye başlar, eline boşalır ve menisini Meryem'e sunarak, "Yaşamak için bunu yapmamız lazım" der. Her ne kadar tuhaf olsa da bu açıklama, Epiphanius'un, bu grubun orjistik seks (mesh ve alkolle yağlanan), cinsel birleşmeyi kestiği, fiziksel gebelikle sonuçlandığında kürtaj yaptığı ve istenmeyen fetüsleri tükettiği yönündeki suçlamasıyla aynı fikirdedir.

--- SAYFA 77 ---

Epiphanius ne kadar bilgiliydi? Onun spesifik suçlamaları pek çok akademisyeni ikna etmedi. Ama en azından, özel suçlamalarının değeri ne olursa olsun, şüphecilerin cinsel olarak tasvir edebileceği Gnostik ibadet eylemlerinin, toplumsal aydınlanma uygulamalarında yer aldığını gösterdi. Magdalalı Meryem'in Sophia'ya (Bilgelik) benzetilmesi hem Gnostisizmin hem de Katolik Hristiyanlığın merkezinde yer alır. Ancak bu bağlantı derin bir kararsızlıkla sonuçlanır, çünkü İlahi Bilgelik hem güçlü bilgisiyle övgüyü hem de kadın cinselliğiyle ilgili sert eleştiriyi aldı. Sonuçta Sophia'nın krallığı yozlaşmış bir krallıktı. Gnostik açıdan yaşadığımız dünya, çözümün anahtarı olmaktan ziyade insanlığın sorununu oluşturmaktadır. Sophia gibi Meryem de insan yaşamının fiziksel boyutuyla olan ilişkisi açısından tasvir edilebilir; onun ete olan bağlılığı, Sophia/Mary'nin bazen cinsel eşyalarını bile satması anlamına geliyordu. Magdalene'nin meshedilmeye olan ilişkisi onun düşmüş bedenle olan temasını yadsınamaz hale getiriyordu. O andan itibaren, onu bir fahişeye dönüştürmek sadece kısa ama kaçınılmaz bir adımdı. Katolik kaynaklar Meryem ve Sofya, beden ve fuhuş arasında aynı bağlantıları kuruyor, böylece altıncı yüzyılda Papa Gregory, Magdalalı Meryem'i kolaylıkla Roma şehrinde cinsel pişmanlığın amblemi haline getirebildi. Ortaçağ Avrupası Gregory'den, kariyerine bu dünyanın genelevinde başlayan pişmanlık tanrıçası Meryem'i öğrendi. Gnostik ve Katolik teolojisi arasındaki etkileşim, onlarla birlikte gelen uygulamalar ve Meryem'in eş zamanlı olarak bir tanrıçaya yüceltilmesi ve onun bir fahişeye indirgenmesinin izleri, sıklıkla gözden kaçırılan ancak ilgi çekici bazı metinlerin kronolojik bir okumasında izlenebilir. Mary Magdalene, ihlal ve aydınlanma arasındaki sınır bölgesini işgal etti. Dördüncü yüzyıldan kalma bir Gnostik metin olan Pistis Sophia, onun sınırdan olduğuna dair bir farkındalığı yansıtır ve Meryem'i bu farkındalığın sembolü olarak kullanır. Başlığın da belirttiği gibi, Pistis Sophia, Pistis (İnanç) olarak da adlandırılan, bu dünyanın tanrıçası olan eski Gnostik Bilgelik figürü (Sophia) üzerine inşa edilmiştir. İman ve Bilgelik birlikte ilahidir, ancak bunlar yalnızca kısmi gerçekliklerdir. Antik Gnostikler, inanç ve bilginin birbiriyle nasıl ilişkili olduğu konusunda daimi bir sorunla mücadele ediyordu. Her biri diğerini tamamlıyor ama İnanç ve Bilgelik bile birleştiğinde kusurlu ve düşmüş bir tanrıya dönüşüyordu. Bu, Pistis Sofya'daki Yaratılış öyküsünün tuhaf bir versiyonunda ifade edilmektedir. Bu efsanede İnanç/Bilgelik, ilahi Baba'nın ruhsal yaratımını taklit etmek için başarısız bir çabayla tamamen kendi başına bir şeyler yaratmaya çalışan ilahi bir varlıktı. Bu, fiziksel gerçekliğin neden bu kadar karmaşık olduğunu açıklıyor. Maddi olan her şey, tanımı gereği, İnanç/Bilgelik'in üretemediği şeyi üretme yönündeki yanlış algılanan kumarının başarısız bir ürünüdür. İnanç/Bilgelik dünyaya hamile kaldı ama cinsel ilişki yoluyla değil: Hamileliği kelimenin tam anlamıyla histerikti. İlahi Baba'nın yaratıcı gücüne duyduğu kıskançlık nedeniyle rahmi şişti. İçinde yaşadığımız evren, tamamen embriyosuz bir doğum sonrası, İnanç/Bilgelik'in histerik kadın hırsının başarısız dokusudur. İnanç/Bilgelik'in kurtuluşu, ilahi Baba'ya teslimiyetteki gerçek yerine yeniden kavuşmaya olan çaresiz ihtiyacına dair bu temel Gnostik mit, Pistis Sophia'nın çalışma öncülünü oluşturur. Bu öncül dördüncü yüzyıla gelindiğinde Gnostik bilimde uzun süredir yerleşmişti, ancak Pistis Sophia buna katkıda bulundu.

yeni bir şey. Meryem'i ideal olarak itaatkar bir vahiy alıcısı olarak tasvir ederek Mecdelli Meryem'i İnanç/Bilgelik imajına bağladı. Dirilen İsa'yı sorguladığında şöyle yanıt verir: "Yüceliğin tüm gizemleriyle tamamlayacağım kutsal Meryem, açıkça konuş, sen kalbi tüm kardeşlerinden daha çok Cennetin Krallığına yönelmiş olansın" (Pistis Sophia 1.17; ayrıca bkz. 24 ve 25). Meryem'in soruları ve kendisinin en sonunda ilettiği söylemler hem İmanın/Bilgelik'in kurtuluşu hem de bireysel ruhların arınması ile ilgilidir. Eğer neslinin aydınlanma alması için İman/Bilgelik, kendisinin yarattığı yolsuzluktan arındırılmalıdır. İnanç/Bilgelik, Mecdelli Meryem'in öğretisinde bir iyileşme sürecini takip eder, böylece onun cinsel ilişkiye girme zorunluluğu olarak tanımlanan şey tedavi edilir ve sonuç olarak Baba ve Meryem ile ilişki kurabilir.

--- SAYFA 78 ---

eski histerisi olmadan tüm ilahi aleme. Bir zamanlar çaresizce cinselliğinin kölesi olan İnanç/Bilgelik, ilahi düzende yeniden yerini alır. Bu model aynı zamanda Pistis Sophia'da Magdalalı Meryem'in modeli haline geldi ve onun kurtarılmış bir fahişe imajı, altıncı yüzyılda Büyük Gregory'nin etkisiyle Batı Katolikliğinde derin kök saldı. Büyük Gregory'nin 594'te vaaz ettiği etkili vaazında Meryem, Luka İncili'nin 7. bölümünde İsa'nın ayaklarını silen günahkar kadınla, Bethany Meryem'le ve bir fahişeyle tamamen özdeşleştirilir. Ancak bu uyumlaştırmanın amacı Meryem'i küçük düşürmek değildir. Daha ziyade, Şarkıların Şarkısı'ndaki sabırsız aşkın imgesi haline gelir ve onun arzusu, bir keşişin geceleri yatağında yatarken haklı olarak Tanrı'ya duyduğu huzursuz aşkla karşılaştırılır. Magdalalı Meryem'in bedensel dünyayla olan maddi bağlantısı, Papa Gregory tarafından bu dünyayı aşma ihtiyacını iletme ve ilahi olana yönelik aynı türden bir tutkuyu keşfetmek için çok güzel bir şekilde kullanılıyor. Mary Magdalene kefaretin gerekliliğini ortaya çıkardı, ancak aynı zamanda zaferini de ilan etti. Gregory'nin dediği gibi, "Cennette bir kadın bir erkeğin ölüm sebebiydi; bir kadın mezardan çıkıp erkeklere hayat ilan etti." Ortaçağ Katolikliği, sonunda Gregory'nin elde ettiği imgeleme dengesini kaybedecek, bunun yerine Magdalene'nin kurtuluş duyurusu pahasına Havva'nın günahını öne çıkaracaktı. Bu, Meryem'i İnanç/Bilgelik aleminden çıkıp düşmüş etten oluşan bir labirentte dolaşmaya zorladı. On üçüncü yüzyıla gelindiğinde Batı'da, özellikle Güney Fransa'da ve Almanya'nın Ren bölgesinde Gnostisizmin geç bir biçimi gelişti. Albigensians (Fransa'daki Albi şehrinde sonra) veya Cathars (muhtemelen Yunanca "saf" anlamına gelen katharos teriminden) olarak bilinen bu Gnostikler, bu dünya ile Ruh alemi arasında katı bir ayrım yapılması konusunda ısrar ettiler. Bu onların, bedensel günahların her ne kadar pişmanlık verici olsa da ve kişinin ölümünden önce ortadan kalkacak olsa da, yalnızca beklenebilecek bir şey olduğu fikrine yol açtı. Bedenden bir insan olarak İsa'nın bile ruhi İsa olan Mesih'ten ayırt edilmesi gerekiyordu. Peki İsa hangi günahtan dolayı suçlu olabilirdi? Magdalalı Meryem, fahişelik mesleğine ilişkin efsaneler ve yüzyıllardır dolaşan masallar göz önüne alındığında, hazır bir günahkar olarak ortaya çıktı. Bundan sonra onu İsa'nın cariyesi yapmak kısa bir adımdı. İlişkileri insanın zayıflığını simgeliyordu ve İsa'ya şiddet içermeyen bir günah vermişti. Papa III. Innocentius çok öfkeliydi; ancak onun şiddetinin, İsa ve Meryem hakkındaki tuhaf öğretilerinden çok, Cathar'ların (bu dünyanın yapısının bir parçası olarak) papalık otoritesini reddetmesiyle ilgisi olabilir. Innocentius, 1208'de Catharlara karşı bir Haçlı Seferi ilan etti ve sonuç, Avrupa'nın ilk soykırımı olarak adlandırıldı. Albigenslilere karşı yapılan Haçlı Seferi soykırım boyutunda olduğundan, Cathar teolojisiyle ilişkin herhangi bir ayrıntıyı tespit etmek zordur, ancak onların papalık otoritesini reddetmeleri ve Mecdelli Meryem hakkındaki görüşleri iyice yerleşmiştir. Kendilerinin "saf" olabileceklerine olan inançları, tüm maddenin tanımı gereği kötü olduğu, dolayısıyla yalnızca Ruh dünyasının mükemmel olduğu yönündeki -en çok Maniheizm öğretilerinde bariz olan- Gnostik inançla ilişkilidir. (Aksine dair spekülasyon iddialara rağmen Tapınakçılar tamamen ayrı bir örgüttü.) Catharların fikirlerinin kanalları ilgili Bogomil'i de içeriyordu.

Balkanlar'daki hareket; İspanya'daki Müslüman, Katolik, Yahudi ve Gnostik fikirlerin senkretizmiyle temas da onların teolojisini besledi. Benzer bir karışım, on ikinci yüzyılda hem İspanya'da hem de Fransa'da Orta Çağ Yahudiliği Kabala'sını üretti. Cathar'ların Meryem hakkındaki öğretileriyle ilgili beden ve ruh ikiliğinin ne kadar kesin olduğu belirlenemez, ancak ilişki büyük olasılıkla Philip'e Göre İncil'deki gibidir. Hatta bu İncil ve Pistis Sofya, doğrudan veya dolaylı olarak onların teolojisinin kaynağı bile olabilir. Cathar'lar, ellerin baş üzerine konulmasıyla Ruh'ta vaftiz edilerek mükemmelleştirilebileceklerine ve o zamana kadar, üremeyi hoş karşılamasalar da, bu yaşamın en azından bazı faydalarından yararlanabileceklerine inanıyorlardı. Ortaçağ edebiyatında cinsel izin suçlamaları çoktur ve İngilizce "bugger" teriminin Bogomil isminin kısaltılmış hali olduğu söylenir. Belirgin Epifancı çağrışımları göz önüne alındığında, bu tür suçlamalara ne kadar inanılacağını bilmek imkansızdır.

--- SAYFA 79 ---

Catharlar, ardı ardına gelen zulümler sırasında sonunda yok edildi. Haçlılar, İsa'nın Meryem ya da başka biriyle birlikte günah işlemiş olabileceği yönündeki her türlü iddiayı yenmiş gibi görünüyordu. Ancak Haçlı Seferleri başladıktan üç yüzyıl sonra Martin Luther, İsa'nın Mecdelli Meryem ile cinsel ilişkiye girdiği fikrini desteklemeye devam etti. Katolik Kilisesi hiçbir zaman İsa'nın iffetini sorgulamaz ama Katharlar bir bakıma Katolik teolojisini etkilemeye devam ediyor. Papa Masum ve Haçlılar, Katharların, Mecdelli Meryem'in, İsa'nın taşlanması önlediği zina yaparken kaçırılan kadınla aynı kişi olduğu yönündeki sapkın fikrini küçümsediler (Yuhanna 8:1-11), ancak Meryem ile zina yapan kadın arasındaki bağlantı uzun süre göz ardı edilemeyecek kadar iyiydi. On üçüncü yüzyıl sona erdiğinde Fransisken vaizler tamamen aynı temayı araştırıyorlardı. Mel Gibson'ın son filmi The Passion of the Christ'te bu özdeşleşme sanki Tesbih'in bir parçasıymış gibi kucaklanıyor, paketleniyor. Ortaçağ teolojisi, eski İncillerin yaptığından daha fazla kendisini edebi tarihle sınırlamadı. Tipik olarak modern meşguliyetler - gerçekte ne olduğu ve ne olmadığı gibi - antik çağda ya da orta çağda uygulayıcıları ve inananları kısıtlamadı. Dirilmiş Mesih'in sürekli vizyonlarını arayan üstadların uygulamalarına rehberlik etmek için hazırlanmış bazı belgeler, tüm günahların en ölümcülüne dair en özgün vizyonları veya içgörülerini sürdürmek için devam eden arayışlarında neredeyse tamamen tarihsel kaygıları terk etti. Meryem'in Batı'daki kaderi, tüm görüş ve günah yelpazesini aynı anda somutlaştırmaktı.

--- SAYFA 80 ---

Daha sonra MAGDALENE'NİN RESİMLERİ Orta Çağ'daki Katolik inançları birçok düşünce ve uygulama akışından yararlandı. İncillerin yanı sıra, Gnostik kaynaklarda beden ve Ruh arasındaki derin karşıtlığın, Papa Büyük Gregory'nin çileci erotizminin, Meryem'in sıcak geçmişine ilişkin efsanelerin ve onun Provence'taki mucizevi seyahatlerinin yanı sıra Cathar öğretisindeki skandalın hepsinin Orta Çağ'da Mecdelli Meryem portresini beslediğini gördük. Bu etkiler ne kadar çeşitli olsa da Katolik teolojisi, birçok değişikliğe rağmen oldukça dirençli olduğunu kanıtladı. Ortaçağ Magdalene'sinin ortaya çıkışı bu dayanıklılığı gösteriyor. Ona olan inanç o kadar çeşitliydi ki, buna karşılık olarak Albigensian Haçlı Seferi'ni başlatan Papa III. Innocentius'un hükmüne göre sapkınlığa dönüşmüştü. Katharlar yine de Meryem imajını canlandırarak Katolikleri ve kendilerinden sonra gelen Protestanları (aynı zamanda Magdalene'nin modern adanmışlarını) etkiledi. Magdalalı Meryem'e bağlılık çok çeşitliydi ama aynı zamanda Katolik teolojisini tutarlı kılan derin inancı da ifade ediyordu: Orta Çağ inancı, dini inançla odaklanan Tanrı'nın Ruhunun varlığının insan etini dönüştürebileceği güvencesine dayanıyordu. Tövbe eden günahkar ve cüzmali Lazarus'un kız kardeşi Magdalalı Meryem bu inancın ideal bir temsilcisiydi; o, herhangi bir inanlığın, hataları ne olursa olsun, Meryem gibi "Tanrı'nın tatlı dostu" olabileceği fikrini simgeliyordu. Etrafında gelişen efsaneler, hac ziyaretleri, türbeler ve ritüel uygulamaların hepsi sıradan inananlara fiziksel yaşamlarında ulaşmak, bedenlerine sonsuzluktan pay vermek için tasarlanmıştı. Bu inanç ve uygulamaların çoğu kalıcı olmadı; çoğu, modern sağduyunun (eleştirel tarihin yanı sıra) standartlarına göre batıl inançlar gibi görünüyor ve hepsi köklü bir değişime maruz kaldı. Ancak değişimin, reformun ve revizyonun ortasında, doğaüstü Ruhun büyük fark yaratabileceğine dair ortaçağ inancı tutarlı kaldı. Orta Çağ'da Meryem'e inananlar, Tanrı'nın Ruhunun hem fiziksel dünyayı hem de kendi bedenlerini değiştirebileceğine güvenerek, şüphesiz kendi inançlarına uygun kanıtlar icat ettiler. Ancak bu icatlar son derece samimiydi ve modern hayal gücünü etkilemeye devam eden Mecdelli Meryem'e olan tutkuyu yansıtıyorlar. Aralık 1279'da, küçük krallığı Fransa ve İtalya'nın bir kısmını kapsayan Anjou hanedanının vefatı prensi, Provence'taki Saint-Maximin'deki kilise mezarının kazılmasını emretti. Tarihçilerden biri, prensin kendi elleriyle kazdığını, o kadar şiddetli çalıştığını ve üzerinden ter aktığını söyledi. Yerel Provence efsanesinin rehberliğinde Angevin prensi, Saint-Maximin'de defnedilen Magdalalı Meryem'in cesedini bulacağına ikna olmuştu. Kutsal emanetler paha biçilemezdi. Kutsal bir kişinin vücudunun herhangi bir küçük parçasının, azizin yaşamı boyunca elde ettiği kutsal gücün aynısını taşıdığına inanılıyordu. Tarihçilerin bugün Angevin prensi olarak adlandırdıkları Salerno'lu Charles zamanında, ortaçağ Avrupası, Aziz Augustine'in bir azizin kutsal emanetlerinin mucizevi şifalar sağladığı yönündeki öğretisini uzun süredir benimsemişti. Bu doktrin birkaç anekdotun kanıtlarının ötesine geçti; bu bir inanç meselesiydi ve Orta Çağ boyunca insanlar deneyimlerinin inançlarını doğruladığını hissettiler. Augustine, Konstantin Hristiyanlığı benimsediğinde bunun bin yıllık geleneği harekete geçirdiğini öğretti.

Yuhanna'nın Vahiyinin (bölüm 20) öngördüğü gibi, İsa'ya iman edenlerin yönetimi. Yeni Ahit'in Kıyamet olarak da adlandırılan son kitabı, yazıldığı günden bu yana Hristiyanlıkta kıyamet düşüncesini beslemiş ve çerçevelemiştir. Augustinus'un milattan sonra beşinci yüzyıla ilişkin yorumuna göre, Vahiy'in bin yıllık öngörüsü gerçekten yeryüzünde başlamıştı. Augustinus'un her şeyin sona ermesinden önceki bu son ara dönemde Katolik Kilisesi'nin gücü ve etkisi

--- SAYFA 81 ---

Christiana tempora adını verdi ve Vahiy'deki kehanetlerin tam da tahmin edildiği gibi gerçekleştiğine onu ikna etti. Mantıksal olarak bu, Tanrı'nın insan etini zaten sonsuzluğun kutsal etine dönüştürmüş olması gerektiği anlamına geliyordu. Katolik Hristiyanlığın Gnostik karşıtı geleneğine bağlı sıkı bir materyalist olan Augustinus, azizlerin bin yıllık saltanatının ardından tüm insanların fiziksel bedenle yeniden diriltileceğine inanıyordu. Milenyum, ölümlülük ile cennet arasındaki dayanak noktasını oluşturdu; azizlerin gerçek bedeni, iyileştirici özellikleriyle bu geçişin gerçekten gerçekleştiğini kanıtladı. Azizlerin kutsal emanetleri yalnızca tarihsel meraklar değil, metafiziksel veriler anlamına da geliyordu. Augustine'in söylediği gibi, Aziz Stephen'ın vücudunun parçaları Kuzey Afrika'daki Hippo şehri içinde ve yakınında mucizeler yaratarak, kutsal emanetlere saygı duyanların fiziksel bedenlerine dünyanın gücünü aktardığında meydana geldiğini söylediği gibi, inananlara şifa getirdiler. Bu güç fiziksel olduğu kadar politik olarak da kendini gösterdi. İmparator Konstantin, Kudüs'te bugün Kutsal Kabir Kilisesi olarak bilinen yerin kazılmasını bizzat emretmişti. Beşinci yüzyıl efsanesine göre kazıcılar, imparatorun annesi Helena'nın gerçek haçın nerede olduğuna dair bir öngörü bildirmesinin etkisiyle orada çivi bulduklarını söylediler. Bu çiviler ne kadar değerli olsa da, Constantine savaşta yenilmez olabilmek için bir kısmını eritip miğferinin metaline eklemişti. Kutsal emanetler, Tanrı'nın gökteki Krallığının gücünü bu dünyanın belirsizliklerine yansıtıyordu. İsa imparatoru yenilmez kılmak için askere alındı. Salerno'lu Charles, babası I. Charles, hanedanın gücünü Provence ve kuzey İtalya'daki ekseninden dışarıya doğru genişlettiği sırada Saint-Maximin'de kazı yaptı. Prens, sonunda II. Charles olarak modern Fransa ve İtalya'nın kendi bölgeleri üzerinde hüküm sürecek ve hamisi Mary Magdalene'e duyulan saygı için ülkesinin her yerinde kiliseler bağışlamıştı. Ayrıca ölen oğlu Toulouse'lu Louis'in bir aziz olarak kutsanmasını sağlayarak hanedanının gelecekte korunmasını da sağladı; ilahi gücün hem ailesinin damarlarında hem de Magdalalı Meryem'in koruduğu Angevin topraklarında akmasını sağladı. Charles ve kazıcılarını teşvik eden Provence efsanesi, Jacobus de Voragine'in Altın Efsanesi'nde bize kadar ulaştı. Charles'ın zamanının Dominiklileri, Meryem'e bağlılığı ortodoks sınırlar içinde tutmayı umarak, Catharlara karşı vaazlarında Altın Efsaneyi aktif olarak kullandılar. (Albigensian Haçlı Seferi'nin dini kolunun vaaz ve soruşturmalarına ikna olmayanlar, seküler kolu tarafından uygulanan cezalara ve infazlara maruz kaldılar.) Büyük Gregory'nin zamanından beri öğretilen Magdalene'nin Bethany Meryem ile özdeşleştirilmesi, hiçbir itiraz olmadan devam etti ve Reformasyon yoluyla galip gelecekti. Ancak 1969'da Roma Katolik Kilisesi'nin İkinci Vatikan Konseyi tarafından onaylanan revize edilmiş azizler takvimi, Bethany Meryem ve Mecdelli Meryem'in iki farklı kişi olduğunu kabul etti. Bununla birlikte, iki kadının birleştirilmesi günümüzde de devam etmektedir. Daha önce alıntılanan birçok örneğin gösterdiği gibi, Mecdelli Meryem'in din değiştirmeden önceki zenginliği ve rastgele cinselliği de aynı derecede efsaneydi. Daha pek çok örnek, özellikle sanat tarihçileri tarafından kataloglandı. Bu kitapta başlıca tasvir türlerinin en iyi ve en eski örneklerine değindim.

Batı sanatı ve edebiyatında bu türlerin permütasyon ve bileşimleri arasında kaybolmamak için Mecdelli Meryem'i örnek alıyoruz. Barok varyasyonlar, tüm karmaşıklıklarına rağmen, karşılaştığımız sabit tipik tasvirler dizisini yansıtıyor. Magdalalı Meryem'in Provence'ta din propagandası yapması ve daha sonra Saint-Maximin'de gömülmeden önce derin düşüncelere dalması, Saint-Maximin'deki kraliyet kazısı sırasında üzerinde anlaşmaya varılan konulardı. Bununla birlikte, Altın Efsane'de anlatıldığı gibi Meryem'in havaya kalkmasıyla ilgili şüpheler zaten dile getirilmişti. Charles of Salerno'nun çağdaşları arasında inanç, vizyonların ve efsanelerin doğrulanması gibi somut kanıtlara ihtiyaç duyuyordu.

--- SAYFA 82 ---

Salerno'lu Charles "keşfini" yaptığında, birçok hac yeri Meryem'in iskeletinin çeşitli kısımlarını ele geçirdi. Mary'nin kemiklerine, Provence'ın kuzeyinde ve Angevin yörüngesinin oldukça dışında, Burgonya'daki Vezelay'da uzun süredir saygı duyuluyordu. Badilus adlı bir keşişin, iskeleti 749'da Sarazenlerin burnunun dibinden çaldığı ve ardından Provence'tan Burgundy'ye götürdüğü iddia ediliyor. Peki Prens Charles nasıl Meryem'in iskeletini bulduğunu söyleyebilirdi? Ne de olsa Clairvaux'lu Aziz Bernard, 1146'da Vezelay'den İkinci Haçlı Seferi'ni duyurmuştu ve Haçlı kralı IX. Louis (daha sonra bir aziz olarak kabul edildi) on üçüncü yüzyılda Vezelay'e birkaç hac ziyareti yapmıştı. Neyse ki Salerno'lu Charles için işaretler Saint-Maximin'deki kemiklerin gerçekliğini doğruladı. Kutsal emanetlere tarihsel gerçeklerden ziyade metafiziksel kanıtlar olarak değer veriliyordu. İyileşmeler ve mucizeler biçimindeki fiziksel kimlik doğrulama, tarihle ilgili tartışmalardan daha büyük bir etki yarattı. Charles'ın iskeleti emanet ettiği Dominikli rahipler, Saint-Maximin'deki kemiklerinin tedavilerini ve Vezelay'de tutulan kemiklerin göreceli güçsüzlüğünü anlatan Aziz Mary Magdalene Mucizeleri Kitabı'nı ürettiler. Fransiskan bir vakanüvis, Saint-Maximin'de Mary Magdalene'e hürmet etmeye giden ve kemiklerin ne kadar gerçek olduğu konusunda kavga eden bir kasap hakkında bir hikaye anlattı. Düşmanını öldürdü, ancak Magdalalı Meryem ona darağacından serbest bırakılacağına dair bir vizyonla güvence verdi. Asılacağı zinciri çözmek için bir güvercin gönderdi. Tarihçiler bazen Saint-Maximin'li Mary Magdalene'in yarattığı harikaları kaydederken tökezlediler. Charles, Aragon'la yaptığı uzun savaş sırasında kaçırıldı ve bir anlatımda (olaylardan yaklaşık bir buçuk yüzyıl sonra yayınlanan Dominik Efsanesi), serbest bırakılması için Mary Magdalene'e dua etti ve özgürlüğünü yeniden kazandığında onun kutsal emanetlerini bulacağına söz verdi. Ne yazık ki bu efsaneye göre Charles, Mary'nin sözde lahitini keşfettikten sonra kaçırıldı. Ancak hikayenin amacı inandırıcılık değil, kutsal emanetlerin doğaüstü geçerliliğinin çoğaltılmasıydı. Dominik Efsanesinde Mary, Charles'a lahitinin üzerinde yazılı bir yazı, kafatasının üzerinde dirilen İsa'nın dokunduğu yerde kalan bir deri parçası, haçın dibinden kana bulanmış toprak içeren bir amfora, küle dönüşmüş saçlar ve ağzında dilinin bulunduğu yerde büyüyen bir bitki bulacağına söz verir. Bu büyülerin iyileştirici gücü, şüphelerin sorgulayabileceği şeyi mucizevi bir şekilde kanıtladı. Saint-Maximin'deki kutsal emanetler, en azından Anjou hanedanının dindar destekçileri için, rasyonel şüpheden daha güçlü olduğunu kanıtladı. Prens, Meryem'in kafatası için, üzerinde kendi adının ve Meryem'in himayesi için bir duanın yazılı olduğu altın bir tutucu yaptı ve Papa VIII. Boniface'e bu kutsal emanetlerin gerçek olduğunu ilan ettirdi. (Boniface, Papa Stephen'ın iki asırdan fazla bir süre önce papalık fermanıyla doğruladığı Vezelay'deki kalıntılar hakkında diplomatik olarak hiçbir şey söylemedi.) Bu güne kadar, bunlar her yıl 22 Temmuz'da, Aziz Mary Magdalene bayramında sergileniyor. Papalık izni Charles için siyasi açıdan çok önemliydi ve Meryem'in kutsal emanetlerinin bakımını, liderleri Dominic Guzman'ın Cathar'lara karşı vaaz vermek için Albigensian Haçlı Seferi'ne katılmasıyla şöhrete kavuşan papalığın gözdesi Dominiklilere emanet etti. Sonuç olarak Saint-Maximin'deki tarikat

İsa ile herhangi bir iddia edilen yakınlıktan ziyade Meryem'in tövbesini vurguladı. Daha sonraki bir Dominik engizisyoncu olan Moneta da Cremona, Catharlar arasında Meryem'in örneğinin kadınların vaaz vermesine izin verdiği yönündeki iddiayla alay etti. 1297'de Dominikanlar Mecdelli Meryem'i koruyucu azizleri olarak kabul ettiler ve kafirlerin benzer iddialarını reddettiler. Charles, Dominik ortodoksluğunun çizgisini ve daha önce Beziers'deki katliama ve Katharların soykırımına izin veren aynı Papa olan Innocent III tarafından getirilen özel itiraf zorunluluğuna uydu. Saint-Maximin'de Mecdelli Meryem'in kutsal emanetlerinin Papa tarafından tanınması, Charles'ın sadakatine karşılık oldu. Charles'ın Boniface'e verdiği destek ortodoksluğun ötesine geçiyordu: Papa'nın seçim kampanyasında etkili olmuştu.

--- SAYFA 83 ---

Charles, Mary'nin iskeletini bulacağından emin olabiliirdi çünkü onun toprağa gömülmesini kendisi ayarlamıştı. Sadece yetmiş beş yıl önce, aralarında bir kafatasının da bulunduğu Meryem'e ait olduğu söylenen kutsal emanetler, Batı'dan gelen Haçlılar tarafından Konstantinopolis'in yağmalanması sırasında yağmalanmıştı. Latince kutsal emanetlerin keşfi anlamına gelen kelime inventio'dur ve Charles'ın tüm hikayesi, doğru olmaktan çok uydurma gibi geliyor. Charles Vezelay'ı ya da Magdala'yı kazmış olsaydı daha iyisini yapamazdı. Mecdelli Meryem'in kutsal emanetleri yeraltında bulunamayacağı gibi, makul bir şekilde hedeflenen bir kazıyla bile ortaya çıkarılamaz. Onun gerçek kalıntıları fiziksel değil ve hiçbir zaman da olmadı. Onun kemikleri, MS 67'de Magdala'da Romalılar tarafından kesilerek öldürülen diğer binlerce kurbanın kemikleriyle karıştırılmıştır. Aynı şekilde, tek bir tarihsel kaynak bile bir biyografi yazarının onun hayatı hakkında ne bilmek isteyebileceğini bize söylemez. Tüm kaynaklar elenip analiz edildiğinde ve onun dönemi ve toplumu hakkındaki bilgilerimiz ile bir araya getirildiğinde bile, bize geleneksel bir biyografi vermekte yetersiz kalıyorlar. Ancak Mecdelli Meryem'in gerçek öğretisini susturma arzusu ne kadar başarılı olursa olsun, yüzyıllar boyunca sunumuna ne kadar moda hakim olursa olsun, onun etkisinin şaşmaz işaretleri hâlâ varlığını sürdürüyor. Ortaçağ hagiograflarının karmaşık efsaneleri ve modern revizyonist muadillerinin komplo teorileri arasında, onun imzasını taşıyan şeytan çıkarma, meshetme ve vizyon ayinleri varlığını sürdürüyor. Onun üç Ruh armağanı Mecdelli Meryem'in mirasıdır: kirli veya kötü olanı yok etmek, hastalık ve günah için merhem sunmak ve takipçilerinin Diriliş'in manevi gerçeğini algılamasına izin vermek. Magdalene mirası yalnızca Hristiyanlığa veya yalnızca Yahudiliğe ait değildir. Meryem, bu iki din birbirinden ayrılmadan önce yaşamıştı ve memleketi Magdala, Hindistan, Çin ve Nebati'den gelen ürün ve fikir alışverişinden etkilenmişti. İndus dinlerindeki tanrısallık panteonu, Budizm'in acı karşısında meditasyonu, Muhammed'in daha sonra temsil edeceği türden Arap merkantilizmi - bunların hepsi onun zihinsel dünyasında yankılanıyordu. Meryem'in kutsal ayinleri, Celile Yahudiliği'ndeki kadınların asırlardır süren uygulamalarına uygun olarak, onları kullananlar içindi. Hiyerarşiye ya da dogmaya ihtiyaç duymuyorlardı ve bu nedenle onun kutsal törenleri, Ortodoks Hristiyanlıkta Meryem'in kaderi olan sessizliğin dayatılmasından sağ kurtuldu. İster pratikte ister hayal gücünde olsun, Batı'nın işkence dolu tarihinde baskının, cehaletin ve kişisel çıkarların dolambaçlı yollarından geçerek kendi yollarını çizdiler. Meryem'in yaşamının kutsal bir biyografi olmasının nedeni budur. Yeni Ahit metinlerinin hariç tuttuğu tüm ayrıntılara rağmen - efsanenin, revizyonun ve belirsizliğin kapılarını ardına kadar açan bu hariç tutmada - onun ayinleri yine de Magdalalı Meryem'in İsa'nın yaşamı boyunca ve ölümünde serbest bıraktığı ritüel güce odaklanır. Şeytan çıkarmanın sözsüz mücadelesinde, meshetmenin sessizliğinde, vizyonun coşkun dikkatinde, Meryem, geçmişleri ne olursa olsun, kendi disiplinlerini takip edenlere Ruh'un hakikatini aktardı ve müritlerini bulmaktan vazgeçmedi. Marguerite'e yaptığım ziyaretlerde, onun evinde oturup bahçesine bakarken aynı zamanda Mary Magdalene tapınağını da ziyaret ettiğimi fark etmemiştim. Kutsal ayinlerinin olduğu her yerde tapınağı açıkça görülür

kucakladı. Marguerite'nin, kötülüğün yok edilmesi için yalnızca tanımlanması gerektiğine dair sessiz güveni, hastalık zamanlarında dua ederken Tanrı'nın Ruhu'na başvurması ve son olarak ısrarcı sorusu - "Orada kimse var mı? Orada kimse var mı?" - Magdalalı Meryem'in İsa ile birlikte hazırladığı uygulamaları yansıtıyordu.

--- SAYFA 84 ---

Mecdelli Meryem'in Kronolojisi (MÖ 63) Makabiler arasındaki ölümcül çekişmenin ortasında Pompey, Kudüs'e ve Tapınağa girerek bunların Roma adına olduğunu iddia eder. MÖ 47 Julius Caesar, İsrail'in de dahil olduğu, Suriye'nin Filistin kıyısı olan ve Suriye Palaestina olarak bilinen bölgenin yönetimini sağlıyor. MÖ 4 Herod'un ölümü krallığının bölünmesiyle sonuçlanır: Oğlu Archelaus Yahuda'yı alır, Herod Antipas Celile ve Perea'yı miras alırken, Herod Philip Trachonitis'i yönetir. MÖ 1 - MS 13 Meryem'in balıkçı kasabası Magdala'da doğuşu ve orada çocukluğu. MS 2-16 İsa'nın Celile'nin Beytüllahim'inde doğuşu ve Nasıra'da çocukluğu. 16-21 İsa'nın Yahudiye'de Vaftizci Yahya'nın yanında çıraklığı. 19Herod Antipas'ın Magdala yakınında Tiberya'yı inşa etmesi. 21 Vaftizci Yahya'nın ölümü ve İsa'nın on sekiz yaşında Nasıra'ya dönüşü. 24-27 İsa, Kefernahum'u üs olarak kullanarak yirmi beşinci yaşına geldiğinde Celile'de tanınmış bir öğretmen oldu. Bu dönemin başlangıcına yakın bir zamanda, 25 yılında, Mezdelli Meryem, şeytan çıkarma arayışı içinde İsa'yla ilk kez tanışır ve İsa'nın uygulamalarına ilişkin anlatımlarını oluşturmaya başlar (Markos 1:21-28). 27-31 Hirodes Antipas'ın tehdidi, İsa'yı Celile bölgesinin etrafından dolaşmaya ve yanlarını geçmeye ve takipçilerini Suriye'de toplamaya zorlar; Meryem, Magdala'ya geri döner ve burada bir iblis ordusuna sahip adamın öyküsünü (Markos 5:1-17) ve (MS 30'daki Başkalaşım'dan sonra) ele geçirilmiş çocuğun öyküsünü (Markos 9:14-29) ustalıkla işler. 31-32 İsa'nın Kudüs'teki son yılı, Magdalalı Meryem ve diğer havarilerin yanı sıra Onikilerle birlikte. 35 Petrus, Yakup ve Pavlus'un Kudüs'te buluşması ve İncillerin en eski kaynaklarının mevcudiyeti: Petrus'un Pavlus gibi havarilere yönelik talimatları ve modern bilim adamları tarafından "Q" olarak bilinen İsa'nın öğretisinin mişnası. 37Pontius Pilatus ve Kayafa'nın Roma elçisi Vitellius tarafından iktidardan uzaklaştırılması. 40 Petrus İncili'nin İsa'nın kardeşi Yakup tarafından Kudüs'te uyarlanması. 45Filistin'in oldukça dışında, Antakya'da, İsa'nın takipçilerine ilk kez "Hristiyanlar" deniyor. 53- 57Pavlus önemli mektuplarını Galatya, Korint ve Roma'daki Hristiyan cemaatlerine yazıyor. 62Yakup'un başrahibin kışkırtmasıyla Yerusolım'de taşlanarak öldürülmesi. 64 Pavlus ve Petrus'un Roma'da ölümü. 1. Roma'ya karşı ayaklanma Tapınak'taki bazı kilit otoriteler tarafından destekleniyor ve Josephus, Magdala ve başka yerlerde direnişi örgütlediği Celile'ye gönderiliyor. 2. Titus, Magdala'daki Yahudi isyancıları ve kıyı açıklarındaki derme çatma Yahudi filosunu yenilgiye uğratır. Binlerce kişinin sistematik bir şekilde katledilmesi, bu tarihin Magdalalı Meryem'in kendi memleketindeki ölüm tarihi olduğunu gösteriyor. 70-73 Kudüs'ün Romalılar tarafından kuşatılması ve ele geçirilmesi ve Titus yönetimindeki Tapınağın yakılması; Filistin'deki isyanın sona ermesi; Markos İncili'nin Roma'daki kompozisyonu. 75Josephus Yahudi Savaşı'nı yayınladı. 80 Matta İncili'nin kompozisyonu (Şam'da). 90Luka İncili'nin ve Elçilerin İşleri'nin kompozisyonu (Antakya'da).

--- SAYFA 85 ---

93Josephus, Antiquities of the Jewish adlı eserini yayınladı. 100Yuhanna İncili'nin kompozisyonu (Efes'te).

--- SAYFA 86 ---

Meryem'in gerçek Kutsal Kase olduğu "hipotezi"ne ilişkin notlar: Bu yaklaşımı geliştirmedeki anahtar çalışma Michael Baigent, Richard Leigh ve Henry Lincoln'dür, *Holy Blood, Holy Grail* (New York: Delacorte, 1982). xü Yeni Ahit'in başlıca öğretmenleri: Yeni Ahit'teki çeşitli kaynaklara dair farkındalık, daha önceki biyografilerimin arkasında duruyor: Rabbi Jesus: An Intimate Biography (New York: Doubleday, 2000) ve Rabbi Paul: An Intellectual Biography (New York: Doubleday, 2004). Bu kitapta bu eserlere atıfta bulunurken, alıntıda kendi adıma yer vermedim. Ayrıca, Haham İsa ve Haham Pavlus'tan bundan sonra yalnızca kısa başlıklarla anılacaktır. xüi "havarilerin havarisi": Mevcut en geniş araştırma Susan Haskins, *Mary Magdalen: Myth and Metaphor* (New York: Harcourt, Brace, 1993) tarafından yapılmıştır - xiv Gnostik öğretmenlerin Meryem hakkında söyledikleri: Bu özellikle Thomas, Meryem ve Philip İncilleri ile Pistis Sophia'daki anlatımlara atıfta bulunmaktadır. Seçimim, Antti Marjanen, İsa'nın Sevdiği Kadın: Nag Hammadi Kütüphanesindeki Meryem Magdalene ve İlgili Belgeler (Leiden: Brill, 1996) antolojisi ve yorumu gibi analitik çalışmalarla desteklenmektedir. xvi Yeni Ahit çalışan profesyoneller için caziptir: Darrell L. Bock, *Breaking the Da Vinci Code* (Nashville: Nelson, 2004) ve Ben Witherington, *The Gospel Code: Novel Claims About Jesus, Mary Magdalene, and Da Vinci* (Downers Grove, IL: Intervarsity, 2004), iyi örnekler sağlar. 1. ELEKTRİKLİ 2 Canlı bir öyküde: Victor Saxer, temel olmaya devam eden bir monografide Meryem'in Efes'teki hürmetini o dönemden tarihlendiriyor; bkz. *Le kült de Marie Madeleine en Occident* (Paris: Clavreuil, 1959), s. 10, 21. Efesliler, dokuzuncu yüzyılda Konstantinopolis'e taşınan iskeletin kendilerine ait olduğunu iddia ettiler; Susan Haskins, *Mary Magdalen: Efsane ve Metafor* (New York: Harcourt, Brace, 1993), s. 108. 2 Yakın tarihli bir yeniden yapılanmada: Marianne Sawicki, *Crossing Galilee: Architectures of Contact in the Occupied Land of Jesus* (Harrisburg, PA: Trinity Press International, 2000), s. 133-153; bu, diğer açılardan mükemmel bir çalışmadır. Richard Bauckham, Sawicki'nin sonucunu çürütürken Mary ile Joanna arasında gerekli ayrımı yapıyor; bkz. *İncil Kadınları: İncillerdeki İsimli Kadınlar Çalışmaları* (Londra: T&T Clark, 2002), s. 194 no. 356. Aşırı spekülasyon nedeniyle Sawicki'ye yönelik eleştirisi bana abartılı geliyor, çünkü kendisi Joanna'yı Pavlus'un Romalılar 16:7'de bahsettiği "Junia" ile özdeşleştiriyor (s. 109-202). Bu iddiayı destekleyen tek kanıt, kadınların isimleri arasındaki kabaca benzerliktir ve o zaman bile Bauckham, olaya karışan kocaların (Chuzas ve Andronicus) isimleri arasındaki keskin farklılığın nasıl açıklanacağıyla karşı karşıya kalır. Sawicki ve Bauckham ne kadar aynı fikirde olmasalar ve kendilerini bu görüş ayrılığına göre tanımlasalar da, onların çalışmaları toplu olarak Yeni Ahit'in oluşumunda kadınların incelenmesinde önemli bir dönüm noktasına işaret ediyor. Belirli konularda onlarla aynı fikirde olmasam bile her ikisine de minnettarım. 5 daimonion ti'sini dinlediğini söyledi: Zengin bir tartışma Nicholas D. Smith ve Paul Woodruff, editörler, *Reason and Religion in Socratic Philosophy*'de (New York: Oxford University Press, 2000) bulunabilir.

--- SAYFA 87 ---

5 daimonia zarar verebilir: Carmen Bernabe Ubieta, "Mary Magdalene and the Seven Demons in Social-Scientific Perspective", çev. Lucia F. Llorente, *Dönüştürücü Karşılaşmalar: İsa ve Kadınlara Yeniden Bakış*, ed. Ingrid Rosa Kitzberger (Leiden: Brill, 2000), s. 203-223. Meryem'in yedi cininin şeytan çıkarılmasını bir dizi olay olarak mı yoksa tek bir patlayıcı bozgun olarak mı görmeliyiz? Luke'un yedek referansı bu soruyu doğrudan cevaplamıyor. İblislerin basitçe Meryem'in "dışarı çıktığı" (exeluthei) oldukları anlatılır. Eğer Yunanca konuşan biri, İsa'nın olağanüstü bir olayda hepsini kovduğunu ima etmek isteseydi, İncillerin başka yerlerinde olduğu gibi (ekballo fiilini kullanarak) onları kovduğunu söylemek daha doğal olurdu (bkz. Markos 5:1-20; Luka 8:26-39; Matta 8:28-34). Exeluthei fiilinin kullanılması ve cinlerin dramatik bir şekilde kovulmasına ilişkin herhangi bir atıf yapılmaması, Meryem'in cinlerinin, İsa onlara ayrılmasını emrettiğinde direnmiş olmalarını muhtemel kılmaktadır. Markos'a Göre İncil'e (16:9) eklenen Luka'nın açıklamasının daha sonraki bir versiyonunda, cinleri "kovulmuş" {ekbeblekei} olarak tanımlamak için ifadeler değiştirildi. Markos'un bu pastiş sonu, İncil'in kendisinden çok daha sonradır. İncillerdeki pek çok özet göndermenin yanı sıra, İsa ile şeytani çekişmenin rahatsız edici özelliğini de ortadan kaldırıyor. 1. Kadim şeytan çıkarma sanatını kaydeden papirüs parçaları: Hans Dieter Betz, *The Greeks Magical Papyri in Translation, Include the Demotic Spells* (Chicago: University of Chicago Press, 1992). 2. vajinalar vücutlarını girişe karşı savunmasız hale getirdi: Ruth Padel, "Kadınlar: Yunan Demonlarının Sahip Olduğu Model", *Images of Women in Antiquity*, ed. Averil Cameron ve Ameüe Kuhrt (Detroit: Wayne State University Press, 1993), s. 3-19, özellikle s. 11-12. 3. Müstakbel kayınpederinin evinde kalan bir adam daha sonra şikayette bulunamaz: Metnin kısaca belirttiği gibi, "Yahudiye'de kayınpederi ile tanık olmadan yemek yiyen kişi, bekaretsizlik nedeniyle şikayette bulunamaz, çünkü onunla yalnızdı" (Ketuvot 1:5). 4. İsa gibi Mecdelli Meryem'in de bir mamzer olduğu düşünülebilir. Haham İsa'da (s. 3-23) İsa'yı bir mamzer olarak tanımladığımdan beri, bu konuyla ilgili hatırı sayılır bir literatür ortaya çıktı: Meir Bar Ilan, "Geç Antik Çağda Yahudi Toplumunda Mamzerim'e Yönelik Tutum", *Jewish History* 14, no. 2 (2000): 125-170; Shaye D. Cohen, "Geç Antik Çağda Yahudi Toplumunda Mamzerim'e Yönelik Tutum Üzerine Bazı Düşünceler", *Jewish History* 14, no. 2 (2000): 171-174; Saw-icki, Celile'yi Geçmek, s. 171-173; Andries van Aarde, *Celile'de Babasız Tanrı'nın Çocuğu Olarak İsa* (Harrisburg, PA: Trinity Press International 2001); Chilton, "Jesus, le mamzer (Mt 1.18)," *New Testament Studies* 46 (2001): 222-227; Scot McKnight, "Calling Jesus Mamzer", *Journal for the Study of the Historical Jesus* 1, no. 1 (2003): 73-103; Charles Quarles, "Mamzer Olarak İsa: Bruce Chilton'un Haham İsa'da İsa'nın Doğumunu Çevreleyen Koşulların Yeniden Yapılanmasına Bir Yanıt", *Bulletin for Biblical Research* 14, no. 2 (2004): 243-255; Chilton, "Recovering Jesus' Mamzerut", *Antik İsrail, Yahudilik ve Hristiyanlığın Çağdaş Perspektifinde: Karl-Johan Illman'ın Anısına Denemeler*, ed. Jacob Neusner ve ark. (Lanham, MD: University Press of America, 2005). Daha önceki bir yaklaşım için, bir varsayıma dayalı olarak, mamzer modern anlamda bir piçtir, bkz. Jane Schaberg, *The Illegitimacy of Jesus: A Feminist Theological Interpretation of the Infancy Narratives* (San Francisco: Harper & Row, 1987); John J. Rousseau ve Rami Arav, *İsa ve Dünyası: Arkeolojik ve Kültürel Bir Sözlük* (Minneapolis: Fortress, 1995), s. 223-225. 7 Modern bilim, Orta Çağ'ın Meryem'i bir fahişe olarak tasvir etme geleneğini savuşturmaya devam ediyor: Bu efsanelerin abartıları, özellikle de on ikinci yüzyılda ortaya çıkanlar, çoğu zaman acı vericidir. Honorius Augusto-dunensis, "Magdalalı Meryem kalesinin" zengin olduğuna, ancak daha sonra "pis ve sıradan bir fahişe" haline geldiğine inanıyordu. Pierre de Celle'nin dediği gibi, "İsa bir fahişeden bir havari yarattı." Bu örneklerin her ikisine de Haskins, *Mary Magdalen*, s. 158-159, 192'de değinilmiştir. Klasik bir çalışmada Elisabeth Schussler Fiorenza karışıklığın nasıl ortaya çıktığını açıklıyor; bkz. *Onun Anısına: Hristiyan Kökenlerinin Feminist Bir Teolojik Yeniden Yapılanması* (New York: Crossroad, 1983, 1992), s. 129.

--- SAYFA 88 ---

Bununla birlikte, onun yalnızca ortaçağ dindarlığıyla değil, aynı zamanda "Luke'un kendi tasarımı ve ardından gelen erkek merkezli, kadın düşmanı yorumuyla" gerçekten bir fahişe olarak tasvir edildiği konusunda ısrar edilmeye çalışıldı; bkz. Jane Schaberg, *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament* (New York: Continuum, 2002), s. 74n. 40. 8 Uzun süre sıradan ve dini gruplar arasında ideal bir utanç simgesi olarak kaldı: Bkz. Rudolph M. Bell, *Holy Anorxia* (Chicago: University of Chicago Press, 1985), s. 171-179. Alıntılanan örnekler için Katherine Ludwig Jansen'e teşekkür borçluyum, *The Maying of the Magdalen: Preaching and Popular Devotion in the Later Middle Ages* (Princeton: Princeton University Press, 2000), s. 225, 228 (ayrıca bkz. s. 36-46, 124-142). 1. Mısırlı Meryem'in kendisi de Hristiyan folklorunun klasik bir figürüdür: Bazen gereksiz yere karmaşık hale getirilen bir konunun çok net bir tartışması için bkz. Benedicta Ward, *Çöl Harlotları: Erken Manastır Kaynaklarında Tövbe Üzerine Bir Çalışma* (Kalamazoo: Sisterian Yayınları, 1987), s. 26-56. 2. Jacobus de Voragine'in *Altın Efsanesi*: Bu kitabın aşağıdaki baskıları yaygın olarak mevcuttur: Christopher Stace ve Richard Hamer, *Jacobus de Voragine, The Golden Legend: Selections* (London: Penguin, 1998), s. 165-172; William Granger Ryan, *Jacobus de Voragine, Altın Efsane: Azizler Üzerine Okumalar* (Princeton: Princeton University Press, 1993), s. 374-383. Aynı hikayenin tüm Avrupa'ya yayılan çeşitleri için bkz. Larissa Tracy, *Women of the Gilte Legende: A Selection of Middle English Saints Lives* (Cambridge: D. S. Brewer, 2003), s. 68-79; Francois Halin, "Une vie grecque de sainte Marie-Madeleine BHG 1 i6ix", *Analecta Bollandiana* 105 (1987): 5-23. 10 iblisli kadınların zorunlu olarak rastgele cinsel ilişkiye girdiğini varsayma hatası: Jane Schaberg, *Batı'da Mary Magdalene'in üzerine "fahişe kelimesini karalayan" hakim yorumlara karşı çıkıyor*; bkz. *Magdalalı Meryem'in Dirilişi*, s. 68, 77. Schaberg, Meryem'i bir fahişe olarak tasvir etmenin bir yolunun şu soruyu sormak olduğunu biliyor: "Bir kadının ne tür şeytanları olabilir?" ve ardından "Cinsel elbette." Bu cevaba karşı önlem almak için Schaberg, Meryem'in cinlerini mevcut kanıtlardan çıkarmak istiyor çünkü onlara yapılan atıflar yalnızca Luka'da görülüyor (İncil'e sonradan eklenen Markos 16:9'da da yankılanıyor). Ancak bana göre metinler kötü yorumlandığı için bir kenara atılmamalıdır. Schaberg, Mary Magdalene'e empoze edildiğine katıldığım "canlı ve tuhaf İncil sonrası yaşam" için aşırı düzeltme yapma eğiliminde. 10 Çocukluğundan beri tanıdığı dar görüşlü mezra onu asla haham olarak kabul etmeyecekti: Bkz. Haham Jesus, s. 98-102. İsa ile ilişkilendirilen kasabaların nüfusları hakkında, Haham İsa'dan bu yana (özellikle s. 78, 80-82, 95-97, 180) Chilton'da ayrıntılı olarak açıklanan tartışmaya bakınız, "Review Essay: Archaeology and Rabbi Jesus," *Bulletin for Biblical Research* 12, no. 2 (2002): 273-280. 12 karmaşık, zengin sözlü geleneği kucaklıyor: Bkz. Haham Jesus, s. 3-22. 2. MAGDALENE 1. İsa tarafından dönüştürülen kutsal et kalıntıları: Meryem'e duyulan hürmetin ayrıntılı bir tarihsel anlatımı Victor Saxer'in *Le Culte de Marie Madeleine en Occident* (Paris: Clavreuil, 1959) adlı eserinde verilmektedir. Haritaları sekizinci ve onuncu yüzyıllar arasında 33, on birinci yüzyılda 80, on ikinci yüzyılın ilk yarısında 116, yüzyılın ikinci yarısında 125 bölgeyi belgeliyor.

on ikinci yüzyılda, 130 on üçüncü yüzyılda (1278'e kadar), 196 on üçüncü yüzyılın sonlarında (1279'dan sonra) ve on dördüncü yüzyılda ve 187 on beşinci ve on altıncı yüzyıllarda. Çalışmanın tamamı, ortaçağ dindarlığının inanç, efsane, ekonomi ve siyasi hırsı nasıl birleştirdiğinin muhteşem bir açıklamasıdır.

--- SAYFA 89 ---

2. bu iğrenç köpeklerin hakaret ettikleri kişinin ziyafeti sırasında alınıp katledildiği": Pierre des Vaux-de-Cernay, *The History of the Albigensian Crusade: Peter of les Vaux-de-Cernay's Historia Albigensis*, çev. W. A. Sible ve M. D. Sible (Woodbridge, Suffolk: Boydell, 1998), s. 51. 3. İsa ve Meryem'in sevgili olduğu efsanesi: Kase bağlantısı Lynn Picknett ve Clive Thomas'ın *The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ* (New York: Touchstone, 1997) adlı eserinde detaylandırılmıştır; Dan Brown'ın *The Da Vinci Code* (New York: Doubleday, 2003) adlı romanının en yakın kaynağıdır. Ancak bu bağlamda, Margaret Starbird'ün önceki kitabı *The Woman with the Alabaster*'a bakın. Jar: Mary Magdalen and the Holy Grail (Santa Fe: Bear, 1993). Çeşitli yetkin çürütmeler arasında bkz. Bart D. Ehrman, *Truth and Fiction, "The Da Vinci Code"* (New York: Oxford University Press, 2004). 4. İsa, Herod Antipas'a ve Roma güçlerine karşı protestoyu ele aldı: Vaftizci Yahya, Antipas'ın erkek kardeşinin eski karısıyla evlenmesinin Tevrat'taki temel bir yasayı ihlal ettiğine itiraz etmişti. Evliliğinin durumuna ve dolayısıyla saltanatının meşruluğuna yönelik bu saldırıya hızlı bir şekilde Yahya'nın kafasını keserek tepki gösterdi; bkz. öğrenciler arasında en önde gelen on iki kişiyi listelesen de, listedeki isimler biraz farklılık göstermektedir (Matta 10:1-4; Markos 3:13-19; Luka 6:12-16; Elçilerin İşleri 1:13). örneğin, L. Y. Rahmani, *İsrail Devleti Koleksiyonlarındaki Yahudi Kemikliklerinin Kataloğu* (Kudüs: İsrail Eski Eserler İdaresi, 1994); Tal Ilan, *Geç Antik Çağda Yahudi İsimleri Sözlüğü: Bölüm I: Filistin 330 BCE – 200 CE* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2002) Miriam isminin yalnızca milliyetçi nedenlerden dolayı verilmiş olabileceğini ileri sürmüştür. İsa'dan bir nesil önce, böylece Mecdelli Meryem ilk tanıştıklarında "İsa'nın annesi olacak kadar yaşlı olabilir"; bkz. *Transformative Encounters: Jesus and Women Re-Viewed*, ed. Ingrid Rosa Kitzberger (Leiden: Brill, 2000), s. 181-202, 192. Dönem boyunca Yahudi yazıtlarında Miriam ve hatta Maria adlarının geçmesi ve ayrıca Yeni Ahit'teki Meryem sayısı. 1. bölümde tartışılan nedenlerden ötürü, Sawicki'nin Meryem'in İsa'dan biraz daha yaşlı olduğu yönündeki çıkarımına katılıyorum, ancak Meryem'in yaşamının sonuna kadar İsa'yla güçlü arkadaşlığı ve sonrasındaki nüfuzu, onun annesi kadar yaşlı olma ihtimalini ortadan kaldırıyor.21 Magdala, İsa için hem pratik hem de sembolik olarak önemliydi. ve öğrencileri: Richard Atwood, *Mary Magdalene in the New Testament Gospels and Early Tradition* (Bern: Lang, 1993), s. 21-26; Mendel Nun, "Ports of Galilee," *Biblical Archaeology Review* 25, no. 4 (1999): 18-31, 64. Bölgenin sosyolojisi hakkında bkz. Richard A. Horsley, "The Expansion of Galilee" *Idumea'daki Hasmonean Kuralı*

ve Celile: Tarihsel Sosyolojiye Doğru," *Second Temple Studies III: Studies in Politics, Class and Material Culture*, ed. Philip R. Davies ve John M. Halligan (Sheffield: Sheffield Academic Press, 2002), s. 134-165. İsa'nın büyüdüğü Nasıra, Magdala'nın batısına ve güneyine on beş mil yürüyüş mesafesindeydi. Nasıra, Magdala'dan çok daha küçük ve fakirdi. Magdala bölgesi doğanın, siyasetin ve modern savaşın tahribatına kurban gitti; bkz. Jane Schaberg, *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament* (New York: Continuum, 2002), s. 47-64. Celile Denizi'nin güney ucunda yakın zamanda inşa edilen barajlar tarafından zorlanan yükselen yeraltı suyu, yıkıntıların altındaki antik kalıntıları da karıştırdı. kalır.

--- SAYFA 90 ---

Schaberg'in bölgedeki kazıları yenileme umutları, İsrail hükümetinin, Fransiskan mülk sahiplerinin ve geleneksel olarak orada yaşayan Filistinlilerin karmaşık karşılıklı iddialarıyla karşılaştı. Yani Kefernahum - Peter'in kayınpederiyle birlikte yaşadığı yer - özenle etiketlenmiş bir model kazı iken (burada inşa edilen modern bir kilisede Disney tarzı bir dokunuşa sahip), Magdala da tıpkı Mary Magdalene'in kadınlarla ilgili klişelerle gizlenmesi gibi araştırmaya kapatılmıştır. Tarihi kaynaklar şu anda arkeolojinin söyleyebildiğinden daha fazlasını söylüyor. MS 37 civarında doğan Josephus, Magdala'yı kişisel deneyimlerinden tanıyordu; yazıları kasabanın kültürel bağlamını İncillerde olmayan bir şekilde detaylandırıyor. Magdala, Antipas'ın yeni başkenti Tiberya'nın hizmet kenti haline geldi. Josephus daha sonra MS 66 ile 67 yılları arasında Celile'de bir Yahudi general olarak geçirdiği kısa ve felaketle sonuçlanan kariyeri boyunca Magdala'daki bir üssü kullanarak Celilelilerin Romalılara karşı direnişini örgütlemeye çalıştı; bkz. Gohei Hata, "Josephus'un Yaşamındaki Bazı Karanlık Dönemleri Hayal Etmek", Josephus and the History of the Greco-Roman Period: Essays in Memory of Morton Smith, ed. Fausto Parente ve Joseph Sievers (Leiden: Brill, 1994), s. 309-328. Bu yerden, tuzlu balık kelimesinden türetilen Yunanca adı Taricheae ile anıyordu; kasaba, ihraç edilebilecek korunmuş bir üründe uzmanlaşmış ve hatta bir stadyumun yanı sıra kendi hipodromuyla da övünen bir şehir haline gelmişti (Josephus Jewish War 2.596-647). Yakındaki Tiberya kadar büyük bir pazarla zenginlik ve ihtişam anlamına geliyordu. Magdala'nın başarısının anahtarı olan bu kapsamlı ticaret, kasabanın Yahudi olmayan kültürle olan ilişkisi nedeniyle kötü bir şöhrete sahip olmasına neden oldu. 22 "Tanrı'nın Oğlu, Kurtarıcı İsa Mesih": Kısaltmalarda yazım özgürlüğü söz konusuydu. Balık kelimesinin asıl kelimesinde u'nun önünde bir ob var, ikthous, kısaltması ise ikthus'u verir. 22 Celile Denizi kıyısında bir yer seçti: Bkz. Josephus Jewish War 2.168; Moşe Dothan, Hammath Tiberias, 2 cilt. (Kudüs: İsrail Araştırma Topluluğu, 1983-2000); Haham İsa, s. 91-93; Jonathan L. Reed, Arkeoloji ve Galileli İsa: Kanıtların Yeniden İncelenmesi (Harrisburg, PA: Trinity Press International, 2000); Chilton, "İnceleme Denemesi: Arkeoloji ve Haham İsa," İncil Araştırmaları Bülteni 12, no. 2 (2002): 273-280. 1. Şehre taşınan Yahudiler Celile'nin enkazydı: Romalılarla yapılan iki savaştan sonra Mişna'ya katkıda bulunan hahamlar sonunda ikinci yüzyılda Tiberya'ya yerleştiler ve burası "Yahudi yaşamının merkezi ve sadece Yahudi Filistin'in değil, aynı zamanda diasporanın da manevi başkenti" haline geldi (bkz. Dothan, Hammath Tiberias, cilt. I, s. 4). 2. İsa'ya "Nasıralı" demek doğal olarak Nasıra'yı kendi memleketi olarak çağırıştırır: Bu coğrafi anlam aynı zamanda İncillerde Magdalene ile kafiye olmayan başka bir isim olan "Nazorean" (Yunanca Nazoraïos, Aramice Natsoraya) ile ifade edilir. Nazor dilinin kullanımı Matta, Luka ve Yuhanna İncillerinde hakimdir, Markos ise yalnızca Nasıralı'yı kullanır. Hans Heinrich Schader'in Theological Dictionary of the New Testament, ed.'deki hala değerli makalesine bakın. Gerhard Kittel, çev. Geoffrey W. Bromiley (Grand Rapids: Eerdmans, 1978), s. 874-879. Talmud'da ve diğer Rabbinik kaynaklarda İsa'ya, Nazaraya ve Natsoraya'nın açık bir oyunu olan "Notsri" adı verilir. Notsri "tutan" veya "engelleyen" kişi anlamına gelir: İsa ve

takipçileri kendi geleneklerini sürdürdüler ve bu nedenle diğer İsraillilerin bu görüşe engel oldular. 3. GİZLİ ŞEYTAN ÇIKARMA 1. Mary çok zengindi: David Mycoff, The Life of Saint Mary Magdalene and Her Sister Martha'da (Kalamazoo: Sistersiyen Yayınları, 1989) bu tür hikayeleri mükemmel bir şekilde ele alıyor. 2. anlatıcı, şeytani ele geçirme hikayelerinden hoşlanırdı: Birinci yüzyıl tarihçisi Josephus, Eleazar adında bir Yahudi şeytan kovucuyu anlattı; bu cin kovucunun başarısı, giden iblisin -emir verildiği gibi- dışarı çıkarken bir su kabını devirmesiyle kanıtlandı. Bu harika hikayede Eleazar, Süleyman'ın onayladığı, yüzüğe iliştilmiş bir kök kullanmış; bunu ele geçirilen adamın burnuna uyguladı ve yardımsever şeytanı burun deliklerinden çıkardı (Josephus Antiquities 8.46-48). Apollonius'un

--- SAYFA 91 ---

Aziz Pavlus'tan biraz sonra doğan ve Küçük Asya'da, Pavlus'un memleketi Tarsus'un kuzeyinde doğan Tyana, bir heykele bir iblis gönderdi ve ardından heykel çöktü (Philostratus The Life of ApoUonius of Tyana 4.20): Ele geçirilen ergen, kendisini toplum içinde teşhir etme alışkanlığı da dahil olmak üzere kaba davranışlarından kurtuldu. Bu kaynakları analiz ettiğimizde, diğer uygulayıcılarla karşılaştırıldığında İsa'nın sıradan bir şeytan kovucu olmadığını görüyoruz. Meryem'i yedi kez kovdu, bu nedenle ilk altı seans onun şeytanlarını tamamen ortadan kaldırmadı. Bu, İncillerde İsa'nın birçok şeytan çıkarma eyleminde yaşadığı zorlukları, bunlara yüklediği anlamı ve diğer insanların ona nasıl tepki verdiklerini ortaya koyan alışılmadık bir modelin parçasıdır. 3. Tanrı'nın saflığının pozitif enerjisi: Bkz. Chilton, Jesus' Baptism and Jesus' Healing: His Personal Practice of Spirituality (Harrisburg, PA: Trinity Press International, 1998), 58—97; Scot McKnight, İsrail İçin Yeni Bir Vizyon: Ulusal Bağlamda İsa'nın Öğretileri (Grand Rapids: Eerdmans, 1999), s. 15-69. 27 Bu öğreti, Meryem'in ele geçirilmesine yapılan atıftan kısa bir süre sonra ortaya çıkıyor: En şüpheli yorumcular bile bu açıklamayı bizzat İsa'nın yaptığı konusunda hemfikirdir. John Meier'in "utanç kriteri" dediği şeyle örtüşüyor - Haham İsa'nın bunu söylediğini, dindar takipçilerinin bunu uydurup ona atfetmesinden daha kolay hayal edebilirsiniz; bkz. John P. Meier, A Marjinal Yahudi: Tarihsel İsa'yı Yeniden Düşünmek, cilt. 1 (New York: Doubleday, 1991), s. 168-171. Bunun gibi öğretilerin ilk Kilise'de yarattığı olası utancı gözlemlemek (ve İsa, daha sonraki zamanların öğretilerine utanç verici bir ışık tutan başka birçok şey söyledi), sadece bir noktada kendimizi şaşırtmak gibidir. Tepkiyi gözlemledikten sonra onu neyin tetiklediğini görmeniz gerekir; aksi takdirde yaptığınız tek şey, içgörüyü ilerletmek değil, şaşkınlığı kaydetmektir. Bizim şaşkınlığımızın veya ilk Kilisenin utancının ötesine baktığımızda, İsa neden bu başarısız şeytan çıkarma probleminden söz etsin? Makul bir cevap gerektiren soru budur. Dikkatsiz bir şeytan kovucunun defalarca daha da kötüleştirebileceği bir mülk: Hem eski hem de modern gösterişli şeytan kovucular, çoğu zaman kirli ruhların güçlü olduğu hissini güçlendirerek, yeni mallara ve dolayısıyla daha fazla şeytan çıkarma talebine yol açmıştır. Bu sarmal iş için iyi, şeytanlar için iyi ama ele geçirilme sıkıntısı çekenler için kötü. Modern uygulamaların canlı örnekleri için bkz. Mario Cuneo, American Exorcism (New York: Doubleday, 2001). 28 Petrarch onu "Tanrı'nın tatlı dostu" ("dulcis arnica dei") olarak adlandırdı: Susan Haskins, Mary Magdalen: Myth and Metaphor (New York: Harcourt, Brace, 1993). 1. Beelzebul, yeraltı dünyasının tanrısı: W. Herrmann, "Baal Zebub", Dictionary of Deities and Demons in the Bible, eds. Karel van der Toorn, Bob Becking ve Pieter W. van der Horst (Leiden: Brill, 1999), s. 154-156. "Sineklerin Efendisi" anlamına gelen "Baal Zebub" biçimi, orijinal "Baal Zebul" veya "Rab, prens"i kasıtlı olarak çarpıtıyor. Bu, İbranice İncil'in, yeraltı dünyasının tanrısını iblislerin elebaşı durumuna düşürme şekliydi. Beelzebul'un yardımı; bkz. Douglas L. Penny ve Michael O. Wise, "By the Power of Beelzebub: An Aramic Incantation Formula from Qumran", Journal of Biblical Literature 113, no. 4 (1994): 627—650.

2. Meryem'in İsa ile arkadaşlığına izin verilmezdi: Haskins, Mary Magdalen, s. 196-197, Honorius Augustodunensis'ten alıntı. 30 Yahudi ibadeti ve öğreniminin liderliğinde kadınların hiçbir yeri olmadığı yönündeki yanlış iddia: Modern Hristiyanların verdiği yanıt Amy-Jill Levine, "Lilies of the Field and Wandering Jewshs: Biblical Scholarship, Women's Roles, and Social Location", Transformative Encounters: Jesus and Women Re-Viewed, ed. Ingrid Rosa Kitzberger (Leiden: Brill, 2000), s. 329-352. Profesör Levine şöyle yazıyor (s. 343-344): "Kadın düşmanı, özcü, atavist bir Yahudiliğe dair desteklenmeyen ve desteklenemeyen tarihsel görüşler doğal olarak teolojik spekülasyonlara yol açıyor. Kötü tarih

--- SAYFA 92 ---

Bu çok sayıda alıntıya yansıyan, en iyi ihtimalle müstehcen olarak etiketlenebilecek bir teolojiyle sonuçlanıyor. Ayrıca bkz. Mary R. Thompson, *Mary of Magdala: Havari ve Lider* (New York: Paulist, 1995), s. 81-95. 32 erkek ve dişi birlikte ilahi imgenin gerçekliğini yansıtıyordu: Jane S. Webster, "Sophia: Engendering Wisdom in Proverbs—Ben Sira and the Wisdom of Solomon," *Journal for the Study of the Old Testament* 78 (1998): 63—79; Haham İsa, s. 145-146; Karen L. King, ed., *Antik Çağda ve Bugün Kadınlar ve Tanrıça Gelenekleri* (Minneapolis: Fortress, 1997). Bu anlayış aynı zamanda İsa'nın evlilik hakkındaki öğretisinde de merkezi bir öneme sahipti; bkz. Markos 10:2-12. Atasözlerinin tarihlendirilmesine ilişkin geniş tahmin yelpazesi, R. N. Whybray, *The Book of Proverbs: A Survey of Modern Study* (Leiden: Brill, 1995) adlı eserde ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Benim kronolojim bu aralığa oldukça uyuyor. 4. MERYEM'İN İMZASI 1. İnciller İsa'nın ölümünden bir nesil sonra ortaya çıktı: İlk Hristiyan geleneği, İncillerin en eskisi olan Markos'un İsa'nın havarilerinden biri tarafından yazılmadığı konusunda hemfikir. Papias (Küçük Asya'daki Hierapolis'in bilgili ve geveze piskoposu) Markos'u, sözlü bir müjdeyi vaaz eden Petrus'un sekreteri veya katibi olarak tanımladı. Bu hikayenin zengin bir sonraki yaşamı oldu. Bkz. Eusebius *Kilise Tarihi* 3.39.15-16; Raymond Brown, *Yeni Ahit'e Giriş* (New York: Doubleday, 1997), s. 158-161. Papias'ın İncilleri tek tek yazarların yazmadığı varsayımı, modern eleştirel bilimin fikir birliğine uygundur. 2. Petrus özellikle din değiştirenleri vaftiz için hazırlamakla ilgileniyordu: Elçilerin İşleri 10:34-43, C. H. Dodd, *The Apostolic Preaching and its Developments* (London: Hodder & Stoughton, 1944) ve *Göre Kutsal Yazılara Göre: Yeni Ahit Teolojisinin Alt Yapısı* (Londra: Nisbet, 1952). Kaynaklar çıkarımlara dayalı olarak yeniden oluşturulduğundan bunların sayısı veya kapsamı konusunda evrensel bir fikir birliği yoktur. Ancak Dodd'un çalışması, eleştirel akademisyenler arasında büyüyen bir fikir birliğine zemin hazırladı. Fundamentalizm ve Yapısalcılık gibi çalışma modaları, 1970'ler ve 1980'lerde kaynak analizini ve tarihe olan ilgiyi itibarsızlaştırdı, ancak bu temel ilkeler 1990'lardan bu yana, özellikle Avrupa'da güzel bir geri dönüş yaptı. Bkz. *Journal of Biblical Literature* 112 (1993): 146-148, Matti Myllykoski'nin ufuk açıcı çalışmasının incelemesi, *Die letzten Tage Jesu: Marcus und Johannes, ihre Traditionen und die historische Frage* (Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia, 1991). 35 Magdalalı Meryem aynı zamanda kendi sözlü imzasını taşıyan öykülerin kaynağının da yazarı olarak karşımıza çıkıyor: Çığır açan bir çalışmada Thorleif Boman, özellikle Luka'ya göre İncil'deki bir kaynak olarak kadınlara itibar etti; bkz. *Die Jesus-Überlieferung im Lichte der neueren Volkskunde* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1967), s. 123-137. Bana göre bu kadın çevresinin merkezi muhtemelen Joanna'ydı (Luka 8:3). Herodian sarayının üyelerine erişimi vardı, bu da hem Luka'ya Göre İncil'de hem de Elçilerin İşleri kitabında onlara özel ve bazen de sempatik bir şekilde atıfta bulunulmasını açıklıyor. Bkz. Carla Ricci, *Mary Magdalene ve Diğerleri: İsa'yı Takip Eden Kadınlar*, çev. Paul Burns (Minneapolis: Fortress, 1994), s. 43-46, 69-72, 154-156. İncillerde şeytan kovucu bir kaynağın olduğu hipotezi Etienne tarafından geliştirildi.

Trocme in *L'Evangile selon saint Marc* (Cenevre: Labor et Fides, 2000) ve *La formation de l'évangile selon saint Marc* (Paris: Presses Universitaires de France, 1963), s. 42-43. 1. Bu üç öykü, kirli ruhlarla nasıl başa çıkılacağına dair bir el kitabı niteliğindedir: Bunlar, İncillerdeki şeytan çıkarmayla ilgili en ayrıntılı üç anlatıdır. Üçünün her biri Matta ve Luka'da da temsil edilir, ancak Markos'unki mevcut en eski yazılı biçimdir. Bu nedenle Markos, Ek'te tam olarak tekrarlanan Magdalene kaynağını oluşturmak için çıkış noktasıdır.

--- SAYFA 93 ---

2. banklarla donatılmış küçük bir bina: Daha fazla açıklama ve James F. Strange tarafından çizilen bir şema için bkz. Haham Jesus, s. 96-97. 3. Çoğul ve tekil arasında ileri geri kayma: Chilton, "Exorcism and History: Markos 1:21-28," Gospel Perspectives 6 (1986): 253-271. 40 hiçbir yorumcu hikayenin sembolik anlamı ile tasvir ettiği gerçek olay arasındaki çizgiyi çekemedi: Chilton, "Friends and Enemies", The Cambridge Companion to Jesus, ed. M. Bockmuehl (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), s. 72-86 ve Haham Jesus, s. 168-173, burada Herod Antipas'ın İsa'ya yönelik ölümcül tehdidindeki olayların bağlamı, bu şeytan çıkarma işleminin siyasi sembolizmini açıklamaktadır. Şeytan çıkarma işleminin devamı da (Markos 5:14-17) Haham İsa'nın bu sayfalarında tartışılmaktadır. 1. Şeytan'ın gökten yıldırım gibi düştüğünü gördü: Joel Marcus, "Jesus' Baptismal Vision", New Testament Studies 41 (1995): 512-21; Rabbi Jesus, s. 174-179. 2. "dua hariç": Markos İncili'nin bazı eski el yazmaları, "ve oruç" ifadesinin eklendiğini doğrulamaktadır. Oruç tutmak kesinlikle İsa'nın manevi disiplininin bir parçasıydı, ancak burası dışında onun şeytan çıkarma tekniğinin bir parçası olarak öne çıkmıyor. Çoğu metin eleştirmeni, erken dönem Kilise uygulamalarının Markos'un Yunanca kopyalanma şeklini etkilemesi nedeniyle bu ifadenin daha sonra eklendiği sonucuna varmıştır; bkz. William Lane, The Gospel Göre Mar1 (London: Marshall, Morgan & Scott, 1974), PP- 335-336-42 diğer müritler ve onların kaynakları söz konusu olduğunda: İsa'nın, ölümünden sonra havarilerinin bir araya getirdiği mışna olan "Q" olarak bilinen sözlerinin derlemesi o kadar ayrıntılı bir şekilde ayrıştırılmıştır ki, bazı bilim adamları size içinde ne olduğunu ve ne olmadığını bir ayetin kesirine kadar söyleyebileceklerine inanırlar. Bkz. James M. Robinson, Paul Hoffmann ve John S. Kloppenborg, editörler, The Critical Edition of Q (Leuven: Peeters, 2000). Bu kesinlik iddiasına karşı çıkıyorum, ancak sözlü bir kaynak olan İsa'nın mışnasının İncilleri etkilediğini kabul ediyorum; bkz. Pure Kingdom: Jesus' Vision of God (Eerdmans: Grand Rapids ve Londra: SPCK, 1996), s. 107-115. İsa'nın kardeşi Yakup, İncillerde Tapınak'taki ibadetle ilgili pasajların kaynağı olduğu anlaşılan bir öğrenci çevresine liderlik ediyordu; burada Yakup, İsa'nın çarmıha gerildikten sonra hareketini yönetiyordu; bkz. B. D. Chilton ve J. N. Neusner, editörler, The Brother of Jesus: James the Just and His Mission (Louisville: Westminster John Knox, 2001). 1. Bu dönemin hahamları başka bir mistiği de karakterize etmiştir: Haham Jesus, s. 41-63, 83-102, 150-196, 303. 2. Bir iblisle yaptığı kanlı savaş: Katherine Ludwig Jansen, The Making of the Magdalen: Preaching and Popular Devotion in the Later Middle Ages (Princeton: Princeton University Press, 2000), s. 300. 44 "Mesih'in Sırrı" Heikki Raisanen, The "Mesih'in Sırrı", Mark (Edinburgh: Clark, 1990). 1. bölüm ve 5. bölümdeki şeytan çıkarma ayinleri hakkında haklı olarak söylediği gibi (s. 171), "Ancak insanlar duymuyor gibi görünüyor ve sır ortaya çıkmıyor" ve 1:11 ve 9:7'deki göksel seslerle bir karşılaştırma yapıyor (s. 172). İblislerin söyledikleriyle insanların duydukları arasındaki bu fark benim yaklaşımı da başlattı. 5. İSİMSİZ MEVZİ 1. Aynı türden bir uyumsuzluk ortaya çıktı: Haham İsa, s. 168-171, 174-196. 2. İsrail'in Tanrısının istediği şekilde Siyon Dağı'nda kurban sunarak: age, s. 174—212. 3. Beytanya'daki planı gözlemleyecekti: age, s. 213—247.

--- SAYFA 94 ---

4. İsa'nın hareketinde cildi yağlamak rutin bir ritüeldi: Bu dönemde meshetme Yahudiliğin tamamında yaygın olarak uygulanıyordu. Meshetme, öğrencileri göndermekten veya ayrıntılı olarak kaydedilen olağanüstü, sapkın şeytan çıkarma ayinlerinden çok daha az alışılmadık bir olaydı ve bu nedenle İnciller, bunu doğrulasalar da, bu uygulama üzerinde durmazlar. See Tal Ilan, "In the Footsteps of Jesus: Jewish Women in a Jewish Movement," in *Transformative Encounters: Jesus and Women Re-Viewed*, ed. Ingrid Rosa Kitzberger (Leiden: Brill, 2000), s. 115—136. Kudüs Talmud'u (Şabat 14:3-4), kutlama ve şifa amacıyla Şabat günü meshedilme iznine ilişkin çeşitli örnekler sunar. Ilan (s. 129) bunu "şifa sanatını uygulayan çok sayıda kadının" kanıtı olarak ele alıyor. 5. Markos'un İncili bu ritüel olayın en eski, en zengin dokulu anlatımını sağlar: Haham İsa, s. 248-268. 50 Markos'un İncili gerçek kimliğini gizliyor: Elisabeth Schüssler Fiorenza, başlığında bu pasajın yer aldığı, çığır açıcı bir kitap yazdı; bkz. Onun Anısına: Hristiyan Kökenlerinin Feminist Teolojik Yeniden Yapılanması (New York: Crossroad, 1983, 1992). Her work stands as a classic among feminist studies of the New Testament. Ancak Profesör Schüssler Fiorenza, edebi yaklaşımların bazen temel tarihsel soruları sormayı dışlayacak şekilde takip edildiği bir dönemde yazdı. Mevcut davada sonuç, metnin önemli bir özelliğini gözden kaçırmaması ve dolayısıyla kadının her zaman anonim olduğunu varsaymasıdır. Tal Ilan, *On the Cut Edge: The Study of Women in Biblical Worlds—Essays in Honor of Elisabeth Schüssler Fiorenza*, eds'de "Paul ve Pharisee Women" adlı eserinde feminist yorumdaki bu sorunu düzeltmeye çalışıyor. Jane Schaberg, Alice Bach ve Esther Fuchs (New York: Continuum, 2004), s. 82—101. 52 ortaçağ yorumcusu doğru bir tahminde bulunmuştur: Valerie I. J. Flint, İskoçya'daki yedinci veya sekizinci yüzyıldan kalma Ruth Well Cross örneğini aktarır; Mary'yi Tours'lu Gregory zamanından kalma büyümlü çağrışımları olan unguentum ile gösterir; bkz. Erken Ortaçağ Avrupa'sında Büyünün Yükselişi (Princeton: Princeton University Press, 1991), s. 260. See also Brendan Cassidy, ed., *The Ruthwell Cross* (Princeton: Princeton University Press, 1993). 52 Adıyla ve eylemiyle İsa'nın cenazesi ile meleklerin yaptığı duyuru arasındaki bağlantıyı somutlaştırıyor: Cenaze töreninde ve mezarın ağzında başka kadınlar da mevcut; only Mary Magdalene is in both places, according to Mark. 6. "SENİN ADI DÖKÜLEN YAĞ GİBİDİR" 55 Mesh etme uygulayıcıları arasında kadınlar öne çıkıyor: Bkz. Tal Ilan, "In the Footsteps of Jesus: Jewish Women in a Jewish Movement," *Transformative Encounters: Jesus and Women Review*, ed. Ingrid Rosa Kitzberger (Leiden: Brill, 2000), s. 115—136 ve Benimki ve Seninkiler Hers: Rabbinik Edebiyattan Kadın Tarihini Getirmek (Leiden: Brill, 1997), s. 105, 230—232. Matthew Morgenstern has commented upon an Aramaic text of exorcism that involves anointing; bkz. "Son Zamanlarda Yayınlanan Sihirli Kase Üzerine Notlar", *Aramice Çalışmaları* 2, no. 2 (2004): 207—222. 55 this service included financial support: In the case of Lydia in Philippi (Acts 16:11—15), support was more than financial. She personally accommodated Paul in Philippi and provided him with crucial contacts; bkz. Haham Paul, s. 151-152. Neither Lydia nor the Magdalene is just a patroness or donor in

Luka ve Elçilerin İşleri'nin sunumu. Destekleri maddi cömertliğin ötesine geçti. Mary Magdalene—evidently less wealthy than Lydia, the dyer known for her purple cloth—physically traveled with Jesus, despite the risks of travel on foot and without any guarantee of food or lodging. During these expeditions, even a wealthy supporter had more to do than just open his or her purse, and there is no indication that Mary was wealthy. "Hizmet etmek" veya "hizmet etmek", kişinin kardeşliğin acil ihtiyaçları için kendi elleriyle çalışması ve Krallık için çalışması anlamına geliyordu.

--- SAYFA 95 ---

1. Sinagogda Haham İsa şu tanınmış sözleri alıntılanmamıştı: Söylediklerinin en doğru versiyonu Luka'nın Yunanca elyazmalarında değil, Eski Süryanice İnciller adı verilen versiyonda yer almaktadır. Aramice'nin kardeş dili olan Süryanice'de yazılan Eski Süryanice İnciller, bazen Yunan İncillerinden daha eski ilkel gelenekleri de içerir. Bkz. Haham Jesus, s. 97-102, 300. Ayrıca bkz. Chilton, *God in Strength: Jesus' Announcement of the Kingdom* (Freistadt: Plochl, 1979; yeniden basım, Sheffield: JSOT, 1987), s. 157-177. 2. Galile'den zeytinyağı ticareti yapan bir tüccar olabilir: Yağ, sıvı bir madde olduğu için, özellikle kirliliği ifade ettiğine inanılıyordu, dolayısıyla kişinin evinde saf yağ bulunması, kaşrut yasalarının sürdürülmesi için hayati önem taşıyordu. Josephus, tarihlerinde Helenistik ürünlerin aksine Galile yağının saflığından söz eder: Bkz. Hayat 74-75; Yahudi Savaşı 2.591-592; Eski Eserler 12.120. 3. Bir İsrailinin tek bir sosyal gruptan olup olmadığını yönetmeye çalışan kurallar: Mişna Qiddushin 4:1-2 bu kuralları açıkça ortaya koyuyor: Babil'den on soy geldi: (1) rahip, (2) Levili, (3) İsraili, (4) sakat rahip, (5) din değiştirmiş ve (6) azat edilmiş köle, (7) mamzer, (8) Netin, (9) susturulmuş [şetuki] ve (10) kimsesiz çocuk. Rahip, Levili ve İsraililer kendi aralarında evlenir. Levililer, İsraililer, sakat rahipler, din değiştirenler ve azat edilmiş köleler birbirleriyle evleniyor. Din değiştirme, köleyi azat etme, mamzer, Netin, susturma ve tüm evlilikleri kendi aralarında yapmaları. Bunlar susturuldu; annesini tanıyan ama babasını tanımayan herkes; ve kimsesiz çocuklar - pazardan gelip ne babasını ne de annesini tanıyan herkes. Abba Saul "sessizleştirilmiş" (shetuqi) kişiyi "incelenmesi gereken" [beduqi] olarak adlandırdı. Bu sistemin açıklaması için bkz. "Recovering Jesus' Mamzerut", *Ancient Israel, Judaism, and Christian in Contemporary Perspective: Essays in Memory of Karl-Johan Illman*, eds. Jacob Neusner ve ark. (Lanham, MD: University Press of America, 2005); Haham İsa, s. 12—22, 64-69, 133—134. 59 onu kötü şöhretli bir kadın olarak damgaladı: Bkz. Dom David Hurst, *Gregory the Great: Forty Gospel Homilies Translated from the Latin* (Kalamazoo: Sistercian Publications, 1990), s. 187, 198 (Homily 25'ten). Barselona, Cambridge ve Paris'teki Latince el yazmaları Hurst tarafından s. 3. 59 1517'den bu yana eleştirel bilim bu karışıklığı resmi olarak çürütmüştür: Kimlik belirlemeyle ilgili sorunları gösteren bilim adamı, De Maria Magdalena et triduo Christi disceptatio başlıklı bir çalışmada Jacques Lefevre d'Etaples'ti. Karışıklığı ortadan kaldırmak Reform'un büyük bir başarısıydı ve Katolik yetkililerin şiddetli, bazen ölümcül muhalefetiyle karşılaştı; bkz. Victor Saxer, *Le cult de Marie Madeleine en Occident* (Paris: Clavreuil, 1959), s. 4-6. Haham Jesus'ta (s. 133-134) olayın önemini tartıştım ve burada tedavinin kısaltılmış bir versiyonunu sundum. Mecdelli Meryem'in Dirilişi: Efsaneler, Apocrypha ve Christian Testament (New York: Continuum, 2002), s. 102, Jean Schaberg, Haham İsa'nın Luka İncili'nin 7. bölümünde Mecdelli Meryem'i kadınla özdeşleştirip özdeşleştirmedikini belirleyemediğini iddia ediyor. Kitabım hiçbir şekilde onların aynı kişi olduğunu iddia etmiyor. Profesör Schaberg'in değerlendirmesi ve benim değerlendirmem, Meryem'in meshedilme ritüeliyle bağlantısı dışında, büyük ölçüde aynı fikirde. Akademisyenler

zaman zaman birbirleriyle gerçekte olduğundan daha fazla fikir ayrılığına düştüklerini iddia ederler, bu da uzman olmayanlara bir alanda gerçekte olduğundan daha fazla değişkenlik olduğu izlenimini verebilir. 1. 1523'te onu bir kafir olarak takip etmeye devam ettim: Bu bölüm James K. Farge, *Ortodoksluk ve Reformasyonda Erken Reformasyon Fransa: Paris'teki İlahiyat Fakültesi, 1500-1543* (Leiden: Brill, 1985), s. 170-177'de ayrıntılı olarak anlatılmıştır. 2. Eyüp'ün Vasiyeti: Eyüp'ün "sabırından" (Yakup 5:11) söz ederken, Yeni Ahit'te İncil'deki kitaptan ziyade Eyüp'ün Vasiyeti'nin akılda tutulduğu görülmektedir. İlyas gibi (Eyüp'ün Vasiyeti 52:8-12), bu Eyüp de, Tanrı'nın yaşamının sonundaki varlığını temsil eden ilahi Arabaya bindirilir. Merkavah mistisizmi Haham İsa'da eleştirel tartışmaya atıfta bulunularak tanıtılmıştır, s. 41-63, 157, 161-165, 190-196, 269-289, 306-307.

--- SAYFA 96 ---

3. "Ruh", "Göklerin Yaratılışı" ve "Babanın İhtişamı": Bkz. R. P. Spittler, "İşitme Ahit (M.Ö. Birinci Yüzyıl-M.S. Birinci Yüzyıl): Yeni Bir Çeviri ve Giriş", The Old Testament Pseude-pigrapha, cilt. 1, ed. James Charlesworth (Garden City, NY: Doubleday, 1983), s. 829—868. Bu belgenin gerçek metinleri oldukça geç ortaya çıktı ve hiç kimse Eyüp'ün Vasiyeti hakkındaki her şeyi harfi harfine kabul etmek istemez, ancak bunun kadınlarla ilgili mistik efsaneleri doğruladığı gerçeği yalanlanamaz. 4. Rabbinik literatürde Eyüp'ün üç kızının yerleştiği söylenmektedir: Bkz. H. C. Kee, "Satan, Magic, and Salvation in the Testament of Job", Society of Biblical Literatür Seminer Yazıları (Missoula: Society of Biblical Literatür, 1974) cilt. 1, s. 53-76; Schaberg, Mezdelli Meryem'in Dirilişi, s. 312, Pesiqta de Rab Kahanah 7, Exodus Rabbah 17:4 ve Ruth Rabbah 1:5'ten alıntı yapıyor. 5. Bir kadın arkasından gelip ona dokundu: Haham İsa, s. 179. 63 Bunlardan birinde sağır-dilsiz bir adam (Markos 7:31-37), diğeri ise kör bir adam (Markos 8:22-26) yer alıyor: Haham İsa, s. 130-131. 1. kadın tükürüğünü yedi kez akıtıyor: Bkz. Sotah 1:4, i6d ve - daha genel olarak - Şabat 14:4. 2. Ölümün diğ er tarafındaki yaşam "melekler gibi" bir varoluştu: Birinci yüzyıldaki birçok Yahudi öğretmenin ve eski çağlarda ve günümüzde birçok Hristiyanı nkinden daha az maddi olan bu anlayış, Luka İncili için çok fazlaydı. Orada, Diriliş'te hayatta kalma teorisine yer açmak amacıyla anahtar ifade "melekler gibi" yerine "melek gibi" olarak değiştirilmiştir (isan-geloi; Luka 20:36). Fakat İsa'nın materyalist olmayan öğretisi kesindir ve açıkça ortaya çıkar. Bkz. Haham Jesus, s. 236-237. 64 Tanrı sevgisi komşu sevgisiydi ve bunun tersi de geçerliydi: Haham İsa, s. 242-244; Christopher D. Marshall, İntikamın Ötesinde: Adalet, Suç ve Ceza için Yeni Bir Ahit Vizyonu (Grand Rapids: Eerdmans, 2001); Robin W. Lovin, Christian Ethics: An Essential Guide (Nashville: Abingdon, 2001). 69 Meryem ve İsa'nın cinsel açıdan ne kadar yakın olduklarını belirtme konusundaki yetersizliğimiz: Bu, Haham Jesus, s. 142-145, 269-270'deki sonuçtur ve Profesör Schaberg neredeyse kelimesi kelimesine aynı görüştedir (The Resurrection of Mary Magdalene, s. 314-317, 330-335), ancak kitabının başlarında bu konudaki "ataerkil" konumuma katılmayacağını ısrarla vaat etmektedir. nokta (s. 102). 7. MEZARDAKİ DEĞİŞİM 72 Bir insan nasıl olur da bir hikâyeyi "Korktular, çünkü..." diyerek bitirebilirdi? Yunancada bu ifade ephobounto gar olarak ifade edilir. Gar sözcüğü, dönemin yazılarında ve Markos'un İncili'nin tamamında, dilbilimcilerin postpozitif konum olarak adlandırdığı yerde düzenli olarak geçer. Yani, İngilizcede çünkü kelimesinin yaptığı gibi, bir cümle nin ikinci unsurudur ve bir açıklama getirir. İncil'deki diğ er her olayda, beklenen açıklama gar'ın kullanımını takip eder, dolayısıyla burada onun yokluğu kasıtlı olarak bir kısaltma hissi yaratır. 72 Dindar yazıcılar İncillerin metinlerini sık sık uyumlu hale getirdiler: Markos'un İncili'ne ekledikleri ek materyal (hem 8. ayete eklenen "daha kısa son" hem de on ayete kadar uzanan "daha uzun son"), dirilen İsa'nın Yeni Ahit'in başka yerlerinde okunabilenlerle karşılaştırılabilecek kişisel görünümüne atıfta bulunur. Bu ilaveleri okuyup diğ er İncillerdeki rivayetlerle karşılaştırdığınızda bunların kaynatılmış bir karışımdan başka bir şey olmadığını hemen görürsünüz.

Matta ve Luka'dan öyküler vardır ve bunlar on sekizinci yüzyıldan beri sonradan akla gelen düşünceler olarak kabul edilmektedir. Bu İncil'in diğ erlerine benzemesi yönündeki başarısız bir çabayı temsil ediyorlar.

--- SAYFA 97 ---

Örneğin Markos 16:9'da Magdalalı Meryem'den "kendisinden yedi cin kovduğu kadın" olarak söz edilmesi, Luka 8:2'de söylenenlere gönderme yapıyor. Ancak Markos bu şeytan çıkarma olayından hiç bahsetmiyor, dolayısıyla son, orijinal İncil'in bile söylemediği şeye atıfta bulunuyor. Bu, alışılmadık bir İncil'i daha sonraki zamanın standartlarına göre daha geleneksel hale getirmek için tasarlanmış bir pastişin kesin bir işaretidir. Yeni Ahit'in tüm metinleri tek bir Kutsal Kitap kanonu olarak dolaşıma girdiğinde, yazıcıların farklı belgelerin söylediklerini uyumlu hale getirmesi ve homojenleştirmesi doğaldı. Bilim adamları bu tür eğilimlerin farkına vararak her belgenin bireysel karakterini metin eleştirisinin amacı olan kopyacıların tarzından ayırt edebilirler. Bu sonu bir araya getirme arzusu, Markos'un ayırt edici sesinin, müstensihlerin tüm İncillerin mümkün olduğu kadar benzer olmasını sağlama arzusu nedeniyle sonraki okuyucular için kaybolduğunu göstermektedir. Ne yazık ki, Yeni Ahit'in İngilizce modern baskıları bazen bu türdeşleştirme yoluna gidiyor ve bu nedenle en eski el yazmalarına dayanan metin çalışmalarının açık bulgularını göz ardı ediyor. Mark kadınların sessizliğiyle sona erdi; İncil'in bununla başa çıkamayan herhangi bir okuması hatalıdır. 73 Tahta parçası takılı demir bir çivi: Craig Evans, *Jesus and the Ossuaries* (Waco, TX: Baylor University Press, 2003), s. 98—103. Çivi, zeytin ağacından yapılmış sert bir düğüme çakılmıştı ve anlaşılan diğer çiviler gibi cenaze sırasında çıkarılamamıştı. 73 Her zamanki gömme uygulamasına göre: Bkz. Rachel Hachlili, "Burials, Ancient Jewish," *The Anchor Bible Dictionary*, ed. David Noel Freedman ve ark. (New York: Doubleday, 1992), cilt. 1, s. 798—994. 73 yüzyıldan fazla süredir moda olan, İsa'nın cesedinin fırlatıldığı iddiası: John Dominic Crossan yakın zamanda bu tanımlamayı *Jesus: A Revolutionary Biography* (San Francisco: HarperSanFrancisco, 1994), s. 123-158 kitabının 6. bölümünde ("Haçın Altındaki Köpekler") yaymıştır, ancak bu açıklama Alfred Loisy'nin asırlık çalışmasından gelmektedir. Loisy'nin bursu, Yochanan'ın kemiklerini hesaba katamazdı ve o, çarmıha gerilmiş insanların gömülmesine ilişkin Yahudi kanıtlarını göz ardı ederek zamanının zaafalarını örnekledi. Crossan, bu kanıtı sansasyonel bir imaj lehine açıklamaya çalışıyor ki bu onun daha çok hoşuna gidiyor. Postmodern dönem, teoriye olan coşkusuyla, eldeki verileri hesaba katmak yerine, çok fazla açıklama yapılmasına izin verdi. Bu sorunu Haham Jesus, s. 270-272, 308'de ayrıntılı olarak anlattım. *Jesus and the Ossuaries*'de (s. 101), Evans da Crossan'a karşı çıkıyor; tıpkı *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament* (New York: Continuum, 2002), s. 239-240'da Jane Schaberg'in yaptığı gibi. Profesör Schaberg, 280-281. sayfalarda, İsa'nın cenazesinin temel unsurlarına ilişkin yeniden yapılanmama katılıyor, ancak Kayafa'nın kemik kutusunun keşfine dayanan önerdiğim yeri tartışmasa da (Haham İsa, s. 214-215, 270-272). 1. Yuhanna 11:1-44'te Lazarus'un dirilişinin öyküsü: Haham İsa, s. 179 (Talmud'un ek bir risalesi olan Ebel Rabbati 8:1'den alıntı), 244-246. *The Theology of the Orael Tora: Revealing the Justice of God* (Montreal: McGill-Queen's University Press, 1999) adlı eserinde Jacob Neusner, Mişna, yani Mişna arasındaki teolojik ve edebi ilişkileri parlak bir şekilde analiz etmektedir.

Kudüs Talmud'u ve Babil Talmud'u (ve diğer metinler). Ağittaki kadınların rolünün kanıtı için bkz. Kathleen Corley, "Women and the Crucifixion and Burial of Jesus," *Forum* 1 (1998); Marianne Sawicki, *Tanrıyı Görmek: Diriliş ve Erken Hristiyan Uygulamaları* (Minneapolis: Fortress, 1994). Bu tür geleneklerin emsalleri, oğullarına onu babalarıyla birlikte gömmeleri emrini veren ata Yakup'a kadar uzanır (Yaratılış 49:29). İsa'nın gömülmesi, muhtemel yerle birlikte, Haham Jesus, s. 269-272'de anlatılmaktadır. 2. Çarmıha gerilme, yalnızca Romalı yetkililerin bileceği bir cezaydı: Gerald O'Collins, "Crucifixion", *The Anchor Bible Dictionary*, ed. Freeman ve diğerleri, cilt. 1, s. 1207—1210. 3. Şabat'ın kutlanması: Markos, İsa'nın Tapınağa müdahalesinin etkisinden korkan Tapınak yetkililerinin Fısıh Bayramı'ndan önce harekete geçmeye karar verdiklerini biliyordu (Markos 14:1-2). Daha sonraki bir ayın geleneği, İsa'nın öğrencileriyle birlikte yediği son yemeği Fısıh Sederine (Markos 14, 12-15) dönüştürdü, ancak bu, Efkariya kutlamasının yeni ortaya çıkan uygulamasını ve onun

--- SAYFA 98 ---

Makul bir tarih yerine, Fısıh'ın birlikte kabul edilmesi. Eğer rahipler ve onların arkadaşları “halkın ayaklanmasından” (thorubos tou laou; Markos 14:2) korkmuşlarsa, İsa'yı tutuklamak için neden on binlerce hacı ile birlikte Fısıh Bayramı'nın gelişini beklediler? Son Akşam Yemeği'nin farklı tarihlerinin farklı ayinlerle bağlantılı olarak nasıl geliştiğine dair bir açıklama için bkz. Chilton, *A Feast of Anlamlar: Eucharistic Theologies from Jesus Through Johannine Circles* (Leiden: Brill, 1994); İsa'nın Duası ve İsa'nın Efkariyeti: Kişisel Maneviyat Uygulaması (Valley Forge, PA: Trinity Press International, 1997). 4. Yeni Ahit'in eski bir el yazması (Codex Bezae): Adını, bu alışılmadık beşinci yüzyıl Yunanca el yazmasını Cambridge Üniversitesi'ne veren on altıncı yüzyıl reformcusu Theodore Beza'dan almıştır. 76 Kutsal Kabir Kilisesi: Kudüs Piskoposu Cyril, şehrin müreffeh bir dini destinasyona dönüştürdü: Hacılara İsa'nın son ayak izlerini takip edebileceklerine söz verildi. Piskopos, İsa'nın çilesi ve ölümünün önemli aşamaları olan Haç Durakları olarak adlandırılan Via Dolorosa'nın haritasını çıkardı. Bu istasyonlar bugüne kadar Hristiyan âleminin her yerindeki kiliselerde taklit edilmektedir. İsa'nın örneğini takip ederek kişinin refaha olan bencil bağlılığının üstesinden gelmek için meditasyona bağlı bağlılığı teşvik ederler, ancak aynı zamanda şimdiye kadar tasarlanmış en etkili hac reklam kampanyalarından birini düzenlemek için yönlendirilmişlerdir. Ancak Cyril'in şehrin onuruna ve çarşıya gerilen İsa'ya tapınmaya yönelik programı, tarihi ve arkeolojik değerlendirmelere pek uygun değil. Kutsal Kabir Kilisesi muhtemelen İsa'nın mezarının yerini işaretlemiyor. Efsane, İmparator Konstantin'in Kudüs'ün hemen dışında Venüs'e adanmış bir tapınağın yıkılmasını emrettiği zaman başladı; Daha sonraki kazılarda bir mezar mağarası keşfedildi. Kazı yapanlar kendilerini İsa'nın mezarını bulduklarına inandırdılar. Daha sonra, Konstantin'in annesi Helena'nın, onun emri üzerine araştırılan bölgede haç olduğu söylenen bazı parçalar ve bazı çiviler içerdiği anlaşılan bölgeyi doğrulayan bir vizyon gördüğü söylendi. Bu hikaye hakkında ne yaparsanız yapın, en iyi arkeolojik görüş, birinci yüzyılda (Romalıların iki kuşatması, yangını ve yıkımından önce - MS 70 ve 135'te) şehir surunun Kutsal Kabir Kilisesi'nin inşa edildiği alanın kuzeyinde uzandığını tahmin ediyor. Bu nedenle, Yahudi uygulamalarının mezarlıkları yasakladığı şehrin içinde olması gerekir ve tarihi belirsiz birkaç iskeletin ortaya çıkmasına rağmen, birinci yüzyılda bu bölgede bir mezarlığa dair hiçbir kanıt yoktur. Ancak efsanenin gücüne direnmek zordur ve son yıllarda Protestan akademisyenler bile Cyril'in eşsiz bir ustalıkla istismar ettiği dördüncü yüzyıl hac propagandasının bu gerçeğini benimsemek için önceki şüpheciliklerini terk ettiler. Dördüncü yüzyıla gelindiğinde bu kilisenin, günümüz ilahiyatçılarını şaşırtacak şekilde yeniden şehrin içinde olması. Kadınlar neden oraya yürümek veya seyahat etmek zorunda kaldı? Daha sonra Markos'un kopyacılarından biri, kadınların şehirden çıkmak yerine mezara "girmelerini" sağlayarak (eisporeuesthai; şu anda Smithsonian'da bulunan "W" olarak bilinen kodeksten) bu sorunu çözdü. Antik çağdaki katipler, tıpkı bugün bile bazı bilginler gibi, gelenekten kopmaktansa metinlerin anlamını değiştirmeyi daha kolay buluyorlar. Bkz. John J. Rousseau ve Rami

Arav Jesus and His World: An Archaeological and Culture Dictionary (Minneapolis: Fortress, 1995), s. 112—118; ayrıca bkz. Haham Jesus, s. 269-272. Evanjelik bakış açısından benzer bir konum için bkz. J. A. Thompson, *The Bible and Archaeology* (Grand Rapids: Eerdmans, 1962), s. 347-349. Thompson şunu gözlemliyor: "Protestan akademisyenler geleneksel Golgota bölgesinin itibarını korumakla pek ilgilenmediler" (s. 348). Bu, yirmi yıl sonra ifade edilen ve Kutsal Kabir bölgesinin "neredeyse kesinlikle doğru" olduğunu iddia eden görüşle çelişmelidir; bkz. Harold W. Mare, "Kudüs, Yeni Ahit," *The New International Dictionary of Biblical Archaeology*, ed. E.M. Blaiklock, R.K. Harrison ve D.R. Douglass (Grand Rapids: Zondervan, 1983), s. 261—265. 77 Markos'un İncili, ilahi olanla olan bu karşılaşmaların mistik niteliklerini kasıtlı olarak vurgulamaktadır: Rudolf Otto'nun *The Idea of the Holy: An Inquiry into the Non-Rational Factor in the Idea of the Divine*

--- SAYFA 99 ---

ve Rasyonel Olanla İlişkisi, çev. John W. Harvey (Londra: Oxford University Press, 1923), bu alanda bir klasik olmaya devam ediyor, ancak şahsen ben Evelyn Underhill'in *Mysticism: A Study in the Nature and Development of Man's Spiritual Consciousness* (Londra: Methuen, 1911) adlı kitabına daha çok ilgi duyuyorum. Bu yazarların her ikisi de Thomas Merton'u derinden etkiledi; bkz. Yedi Katlı Dağ (New York: Harcourt, Brace, 1948). Güncel yazarların eserleri arasında Matthew Fox'unkiler hem en etkili hem de en sağlam olanlardır; bkz. Kozmik İsa'nın Gelişi: Toprak Ananın İyileşmesi ve Küresel Rönesansın Doğuşu (San Francisco: Harper & Row, 1988). 79 Markos'a göre İncil'in tamamı bir program olarak tasarlanmıştır: Aramice abba kelimesinin "baba" anlamına geldiği iyi bilinmektedir, ancak aynı zamanda "kaynak" anlamına da gelebileceği gerçeği çok az bilinmektedir. Yunan Hristiyanları, kendi içsel vaftiz deneyimlerine atıfta bulunmak için Aramice terimini kullanarak, Tanrı söz konusu olduğunda bu terimin gerçek anlamda babalığa atıfta bulunduğunu hiçbir şekilde düşünmediklerini gösterdiler; bkz. Haham Jesus, s. 41-63. Yakın zamanda klasikçi bir arkadaşıma belirttiğim gibi, İsa'dan "benzersiz" olarak bahsetmekten mutluyum, bu anlamda her ebeveyn, baktığı her çocuğun benzersiz olduğunu bilir. Teologlar, benzersiz terimini İsa'nın yalnızca Tanrı'nın çocuğu olduğu anlamına gelecek şekilde kullandıklarında, İsa'nın Tanrı ile geliştirdiği ilişkinin aynısını gerçekleştirmek için tasarlanan İsa adına vaftizin anlamını baltalıyorlar. Aramicedeki bar teriminin, İbranicedeki ben gibi, kadınları ve erkekleri kapsayacak şekilde kullanılabileceğini söylemeye gerek yok. Ancak bugün bazı Yeni Ahit bilgileri sanki bir hataymış gibi "oğul"dan sonra "[sic!]" yazmayı benimsediler, bu yüzden bariz olanın bile belirtilmesi gerekiyormuş gibi görünüyor. 8.ECSTATIC VİZYON 81 Musa ve İlyas, peygamberler: Chilton, "Ölümün Tadını Çıkarmamak: Yahudi, Hristiyan ve Gnostik Kullanım", *Studia Biblica* 1978, cilt. 2, ed. E. A. Livingston (Sheffield: JSOT, 1980), s. 29—36. 84 Şaşkınlıklarına ne sebep oluyor?: Jane Schaberg, *The Resurrection of Mary Magdalene: Legends, Apocrypha, and the Christian Testament* (New York: Continuum, 2002) adlı son kitabında, Magdalalı Meryem'in tüm deneyimlerinin, vizyonunun gerçekleşmesi için gereken sarsıntı (s. 282-291) kadar "boş mezarı" gerektirdiğinden söz ediyor. Bana göre bu, hem meditasyon uygulamasının gücünü büyük ölçüde küçümsemek hem de çeşitli metinleri tek bir basit anlama indirgemek. Kitabının argümanının bir kısmı pasajların ve kişilerin "birleştirilmesine" karşı olduğu için Schaberg'in kendi uyumu göze çarpıyor. Şöyle devam ediyor (s. 284): "Fakat bunun beni, Diriliş'in bir cesedin diriltilmesi olarak düşünülmesi gerektiği inancına sevk ettiğini düşünmüyorum; aksine, kayıp veya çalınmış bir cesetle, yücelme/yükselmeye uyumlu, cesedin bilinmeyen kaderinin gizemiyle uyumlu ve cesedin yok edilmesiyle uyumlu." Görünüşe göre o da benim Haham İsa'da (s. 273) söylediklerime katılıyor: "Kadınlar, beyaz cübbeli gencin vizyonu nedeniyle İsa'nın cesedini aramaktan vazgeçip İsa'nın mezarından döndüklerinde, onun fiziksel bedenine ne olduğu sorusu sonsuza kadar açık kaldı." Profesör Schaberg, Mark'ın metninde hiçbir arama yapılmadığını, dolayısıyla "boş mezar"ın orada tartışmalı olduğunu gözlemleseydi, kendisini karmaşıklıktan kurtarabilirdi.

84 Kendisinin "bedende mi yoksa beden dışında mı" olduğunu bile anlayamadığını söyledi: 2 Korintliler 12:2-4; Haham Paul, s. 114-116, 119, 203, 228. 87 Bunlardan birçoğu açıkça erkek fantezileridir: Scorsese'nin *The Last Temptation of Christ* (1988), Nikos Kazantzakis'in aynı adlı romanının (1951) inceliklerini gözden geçirir. Öte yandan, Dan Brown'ın *Da Vinci Şifresi* (New York: Doubleday, 2003) adlı romanı, "gerçek" öncüllerini oldukça sadık bir şekilde temsil ediyor. 90 Yakup, İsa'nın kardeşi ve o dönemde Hristiyanlığın en önde gelen lideri: Yakup'un taşlanması, Romalı valiler Festus ve Albinus'un hükümdarlığı sırasında meydana geldi (Josephus *Antiquities* 20.9.1 §§ 197-203) ve Ananus, halkın protestosu sonucunda görevden alındı; Görmek

--- SAYFA 100 ---

B. D. Chilton ve J. N. Neusner, editörler, *The Brother of Jesus: James the Just and His Mission* (Louisville: Westminster John Knox, 2001). 9. YARA 94 İnciller, İsa'nın hâlâ sözlü anılarının olduğu topluluklarda yazılmıştır: İkinci yüzyıla gelindiğinde, Papias adlı ilk Hristiyan öğretmeni, İsa hakkında öğretenlerin "canlı sesini" her zaman herhangi bir yazılı İncil'e tercih ettiğini söylemişti; bkz. Eusebius Kilise Tarihi 3.39. 96 Hiçbir İncil, İsa'nın biyografisi olarak yazılmamıştır: Bu nokta, Elisabeth Schüssler Fiorenza tarafından çığır açan çalışmasında çok iyi ifade edilmiştir: *In Memory of Her: A Feminist Theological Reconstruction of Christian Origins* (New York: Crossroad, 1983, 1992), s. 102: "O halde İnciller örnek niteliğindeki anılardır; tarihsel İsa'nın kapsamlı açıklamaları değil, kendi durumları için İsa'nın önemini ne olduğunu söylemeye çalışan toplulukların ve bireylerin ifadeleridir." Bunun sonucunda kadınların silinmesi Jane Schaberg'in *The Illegitimacy of Jesus: A Feminist Theological Interpretation of the Infancy Narratives* (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1995)-96 adlı eserinde önemli bir temadır. Eğer sadece yazılanlara odaklanırsak: Bkz. Antoinette Clark Wire, "Rising Voices: The Resurrection Witness of New Testament Non-writers", *On the Cut Edge: The Study of Women in İncil Dünyaları* - Elisabeth Schussler Fiorenza Onuruna Yazılar, ed. Jane Schaberg, Alice Bach ve Esther Fuchs (New York: Continuum, 2004), s. 221—229. Wire makalesinde şöyle yazıyor (s. 229): "Konuşanları ciddiye alarak, bu ve diğer yükselen sesleri nasıl ayarlayacağımızı ve duyacağımızı öğrenebiliriz." Profesör Wire'in *The Corinthian Women Prophets: A Reconstruction Through Paul's Rhetoric* (Minneapolis: Fortress, 1990) kitabındaki ileri görüşlü yaklaşımının bir devamı olan buradaki program tam olarak budur. 96 Feminist teoloji ve metin bilimi, tarihin esnek olduğunu göstermede hayati bir güç olduğunu kanıtladı: Bkz. Elisabeth Schussler Fiorenza, *But She Said: Feminist Practices of Biblical Interpretation* (Boston: Free Press, 1992). Yaklaşımını s.'de açıklıyor. 93 tarihsel araştırmayı hem ilgilendiren hem de reddeden bir şekilde: Yeniden yapılandırmacı bir tarihsel model, kadınları ve diğer kişi olmayanları tarihsel kayıtlardan dışlayan veya dışlayan erken Hristiyan kökenlerinin erkek merkezli yeniden inşalarını yerinden ederek tarihsel ve teolojik öz anlayışımızı yeniden şekillendirmeye çalışır. Bunu, erkek merkezli İncil metinlerinin retorik stratejilerini, onları yıkmak için sorgulayarak yapıyor. Çünkü metnin ötekileştirdiği, susturduğu "gerçeklik" işte böyle sorgulamalar aracılığıyla ön plana çıkar. Şimdi açıklamaya devam edeceğim gibi, tarihsel araştırmanın çıkarım içerdiğine tamamen katılıyorum, ancak bana öyle geliyor ki, retorik yıkma yoluyla tarihsel yargıları değiştirmeye çalışmak, sadece ikna etmekte başarısız olmakla kalmayıp, aynı zamanda pozitivist tepkileri sağlamlaştırabilir. 97Bazı feminist teoloji tarihin karşısında cesaret kaybı yaşadı: Profesör Wire'in yukarıda bahsedilen çalışmasına ek olarak Dr. Tal Ilan'ın Profesör Fiorenza'nın teorik perspektifine yönelik eleştirisine bakın: *Mine & Yours Are Hers: Retriving Women's History from Rabbinic Literature* (Leiden: Brill, 1997) ve "Paul and Pharisee Women", *On the Cut Edge*, ed. Schaberg, Bach ve Fuchs, s. 82-101 ve *Feminist Companions to the New Testament* ve *Early* adlı ana seri

Christian Writings, Amy-Jill Levine ve Marianne Blickenstaff tarafından düzenlendi (Edinburgh: Clark, 2001— 2004). 97 "Metnin son şekli" modasının Kutsal Kitap hakkında düşünme üzerinde derin bir etkisi oldu: Bkz. G. T. Sheppard, "Canonical Criticism", *Dictionary of Biblical Interpretation*, ed. John H. Hayes (Nashville: Abingdon, 1999), s. 164—167.

--- SAYFA 101 ---

97 Feminist Kutsal Kitap akademisyenleri arasında bir lider, "İncil'e "gerçek" olarak yaklaşmanın reddedilmesi çağrısında bulundu: Elisabeth Schüssler Fiorenza, *Wisdom Ways: Introducing Feminist Biblical Interpretation* (Maryknoll, NY: Orbis, 2001), s. 41. Daha önceki çalışmalarında, Profesör Fiorenza tarihin sosyal bilimsel bir modeline başvurmuştu (tarihi daha çok çıkarım olarak tanımlıyordu). Genel olarak tarihsel çalışmaları sert bir şekilde eleştirdiği bir dönemden geçmiş olması nedeniyle, nitelikli bir şekilde de olsa, artık buna daha fazla yer açmaktadır (s. 145): "Ancak, tarihsel araştırmalar, iki merkezli kaynak metinlerin sosyo-tarihsel gerçekliğe yönelik betimleyici ve güvenilir deliller olduğu yönündeki pozitivist varsayımı yeterince sorunsallaştırmadığı sürece, kadın tarihine odaklanmaları, kadınları kapsayan iki merkezli metnin marjinalleştirici eğilimlerine takılıp kalmıştır. erkek terimleriyle." Bunun nedeni kendisini tarihsel değerlendirmeye çelişen programatik bir okumaya adanmıştır; şu ifadelerine bakın: "İster İncil'e inanan bir okuyucu, ister İncil'i kültürel bir hazine olarak takdir eden bir okuyucu olun, feminist bir yorumcu olmak, odak noktanızı, metnin giderek daha iyi bir açıklaması olarak yorumlanan İncil yorumundan, tahakküm yapılarının bilincine varmak ve hem kendi deneyimimizde hem de metinlerde yazılı olan radikal demokrasi vizyonlarını ifade etmek için bir araç olarak İncil yorumuna kaydırmak anlamına gelir" (s. 3); "... feminist bir İncil Bilgeliği yorumu, en iyi şekilde, Ruh'un, rüzgar gibi, istediği gibi estiği İlahi Bilgeliğin açık alanındaki manevi bir uygulama olarak anlaşılır" (s. 77); "Kısacası, Kutsal Kitap araştırmalarının bilimsel-pozitivist ahlakının retorik-etik bir ahlak anlayışına dönüştürülmesi, feminist ve diğer okuyucuların/dinleyicilerin çağdaş sosyal-politik konumlarda ve kültürel-dinsel retorik durumlarında Kutsal Kitapla ilgili bir metnin anlamını ve önemini tanımlamaya ve tartışmaya katılabilecekleri tabandan demokratik bir alan yaratır" (s. 97). 97 feminist teologlar metinlerdeki olası "seslerden" söz ederken: Yuhanna'ya göre İncil üzerine yakın zamanda yapılan bir çalışma bunu açıkça ortaya koyuyor; bkz. Satoko Yama-guchi, *Mary and Martha: Women in the World of Jesus* (Maryknoll, NY: Orbis, 2002) s. 142: "Ve eski hikâyelere yeni hikâyeler de eşlik etmeli. Eski ve yeni hikayeleri yeniden anlatırken, maneviyatımızı İncil'in daha sonraki doktrinsel yorumlarından ve ayrıca Batı kültürünü yalnızca "saf" Hristiyan geleneğiyle" tanımlayan modern Batılı dualistik zihniyetten kurtaracağımızı umuyorum. Fiorenza'nın gözlemini uygulamaya koyuyor (Bilgelik Yolları, s. 148): "Başlangıcından itibaren feminist yorum, İncil'deki hikayeleri rol yapma, hikaye anlatımı, bibliodrama, dans ve şarkı yoluyla gerçekleştirmeye çalıştı." 99 Aziz Paul'un o meşhur vekaletnamesi: Bkz. *Wire, The Corinthian Women Prophets*; Haham Pavlus, s. 214-216. 99 İsa, mesajı uğruna aileden feragat edilmesini talep etmişti: Yeni Ahit, bazı Hristiyanların birinci yüzyılın sonuna doğru İsa'nın tutumundan uzaklaştığını kanıtlıyor: Aile ilişkileri, kişinin Mesih'ten öğrendiği sevgiyi canlandırma fırsatı sağlayan bir fırsat olarak tasvir ediliyordu (bkz. 1 Petrus 2:18—3:7). 10. MAGDALENE'NİN KORUNMASI 1. Ancak bu iki İncil arasında büyük farklılıklar var: Ders kitabının temsili bir örneği için

sunum için bkz. Mark Allan Powell, *Fortress Introduction to the Gospels* (Minneapolis: Fortress, 1998). *Targumic Approaches to the Gospels: Essays in the Mutual Definition of Judaism and Christianity* (Lanham, MD ve London: University Press of America, 1986) ve *Profiles of a Rabbi: Synoptic Opportunities in Reading About Jesus* (Atlanta: Scholars Press, 1989) kitaplarında, standart teorinin uyum sağlayamayacağı varyasyonları hesaba katarak kanıtların alternatif bir okumasını geliştiriyorum. Ayrıca bkz. Holly E. Hearow, *The Magdalene Tradition: Witness and Counter-Witness in Early Christian Communities* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2004).

--- SAYFA 102 ---

2. İnciller arasında yalnızca Matta'da geçen efsanevi olay: Bu aslında Matta İncili'nde depreme yapılan ikinci göndermedir. Çarmıha gerildiği sırada bu İncil'de (yine benzersiz bir şekilde; 27:51-53) şöyle denilmektedir: "Ve bakın, Tapınağın perdesi yukarıdan aşağıya ikiye yarıldı, yer sarsıldı, kayalar yarıldı, kabirler açıldı ve uyuyan mübareklerin pek çok cesedi dirildi; onun dirilişinden sonra anıtlardan çıkıp kutsal şehre girdiler ve birçoklarına tecelli ettiler." Matthew kendi kronolojisi konusunda net değil, dolayısıyla bu depremin (zamanın tarihçileri tarafından bahsedilmeyen) tam olarak ne zaman meydana geldiğini söyleyemezsiniz. Muhtemelen bu, İsa'nın Diriliş anına denk geliyor çünkü Matta'nın anlayışına göre bu Diriliş, tüm inanlıların nasıl diriltileceğini gösteren kıyamet benzeri bir dönüm noktasına işaret ediyor. 3. Pavlus'u vaftiz eden Ananias: Haham Paul, s. 48-71. 4. Ancak Pavlus, Matta'nın kavramsal evreninde kendisine yer bulamıyor: Bu, bana, söz konusu topluluğun kökeninin Antakya (başka bir rakip) yerine Şam olduğunu düşündüren sebeplerden biri. Yahudilikle olan derin ve kadim bağlantısıyla Şam, İsa'nın şöyle şeyler söylediğini duyabileceğiniz türden bir şehirdi: "Kim bu hükümlerin en küçüklerinden birini gevşetir ve insanlara bu şekilde öğretirse, göklerin krallığında en az anılacaktır" (Matta 5:19). Bu muhtemelen Paul'e yönelik bir tokatlamadır ve yalnızca Matta'da görülür; Matthew'un okuduğunu duyanlar, Latince'deki paulus kelimesinin "az" veya "en az" anlamına geldiğini çok iyi biliyorlardı. Bu İncil kategorik olarak Hukuk yanlısıdır ve yine de Ferisileri ve sinagog liderlerini yüksek sesle kınamaktadır; eğer Şam'daki Hristiyanlar şehirde iyi bir şekilde yerleşmiş olan Esseniler tarafından etkilenmiş olsaydı, bekleneneği gibi. 106 Matta'nın kadınları yalnızca meleşmeyle kalmıyor; mezarın ağzından ayrılırken İsa'yla tanışıyorlar: Yanıtları, insanların İsa'yı Tanrı'nın Oğlu olarak kabul etmek için ne yapmaları gerektiğine dair bu İncil'deki görüşünü yansıtır (Matta 28:9-11): "Öne çıktılar, onun ayaklarını tuttular ve ona tapındılar. Sonra İsa onlara şöyle dedi: Korkmayın. Ayrılın, kardeşlerime haber verin ki, Celile'ye gitsinler, orada beni görecekler." Bu karşılaşma, tapınmayı çağırır; bu, kadınların talimatlarını dikkate alan ve Celile'ye giden on bir havarinin (28:16-17) tepkisini çağırır; burada dirilen İsa, onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına "tüm Yahudi olmayanları" vaftiz etmekle görevlendirir ve onlara dünyanın sonuna kadar vizyoner varlığını vaat eder (28:16-20). Bu görevi üstlenmeye yalnızca on bir erkek lider yetkilidir, ancak Mecdelli Meryem ve "diğer Meryem" havariyel deneyimin öncüleridir ve şüphe meselesi onbirde olduğu gibi onlarla bağlantılı değildir (28:17). Onbir, Hristiyan öğretmenlerin Şam'da vaftizi nasıl sunduklarını yansıtır: tüm insanlığın Tanrı'nın önünde sorumlu tutulacağı nihai yargının gök gürültüsünden hemen önce kör edici görüş şimşeklerinin getirdiği Ruh'a inisiyasyon. Antakya'daki Hristiyanlar arasında 108 kötü şöhretli anlaşmazlık: Haham Paul, s. 100-170. 108 Pavlus Junia adlı bir kadından elçi olarak söz eder: Age, s. 3, 272. 1. Ne Luka ne de Elçilerin İşleri kadın havarilerden söz etmez: Pavlus gibi Barnaba da Elçilerin İşleri'nde "havariler" olarak adlandırılanların listesine girer (Elçilerin İşleri 14:4, 14) ve adı geçen bir kadına bu ad verilir.

Elçilerin İşleri 9:36'da "öğrenci". 2. Pavlus'un dirilen İsa ile üç karşılaşmasının tümü kesinlikle vizyonerdi: Haham Pavlus, s. 48-71. 109 Göksel haberciler kadınlara sadece İsa'nın kendisinin zaten söylediği şeyi hatırlatır: Şu anda iki göksel elçinin var olması ve onlara Markos ve Matta'ya uygun olacak şekilde "gençler" veya "melekler" değil, yetişkin erkekler için kullanılan terim olan andres olarak adlandırılmaları ilginçtir. 109 Kadınlardan bahsetmek onları fail olarak dahil etmekle aynı şey değil: Kadın konusu ile kadına bakış açısı arasındaki kafa karışıklığı Elisabeth Schüssler tarafından zarif bir şekilde geliştirildi.

--- SAYFA 103 ---

Fiorenza, *Jesus and the Politics of Interpretation* (New York: Continuum, 2000), *Anglican Theological Review* 83, no. 4 (2001): 886—887. Luka ile ilgili önceki çalışmaların özellikle etkili bir eleştirisi Ann Graham Brock'un, *Mary Magdalene, the First Apostle: The Struggle for Authority* (Cambridge: Harvard University Press, 2003), s. 36-40'ın çalışmalarında mevcuttur. 110 İncil, bunun Martha'nın kız kardeşi Meryem olduğunu belirtmekte dikkatlidir: Chilton, "Opening the Book: Biblical Warrants for the Ordination of Women", *Modern Churchman* 20 (1977): 32-35. Luka'nın söz konusu yerin adını Bethani olarak vermemesi ilginçtir ve bu, burada sunulan geleneğe editöryal olarak getirilen değişikliğe işaret edebilir. Başlangıçta Magdalalı Meryem'in söz konusu olması muhtemeldi. 110 Meryem'in meshetme ritüelindeki rolünü kısaca göz ardı ediyorlar: Eğer meshetme İsa'yı memnun ettiyse ve gördüğümüz gibi onun hareketi içinde düzenli bir uygulamaysa, meshetmenin anısı neden Yeni Ahit'te bu kadar seyrek temsil ediliyor? İsa'nın kardeşi ve Kudüs'teki hareketinin lideri Yakup, ilk Hristiyan tarihçi Hegesippus tarafından petrol kullanımını reddeden biri olarak tanımlandı; bkz. Eusebius *Kilise Tarihi* 2.23. James'in çeşitli ilgi alanlarını paylaştığı Esseneler gibi o da açıkça petrolü kirletici olarak görüyordu. Yakup'a atfedilen mektup (5:14-16), hasta insanlara el sürme ve onları meshetme uygulamasını ortaya koyuyor ancak bu uygulamayı "yaşlılar" (Yunanca presbuteroi, İngilizce rahip kelimesinin türetildiği) ile sınırlandırıyor. Sıradan Hristiyanlar şifa için dua ederken, bu duaya hiçbir yağ katılmamalıdır. Yakup ilk Hristiyanlıkta güçlü bir adamdı ve yaşamı boyunca Hristiyanlığın en etkili otoritesiydi; bkz. B. D. Chilton ve J. N. Neusner, editörler, *The Brother of Jesus: James the Just and His Mission* (Louisville: Westminster John Knox, 2001). Genel olarak yağ kullanmaktan kaçındığı için, inananların İsa'nın da benzer şekilde münzevi olduğunu düşünmeleri doğaldı, ancak -gördüğümüz gibi- İncillerde yağ ve yağlamayla ilgili bazı göndermeler kaldı. Meryem'in İncillerde yer almaması ve meshedilmesinin önemsiz gibi gösterilmesi, basit cinsiyetçilikle açıklanamaz. Aynı zamanda ilkel Hristiyanlığın diğer öğretileriyle bağdaşmayan uygulamaları da temsil ediyordu. Hristiyanlığın yüzyıllar boyunca petrole yönelik kararsız tutumlarının temelinde Meryem ve Yakup'un tahterevallı etkileri yatmaktadır. Bu kararsızlık neredeyse Mecdelli Meryem'i ve onun meshedilmesini bastırdı ve aynı zamanda İsa'nın bu uygulamaya adanmışlığının kanıtlarını da neredeyse sildi. Onun meshedilmesi aynı zamanda ona aitti: Kutsal Ruh'u meshedilen kişinin bedeni üzerinde odaklamak. Bu açıdan bakıldığında, Esseniler ve Yakup'un öğrettiklerinin aksine, meshetme, kirletmenin tam tersiydi. Pavlus ayrıca Meryem'in öğretisini anımsatan terimlerle meshedilme, Ruh ve Diriliş arasındaki bağlantı konusunda ısrar etti (Romalılar 1:3—4; 2 Korintliler 1:22).

11. ORTODOKS KARARSIZLIK VE GNOSTİK ARAYIŞ 1. Timoteos'a İlk Mektup: Timoteos, Pavlus'un bazı mektuplarını yazmasına yardım etti ve ayrıca elçinin ölümünden sonra yazışmaları bir araya topladı. Bu, daha sonraki yazarlara (MS 90'dan sonra), Pavlus'un davasını, kendi tasarladıkları şekliyle, toplu olarak Pastoral Mektuplar olarak bilinen, Timoteos'a (ve Titus'a) Pavlus adına mektuplar yazarak ele almalarının kapısını açtı. Bu konulara Haham Paul, s. 246-266'da değinilmektedir.

2. Yemeğe katılanlar: Bkz. Dorothy Irvin, "The Minister of Women in the Early Church: The Archaeological Evidence," *Duffe Divinity School Review* 45, no. 2 (1980): 76-86; Damien Casey, "The 'Fractio Panis' and the Eucharist as Eschatological Banquet," *Theology @ Mcauley: An E-Journal of Theology* 2 (2002). Fresk on dokuzuncu yüzyılda ilk kez ortaya çıkarıldığında, bilim adamları tasvirdeki tüm katılımcıların erkek olması gerektiğini varsaydılar. Irvin durumun böyle olamayacağını gösterdiğinde, bazı bilim adamları bir Efkariya'nın söz konusu olduğunu reddetti. Casey'nin işaret ettiği gibi, zorluk Irvin'in katkısı, ortaya çıkarmasıdır

--- SAYFA 104 ---

ayın ve kadın hizmetiyle ilgili düşüncelerde anakronizmler. Freskteki figürlerin tamamının kadın olup olmadığı, büyük ölçüde eserin durumundan dolayı tartışma konusu olmaya devam ediyor. 3. Hristiyanlar Romalılardan daha Romalı görünmek istiyorlardı: Bu politika şu retorik soruda özetleniyor: "Ama eğer bir kimse kendi evini nasıl idare edeceğini bilmiyorsa, Tanrı'nın kilisesine nasıl önem versin?" (1 Timoteos 3:5), Pavlus'un kendi teolojisiyle çelişen bir tutum; bkz. Haham Paul, s. 90, 119, 190. 4. Rabbinik Yahudiliğin ilk kaynaklarında kadınlar: Bkz. Tallan, Benimki ve Seninkiler Hers: Rabbinik Edebiyattan Kadın Tarihini Getirmek (Leiden: Brill, 1997). 114 Hippolytus, ünlü muhafazakar bir rahip: Bkz. Ann Graham Brock, Mary Magdalene, the First Apostle: The Struggle for Authority (Cambridge: Harvard University Press, 2003) s. 2, 15. Hippolytus'taki (Song of Songs 24-26) referans, mezardaki kadınların hepsinin erkek havarilere gönderilen kadın havariler olduğundan bahseder ve zamanla bu karakterizasyon özellikle Meryem'e uygulanmıştır: kadınların en çok öne çıkarılması. Bu durumda Hippolytus muhtemelen ikinci yüzyıla ait bir motifi yansıtıyor ve destekliyor. 114 On İki Havarinin Didascalia'sı olarak adlandırılan bir kilise ibadeti ve düzenlemesi düzeni: F. Nau, La Didascalie des douze Apotres (Paris: Lethielleux, 1912); R. Hugh Connolly, Didascalia Apostolorum (Oxford: Clarendon, 1929). Antik kilisenin çeşitli tarikatları arasındaki ilişkinin kısa bir açıklaması için bkz. W. Jardine Grisbrooke, The Liturgical Portions of the Apostolic Anayasalar: A Text for Students (Brancote, Nottinghamshire: Grove, 1990). 115 Unction, ölüm anında yalnızca alınına ve ellerine sürülen yağdan ibaret değildi: Paul Bradshaw ve Carol Bebewi, The Canons of Hippolytus (Bramcote, Nottinghamshire: Grove, 1987), Canon 19 ve Burton Scott Easton, The Apostolic Tradition of Hippolytus (New York: Macmillan, 1934), cilt. 1, s. 5; cilt 2, s. 21—22. 117 Onu "Tanrı'nın Oğlu'nun ve onun ilk hizmetkarının özel dostu" yapan da buydu: David Mycoff, The Life of Saint Mary Magdalene and of Her Sister Saint Martha (Kalamazoo: Sistersiyen Yayınları, 1989), satır 240-251, 876—903, 1959-1961. 12. KAÇIŞ 1. Gnostikler ilahi olanla doğrudan temas kurmak istiyorlardı: Rieme Roukema, Gnosis and Faith in Early Christian: An Introduction to Gnosticism, çev. John Bowden (Harrisburg, PA: Trinity Press International, 1999); F. Stanley Jones, Hangi Mary? Erken Hristiyan Geleneğinin Meryemleri (Atlanta: İncil Edebiyatı Topluluğu, 2002); Karen L. King, Gnostisizm Nedir? (Cambridge: Belknap, 2003). 2. Bu inisiyasyon ayinleri pahalı ve gösterişliydi: Her ne kadar bu çalışma alanı bugün oldukça hareketli olsa da, klasik çalışma halen Franz Cumont, The Mysteries of Mithra, çev. T. S. McCormack (New York: Dover, 1956). Çalılıklar arasında mantıklı bir rehber için bkz. David Ulansey, The Origins of the Mithraic Mysteries: Cosmology and Salvation in the Ancient World (New York: Oxford University Press, 1989). 123 Gelgitteki Meryem, Magdalene'ye gönderme yapıyor: Aslında, son dönem bilim adamlarından birkaçı bu Kıpti eserinin başlığına Magdalene'yi -ya da (daha da kötüsü) Aramice-Magdala'yı - görünüşe göre Magdalene'ye olan modern ilginin artmasından yararlanmaya çalışarak eklemişler. Bazen bu tür hileler, Meryem'e Göre İncil'i bilimin ortaya koyduğundan çok daha öncesine kadar uzanan bir modanın parçası olur ve

kalıntıları yalnızca Kıpti ve Yunanca bulunmasına rağmen, ona bir şekilde ilkel bir Aramice kaynakmış gibi davranın. Pek çok yararlı tedavi arasında bkz. Jean-Yves LeLoup, The Gospel of Mary

--- SAYFA 105 ---

Magdalene, çev. Joseph Rowe (Rochester, VT: İç Gelenekler, 2002); Karen L. King, Magdalalı Meryem'in İncili: İsa ve İlk Kadın Havari (Santa Rosa: Pole-bridge, 2003); Anne Pasquier, L'Évangile selon Marie: Texte établi et Présenté (Quebec: Université Laval, 1983), İngilizce basımı hak eden bir kitap. Her ne kadar bu İncil'in başlığına Magdalene veya Magdala'nın eklenmesi hatalı ve belki de fırsatçı olsa da, ciddi bir aldatmacadan ziyade küçük bir rahatsızlıktır. Sonuçta, bu İncil'de Meryem, dirilen öğretmenini, onun ölümden dirilişinin nasıl mümkün olabileceği konusuyla ilgili kesin bir konu hakkında bilgilendirir; dolayısıyla onun, kanonik İncillerdeki tüm Diriliş anlatımlarının aynı önemli figürü olan Mecdelli Meryem olması gerektiği oldukça açıktır. Bu çıkarım, İncil'in eski başlığının değiştirilmesini gerektirmese de doğrudur. 124 Petrus, Elçilerin İşleri kitabında olduğu gibi, Meryem'e Göre İncil'de de önemli bir figürdür: Bu noktaya kadar, Meryem ve Elçilerin İşleri aynı fikirdedir ve İsa'nın mesajını Yahudi olmayanlara kasıtlı olarak yaymanın gerçek başlangıç noktası olarak Pavlus'u değil, Petrus'u tasvir etmeleri tarihsel olarak doğrudur. Bkz. Elçilerin İşleri 10:9—48, 11:5—17, 15:7—11; Haham Paul, s. 94-99. Elçilerin İşleri'nde Petrus'un Yahudi olmayanlarla birlikte olma konusundaki isteksizliği, saflığa duyduğu ilgiden kaynaklanmaktadır. Bir görüntüde kendisine kirli yiyecek sunulduğunda Petrus, ağzına kirli hiçbir şeyin girmediğini söyler (Elçilerin İşleri 10:14). İncil'de Meryem'e göre kişisel korku Petrus'u rahatsız eder; o, Yahudi olmayanların onlara İsa'ya davrandıklarından daha iyi davranmayacakları konusunda elçilerin acısını bir bütün olarak paylaşıyor. Bu iki kaynak, Peter'in görüş alanındaki yetkinliğinin derecesi konusunda daha da derin bir anlaşmazlığa düşüyor. Onun Elçilerin İşleri'ndeki kişisel görünümü, kendisinin ve inananların İsraili olmayanlara karşı genel olarak nasıl davranması gerektiği sorunu çözüyor. Kozmik boyutlarda bir keten çarşaf içinde gökten indirilen kirli hayvanları gördüğünde, bir ses ona, Tanrı'nın arındırdığı şeyleri kirli saymaması gerektiğini söyler. Sonuç olarak, Cornelius adında Yahudi olmayan bir Romalı yüzbaşının evini ziyaret etmeyi kabul eder. İncil'de Meryem'e göre Petrus kişisel görüşten yoksundur; Görünüşe göre Petrus'un Yafa'daki vizyonunun daha sonra geldiğini, Mecdelli Meryem'i hayaletinden önce manevi rehberi olarak tasvir ettiğini varsayıyor. 126 Bir kadın, İsa'nın Yahudi olmayanlara Petrus'tan önce ulaşma arzusunu görmesine olanak tanıyan bir vizyon atılımı deneyimlemişti: Ancak Petrus'un kendisi daha sonra Yafa şehrinde bir görünüm gördüğünde - Elçilerin İşleri, gezegenin tüm dört ayaklı canavarlarını, yerdeki sürüngenleri ve havadaki kuşları Hezekiel'in kitabından alınmış gerçeküstü bir görüntüde anlatır (Elçilerin İşleri 10:12-14) - ondan öğrenmişti Meryem'i gözleriyle değil aklıyla görüyordu. Vizyonun gerçek hayvanlarla değil, İsraili olmayan insanlarla temasla ilgili olduğunu biliyordu. Petrus'un Yahudi olmayanlarla iletişime izin verdiği o önemli an, Mecdelli Meryem'in kendisine çizdiği ileri görüşlü yolun doruk noktasıydı. Petrus'un dirilen İsa'yı görmesine ilk etapta yardım eden aynı kadın, ona, bu Diriliş'in İsraili olmayanlar tarafından bilinmesi açısından ne anlama geldiğini görselleştirmesinde rehberlik etti. Meryem'e Göre İncil, Petrus'un görüşünün Elçilerin İşleri'nin ima ettiğinin aksine kendiliğinden olmadığını, Yahudi olmayanlarla temas ve Mecdelli Meryem'in rehberliği konusunda havariyel tartışmaların bir sonucu olarak ortaya çıktığını görmemize izin vermesi açısından derin bir tarihsel değere sahiptir.

1. Teologlar, İsa'nın ölümden nasıl dirilişine ilişkin anlayışlarında giderek materyalist hale geldikçe: Bu dönemde, Lyons (bugünkü Fransa'da) piskoposu Irenaeus - Küçük Asya'daki öğretmenlerinin bin yıllık teolojisini miras alarak - bedeninin fiziksel bir Dirilişini vaaz etti; bkz. Sapkınlıklara Karşı 2.29; 4.18; 5.7-16, 36. Pavlus'un 1 Korintliler 15'te açıkça söylediği şeye rağmen, Irenaeus bu binyılcı gerçekçiliğe uymayan herkesi kafir olarak nitelendirdi. Bu dönemin Katolik Kilisesi kendisini büyük ölçüde Gnostisizme karşı muhalefetiyle ve dolayısıyla Aziz Pavlus'la çelişmek anlamına gelse bile etin değeri konusunda inatçı bir iddiayla tanımladı. 2. Liva, duyguların ve duyumların yanı sıra içgörünün de merkeziydi: Örneğin, Eyüp kendi ölümünü, bir içgörü anında doruğa ulaşan bir olay olarak tasavvur eder. Eti sıyrıldığında

--- SAYFA 106 ---

uzaklaşsa da yine de kurtarıcısı olarak Tanrı'yı görecektir. Ölümçül ıstırapın sürekli damlayan acısıyla bile bedeninin alınması Eyüp'ü, varlığından geriye kalan her şeyle, "yüreğiyle" Tanrı'yı algılayabildiği ana getirir (bkz. Eyüp 8:10; 19:23-27). Eyüp ve Peygamberler için -aslında antik dünyada genel olarak İbranice ve Aramice konuşanlar için- kalp, kişinin düşündüğü ve hissettiği şeydi. Modern İngilizce hâlâ bu anlayışın bir kısmını koruyor; kişinin tüm kalbiyle sevmekten bahsediyoruz (şüphesiz Tesniye 6:5'ten etkilenmiştir) ve psikoloji ve fizyoloji hakkında bildiğimizi iddia ettiğimiz her ne olursa olsun, sevgi duygusu çoğu zaman kişinin göğsünde ve bağırsaklarında deneyimlenir. Bu, Pavlus'un Aramice Yahudilik dünyasına ve içine doğduğu Helenizm dünyasına olan aşinalığının, Helenistik ve Sami anlayışları arasındaki örtüşmenin haritasını çıkarma konusunda onu güvenilir bir rehber haline getirdiği bir durumdur. Pavlus, Ruh'un Aramice'deki "yüreğe" ve Yunancadaki "akıl"a ilişkin olarak nasıl işlediğini gördüğünü açıkladı (1 Korintliler 2). Pavlus, Tanrı'nın bizim için ne hazırladığını nasıl bilebileceğimizi sorarsa, yanıtın yalnızca Ruh'un ilahi amaçları aktarabileceği, ancak yalnızca zihnin bu gerçeği çözebileceği şeklinde olduğunu söylüyor. Pavlus, Tanrı'nın kendisini sevenler için hazırladığı, insan anlayışının ötesindeki gerçeklerden söz eden İşıya'dan (Yeşaya 64:4, 1 Korintliler 2:9'da kelimesi kelimesine alıntılanan) bir pasajı alıntılararak kendi konumunu ayrıntılı olarak geliştirir. Pavlus şöyle devam ediyor (2:10-11): "Tanrı bunları bize Ruh aracılığıyla açıkladı; çünkü Ruh her şeyi, hatta Tanrı'nın derinliklerini araştırır. Çünkü insanlar arasında insana ilişkin şeyleri, kendisinde olan insan ruhundan başka kim bilebilir? Aynı şekilde, Tanrı'nın şeylerini de Tanrı'nın Ruhu'ndan başka kimse bilmemiştir." Pavlus'un insan ilişkilerine baktığı gibi, bir kişi diğerinin ne düşündüğünü ve hissettiğini yalnızca ortak "ruhu" temelinde bilebilir. Ruh, bir kişiyi diğerine bağlayan şeyin adıdır ve bu bağlantı aracılığıyla Tanrı'nın ne düşündüğünü, ilahi olanın ne hissettiğini de bilebiliriz. Pavlus, Tanrı'yı tanımakta söz konusu olan Ruh'un "dünyanın ruhu" değil, "Tanrı'nın Ruhu" olduğunu söyler (1 Korintliler 2:12). Sıradan insan alışverişinin aracı olan insan ruhu, Tanrı işin içine karıştığı anda ilahi vahyin aracı haline gelir. 127 Tıpkı Diriliş söz konusu olduğunda Meryem'in öğretisinin sessizce Pavlus'un öğretisinin arkasında yer alması gibi: Kadim Gnostik yazıların ana kaynağı olan Nag Hammadi Kütüphanesi aslında Havarî Pavlus'un Duası ile başlar ve İsa'ya şu sözlerle hitap eder: "Sen benim aklısın: beni ortaya çıkar! Sen benim hazinemsin: benim için açık!" (1.1.6—7). Bu Meryem'e Göre İncil'e uygundur. Ayrıca İsa Mesih'in Sofya'sında (III.4.98.9—22) Meryem'in hamileliğinin yankıları vardır; Kurtarıcı'nın Diyaloğu (III.126.16-23; HI.134-20—135.5); Gök Gürültüsü, Mükemmel Zihin (VI.2.18.9—10); Şem'in Açıklamaları (VII.1.5—15); Büyük Set'in İkinci İncelemesi (VII.2.64.9); Silvanus'un Öğretileri (VII.4.103.1—10). Mümkün olan her yerde, James M. Robinson, ed., The Nag Hammadi Library in English (San Francisco: Harper & Row, 1978) kitabında sunulan alıntı sistemini takip ettim. Bu, 1945'te Mısır'da keşfedilen eski Gnostik kitap kütüphanesinin en yaygın kullanılan çevirisidir ve aynı zamanda Meryem'e Göre İncil'i de içerir. 1. Tevrat'ta emredildiği şekliyle sünnet bile değil: Haham Pavlus, s. 173-196. 2. Yuhanna İncili'nin yayımlandığı dönemde: Ernst Kase-mann, The Testament of

İsa: 17. Bölümün Işığında Yuhanna İncili Üzerine Bir İnceleme, çev. Gerhard Krodel (Philadelphia: Kale, 1978). Daha yakın bir zamanda, April D. De Conick bu fikirleri daha da ileri götürerek " "Görmeyenlere Ne Mutlu" (Jn 20:29): Johannine Dramatization of an Early Christian Discourse, "The Nag Hammadi Library After Fifty Years: Proceedings of the 7995 Society of Biblical Literature Annual Meeting, eds. John D. Turner ve Anne McGuire (Leiden: Brill, 1997), s. 381—398. Ayrıca bkz. Kasemann'ın "The Structure and Purpose of the Prologue to John's Gospel" adlı makalesi, New Testament Questions of Today, çev. W. J. Montague (Philadelphia: Fortress, 1979), s. Gospel," Targum Studies 1 (1992): 89—100.

--- SAYFA 107 ---

3. Efes, Küçük Asya'nın batı kıyısında Yunan kültürünün bir mücevheriydi: MS 23'teki bir deprem, 100.000 kişilik nüfus tahminini tehlikeli kılıyor, ancak şehrin önemine şüphe yok; bkz. L. Michael White, "İmparatorluk Ephesos'unda Kentsel Gelişim ve Sosyal Değişim", Eph-esos, Metropolis of Asia: An Interdisipliner Yaklaşımı'nın Arkeolojisine, Dinine ve Kültürüne, ed. Helmut Koester (Valley Forge, PA: Trinity Press International, 1995), s. 27-79, 46-47-4. John'un İsa'sı -Sinoptiklerin aksine"- tanrı Dionysos gibi suyu şaraba "yapar": Hikayenin kendisi (2:1-11) İsa'nın suyu şaraba "yaptığını" iddia etmez; yalnızca Johannine'in geri dönüşü bunu yapar. Hikayenin kendisi bir arınma benzetmesidir, insanlar bunu şarapla kutlar gibi suyla kutlarlar; bkz. Dördüncü İncil ve Johannine Mektupları Üzerine Bir Edebi ve Teolojik Yorum (New York: Crossroad, 1992), s. 248-264; Haham İsa, s. 182-185. 131 İsa Meryem'e "Bana dokunma" dediğinde: Bu emir, Raymond Brown'un sözleriyle, "Ruh'taki varlığının kalıcı niteliğini" vurgulayan teolojik bir ifade olarak anlaşılmıştır; İncil Yuhanna'ya göre (XIII-XXI), s. 1015. Aynı fikri, dirilen İsa'nın "ruhsal bedeni"nden bahseden daha basit terimlerle de düşünebiliriz. Bu, Meryem'in tüm İncillerdeki deneyimlerinin vizyoner doğasıyla ve İsa'nın, ölümlerden dirilenler ve melekler hakkındaki Meryem isimleriyle ilgili öğretisiyle daha iyi uyum sağlar. Bethany: Yuhanna İncili'nde Lazarus'un dirilişinin tarihsel olduğunu savundum ve İsa'nın Meryem ve Marta ile yakınlığı onların onunla akraba oldukları sonucunu çıkarmamı sağladı; bkz. Haham Jesus, s. 24-25, 234-247. 131 Çünkü fahişelerin erkeklere cüzam verdiği inaniyordu: Katherine Ludwig Jansen, The Maying of the Magdalen: Preaching and Popular Devotion Geç Orta Çağ'da (Princeton: Princeton University Press, 2000), s. 149-167, 174. Profesör Jansen'in de gözlemlediği gibi (s. 176), bu inanç, tıpkı John'un Lazarus'u ile Luke'un birine birbirine karıştırılması gibi, fahişeler ve cüzamlıların ortaçağ Avrupa'sında olduğu gibi ayrı tutulan Yahudilere yönelik muameleyi rasyonelleştirdi. Luka 10:38-42, Orta Çağ'dan beri Mecdelli Meryem ile özdeşleştirilmektedir. Belirttiğim gibi, son durumda ortaçağ efsanesi oldukça doğru olabilir. 133 Thomas'ta, "Yaşayan İsa": Belge şöyle başlıyor: "Bunlar, Yaşayan İsa'nın söylediği ve İkiz Yahuda Tomas'ın yazdığı gizli sözlerdir." 1974 yılında bana Kıpti dilini öğreten ve Nag Hammadi'nin orijinal el yazmalarının fotoğraflarından çalışmama izin veren Cambridge Üniversitesi'nden Profesör J. M. Plumley'e özel teşekkürlerimi sunarım. Eserin Kıpti el yazmaları dördüncü yüzyıldan kalmadır, ancak Yunanca parçalar eserin ikinci yüzyılda yazıldığını ortaya koymaktadır. Tüm kanonik İncillere dayanması, Thomas'ın birinci yüzyıldan sonra yazılmış olması gerektiğini gösterir; bkz. Chilton, "The Gospel Göre Thomas'a Göre İsa'nın Öğretisinin Kaynağı"

İncil Perspektifleri 5 (1985): 155-175. Kıpti metninin iyi bir versiyonu ve notlar ve iyi bir kaynakça içeren bir çeviri için bkz. Marvin Meyer, The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus (San Francisco: Harper San Francisco, 1992). Daha fazla referans Meyer's Secret Gospels: Essays on Thomas and the Secret Gospel of Mary (Harrisburg, PA: Trinity Press International, 2003) ve Stephen J. Patterson, The Gospel of Thomas and Jesus (Sonoma, CA: Polebridge, 1993) kitaplarında mevcuttur. 1. Thomas, Diriliş'in gerçekliğini dikkatli Gnostiklere aktarmayı vaat ediyor: Richard Valantasis, The Gospel of Thomas (London: Routledge, 1997); Stevan Davies, Thomas'ın İncili: Açıklamalı ve Açıklanmış (Woodstock, VT: SkyLight Paths, 2002).

--- SAYFA 108 ---

2. Bu düşmanlık, kendilerini Katolik olarak adlandıran Hristiyanların giderek artan ataerkil hiyerarşisi arasındaki gerilimi yansıtır olabilir: Antik dönem boyunca, kfitholikos terimi, "tüm boyunca" anlamına gelen kath delikleri ifadesinden türetilmiştir. Katolik öğretmenler, tüm uygar insanların kucaklayabileceği, kelimenin tam anlamıyla bütünsel bir Hristiyanlığı tanımlamaya çalıştılar. Roma güç hiyerarşilerinin bir taklidi olan, atanmış bakanlığın ataerkilliği, Kilise'yi mümkün olduğu kadar saygın ve birlik haline getirme girişiminin bir yan ürünüydü. 3. Petrus, Nag Hammadi Kütüphanesi'nde Meryem'den daha sık görülüyor: Petrus'un Kıyameti adı verilen bir belge, Petrus'un "sanki yetkilerini Tanrı'dan almışlar gibi kendilerini piskopos ve aynı zamanda diyakoz olarak adlandıranlardan" şikayet etmesini bile sağlıyor. Bu insanlar kuru kanallardır (Petrus'un Kıyameti VII. 79.24-30). Gnostisizmin Peter'ı, Kilise'deki muhaliflerin sembolü olmak bir yana, dini iktidara karşı çıkabiliyordu. 4. Poona'nın guru Bhagwan Rajneesh: Bhagwan Rajneesh, Amrit Pathik ve Satya Deva ile birlikte, Hardal Tohumu: Thomas'a Göre İncil'den İsa Takfın'ın Sözleri Üzerine Konuşmalar (New York: HarperCollins, 1978). Gail Hinich Sutherland'in American National Biography 18 (New York: Oxford University Press, 1999), s. 85-86'daki makalesine bakınız. 5. İlkel çift cinsiyetlilik: Wendy Doniger O'Flaherty ve Mircea Eliade, "Androgynes", The Encyclopedia of Religion, cilt. 1, ed. Mircea Eliade (New York: Macmillan, 1987), s. 276-281; Mircea Eliade, Mephistopheles ve Androgyne: Dini Mit ve Sembol Çalışmaları, çev. J. M. Cohen (New York: Sheed ve Ward, 1965), s. 103-124. 6. Ama dili ister fizyolojik ister ruhsal açıdan ele alın: Burada açıkça sembolik anlamın güçlü bir yönü var, Nag Hammadi'den Yakup'un İlk Kıyameti'nde (V.41.15—19) olduğu gibi: "Ölü olan ölümsüz olana doğru ilerledi ve kadınlık unsuru bu erkeklik unsuruna ulaştı." Thomas'a göre İncil daha önce Meryem'in cinsiyet değişiminin amacını (her ne şekilde düşünülmüş olursa olsun) belirtir ve değişimin nasıl başarıldığını öğretir. Dirilti İsa'nın tüm amacı, insanların hayatlarında aradıkları gökteki muadili ile bir olmaktır (22 der ki): İkiyi bir yaptığınızda, içini dışarıya, dışını iç gibi, üstünü aşağıya yaptığınızda ve erkek ile dişiye tek bir bütün haline getirdiğinizde, erkek erkek ve kadın kadın olmasın, göz yerine göz, el yerine el, ayak yerine ayak, ayak yerine bir görüntü yaptığınızda. bir görüntünün yerini alırsan, o zaman krallığa gireceksin. Bu İncil'in sonunda da gösterildiği gibi, ilahi çift cinsiyetlilik, kadın görünümünden çok erkek görünümüne sahiptir, ancak nihai sonucu yine de çift cinsiyetliliğe, çünkü "erkek ne erkek ne de kadın kadın olacaktır." Tüm süreç, kişinin, insanlığın yaratıldığı ilahi şablon olan göksel imajıyla tam bir uzlaşma içinde gerçekleşir. Marvin Meyer, "Meryem'i Erkek Yapmak: Thomas'ın İncili'nde 'Erkek' ve 'Kadın' Kategorileri, New Testament Studies 31 (1985): 554—570'de Thomas'ı kendi sözlerinden kurtarmak için büyük bir çaba harcıyor. Ancak tüm çabalarından sonra kendisi bile klasik bir küçümsemeyle şunu kabul etmek zorunda kalıyor: "Cinsiyet kategorilerinin özel kullanımı modern hassasiyetler açısından şok edici olabilir" (The Guardian)

Thomas İncili, s. 109). Meyer'in tutumunun tam bir açıklaması için bkz. Gizli İnciller, s. 76-106. 13. TANRIÇA VE VIXEN 1. Jacobus de Voragine'in Altın Efsanesi ortaçağ bağlılığının nasıl olduğunu gösterir: Christopher Stace ve Richard Hamer, Jacobus de Voragine, The Golden Legend: Selections (London: Penguin, 1998), s. 165-172; William Granger Ryan, Jacobus de Voragine, Altın Efsane: Azizler Üzerine Okumalar (Princeton: Princeton University Press, 1993), s. 374—383. Burada bahsedilen motiflerin tartışması için bkz. Katherine Ludwig Jansen, The Mating of the

--- SAYFA 109 ---

Magdalen: Geç Orta Çağ'da Vaaz ve Popüler Bağlılık (Princeton: Princeton University Press, 2000), s. 36-46, 298—299. 2. "Ben fahişeyim ve kutsalım, ben eş ve bakireyim": The Thunder, Perfect Mind VI.2.13.13-14, İngilizce Nag Hammadi Kütüphanesi, ed. James M. Robinson (San Francisco: Harper & Row, 1978). 139 "Mesih vaftizden üstündür": Başka yerlerde, Mesih'in tüm amacı "kendilerine merhamet edecek olan babanın merhameti" olarak tanımlanan bir merhemi mesh etmektir (Gerçeğin İncili I.3.36.15-25) ve meshetme aynı zamanda Didascalia'da (II. 1.6.25-30). Benzer şekilde, Yeni Ahit'teki Yuhanna'nın İlk Mektubu (1 Yuhanna 2:20, 27), tüm inanlılar için kutsallığın ve bilgeliğin kaynağı olarak meshedilmeden söz eder. Mısır İncili III.2.44.24—25'te de benzer bir ifade yer almaktadır. 140 Bu İncil'de onun hakkındaki en kısa ifadeler çok çeşitli yorumlar doğurmuştur: Hans-Martin Schenke, Das Philippus-Evan-glium (Nag-Hammadi-Codex II, 3) (Berlin: Akademie, 1997), s. 270; Wesley W. Isenberg, "Philip'e Göre İncil", İngilizce Nag Hammadi Kütüphanesi, ed. J. M. Robinson (San Francisco: Harper & Row, 1978), s. 131—151; Martha Lee Turner, Philip'e Göre İncil: Erken Hristiyan Koleksiyonunun Kaynakları ve Tutarlılığı (Leiden: Brill, 1996); R. McL. Wilson, The Gospel of Philip: Kipti Metninden Çeviri, Giriş ve Yorumla (Londra: Mowbray, 1962); Jacques E. Menard, L'Évangile selon Philippe (Paris: Letouzey & Ane, 1967). 1. İsa ve Meryem evlendiler ya da evli olanlar dışında her şeydi ve çocukları Fransa'da büyüdü ve Fransız kraliyet soyundan beslendi: Bu efsanenin pek çok versiyonu var, bunların hiçbirisi teori olarak adlandırılmayı hak edecek kadar ikna edici ya da kanıta dayalı değil. Bu doğrultuda söylenebilecekleri takip etmek isteyenler için, bence en iyi tek cilt, Lynn Picknett ve Clive Thomas, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ (New York: Touchstone, 1997), ancak bu türün diğer kitaplarından da burada bahsedilmiştir. 2. Öpüşme ve cinsel ilişki arasındaki kafa karışıklığı onun sorunu değildir veya Philip'in İncili'ne göre: Elaine Pagels öpücüğün önemini ve bağlamını anlatmıştır; bkz. Nag Hammadi Kütüphanesi'ndeki "Ritual in the Gospel of Philip". Elli Yıl Sonra: 1995 İncil Edebiyatı Anma Topluluğu Bildirileri, editörler John D. Turner ve Anne McGuire (Leiden: Brill, 1997), s. 280-291, 282: Ve Philip'in aklında tam olarak hangi ritüel biçiminin olduğunu söyleyemesek de, kıyafetlerin çıkarılmasından (75.20—26), suya inişten (64.24; 72.30-73.1; 77.1-10) ve adayın üzerinde üçlü isim ("baba, oğul ve kutsal ruh") telaffuz edilir (67.20-22), görünüşe göre bunu kutlama (69.5-14; 67.4-9) ve barış öpücüğü (59.1-6) takip eder ve Efkaristiya'ya katılımı sona erer. Pagels şöyle devam eder: "Philip'in duasında hiçbir şey yok. Bu ritüel unsurlara imalı ve şiirsel göndermeler, yaklaşık 70 ila 80 yıl sonra muhtemelen Roma uygulamasının muhafazakar bir biçimini anlatan Hippolytus'un ayrıntılı olarak anlattığı ritüelle bağdaşmıyor. Her ne kadar bu tarihlendirme Philip'i çok erken bir tarihe yerleştirse de, sonuç sağlamdır. 1. Lütuf doğuran öpücük, eski Celile selamlama geleneğinde olduğu gibi ağızdan ağza yapılıyordu:

Haham İsa, s. 43, 82, 104, 133-134, 182, 259. 2. Kutsal öpücük aslında Katolik ve Ortodoks Hristiyanlık uygulamalarında yaygındı: Yine üçüncü yüzyılda yazan Romalı Hippolytus, geleneksel ayinlerin bir parçası olarak öpücük uygulamasını ortaya koyuyor; Paul Bradshaw ve Carol Babawi, The Canons of Hippolytus (Bramcote, Nottinghamshire: Grove, 1987), Canon 18 (uygulamanın kısıtlanmasıyla kadınların erkekleri öpmesini yasaklayan, zamanla büyüyen bir düzenleme).

--- SAYFA 110 ---

142 Hem Gnostikler hem de Katolikler, muhalifleri tarafından rastgele cinsel ilişkiye girmekle suçlandılar: Stephen Benko, *Pagan Rome and the Early Christians* (Bloomington: Indiana University Press, 1984), s. 54-78. 1. Üçüncü yüzyılda yaşamış Romalı ayin uzmanı Hippolytus, öpücünü yalnızca halihazırda vaftiz edilmiş olanlara ayırmıştı: Burton Scott Easton, *The Apostolic Tradition of Hippolytus* (Cambridge: Cambridge University Press, 1934), cilt. 2, s. 17-18. 2. En kötü şöhretli suçlama Epiphanius'tan geliyor: Bkz. Philip R. Amidon, *The "Panarion" of St. Epiphanius, Bishop of Salamis: Selected Passages* (New York: Oxford University Press, 1990), Panarion 26.1.1—26.17.9'u tercüme ediyor. Epiphanius, Meryem'in Büyük Soruları adını verdiği kayıp bir belgeden bahsediyor. Suçlamaların inandırıcılığına ilişkin bir değerlendirme için bkz. Silke Petersen, "Zerstört die Wer'te der Weiblich-heit!" Maria Magdalen, Salome und andere Jüngerinnen Jesu in christlich-gnostischen Schriften (Leiden: Brill, 1999), s. 127—131; Jeffrey Kripal, *Eşcinsellik ve Din*, Kısım III: Hristiyanlık ve Karşılaştırmalı Tepkiler, ed. K.C. Serota (Annandale, NY: Bard College, 2004), s. 1-30; Anneti Marjanen, *İsa'nın Sevdığı Kadın: Nag Hammadi Kütüphanesi'ndeki Mecdelli Meryem ve İlgili Belgeler* (Leiden: Brill, 1996), s. 191. 1. altıncı yüzyılda, Papa Gregory, Magdalalı Meryem'i kolayca Roma kentindeki cinsel pişmanlığın amblemi haline getirebildi: 6. bölümde, Gregory'nin bu imgeyi Şarkıların Şarkısı yorumuna ve manastır yaşamındaki Tanrı özlemine bağladığı muhteşem vaazı tartıştım. Gregory, temasını geliştirirken temel Meryem tasvirinin zaten bir gelenek meselesi olduğunu varsayıyor gibi görünüyor; onun yeniliği, özellikle yorumsal bağlantılarında yatmaktadır. Bkz. Dom David Hurst, *Büyük Gregory: Latince'den Çevirilen Kırk Gospel Homilies* (Kalamazoo: Sistersiyen Yayınları, 1990), s. 187, 198 (Vazgeçme 25). 2. "Meryem, yüceliğin tüm gizemleriyle tamamlayacağım kutsanmış kişi": Carl Schmidt, ed., *Pistis Sophia*, Violet Mac-Dermot'un çevirisi ve notları (Leiden: Brill, 1978), cilt. 1, s. 17—21, 24—27, 30—32, 33-34. 3. Büyük Gregory'nin etkili vaazında: Hurst, *Büyük Gregory*, Homily 25, s. 187, 198. Kaynak olarak Hurst, Migne'nin *Patrologia Latina*'sının Maurist metninden alıntı yapar, ms. 69, Cambridge'deki Corpus Christi College'da (sekizinci yüzyıl), ms. Archivo Capitular de la Catedral de Barcelona'da 12 (sekizinci yüzyıl) ve ms. 12254, Bibliotheque Nationale'de (dokuzuncu yüzyıl). 4. On üçüncü yüzyıla gelindiğinde Batı'da Gnostisizmin geç bir biçimi gelişti: Malcolm Lambert, *The Cathars* (Oxford: Blackwell, 1998); Rene Weis, *Sarı Haç: Engizisyona Karşı Son Katarların İsyanının Hikayesi, 1290-1329* (New York: Vintage, 2002); Rene Nelli, *Ecritures Cathares*, ed. Anne Brenon (Monako: Rocher, 1995); Malcolm Barber, *Catharslar: Yüksek Orta Çağ'da Languedoc'ta Dualistik Kafirler* (Harlow, Essex: Longman, 2000); Roelof van den Broek, *Gnostisizm ve İskenderiye Hristiyanlığı Çalışmaları* (Leiden: Brill, 1996), s. 157-177 ("Katarlar: Ortaçağ Gnostikleri?"). 1. Buradan itibaren onu İsa'nın cariyesi yapmak kısa bir adım oldu: Bu motif 2. bölümde tartışıldı ve çağdaş bir kaynakta belgelendi; bkz. Pierre des Vaux-de-Cernay, *Albigensian Haçlı Seferi Tarihi: Peter of les Vaux-de-Cernay's Historia Albigensis*, çev. W.

A. Sible ve M. D. Sible (Woodbridge, Suffolk: Boydell, 1998), s. 51. 2. (Aksi yöndeki spekülative iddialara rağmen, Tapınakçılar tamamen ayrı bir organizasyondur): Helen Nicholson, *The Knights Templar: A New History* (Phoenix Mill, Gloucestershire: Sutton, 2001), s. 240-244; J. M. Upton-Ward, *Tapınakçıların Kuralı: Tapınak Şövalyeleri Düzeninin Fransız Metni* (Woodbridge, Suffolk: Boydell, 1992). 1. Haçlı Seferleri başladıktan üç yüzyıl sonra Martin Luther, İsa'nın Mecdelli Meryem ile cinsel ilişkisi olduğu fikrini desteklemeye devam etti:/. Martin Luthers Werke, kritik

--- SAYFA 111 ---

Gesamtausgabe (Weimar: Bohlau, 1893), cilt. 2, hayır. 1472, 7 Nisan-1 Mayıs 1532, s. 33, kategorik bir iddia olarak değil, insanların İsa'yı nasıl gördüklerine dair bir düşünce olarak ele alınması gereken bir açıklama. Ancak fikrin kendine ait bir yaşamı var; bkz. Margaret George, *Mary, Called Magdalene* (New York: Viking, 2002). 2. İsa'nın taşlanması önlediği, zina yapan kadın: Bu, Yuhanna'nın metnine sonradan yapılan bir eklemedir, orijinal İncil'in bir parçası değildir. Yazıcılar onun nereye ait olduğundan o kadar emin değildi ki, bazıları onu Yuhanna'nın (ya da Luka'nın) farklı yerlerine ekledi; bkz. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (Stuttgart: United Bible Societies, 1971), s. 219—222. Zinaya göz yumma suçu, Haçlılardan biri olan Raynaldus adlı bir kardinal tarafından on üçüncü yüzyıla ait *Annales Ecclesiastici* adlı eserinde ileri sürülmüştü; bkz. S. R. Maitland, *History of the Albigenses and Waldenses* (Londra: Rivington, 1832), s. 148, Luca da Padova'nın bir vaazından alıntı. SONRA: Mecdelli Meryem'in kalıntıları 151 Magdalalı Meryem, din değiştirmiş günahkar ve cüzamlı Lazarus'un kız kardeşi: Meryem'in bu resmi, 12. bölümde belirttiğim gibi, İncil'deki pasajların bir karışımıdır. Mecdelli Meryem'i, Lazarus adında bir erkek kardeşi olan (Yuhanna 11:1—12:8) Bethani Meryem ile birleştirir ve sonra onu ortaya çıkan yaralı Lazarus ile birleştirir. Luka'da (16:19-31). Yaraları da onu cüzamlı yapmak için alınır. Tarihsel çalışma açısından bakıldığında, bu tür bir serbest çağrışım ikna edici değildir, ancak Orta Çağ hayal gücünün, Tanrı'nın Ruhunun dönüştürücü gücü hakkındaki inancını ifade etmek için İncil pasajlarını kullanma gücünü göstermektedir. "Tanrı'nın tatlı dostu" Petrarca'nın 3. bölümde tartışılan deyimidir; bkz. Susan Haskins, *Mary Magdalene: Myth and Metaphor* (New York: Harcourt, Brace, 1993), s. 192, 196-197. 1. kilise mahzeninin kazılması emrini verdi: Charles'ın kazısına ilişkin çeşitli değerlendirmeler belgelerle birlikte şu eserde bulunabilir: Victor Saxer, *Le cult de Marie Madeleine en Occident* (Paris: Clavreuil, 1959), s. 218—219; Haskins, *Mary Magdalene*, s. 108; Katherine Ludwig Jansen, *Magdalene's Maying*: Geç Orta Çağ'da Vaaz ve Popüler Bağlılık (Princeton: Princeton University Press, 2000), s. 36-115, 308-315. Jansen, Charles'ın efsanelerden ilham aldığını, belki de ona annesi Provence'lı Beatrice tarafından öğretildiğini öne sürüyor. 2. Azizlerin kutsal emanetleri, yalnızca tarihsel meraklar değil, metafizik veriler anlamına da geliyordu: Bkz. B. D. Chilton ve Jacob Neusner, *Trading Places: The Intersecting Histories of Judaism and Christianity* (Cleveland: Pilgrim, 1996), s. 203-209. Augustine, Tanrının Şehri 22.8'de Aziz Stephen'ın şifalarından söz eder. 1. Bu çiviler ne kadar değerli olsa da Konstantin bir kısmını eritip miğferinin metaline eklemişti: Socrates Scholasticus, *Ecclesiastical History*, 1.17, değerli metalin bir kısmının imparatorun atının dizginlerine de eklendiğini kaydetmişti. 2. Mary Magdalene'in din değiştirmeden önceki zenginliği ve rastgele cinselliği de aynı derecede efsaneydi: Marjorie M. Malvern, *Venus in Sackcloth: The Magdalene's Origins and Metamorphoses* (Carbondale: Southern Illinois University Press, 1975); Ingrid Maisch, *Maria Magdalena, Zwischen Verachtung und Verehrung: Das Bild einer Frau im Spiegel der Jahrhunderte* (Freiberg: Herder, 1996).

3. Bununla birlikte, Altın Efsane: David Mycoff, *The Life of Saint Mary Magdalene and Her Sister Martha* (Kalamazoo: Sistercian Publications, 1989), satır 2299-2326'da anlatıldığı gibi Meryem'in havaya yükselmeleri hakkında şüphe zaten dile getirilmişti. Bu tür bir şüphe şaşırtıcı değil, çünkü havaya yükselme o zamana kadar büyücülükle ilişkilendirildi.

--- SAYFA 112 ---

Ek Sinoptik İncillerdeki Magdalene Kaynağı (Luka ve Markos'tan Doğrudan Çeviri) Ve kötü ruhlardan ve rahatsızlıklardan iyileşmiş bazı kadınlar da vardı: Mecdelli olarak adlandırılan ve içinden yedi cin çıkmış olan Meryem, Khuza'nın karısı (Hirodes'in komiseri) Joanna, Susanna ve onların eşyalarından onlara yardım eden daha birçokları. [Luka 8:2 —3! Ve Kefernahum'a doğru ilerliyorlar. Şabat günleri hemen sinagoga girdi ve ders verdi. Ve onlar onun öğretisi karşısında şaşkına döndüler, çünkü onlara mektup yazarları gibi değil, yetki sahibi kişiler olarak öğretiyordu. Ve bir anda onların havralarında kirli ruha sahip bir kişi belirdi. Bağırıp şöyle dedi: Sana verecek hiçbir şeyimiz yok, Nasıralı İsa! Bizi yok etmeye mi geldin? Kim olduğunu biliyorum; Tanrı'nın kutsalı! İsa onu azarladı ve şöyle dedi: Kapa çeneni ve ondan uzaklaş! Kötü ruh onu sarstı, büyük bir ses çıkardı ve ondan çıktı. Ve hepsi hayrete düşmüştü. Sonuç: Birlikte tartışıp şunu söylediler: Bu nedir? Otoriteye sahip yeni bir öğreti mi? Kötü ruhları bile o yönetir ve onlar da ona itaat ederler. Ve onun ünü bir anda her yere, Celile'nin çevresine yayıldı. [Markos 1:21-28] Ve Denizin karşı yakasına, Gerasenes bölgesine geldiler. Tekneden indi ve hemen mezarlardan kirli ruha sahip bir kişiyle karşılaştı. Mezarların arasında ikamet ediyordu ve artık hiç kimse onu zincirle bile bağlayamıyordu. (Birçok kez pranga ve zincirlerle bağlanmıştı ve zincirler kendisi tarafından parçalanmıştı ve prangalar parçalanmıştı ve hiç kimse ona boyun eğdirmeye gücü yetmemişti. Ve bütün gece ve gündüz mezarların arasında ve tepelerde bağırarak ve kendini taşlarla yaralayarak beklemişti.) İsa'yı uzaktan gördü ve koştu ve ona tapındı ve büyük bir sesle bağırarak şöyle dedi: Benim için hiçbir şeyim yok, En Yüce Tanrı'nın Oğlu İsa! Meryem'in kemiklerine Vezelay'da uzun süredir saygı duyuluyordu: Oradaki keşiflere göre bu durum sekizinci yüzyıldan beri sürüyordu; bkz. Saxer, *Le kült de Marie Madeleine en Occident*, s. 50, 53, 69, 70. Saxer'in işaret ettiği gibi, iddia on ikinci yüzyıla kadar doğrulanamıyor. 156 Bundan sadece yetmiş beş yıl önce, Konstantinopolis'in yağmalanması sırasında Meryem'e ait olduğu söylenen ve aralarında bir kafatasının da bulunduğu kutsal emanetler yağmalanmıştı: Meryem efsanesinin gelişiminde bir Tapınakçı bağlantısı varsa, bu üzücü olay bunun kökü olabilir. 1204'te, o zamanlar hala Roma İmparatorluğu'nun başkenti ve Ortodoks Kilisesi patriğinin merkezi olan Konstantinopolis'in yağmalanmasına aktif olarak katılmışlardı. Bu zulmün mali motivasyonu, Venedik'teki finansörlere yapılan ödemeydi, ancak Konstantinopolis'te saklanan kutsal emanetler başka bir çekicilik sunuyordu. Venedik, yüzyıllar önce İskenderiye'den bir fıçı domuz eti içinde kaçırıldığı meşhur Aziz Markos'un kalıntılarını alarak kâr elde etmişti. 1. Onun kemikleri, Magdala'da kesilerek öldürülen diğer binlerce kurbanın kemikleriyle karıştırılmıştır: Bölüm 8'de Magdala'nın son savaşını, 3.462-542 tarihli Yahudi Savaşı'na dayanarak anlatacağım. 2. Magdalene mirası yalnızca Hristiyanlığa veya yalnızca Yahudiliğe ait değildir: Jane Schaberg'in "Magdalene Hristiyanlığı" veya "Magdalene Hristiyanlığı" tanımına katılmıyorum. Hristiyanlık"; bkz. Jane Schaberg, "Magdalene Hristiyanlık", *On the Cut Edge: The Study of Women in*

İncil Dünyaları - Elisabeth Schüssler Fiorenza Onuruna Yazılar, eds. Jane Schaberg, Alice Bach ve Esther Fuchs (New York: Continuum, 2004), s. 193—220. Haklı olarak söylediği gibi (s. 210), "Magdalene Hristiyanlığı Hristiyanlık değildi, fakat MS birinci yüzyıldaki Yahudiliğin gelişmekte olan bir biçimiydi (birçok formdan biri)." Ancak durum böyle olduğundan Meryem'i kendisinden sonra gelen dini kategorilerle karıştırmaktan kaçınmalıyız. "Magdalene mirası" bana onun mirasının daha iyi bir tanımı gibi görünüyor.

--- SAYFA 113 ---

Allah adına sana yalvarıyorum, bana azap etme! Çünkü ona şöyle diyordu: Kirli ruh, o kişiden çık! Ve onu sorguya çekti: Adın ne? Ve ona şöyle diyor: Lejyon benim adım çünkü sayımız çok. Ve onları bölge dışına göndermesin diye onu çok çağırdılar. Ancak tepenin yanında otlayan büyük bir domuz sürüsü vardı. Onu çağırıp dediler: Bizi domuzlara gönder de onların içine girelim. Ve onlara izin verdi. Kötü ruhlar dışarı çıkıp domuzların arasına girdiler ve yaklaşık iki bin kişilik sürü uçurumun üzerinden denize koştı ve denizde boğuldular. [Markos 5:1-13] Ve on iki yıldır kan akışı olan (ve birçok doktordan çok acı çekmiş, sahip olduğu her şeyi harcamış ve iyileşmemiş, aksine daha da kötüleşmiş) bir kadın İsa hakkında şeyler duymuştu. Kalabalığa arkadan geldi, giysisine dokundu. Çünkü şöyle diyordu: Elbisesine bile dokunsam kurtulurum. Ve bir anda kanının kaynağı kurudu ve vücudunda vebadan kurtulduğunu anladı. İsa, kendisinden çıkan gücün hemen farkına vardı ve kalabalığa geri döndü; "Giysilerime kim dokundu?" diyordu. Öğrencileri ona şöyle diyorlardı: Etrafına baskı yapan kalabalığa bak ve şöyle diyorsun: Bana kim dokundu? Ve bunu yapan kadını görmek için etrafına baktı. Ama kadın korkuyordu ve titriyordu; başına ne geldiğini biliyordu. Gelip onun önüne düştü ve ona tüm gerçeği söyledi. Ama ona dedi: Kızım, imanın seni kurtardı; selametle yola çıkın ve vebanızdan sağlıklı olun. [Markos 5:25-34] Oradan kalkıp Sur bölgelerine gitti. Bir eve girdi ve kimsenin bilmesini istemedi. Saklanamadı ama hemen küçük kızının kötü ruha sahip olduğu bir kadın onun hakkında bir şeyler duydu. Geldi, ayaklarının dibine düştü (ama kadın Yunanlıydı, ırk olarak Suriye-Fenikeliydi) ve ondan, kızından iblisi atmasını istedi. Ve ona şöyle diyordu: Önce çocuklar tatmin olsun, çünkü çocukların ekmeğini alıp köpeklerle atmak adil değil. Ama kadın cevap verdi ve ona şöyle dedi: Gerçekten Tanrım, masanın altındaki köpekler bile çocukların artıklarını yiyor. Ona dedi: Bu sözden dolayı, Git; kızından cin çıktı. Evine gittiğinde çocuğun sedyeye atıldığını ve cinlerin dışarı çıktığını gördü. [Markos 7:24-30] Yine Sur bölgelerinden çıkıp Sayda üzerinden On Şehir bölgelerinin ortasındaki Celile Denizi'ne geldi. Ve ona sağır ve dilsiz bir adam getirirler ve ona elini sürmesi için onu çağırırlar. Onu kalabalıktan özel olarak uzaklaştırıp parmaklarını kulaklarına tıkadı, tükürdü ve diline dokundu. Göğe baktı, içini çekti ve ona Efata (yani, açıl) dedi. Ve işitme duyuları açıldı, dilinin bağı çözüldü ve açıkça konuştu. Kimseyle konuşmamalarını kesin olarak emretmişti ama ne kadar emretse de onlar daha fazlasını duyuruyorlardı. Ve onlar, her şeyi çok iyi yaptı; sağıruları işittiriyor ve dilsizleri bile konuşturuyor diyerek, haddinden fazla şaşkınlığa uğradılar. [Markos 7:31-37] Beytsayda'ya geldiler ve ona kör bir adam getirdiler ve onu çağırdılar.

ona dokun. Kör adamın elinden tutup onu köyün dışına taşıdı; gözbebeklerine tükürdü, ellerini üzerine koydu ve onu sorguya çekti, Bir şeye mi bakıyorsun? Yukarıya baktı ve şöyle dedi: İnsanlara bakıyorum çünkü onları yürüyen ağaçlar olarak görüyorum. Sonra ellerini tekrar gözlerinin üzerine koydu; ve bakışlarını yönlendirdi, yenilendi ve her şeyi net bir şekilde algıladı. Ve, "Köye bile girmeyin" diyerek onu kendi evine gönderdi. [Markos 8:22-26] Öğrencilerin yanına geldiler ve etraflarında büyük bir kalabalığın olduğunu ve mektupçuların onlarla tartıştığını gördüler. Bir anda bütün kalabalık onu gördü ve tamamen hayrete düştü; koşup onu selamladılar. Ve onlara şunu sordu: Onlarla ne tartışıyorsunuz? Kalabalıktan biri ona şöyle cevap verdi: Öğretmenim, sana dilsiz ruhlu oğlumu getirdim. Ve onu nerede tutsa yere atar, köpürür, dişlerini gıcırdatır ve büzüşür. Öğrencilerinizle de konuştum, onlar da bunu çöpe atsinlar, ama onlar bu konuda yetenekli değillerdi. Onlara cevap verdi ve şöyle dedi: İnançsız nesil, ben sana ne kadar kalacağım? Nasıl

--- SAYFA 114 ---

sana ne kadar dayanacağım? Onu bana getirin! Ve onu kendisine getirdiler. Ruh onu gördü ve hemen onu sarstı; yere düştü ve köpürerek yuvarlandı. Ve babasını sorguya çekti: Ne zamandan beri başına böyle bir şey geldi? Ama dedi ki, Bebeklikten itibaren ve çoğu zaman onu yok etmek için hem ateşe hem de suya atar. Ama yapabiliyorsanız bize yardım edin, bizim için hissedin! Fakat İsa ona, "Eğer yapabilirsen" dedi; iman eden biri için her şey mümkündür! Çocuğun babası hemen bağırdı ve şöyle dedi: İnanıyorum: inançsızlığımıza yardım et! Fakat İsa, bir kalabalığın birlikte koştuğunu gördü ve kirli ruhu azarlayıp şöyle dedi: Aptal ve sağır ruh, sana emrediyorum, ondan çık ve bir daha onun içine girme. Çok bağırdı, sarsıldı ve dışarı çıktı; ve sanki ölmüş gibi oldu. Sonuç: Birçok kişi onun öldüğünü söyledi. Fakat İsa elini sıkı sıkı tutup onu kaldırdı ve o da ayağa kalktı. Bir eve girdi ve öğrencileri onu özel olarak sorguya çektiler. Biz neden dışarı atamadık? Ve onlara dedi: Bu tür duadan başka hiçbir şeyle giderilemez. [Markos 9:14-29] O, Beytanya'da, uyuz halde yatan Simon'un evindeydi; orada kaymaktaşı olan, hakiki, pahalı bir hintyağı merhemi olan bir kadın geldi. Kaymaktaşını parçalayıp başının üzerine döktü. Ama kendi aralarında öfkeli olanlar da vardı. Bu merhem israfı neden oldu? Çünkü bu merhem üç yüz dinardan fazlaya satılıp fakirlere dağıtılabiliirdi! Ve onu azarlıyorlardı. Ama İsa dedi: Onu bırak; neden ona sorun çıkarıyorsun? Benimle iyi bir şey yaptı. Çünkü fakirler her zaman yanınızdadır ve istediğiniz zaman onlara iyilik yapabilirsiniz, ama bana her zaman sahip değilsiniz. Elindekiyle hareket etti; cenazem için bedenimi yağlamayı üstlendi. Amin size söylüyorum, dünyanın neresinde bu mesaj duyurulursa, onun anısına yaptıkları da konuşulacak. [Markos 14:3-9] Ancak uzaktan algılayan kadınlar da vardı; bunların arasında Mecdelli Meryem, Yakup'un annesi Meryem ve Joses ve Celile'deyken onu takip eden ve ona yardım eden Salome ve onunla birlikte Yerusolim'e çıkan birçok kişi vardı. Akşam olmuştu ve hazırlık olduğundan (yani Şabat'tan önceydi), Arimathea'dan Yusuf -aynı zamanda Tanrı'nın krallığını da bekleyen saygın bir danışman- gelip Pilatus'a gitmeye cesaret etti ve İsa'nın cesedi için yalvardı. Ancak Pilatus onun çoktan ölmüş olmasına şaşırdı ve yüzbaşısı çağırıp onu sorguya çekti: Uzun zaman önce mi öldü? Yüzbaşından haberi vardı ve cesedi Yusuf'a verdi. Keten satın aldı, onu indirdi, beze sardı ve kayadan oyulmuş bir mezara yerleştirdi ve mezarın ağzına bir taş yuvarlandı. Yine de Mecdelli Meryem ve Joses'li Meryem onun nereye yerleştirildiğini anladılar. [Markos 15:40-47] Şabat sona erdiğinde, Magdalalı Meryem ile Yakuplu Meryem ve Salome, gidip onu meshetmek için baharat satın aldılar. Ve Şabat gününün çok erken saatlerinde, güneş doğduğunda mezara gelirler. Ve birbirlerine diyorlardı: Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yuvarlayacak? Yukarı baktılar ve taşın yuvarlandığını fark ettiler (çünkü çok büyüktü). Mezara doğru gittiklerinde sağda beyaz elbiseli bir gencin oturduğunu görünce hayrete düştüler. Ama onlara şöyle diyor: Tamamen olmayın

şaşkın. Çarmıha gerilen Nasıralı İsa'yı arıyorsunuz. O büyüdü; o burada değil. Bakın, onu yatırdıkları yer. Ama gidin, öğrencilerine ve Petrus'a onun sizden önce Celile'ye gittiğini söyleyin; tıpkı sana söylediği gibi onu orada göreceksin. Dışarı çıkıp mezardan kaçtılar çünkü titreme ve çılgınlığa kapılmışlardı. Ve kimseye hiçbir şey söylemediler; korkuyorlardı çünkü— [Markos 16:1—8]